

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β' Τεύχος 116 Σάββατο 6 Γενάρη 1979

Δρχ. 20

12 - 18Α 1999

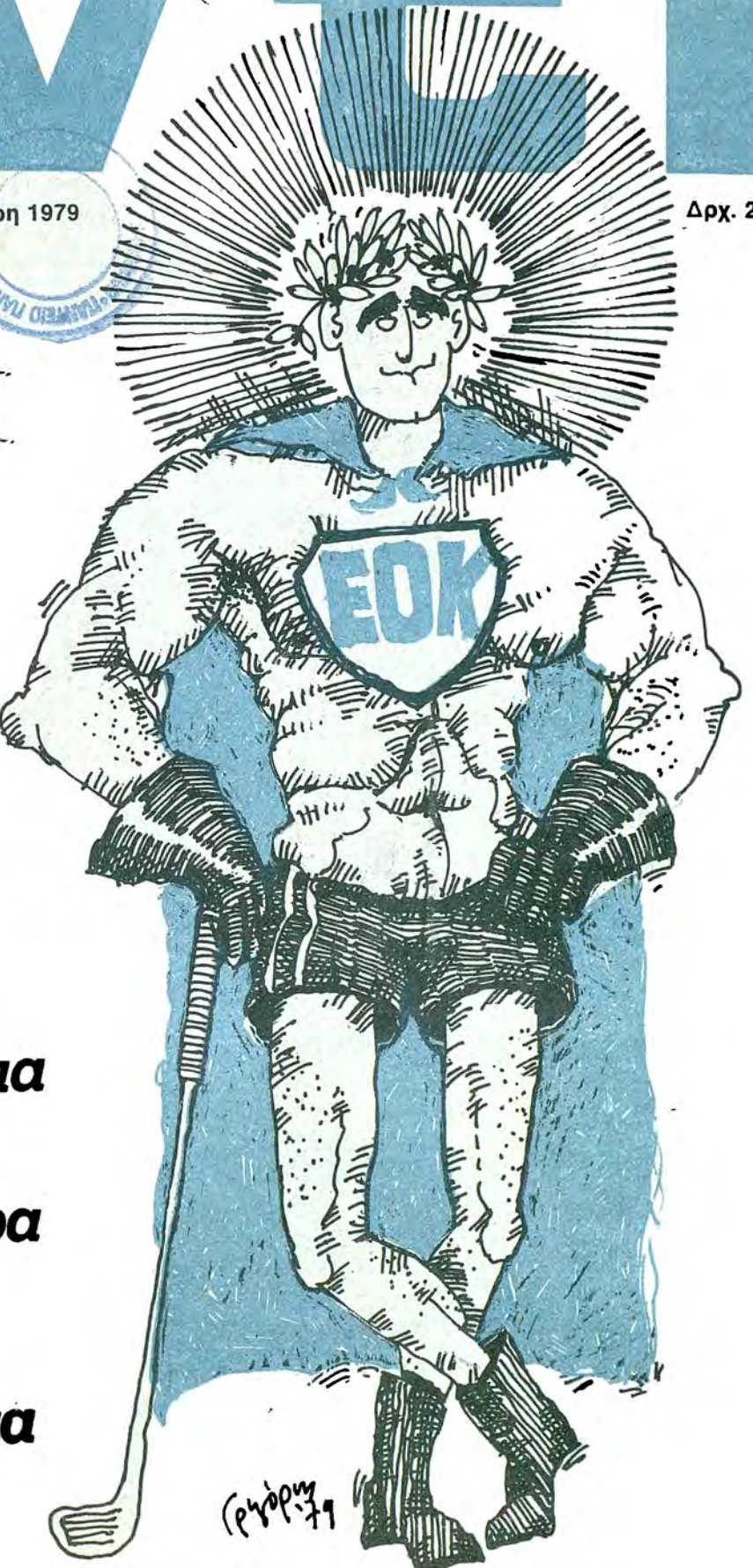
η ενταξη στην ΕΟΚ

ΜΠΟΣΤ:καζαμιας

**ιδεολογια
και ανωτατη παιδεια**

ΥΕΝΕΔ: η νοικοκυρα

**ευρωπαϊκη
σοσιαλ-δημοκρατια**

Γιόργος 79

ΑΥΤΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΗΚΕ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ

Ε.Χ. Κάρρ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ 1917-1923

Κυκλοφορεί από τις εκδόσεις ΥΠΟΔΟΜΗ

• 6 συγκλονιστικά χρόνια σε 3 συναρπαστικούς τόμους

- Το έργο που όλοι οι μεγάλοι μαρξιστές θεωρητικοί της εποχής χρησιμοποιούν σαν βασική πηγή για τις μελέτες τους.
- Το άναντικατάστατο, αντικειμενικό βοήθημα για όποιον θέλει να γνωρίσει τη σοβιετική ιστορία και πραγματικότητα.

Ένα έργο - όραση

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ 1917 - 1923 του Έντουαρντ Χάλετ Κάρρ (πλήρης τίτλος THE BOLSHEVIK REVOLUTION 1917 - 1923 - A HISTORY OF SOVIET RUSSIA) είναι ένα έργο σταθμός. Δεν είναι μία ιστορία γεγονότων και περιστατικών αλλά μία βαθιά ανάλυση της σοβιετικής πραγματικότητας στα καθοριστικές σημασίες αυτά χρόνια.

Ο 1ος τόμος εξετάζει την ιστορία της Ρωσικής Σοσιαλδημοκρατίας πριν το 1917, την κατάληψη της εξουσίας από τους Μπολσεβίκους, τη συνταγματική και πολιτική δομή του νέου καθεστώτος, τη διαδικασία αποσύνθεσης της παλιάς Ρωσικής Αυτοκρατορίας και δημιουργίας της Ένωσης Σοσιαλιστικών Σοβιετικών Δημοκρατιών.

Ο 2ος τόμος του έργου εξετάζει εξαντλητικά το οικονομικό σύστημα και την οικονομική δομή της χώρας στην περίοδο του πολεμικού κομμουνισμού καθώς και την εισαγωγή και τις πρώτες συνέπειες της ΝΕΠ.

Ο 3ος τόμος αποτελεί μία εκτεταμένη ανάλυση και περιγραφή της εξωτερικής πολιτικής του σοβιετικού καθεστώτος καθώς και των εξελίξεων στο παγκόσμιο εργατικό κίνημα.

Ένα έργο γραμμένο από τον κορυφαίο άγγλο ιστορικό της εποχής μας.

Ο Ε.Χ. Κάρρ που είναι σήμερα 85 ετών και διατέλεσε καθηγητής της ιστορίας τόσο στην Όξφορντ όσο και

στο Κάιμπριτζ μπορεί χωρίς υπερβολή να θεωρηθεί σαν ο μεγαλύτερος σήμερα άγγλος ιστορικός.

Η «Ιστορία της Σοβιετικής Ένωσης» στηρίζεται στην εξονυχιστική μελέτη και στη γόνιμη αξιοποίηση των ρωσικών αρχείων και όλων των σχετικών με την περίοδο αυτή στοιχείων από μέρους του και αποτελεί καρπό επιστημονικής ένασχολήσης και έρευνας 30 ετών.

Τι ήταν η Ρωσική Έπανάσταση;

Λαϊκή Έπανάσταση, Έργατική Έπανάσταση ή έργο Ίδεολόγων Έπαγγελματιών Έπαναστατών; Τι ήταν οι Μπολσεβίκοι, οι Μενσεβίκοι, οι Σοσιαλεπαναστάτες, οι Καντές;

Ποιά ήταν η συμμετοχή των εργατών και των αγροτών; Γιατί δεν προηγήθηκε η άστική επανάσταση; Τι ρόλο έπαιξαν τα Σοβιέτ; Ποιος ο ρόλος του Λένιν του Τρότσκι, του Στάλιν στα γεγονότα; Τι ήταν η ΝΕΠ; Πώς γεννήθηκαν τα Κ.Κ. των διαφόρων χωρών; Πώς ιδρύθηκε η 3η Διεθνής; Συμφωνούσε η πραγματοποίηση της Έπανάστασης με τη μαρξιστική θεωρία; Αυτά και πολλά άλλα ερωτήματα εξετάζονται

Το πρώτο έργο, ενός νέου εκδοτικού οίκου

Η Ιστορία του Ε.Χ. Κάρρ, είναι το πρώτο έργο που κυκλοφορούν οι εκδόσεις ΥΠΟΔΟΜΗ. Το έργο εντάσσεται στα γενικότερα σχέδια του νέου αυτού εκδοτικού οίκου να προσφέρει στο ελληνικό κοινό βιβλία που η ποιότητά τους θα ελέγχεται και θα διασφαλίζεται από ένα σωστό εκδοτικό επίπεδο, βιβλία διεθνώς αναγνωρισμένα σαν κλασικά στο είδος τους που θα καλύψουν βασικούς τομείς της γνώσης και θα αποτελέσουν τη βάση της «υποδομής» για μία σωστή και ουσιαστική επιμόρφωση του νεοέλληνα.

Συμπληρώνοντας και στέλνοντας αυτό το κουπόνι αποκτάτε το έργο 25% φθηνότερα

Στέλνοντάς μας τώρα αυτό το κουπόνι θα αποκτήσετε τους τρεις τόμους στην τιμή των 975 δραχμών (χαρτόδετο)

ή 1.125 δραχ (πανόδετο) αντί για 1.300 και 1.500 δραχ. που θα στοιχίζουν αντίστοιχα όταν ολοκληρωθεί το έργο. Ο 1ος τόμος είναι ήδη έτοιμος και θα σταλεί άμεσα.

Η εξόφληση θα γίνεται εξής: Με την παράδοση του 1ου τόμου: Χαρτόδετο 300 Πανόδετο 350 δραχ. Με την παράδοση του 2ου τόμου: Χαρτόδετο 300 Πανόδετο 350 δραχ. Με την παράδοση του 3ου τόμου: Χαρτόδετο 375 Πανόδετο 425 δραχ.

Ε.Χ. Κάρρ

Ο 2ος τόμος κυκλοφορεί το πρώτο 150ήμερο του Γενάρη

Γράψτε μας:
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ Ε.Π.Ε.
3ης Σεπτεμβρίου 22 - ΑΘΗΝΑ

Όνομα _____
Επώνυμο _____
Διεύθυνση _____
Πόλη _____ Τηλ. _____
Στείλτε μου τόν Α' τόμο του έργου ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ του Ε.Χ. Κάρρ και θα πληρώσω αντίκαταβολή στον ταχυδρόμο.
☐ 300 δραχ. για χαρτόδετο ☐ 350 για πανόδετο.

Σημειώστε ☒ την περίπτωση που σας ενδιαφέρει ή τηλεφωνήστε μας στο 52 34 790.

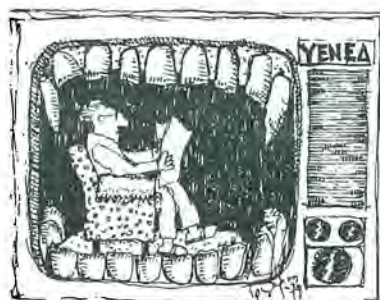

Περίοδος Β'
Χρόνος 6ος
Τεύχος 116

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ Δημοχάρους 60.
Αθήνα 601. Τηλ. 732-713 - 732-819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ δεκαπενθήμερο	4
ΔΗΜΟΝΙΚΟΥ: Έξιελίξεις στο Κυ- πριακό	5
ΑΝΤΙ - θέσεις	6
ΜΠΟΣΤ: Καζαμίας του 1979	8
Μ. ΝΙΚΟΛΙΝΑΚΟΥ: ΕΟΚ - μερικές αλήθειες έλαμψαν	10
Κ. ΚΙΤΣΟΥ: Έλληνική Οικονομία: Ένας άσθενής που οι αρμόδιοι θεω- ρούν σαν βασικώς ύγιη	12
ΣΠ. ΛΙΝΑΡΔΑΤΟΥ: Οι πολιτικές εξ- ελίξεις μπροστά στο 1979	14
Τ. ΜΠΑΚΑΛΗ: Ποιά Άριστερά και ποιά συσπείρωση;	16
ΡΕΠΟΡΤΕΡ: ΥΕΝΕΔ: Ο μύθος της νοικοκυράς, οι αλλόγιστες δαπάνες και τα τρωκτικά	18

Κ. ΚΡΙΜΠΑ: Ίδεολογικές επιδράσεις στην Άνώτατη Παιδεία	24
ΑΝΝΑΣ ΦΩΚΑ: Σοσιαλδημοκρατία και εύρωπαϊκή πολιτική	27
ΕΡΝ. ΜΠΕΡΛΙΝΓΚΟΥΕΡ: Ή ιστορία της σοσιαλδημοκρατίας είναι περι- πλοκή και αντιφατική	30
ΑΝΤ. ΜΠΡΙΛΑΚΗ: Τό ελληνικό κομ- μουνιστικό κίνημα σέ κρίσιμη καμπή	32
Κ. ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΥ: Καπιταλισμός και οικογενειακή γεωργία	37
ΝΤ. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ - ΡΟΓΚΑΝ: Δη- μήτρης Πικιώνης	44
Δ. ΣΤΑΥΡΑΚΑ - Γ. ΚΟΡΡΑ - Κ. ΚΟ- ΛΙΟΔΗΜΟΥ: Τρεις ελληνικές ται- νίες	46
ΒΙΒΛΙΟ - παρουσίαση	47
Ν. ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΥ - Θ. ΡΕΝ- ΤΖΗ: Κριτική βιβλίου	50
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	52

ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΟΡΟΙ

ΑΝΑΜΕΤΙΣΒΗΤΗΤΑ τό 1978 έκλεισε μ'ένα γεγονός τ ε ρ ά σ τ ι α ς πολιτικής σημασίας για τή χώρα,τή συμφωνία τών Βρυξελλών που σημαίνει ότι ή ένταξη μας στην ΕΟΚ αποτελεί πιά ζήτημα χρό-νου αφού οι όροι εισδοχής έγιναν εκατέρωθεν αποδεκτοί. Παραμο-νές Χριστουγέννων ή κυβέρνηση δέχτηκε τό "δωρο" και θριαμβο-λόγησε ανάλογα αφού ή "νέα μεγάλη ιδέα τοῦ έθνους" (ή καλύτε-ρα τοῦ πρωθυπουργοῦ) γινόταν πραγματικότητα...

ΠΟΙΑ όμως είναι αυτή ή πραγματικότητα, μέ ποιούς χειρισμούς και ποιές θ υ σ ι ε ς "πέτυχε" ή κυβέρνηση νά τήν κερδίσει; Γιατί από τό "πλήρες άδιέξοδο" τών άρχών τοῦ Δεκεμβρίου που άνάγκασε τόγ κ. Καραμανλή νά χρησιμοποιήσει "τήν προσωπική του έπιρροή για μία άκόμα φορά μέ έπιτυχία", μέχρι τήν πλήρη-μέσα σέ μία νόκτα-σύμπτωση άπόψεων της 21ης τοῦ ίδιου μήνα μεσολαβεί κάποια άπόσταση. Πώς αλήθεια καλύφθηκε;

ΔΕΣΧΕΤΑ άκόμα από τοῦς έπαχθεῖς οικονομικούς δρους που στην ούσα σημαίνουν τήν έκχώρηση τοῦ σχεδιασμοῦ της οικονομίας μας στο κέντρο τών Βρυξελλών, έκείνο που παρουσιάζει χ ρ ο -ν ι κ ή προτεραιότητα είναι οι π ο λ ι τ ι κ ο ι ό ρ ο ι. Γιατί ποιός πιστεύει ότι οι έταῖροι μας λησμόνησαν στο τραπέζι τών διαπραγματεύσεων τές-κατά καιρούς- έπίσημες δηλώ-σεις τους για τά ζητήματα της ελληνικής έξωτερικής πολιτικής;

ΝΑ ΒΙΒΛΙΙ άραγε άνάγκη νά υπενθυμίσει κανένας σ'όσους έπιμένουν νά ξεχνούν τές έπανελημμένες δηλώσεις έπίσημων κοινοτικών παραγόντων ότι ή Έλλάδα θά ένταχθεῖ στην ΕΟΚ χωρίς τές διεθνείς της περιπλοκές ή ότι ή ένταξη της χώρας δέν θά βλά-ψει τές σχέσεις της ΕΟΚ μέ τήν Τουρκία; θά χρειάζεται άραγε νά έπίσημάνουμε τά περὶ τουρκικῶν "δακτυλίων" στο Δίγατο ή τά πρόσφατα περὶ θράκης; θά τέλος νά άναφέρει κανένας πώς δέν είναι ή πρώτη φορά που οι "έταῖροι" μας έχουν νά προσφέρουν κάποιες "καλές ύπηρεσίες" για τή διχοτόμηση της Κύπρου;

ΟΛΑ αυτά τά έρωτηματικά άναζητούν άπαντήσεις. θά ήταν βέ-βαια λίγο-πολύ άφελές νά τές περιμένει κανένας από τήν κυβέρνηση, αὐτή άρκεῖται στίς θριαμβολογίες της. Όμως ή άντιπολίτευση και ο λαός τές άντιμετωπίζουν μέ σκεπτικί-σμο και μέ διαρκῶς αύξανόμενη άνησυχία...

ΑΝΤΙ

1979: Πρός αλλαγή του κυβερνητικού τοπίου...

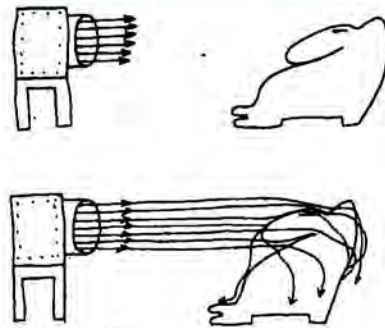
Έτος σημαντικών πολιτικών εξελίξεων – ή, έστω, αποφάσεων και όχι εξελίξεων, κατά πού έγραψε η «Καθημερινή»... – αναμένεται να είναι το 1979. Καί οι εξελίξεις αναμένεται να καλύψουν τόσο την πορεία των μεγάλων εξωτερικών θεμάτων (ΕΟΚ, σχέσεις με το ΝΑΤΟ, Αίγαιο, Κυπριακό), όσο και τα εσωτερικά πολιτικά πράγματα.

Στόν τομέα της εξωτερικής πολιτικής, το σημαντικότερο πολιτικό γεγονός – με άμεσες επιπτώσεις στις εσωτερικές εξελίξεις και, ειδικότερα, στην παραμονή ή όχι του κ. Καραμανλή στην πρωθυπουργία και την άρχηγία του κυβερνώντος κόμματος – θά είναι, ασφαλώς, η πανηγυρική υπογραφή, την ερχόμενη άνοιξη, στην Αθήνα, της συμφωνίας για την ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Η κυβέρνηση προετοιμάζεται ήδη από τώρα – κι' άς άπομένουν ακόμα να ρυθμιστούν σημαντικές «λεπτομέρειες» της συμφωνίας – για τη μεγάλη «παράσταση»: Η υποδοχή πού θά έπιφυλάξει στόν καγκελλάριο της Δ. Γερμανίας και στους πρωθυπουργούς της Βρετανίας, Γαλλίας, Ιταλίας, Βελγίου, Ολλανδίας, Λουξεμβούργου, Δανίας και Ιρλανδίας, πού θά έλθουν εδώ για την τελετή της υπογραφής, θά είναι, όπως λέγεται, άνευ προηγουμένου. Η πρωτεύουσα θά σημαιοστολισθεί. Η Ακρόπολη θά φωταγωγηθεί. Οι μπάντες θά παιανίζουν την «Εννάτη» του Μπετόβεν, ενώ ο πρωθυπουργός και οι ύπουργοί του, μέσα σε άπαστραπτοντα φράκα, θά έκφωνήσουν ωραίους και θερμούς λόγους, πού θ' άποδεικνύουν του «λόγου τό ασφαλές» – ή, τι δηλαδή, είμαστε πιά Ευρωπαίοι και ότι η συμφωνία των Βρυξελλών δέν είναι ένα οποιοδήποτε χαρτί «για χορνίζα σε μάτ γυαλί», αλλά μια «δέσμευση προς ένα ευρωπαϊκό πεπρωμένο», κλπ, κλπ.

(Τό ότι μπαίνουμε στην Ευρώπη πρακτικά και ψυχολογικά άπροετοίμαστοι, τό ότι οι Καραθανάσηδες, οι Μπάλκοι, ο νόμος 330, οι έορτές του μίσους, κ.ά. δέν μπορούν να έχουν σχέση με την Ευρώπη, τό ότι έντασσόμαστε στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα ενώ όλα τά κοινωνικά προβλήματα – εργατικό, άγροτικό, παιδεία, υγεία, κοινωνική ασφάλιση, στέγη, συγκοινωνίες, προστασία του περιβάλλοντος – είναι σε έκρηξη, γι' αυτά όλα, κανείς, φυσικά, δέν θά πει τίποτε, κατά την τελετή της υπογραφής της συμφωνίας των Αθηνών!).

Τά προβλήματα του Αιγαίου και οι σχέσεις με τό ΝΑΤΟ

Άλλά άν η συμφωνία για την ένταξη είναι δεδομένη, όλα τά άλλα θέματα της εξωτερικής πολιτικής, παραμένουν ρευστά... Τό θέμα των «ειδικών σχέσεων με τό ΝΑΤΟ» – όπως η κυβέρνηση Καραμανλή άποκαλεί την επάνοδο στο στρατιωτικό σκέλος του – είναι άμφίβολο άν θά παρουσιάσει οποιαδήποτε εξέλιξη μέσα στό 1979. Οι Άμερικανοί, βέβαια, λένε ότι «έπειγονται» να δουν την Ελλάδα επανερχόμενη στη στρατιωτική δομή της Συμμαχίας. Παράλληλα όμως διευκρινίζουν ότι η επάνοδος αυτή πρέπει να έξυπηρετεί «τόσο τά συμφέροντα της Ελλάδας, όσο και τά συμφέροντα της Συμμαχίας». Έξυπηρετηση όμως των συμφερόντων της «συμμαχίας», θά πεί, στην άπλοελληνική, συνέχιση των άμερικανοτουρκικών εκδιασμών, σε βάρος της Ελλάδας, και, προπαντός, συσχέτιση του αλήθινου των «ειδικών σχέσεων» με την τουρκική άξίωση για άναδιανομή των «ζωνών έλέγχου» του Αιγαίου και τη δημιουργία τουρκικών «δακτύλων», άνάμεσα στα ελληνικά νησιά, σάν συμβιβαστική φόρμουλα, για την τακτοποίηση του θέματος της ύφαλοκρητίδας...

Τη «φόρμουλα» αυτή – παρά τις επίσημες ελληνικές διαφεύσεις – είναι βέβαιο ότι προωθεί η συμμαχική πλευρά. Καί στο στοιχείο αυτό, στήριζε την προσδοκία της ότι, μέχρι την προσεχή σύνοδο του ΝΑΤΟ (τό Μάιο), θά μπορούσε να σημειωθεί κάποια πρόοδος... Όμως, στό μεταξύ, μεσολάβησαν τά γεγονότα του Καραμάν Μαράς στην Τουρκία, η κήρυξη στρατιωτικού νόμου σε 13 περιοχές της χώρας και η εγκατάσταση διευθυντηρίου στρατηγών μέσα στό ίδιο τό γραφείο του Μπουλέντ Έτζεβίτ.

Η έπίδεινωση όμως των εσωτερικών πραγμάτων στη γειτονική Τουρκία, δέν άνέτρεψε μόνο τά άμερικανικά σχέδια για ένδεχόμενη αντικατάσταση του «ρόλου» της Περσίας, στην περιοχή, από την Τουρκία. Άνέτρεψε και τό άμερικανικό χρονοδιάγραμμα για «βελτίωση» – μέσω άλυσσίδων πιέσεων και εκδιασεων – των έλληνοτουρκικών σχέσεων. Σήμερα, είναι πιά κοινό μυστικό ότι, ύστερα από τις τελευταίες εξελίξεις στην Τουρκία και την άπροσχημάτιστη επανεμφάνιση των «πασάδων» στο τουρκικό πολιτικό προσκήνιο, η προοπτική για όποιαδήποτε πρόοδο στα προβλήματα των έλληνοτουρκικών διαφορών, έγινε ακόμα πιό ίσχυη. Χωρίς αυτό να άποκλείει και ένδεχόμενη κλιμάκωση της σημερινής έντασης, με άπρόβλεπτες συνέπειες στην ειρήνη της περιοχής. Στην κλιμάκωση άναφέρθηκε, άλλωστε, ο ίδιος ο κ. Καραμανλής, με τό πρωτοχρονιάτικο μήνυμά του: «Δέν άποκλείεται – έπτε – έφ' όσον παραμένουν έκκρεμη όρισμένα κρίσιμα προβλήματα στον έξωτερικό τομέα, να ύπάρξει ύποτροπή των κινδύνων».

«Κινητικότητα» στο Κυπριακό

Σέ αντίθεση με τά θέματα του ΝΑΤΟ και του Αιγαίου, τό Κυπριακό ένδέχεται να παρουσιάσει μέσα στο 1979, κάποια «κινητικότητα». Ήδη, η επανέαρξη των διακοινοτικών συνομιλιών θεωρείται δεδομένη. Τό Στάιητ Νηπιάρμεντ, μάλιστα, κατά τη χαρακτηριστική διατύπωση εκπροσώπου της εδώ άμερικανικής πρεσβείας, «έχει έναθαρρυνθεί από τό ότι οι άμερικανικές προτάσεις δέν άπορρίφθηκαν, μέχρι στιγμής, από κανένα από τά ενδιαφερόμενα μέρη». Καί, φυσικά, μεταξύ των ένδιαφερομένων μερών, δέν είναι μόνον η κυπριακή κυβέρνηση και η τουρκοκυπριακή πλευρά, αλλά και η Αθήνα, και η Άγκυρα, και τό ΝΑΤΟ, και η ΕΟΚ. Άλλωστε, οι Άμερικανοί φρόντισαν ώστε τό σχέδιό τους «για τη βαθμιαία επίλυση του Κυπριακού» να μήν άποκληθεί άμερικανικό, αλλά άμερικανο-βρετανο-καναδικό, με πρώτο στόχο την επανέαρξη του διακοινοτικού διαλόγου και τη ρύθμιση του προβλήματος της Άμμοχώστου.

Φυσικά οι διακοινοτικές άρχίζουν υπό την αλγίδα του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ, με βάση κάποιο σχέδιο πού άποκλήθηκε «σχέδιο Βάλντχαμ». Όμως είναι κοινός τόπος ότι τό σχέδιο λίγο διαφέρει από τό άμερικανικό ή, έστω, τό άμερικανο-βρετανο-καναδικό. Καί, βέβαια, άπόκειται ν' άποδειχθεί στην πράξη – στην πορεία του διακοινοτικού διαλόγου – άν ή

τουρκική πλευρά είναι αποφασισμένη να αναζητήσει κοινή γλώσσα, στα πλαίσια της γνωστής συμφωνίας Μακαρίου - Ντενκτάς.

Τέλη του '79 ή αρχή του '80...

Δέν χωρεί αμφιβολία πώς η λύση ή η δδευση προς λύση ενός από τα μεγάλα θέματα της εξωτερικής πολιτικής, θά σημάνει την απαρχή και όρισμένων εσωτερικών εξελίξεων, όπως θά ήταν λ.χ. η μετακίνηση του κ. πρωθυπουργού, στην προεδρία της Δημοκρατίας και η προκήρυξη πρόωγων εκλογών. (Φυσικά και η πανηγυρική υπογραφή της συμφωνίας για την ένταξη στην ΕΟΚ, τον ερχόμενο Μάιο, θά μπορούσε να θεωρηθεί από τό σημερινό πρωθυπουργό σά «σημείο στροφής» για τις παραπέρα εσωτερικές εξελίξεις).

Ωστόσο, ή ίδια ή κυβέρνηση φρόντισε - μέσω του κ. Τσαλδάρη - να δηλώσει ότι δέν θά πρέπει ν' αναμένονται, μέσα στο 1979, όποιοσδήποτε «θεαματικές» (εσωτερικές) εξελίξεις. Ό ίδιος, μάλιστα, ό κ. Καραμανλής, μιλώντας σέ στενό κύκλο φίλων του, είπε ότι «όπως έθνικοί λόγοι, επέβαλαν την προκήρυξη πρόωγων εκλογών, τό Νοέμβριο του 1977, άλλο τόσο έθνικοί λόγοι επιτάσσουν την εξάντληση της θητείας της σημερινής κυβέρνησης».

Παρά τις δηλώσεις αυτές, κανείς δέν φαίνεται να πιστεύει ότι ή κυβέρνηση θά εξαντλήσει την τετραετία. Κατά την «Καθημερινή», μέσα στο 1979, ό κ. πρωθυπουργός θά αποφασίσει αν:

- α) θά παραμείνει στή «μαχόμενη» πολιτική
- β) θά μετακινηθεί στο άξιώμα του προέδρου της Δημοκρατίας και
- γ) θά αποσυρθεί από την πολιτική σκηνή.

Άλλα είναι γνωστό ότι ή θητεία του σημερινού προέδρου της Δημοκρατίας λήγει στις 30 Ιουνίου 1980. Συνεπώς, αν όποτε-θεί ότι ό κ. Καραμανλής θά εξαντλήσει τό 1979 ταξιδεύοντας - από τή Σαουδική Άραβία μέχρι τή Σοβιετική Ένωση και τή Κίνα... - και τακτοποιώντας έκκρεμη ή εσωτερικά θέματα της «Νέας Δημοκρατίας», τό πιθανότερο είναι ότι, μερικούς μήνες πριν από την εκπνοή της θητείας του σημερινού προέδρου της Δημοκρατίας (Ιούνιος του 1980), θά πρέπει να αναμένονται σημαντικές αναδιαρθρώσεις στην πολιτική ζωή της χώρας, τουλάχιστον από πλευράς εξελίξεων μέσα στο κυβερνητικό κόμμα. Ό κ. Καραμανλής άρέσκειται στο γνωστό παιχνίδι «ζεστό - κρύο - ζεστό», μέ την έννοια ότι ποτέ δέν λείι στους συνεργάτες του, ακόμα και τους πιο στενούς, αν θά μετακινηθεί ή όχι στην προεδρία της Δημοκρατίας. Τό μόνο βέβαιο είναι ή δήλωσή του ότι «δέν μου χρειάζονται νέες βουλευτικές εκλογές, για να εκλεγώ - από τή σημερινή Βουλή... - πρόεδρος της Δημοκρατίας». Αυτό όμως θά πεί ότι θά επιδιώξει εκλογή από τή σύνθεση της σημερινής Βουλής - εκλογή πού θεωρεί εξασφαλισμένη. Θά πεί ότι ή ανάδειξή του στο άξιώμα του προέδρου της Δημοκρατίας, θά προσηγηθεί της διενέργειας βουλευτικών εκλογών. Θά πεί, τέλος, ότι πριν από τις εκλογές, θά έχει λυθεί τό πρόβλημα της διαδοχής του στην πρωθυπουργία και αρχηγία του κόμματος.

Η φιλολογία γύρω από τό θέμα αυτό, είναι σχετικά πλούσια. Καί από αυτή δέν απουσιάζουν ούτε οι φιλοκυβερνητικές στήλες πού προσπαθούν - σαν τις χαρτοίχτες... - να εικότολογήσουν κατά πόσο διάδοχος του κ. Καραμανλή θά είναι ό κ. Παπακωνσταντίνου ή ό κ. Κανελλόπουλος ή ό κ. Ράλλης ή ό από καταβολής έθνικοφροσύνης, «υπερέλλην» και «υπερεθνικόφρων» κ. Αδέρωφ!

Όπως και αν έχει τό πράγμα, τέλη του 1979 ή αρχές του 1980, θά πρέπει ν' αναμένουμε μία σημαντική αλλαγή του πολιτικού κυβερνητικού τοπίου της χώρας. Άλλαγή πού σημαίνει για όλα τα πολιτικά δημοκρατικά κόμματα έτοιμότητα, περισκεψη, ύψηλό αίσθημα ευθύνης!

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΚΥΠΡΙΑΚΟ:

Ένας ακόμα γύρος αλλά προς τα πού;

Η ΑΠΟΣΤΟΛΗ του Κύπριου ύπουργού Έξωτερικών κ. Ν. Ρολάνδη στη Νέα Υόρκη, τις τελευταίες μέρες του 1978, φαίνεται πως στάθηκε ή άφετηρία για μία «νέα τροπή» των εξελίξεων γύρω από τό κυπριακό και για την αλλαγή του σκηνικού πού μέχρι τότε προσδιοριζόταν κυρίαρχο από τις «νέες ιδέες» του Σταίητ Ντηπάρτμεντ για την επίλυση του ζητήματος. Αυτό δέν επιβεβαιώνεται μόνο από την επίσημη αναγγελία του ένδεχόμενου μίας επίσκεψης του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ κ. Βάλντχαϊμ στο τρίγωνο Λευκωσία - Άθήνα - Άγκυρα, αλλά και από την εμφάνιση ξανά στο προσκήνιο του κ. Κλίφορντ, άμερικανού προεδρικού κομισάριου πού στο παρελθόν είχε παίξει σημαντικό ρόλο στην υπογραφή της συμφωνίας Μακαρίου - Ντενκτάς.

ΕΙΝΑΙ ακόμα άγνωστο κατά πόσο ή αλλαγή του σκηνικού συνεπάγεται και κάποια ούσιαστική διαφοροποίηση των όρων κάτω από τους όποιους διεξάγονται οι διαβουλεύσεις για την επανέναρχη των διακοινωτικών συνομιλιών την οποία καλές πηγές στη Λευκωσία τοποθετούν «περί τον Μάρτιο». Έκείνο πάντως πού πολλοί θεωρούν βέβαιο είναι πως ό κ. Ρολάνδης στις συνομιλίες πού είχε στη Νέα Υόρκη (Βάλντχαϊμ, Κρίστοφερ, Νίμιτς) προσπάθησε να «υποβάλει» ένα νέο συμβιβαστικό πλαίσιο διαπραγματεύσεων μέ στόχο την υποκατάσταση των άμερικανικών προτάσεων και κυρίως εκείνων των σημείων τους πού ή κυπριακή κυβέρνηση θεωρεί άρνητικά.

ΕΤΣΙ και σύμφωνα μέ όσες πληροφορίες υπάρχουν αυτή τή στιγμή, ή πρωτοβουλία του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ στηρίζεται σε τρεις βασικά άξονες - άποδεκτούς κατ' αρχήν από την κυπριακή κυβέρνηση στη γενική τους διατύπωση. Οι άξονες αυτοί είναι:

- Οι συμφωνίες Ζυρίχης - Λονδίνου
- Τα τέσσερα σημεία της συμφωνίας Μακαρίου - Ντενκτάς
- Τα θετικά (κατά την άποψη της κυπριακής κυβέρνησης) σημεία των άμερικανικών προτάσεων.

ΟΙ ΑΡΜΟΔΙΟΙ του Σταίητ Ντηπάρτμεντ φαίνεται πως είναι διατεθειμένοι να «συμβάλουν» στην προώθηση αυτών των εξελίξεων. Πέρα από την «έθελοντική προσφορά» των ύπηρεσιών του κ. Κλίφορντ επίσημες άμερικανικές πηγές στην Άθήνα δέν κρύβουν την αισιοδοξία τους και προσπαθούν να πείσουν τους Έλληνες συνουμλητές τους πως τό νέο πλαίσιο άποτελεί μία καλή ευκαιρία και δέν μπορεί βέβαια να προεξοφλήσει κανένας ότι θά παρουσιαστεί και στο μέλλον ανάλογη...

ΥΠΑΡΧΕΙ όμως και ή άλλη πλευρά. Η εμφάνιση των Τούρκων στρατηγών στο προσκήνιο μέ την παράλληλη διατήρηση του Έτζεβίτ είναι βέβαιο πως θά έχει τις επιπτώσεις της και στο κυπριακό. Άν οι φόβοι για σκλήρυνση της τουρκικής πολιτικής σ' ότι άφορά τό ζήτημα έξωτερικών σχέσεων είναι βάσιμοι, τότε ή τουρκική στάση στο κυπριακό δέν θά πρέπει να έμπεριέχει πολλά περιθώρια συζήτησης. Καί ίσως σ' αυτή την έκτίμηση να επενδύει πολλά ό κ. Κυπριανού. Τό έρώτημα είναι πού στηρίζουν την αισιοδοξία τους οι άμερικανοί έπίσημοι...

ΔΗΜΟΝΙΚΟΣ

ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ

Η ΤΟΥΡΚΙΑ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ

Τό γεγονός ότι οι στρατηγοί που «έλεγχαν» πάντα – από τα παρασκήνια – την εξουσία στην Τουρκία εμφανίζονται τώρα στο προσκήνιο – όχι βέβαια για πρώτη φορά αφού η πολιτική παρέμβαση τους σε «κρίσιμες» στιγμές ήταν ο κανόνας στην πρόσφατη τουρκική ιστορία – αναλαμβάνοντας την άμεση ρύθμιση των εξελίξεων, δεν είναι βέβαια άσχετο με τις εξελίξεις στην περιοχή. Αντίθετα μάλιστα. Ίσως αυτός να ήταν ο λόγος μιάς τέτοιας τροπής της εσωτερικής πολιτικής διαμόρφωσης στην Τουρκία.

Τό θεωρούμενο πιά σαν αναπόφευκτο γκρέμισμα του Σάχη στην Περσία γεννά την άμεση ανάγκη για την παγκόσμια, αλλά και την τοπική στρατηγική των ΗΠΑ, της υποκατάστασης και αποκατάστασης ενός άλλου, τό ίδιο πρόθυμου, χωροφύλακα στην περιοχή. Και δεν θά πρέπει να έχει κανένας πολλές αμφιβολίες για τό πόσο πιστοί και πρόθυμοι μπορεί να είναι οι Τούρκοι στρατηγοί, αφού πολλοί από αυτούς έχουν και στο παρελθόν δοκιμαστεί αλλά και μισθοδοτούνται νόμιμα από τόν αμερικανικό στρατό.

Έτσι η ανησυχία κυβερνητικών παραγόντων στην Αθήνα για την πορεία που πιθανόν να ακολουθήσουν οι ελληνοτουρκικές σχέσεις δεν αποτελεί τίποτε άλλο παρά την επιθεβαίωση των πληροφοριών του ξένου τύπου για τή διαφαινόμενη σκληρή της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής και ειδικά σ' ότι αφορά τις «έκκρεμότητες» της ύφαλοκρηπίδας, του εναέριου χώρου του Αιγαίου και του Κυπριακού.

Αν στό εσωτερικό της Τουρκίας εκείνοι που θά αισθανθούν πρώτοι την «αλλαγή» είναι οι Κούρδοι και η Αριστερά, τό πλέγμα των ελληνοτουρκικών σχέσεων θά γνωρίσει σίγουρα μία νέα δξυση. Νά θυμίσει τάχα κανένας ότι οι ίδιοι αυτοί στρατηγοί διεκδίκησαν στό παρελθόν – μέ δηλώσεις τους – τό μισό Αιγαίο ή νά θυμίσει τό προηγούμενο της Κύπρου; Στίς 9 τρέχοντος στή Γενεύη, όπου θά επαναληφθούν οι ελληνοτουρκικές συνομιλίες για τόν εναέριο χώρο, οι Έλληνες διαπραγματευτές θά έχουν σίγουρα την πρώτη ενδειξη...

Ο ΠΑΡΕΚΤΡΕΠΟΜΕΝΟΣ Κ. ΑΒΕΡΩΦ

Τό πρωτοχρονιάτικο «δωρο» που έκανε ή ΕΟΚ στην κυβέρνηση και σ' όσους εκπροσωπεί από άποψη συμφερόν-

ΓΙΑ ΦΕΡΤΕ ΜΑΣ ΤΩΡΑ
ΤΙΣ ΔΥΟ ΧΩΡΕΣ ΤΩ ΝΟΤΩ
ΠΟΥ ΘΕΛΩΝ ΝΑ ΜΠΩΝΕ
ΣΤΗΝ ΕΟΚ

των, δεν μπόρεσε να λειτουργήσει συσπειρωτικά για τις τάξεις του κόμματος της Ν.Δ.

Εδώ και αρκετόν καιρό ο κομματικός μηχανισμός της, μέ μία παράδοση στρατιωτικής ιεραρχίας και πειθαρχίας, αναγκάζεται σε μία σκληρή μαθητεία υπό την υψηλή επιστασία του αρχηγού της. Μαθητεία στό να μπορέσει να λειτουργήσει εκσυγχρονισμένα, σε δημοκρατική και πλουραλιστική βάση, που θά εξασφαλίζει την συνέχεια στό αστικό καθεστώς. Υπάρχουν αυτοί που πολεμάνε αυτή την αντίληψη, και που δεν αφήνουν ανεκμετάλλευτη την ευκαιρία για να εκφράσουν τις αντιδημοκρατικές τους απόψεις και συμπεριφορές.

Ανάμεσα σ' αυτούς είναι και ο κ. Αβέρωφ. Στην ήμερησια διαταγή του στίς ένοπλες δυνάμεις, ο υπ. Έθνικής Αμύνης, για πρώτη φορά μέ τόσο σαφή τρόπο, δίνει τό σήμα στην ήγεσία του Στρατού, να «βουλεύεται πολιτικά». Κι' αυτό προκύπτει έμμεσα απ' τό περιεχόμενο της διαταγής: «Μήν λογαριάζετε τούς στρατούς ... που άρέσκονται να διακηρύσσουν ότι είναι επαναστατικοί» είπε ο κ. ύπουργο-

Στό περιθώριο της ένταξης ή «λεπτομέρεια» των δομιστών και

Η ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ θριαμβολογία για την ένταξη της χώρας στίς ευρωπαϊκές κοινότητες, θά αποτελέσει πιθανώς και τό ιδεολογικό άλλοθι των δυνάμεων της Δεξιάς για τό προσεχή χρόνο. Μία απροϋπόθετα θετική στάση του συνασπισμού Δεξιάς - Κεντροδεξιάς απέναντι στα θέματα που προκύπτουν απ' αυτή την ένταξη, άποτελεί τό στίγμα της λογικής των ιδυνόντων.

Σ' ΑΥΤΟ τό πλαίσιο, μπαίνουν σε δεύτερη μοίρα κάποια φαινόμενα που δεν μπορούν να υποθαμιστούν στην πολιτική σημασία τους, σε σχέση μέ την κυρίαρχη ευρωπαϊκή αντίληψη για τούς δημοκρατικούς θεσμούς.

ΛΙΓΕΣ μέρες πριν την επικύρωση των διαδικασιών του Ιδιόμορφου συμβιβασμού (θλ. ένταξη) παρουσιάστηκε μία οργανωμένη επίδειξη δύναμης μέ έκρηξεις βομβών στην Αθήνα και μέ επανειλημμένες επιθέσεις σε γραφεία προοδευτικών κομ-

μάτων στη Θεσσαλονίκη. Για αρκετές ήμέρες ο ήμερήσιος τύπος ακολουθώντας τό «ρεύμα» άσχολήθηκε μέ την υπόθεση αναδειχνοντας σαν κάρλιο θέμα του είτε την πορεία των «ανακρίσεων» και τά σχετικά περί «διαρθρωτικών αλλαγών» στούς μηχανισμούς που εξαρτώνται από τό Υπουργείο Δημοσίας Τάξεως, ή μία φιλολογία περί κυβερνητικών άνασχηματισμών.

ΚΑΙ ΟΙ ΔΥΟ αυτές κατευθύνσεις, επαναλαμβάνονται κάθε φορά που ανακύπτει τό πρόβλημα της δραστηριοποίησης των νεοφασιστικών και χουντικών μηχανισμών. Και όσον άφορά την Κυβέρνηση είναι λογικό από μία άποψη τό να αντιμετωπίζονται τά θέματα αυτά ή μέ επιγραμματικές ρήσεις ή μέ σωπή ή κάποιες διαφεύσεις. Παρά τίς διαστάσεις άπόψεων στό κυβερνητικό στρατόπεδο, ή στάση της Κυβέρνησης μπορεί να χαρακτηριστεί σαν συσπειρωτική. Όσον άφορά όμως την δημοκρατική

κοινή γνώμη, οι άπαιτήσεις διέπονται από μία ριζικά διαφορετική λογική και δεοντολογία:

ΤΟ ΑΙΤΗΜΑ για τή δημοκρατική έγργηση των πολιτών άπαιτεί μία σταθμισμένη, προγραμματισμένη και συνεπή στην προβληματική της, αντιμετώπιση του θέματος των μηχανισμών άποσταθεροποίησης. Τό ρεπορτάζ και ή ειδησεογραφία π.χ. άποτελούν στοιχεία που σίγουρα έχουν ένα λειτουργικό ρόλο. Αν μέλουνε όμως στό καθαυτά θρία τους και δεν επεκταθούν σε μία άλλου είδους έρευνα (ή αν δεν δημοσιεύουν οι υπάρχουσες) τότε ή πολιτική σημασία του συγκεκριμένου γεγονότος άφ' ενός και ή αντιμετώπισή του άφ' έτέρου, παίρνει μία μορφή άποσπασματική, άσπόνδυλη και υποθαμιζεται σε ένασχόληση μέ μία ανεκδοτολογία περί προσώπων, γνωστών ομάδων κλπ. Από την άλλη, δεν νομίζουμε ότι τό θέμα της οργάνωσης

ΘΑ ΒΑΛΕΙΣ ΤΗΝ ΥΠΟ-
ΓΡΑΦΗ Σ'Ε ΚΑΤΩ ΑΠΟ
ΜΙΑ ΛΗΣΤΡΙΚΗ ΑΠΟΙΚΙ-
ΟΚΡΑΤΙΚΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ
ΜΟΝΟ ΚΑΙ ΜΟΝΟ ΓΙΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΛΟΓΟΥΣ!

ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ
ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΘΕΙ
ΑΛΛΟΙΩΣ Η ΔΙΚΤΑ-
ΤΟΡΙΑ;

ΑΚΟΜΑ ΝΑ ΒΑΛΕΙΣ
ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΥΠΟΓΡΑΦΗ;

του Γιάννη Κалаϊτζή

γός, έννοώντας σαφώς τό ΚΚΕ(!). 'Ο δρόμος είναι άνοιχτός, άλλη μιά άκόμα φορά, γιά νά κρίνει μιά έπίδοξη «χούντα» ποιούς δέν «θά ύπολογίζει».

'Αντίθετα, ό κ. Καραμανλής δέν φαίνεται νά θεωρεί τό Στρατό σάν κύριο παράγοντα στίς πολιτικές Ισορροπίες του κρατούντος καθεστώτος (όπως κάνει ό στρατοκρατικά βουλευόμενος κ. 'Αβέρωφ). 'Ο κ. Καραμανλής τοποθέτησε τήν πολιτική άποτελεσματικότητα του στρατού στόν ά-πολιτικό του ρόλο.

Είναι δυό διαφορετικές αντίληψεις γιά τή φύση καί τόν προσανατολισμό πού πρέπει νά δοθεί στό σύνολο τών θεσμών τής χώρας, έστω κι' άν ό κ. Καραμανλής μιλώντας γιά «κίνδυνο ύποτροπής» δέν έκανε καθόλου λόγο γιά τό πρόβλημα τών «σταγονιδίων» του Στρατού.

Καί άφου ό κ. Καραμανλής μίλησε γιά «άποσύνθεση», «παρεκτροπή» καί «διχασμό» του Στρατού λόγω τής έμπλοκής του στήν πολιτική, θά θέλαμε νά άπευθύνουμε κι' ένα έρώτημα στόν διοικητή τής Σχολής Ευελπίδων, κ. Δικαιάκο: Πώς γίνεται τά δικτατορικά καθεστώτα νά μήν άμαύρωναν τούς χουντικά παιδαγωγούμενους 'Ελληνες αξιωματικούς, όπως άποφάνθηκε ό κ. Δικαιάκος, στήν τελετή γιά τά 150 χρόνια τής Σχολής; Που όφείλεται ή «άποσύνθεση» του Στρατού κ. Δικαιάκο; Καί πόσοι έπίδοξοι «παρεκτροπούντες» βγήκαν τήν 7ετία άπ' τή Σχολή, καί

παρεπιδηθούν σήμερα τό, κατά τά άλλα, κραταιό στό φρόνιμα στρατεύμα;

ΕΟΚ ΚΑΙ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

Πρίν από άρκετούς μήνες δημοσιεύτηκε στόν τύπο ή πληροφορία πώς στίς διαπραγματεύσεις τής χώρας μας μέ τήν ΕΟΚ δυό «εταίροι» είχαν έξαρτήσει τήν καταφατική τους στάση από έναν «περίεργο» όρο - ύπήρχαν θέβαια καί άλλοι. Τόσο ή Γαλλία, όσο καί ή Γερμανία ενδιαφέρονταν νά πουλήσουν στά έλληνικά κανάλια τό δικό τους σύστημα έγχρωμης τηλεόρασης.

Στό τχ. 114 (16 Δεκ. '78) τό ΑΝΤΙ έγραφε ότι «ή ελληνική κυβέρνηση έχοντας τήν ανάγκη καί τών δυό αύτών χωρών γιά τά θέματα τής ΕΟΚ καί του ΝΑΤΟ θρίσκεται σέ άδιέξοδο. Γιά νά βρεθεί τελικά ή λύση: 'Η δημιουργία ιδιωτικών καναλιών. Τότε οι έπίσημοι σταθμοί παίρνουν SECAM (τό γαλλικό σύστημα), οι ιδιωτικοί ΡΑΙ (τό γερμανικό) καί τό πρόβλημα έχει λυθεί».

Ούτε μιά βδομάδα δέν πέρασε καί άνακοινώθηκε - μιά μόνο μέρα πρίν τήν «Ιστορική» συμφωνία τών Βρυξελλών (21 Δεκ.) - ότι τά κυβερνητικά κανάλια θά πάρουν τό γαλλικό χρώμα SECAM. 'Απομένει λοιπόν τό δεύτερο σκέλος. Κι' αυτό θά γίνει μιά καί ό κ. Γκαίσερ προσπάθησε τόσο πολύ νά μάς κάνει Εύρωπαίους...

ή λεπτομέρεια Μπάλκος...

- δράσης - λειτουργίας τών μηχανισμών αύτών έξοικονομείται ή εξαντλείται στήν αναζήτηση εύθυνών ή στήν άπαίτηση - φήμη αντικατάστασης του τάδε ή του δελνά 'Υπουργού. (Μπάλκος, στήν προκειμένη περίπτωση).

Η ΑΝΤΙΚΑΤΑΣΤΑΣΗ του κ. Μπάλκου (πού διαψεύστηκε έξ άλλου) έχει όπωσδήποτε ένα νόημα στά πλαίσια τής δημοκρατικής άνασυγκρότησης του 'Υπουργείου Δημ. Τάξης. Μόνη τής όμως, ή μάλλον παρουσιαζόμενη σάν κυρίαρχο ζήτημα, δέν λύνει τό πρόβλημα τής δομής καί τής Ιδεολογίας πού ύλοποιεί μέ συγκεκριμένο τρόπο τόν άυταρχικό χαρακτήρα πού χαρακτηρίζει τά δυναμικά στηρίγματα του κρατικού μηχανισμού. Πιστεύουμε ότι είναι σ' αυτούς τούς χώρους πού πρέπει νά γίνει μιά άποτελεσματική άνάλυση καί νά προταθεί μιά στρατηγική παρέμβασης τών δημοκρατικών δυνάμεων καί τής Κοινής Γνώμης.

ΤΟΣΟ ό «στόχος» τών δυνάμεων αύτών, όσο καί ή «πληροφορία» του τύπου δέν μπορεί ν' αντιμετωπίζονται αυθαίρετα ή μέ έπικαιρικό τρόπο έξω από ένα Ιεραρχημένο πλαίσιο πού θά έξασφαλίζει μιά τακτική συνέχεια. Διαφορετικά θά ένταχθεί ή κρίση καί ή άπορία τών στρωμάτων τών πολιτών γύρω από τήν εύθύνη καί τήν άποτελεσματικότητα τόσο τής πολιτικής πρακτικής, όσο καί τής πολιτικής πληροφορίας. Θά συνεχιστεί ή μηχανιστική ύποταγή στό γεγονός μέ άποτέλεσμα ή ένταξη στήν ΕΟΚ π.χ. νά ύποβιβάζει, στή θεώρηση τών δημοκρατικών δυνάμεων, τό πρόβλημα τής άποσταθεροποίησης καί νά τό ξεχωρίζει από τόν άγώνα γιά τήν άναγκαία άναπαραγωγή τών δημοκρατικών θεσμών.

ΟΣΟ γιά τήν κυβερνητική παράταξη, οι «έρευνες» γιά τούς μηχανισμούς αυτούς πού παρουσιάζονται σάν έρευνες γύρω από

τά γνωστά πάντα πρόσωπα πού όδοιπορούν μονότονα από τό σπίτι τους στή Γεν. 'Ασφάλεια καί οι άναγκαίες άναδιαρθρώσεις τής 'Αστυνομίας καί τών Σωμ. 'Ασφαλείας, έχουν μπλοκαριστεί, φέρνοντας σέ άδιέξοδο τίς φημολογούμενες έπιθυμίες του κ. Καραμανλή καί τίς άνησυχίες τών δημοκρατικών δελφίνων καί στελεχών τής Ν.Δ.

Ο κ. ΜΠΑΛΚΟΣ, προχωράει «σιγά - σιγά» καί μέ τή λογική ότι «δέν υπάρχουν... θομβιστές... τής άκροδεξιάς, αλλά ... τών ζηλωτών του Χίτλερ καί του Μουσολίνι...». 'Ο κ. Μπάλκος δέν καινοτομεί πουθενά. 'Απλώς, μέ τό διαχωρισμό αυτό (συνακόλουθος του Ιδιότυπου άντικομμουνισμού του) θίγει τούς 'Ελληνες άκροδεξιούς πού καταφάσκουν στίς συναρτήσεις καί συγγενείες τους μέ τήν έλληνότροπη έκδοχή του νεοφασισμού.

Η ζωή ακριβαίνει...

Όταν τό Μάη τοῦ 1977 κάναμε μιά ἔρευνα ἀνάμεσα στούς ἀναγνώστες τοῦ περιοδικοῦ πήραμε πολλές ἀπαντήσεις μέ ὑποδείξεις καί παρατηρήσεις πού τίς ἔχουμε πάντα ὑπ' ὄψη μας γιά τήν ἔκδοση τοῦ ANTI.

Πολλές ἀπό τίς παρατηρήσεις αὐτές ἀναφέρονταν στήν τιμή τοῦ περιοδικοῦ. Ἐγραψε π.χ. κάποιος φίλος:

«Ἐκτιμοῦμε τή διατήρηση σταθερῆς τιμῆς ἐπὶ τόσα χρόνια».

Ἄλλοι πάλι ἔβρισκαν ὅτι θά μπορούσε νά ἀκριβήνει λίγο τό περιοδικό, ἐνῶ κάποιος ἄλλος φίλος παρατηροῦσε:

«Τώρα πού ὅλα ἀκριβήναν θά παρακαλοῦσα νά γίνεῖ πιό φτηνό τό ANTI γιά νά μπορούμε νά τό ἀγοράζουμε».

Ἡ τελευταία παρατήρηση ἀπό μιά ἀποψη παρουσιάζει ἐνδιαφέρον· δέν μπορέσαμε πάντως νά ἀνταποκριθοῦμε στό αἴτημα.

Μπαίνουμε στὸν πέμπτο χρόνο λειτουργίας μας, ἀπὸ τότε πού ἐπανεκδόθηκε τό ANTI μετὰ τήν μεταπολίτευση. Στό διάστημα αὐτό δέν ἔγινε καμιά αὐξηση τῆς τιμῆς του. Θά θέλαμε νά παραθέσουμε ὀρισμένα στοιχεῖα:

Τό 1974 τό ANTI κυκλοφοροῦσε μέ 48 σελίδες, ἐνῶ σήμερα μέ 56 καί, συχνά, μέ 64 σελίδες.

Οἱ ἡμερήσιες ἐφημερίδες τό 1974 πουλιώταν πρὸς 4 δραχ. καί σήμερα, μετὰ ἀπὸ διαδοχικὲς αὐξήσεις, πουλιοῦνται 10 δραχ., δηλαδή μέ αὐξηση 150%, ἐνῶ ἡ τιμὴ πωλήσεως στὰ περιοδικὰ μεγάλης κυκλοφορίας αὐξήθηκε κατὰ 75% ὡς 100% στό ἴδιο χρονικὸ διάστημα.

Τό ANTI ἀντέδρασε καί, ἔχοντας βελτιώσει σημαντικὰ τήν κυκλοφορία του καί αὐξήσει τίς διαφημιστικὲς καταχωρήσεις, κράτησε τήν ἴδια τιμὴ πωλήσεως. Ὅμως οἱ αὐξήσεις ἔχουν ἤδη καταστήσει δύσκολη τὴ συνέχιση τῆς ἔκδοσης. Ἐτοί ἀποφασίσαμε μίαν αὐξηση 5 δραχῶν στό τεῦχος, πού ἀντιστοιχεῖ σέ ἓνα ποσοστὸ 25%. Ἡ ἀλλαγὴ τῆς τιμῆς – πρὸς 25 δραχ. – θά γίνεῖ σέ ἓνα μῆνα, ἀπὸ τό τεῦχος 118 τῆς 3ης τοῦ Φλεβάρη.

Ἐλπίζουμε πὺς οἱ φίλοι ἀναγνώστες θά κατανοήσουν τὴν ἀνάγκη γι' αὐτὴν τὴν μικρὴ σχετικὰ αὐξηση τῆς τιμῆς καί θά συνεχίζουν νά στηρίζουν τό περιοδικό, ὅπως καί πρὶν.

ΚΑΙ ΜΙΑ ΕΥΚΑΙΡΙΑ:

Μετὰ τὴν ἀλλαγὴ τῆς τιμῆς πωλήσεως καί τὴν αὐξηση τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν θά ἀλλάξουν καί οἱ συνδρομὲς τοῦ περιοδικοῦ:

Ὅμως γιά ἓνα μῆνα ἀπὸ τώρα, μπορεῖτε νά γραφεῖτε συνδρομητὲς στήν Ἑλλάδα ἢ στό ἐξωτερικό μέ τίς ἤδη ὑπάρχουσες τιμές. Εἶναι μιά εὐκαιρία πού θά μπορούσατε νά ἀξιοποιήσετε. Μαζί ἐνισχύετε τό ANTI πού μέ τίς συνδρομὲς ἔχει μιά οὐσιαστικὴ βοήθεια.

Γραφεῖτε λοιπὸν τώρα συνδρομητὲς.

Στείλτε τὴν ἐντολή σας ὡς τίς 3 τοῦ Φλεβάρη.

Σήντομος καζαμείας

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

Ἡπογράφετε εἰς Ἀθήνας Συνφονία Σάχη – Ἐβερτ διὰ τὴν παροχὴν πετρελίου εἰς Περσείαν κατόπιν δηλώσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Βιομηχανίας ὅτι ἡ Ἑλλάς ἔχει ἀφθονον πετρέλεον κέ ὅτι ἡ τιμὴ του δέν πρόκτε νά ἀλλάξῃ μέχρι τοῦ Μαρτίου. Ὁ Σάχης ἐπεξηγεῖ εἰς τὸν κήριον Ἐβερτ, ὅτι λόγον τῶν ἀθλίων οἰκονομικῶν τῆς Περσείας, μέγα μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ πετρελίου θά διατεθῇ διὰ τό εἰδικόν κρατικόν λαχίον τῆς Τεχεράνης, ὅπου ὁ πρῶτος ὑπερτυχερός θά κερδίῃ 40 λίτρα πετρελίου, ὁ δέφτερος 20 κιλά μαζοῦτ κέ ἄλλοι ἐπιζόντες τυχεροὶ μικρότερα ποσά.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

Μεγάλῃ οἰκονομικῇ σήσκεψις ἡπό καθηγητὴν Ζολόταν, ὅπου ὁ Διοικητὴς τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος ἐπεξηγεῖ εἰς τοὺς οἰκονομικοὺς σηντάκτας τῶν ἐφημερίδων, πὺς ἀφξάνοντες κατὰ 100% τὰ διόδια, κατὰ 50% τὰ ἐνοίκια, κατὰ 42% τὰς ἐφημερίδας καί κατὰ 28% τὰ κρέατα καί γαλακτοκομικά προϊόντα, σημπιέζομαι τὸν τιμάρημον κατὰ 10%. Πρότασις τῶν σηντακτῶν νά τριπλασιασθοῦν τὰ διόδια κέ νά τετραπλασιασθοῦν τὰ ἐνοίκια οἰκιῶν κέ καταστημάτων γιά νά πέση κι' ἄλλο ὁ τιμάρημος, ἀπορίπτετε δησπηχὸς ἀπὸ τὸν Διοικητὴν τῆς Τραπεζῆς Ἑλλάδος μέ τὴν δικεολογίαν ὅτι ἀφτό εἶναι ἀρμολιότης τῆς Κυβερνήσεως κέ ὅτι καθῆκον τῆς Τραπεζῆς εἶνε ἡ ἐποπτεία.

ΜΑΡΤΙΟΣ

Ἀγωγή κληρονόμων Νόμπελ κατὰ Σαντάτ καί Μπέκιν, διότι εἰσπράξαντες ἀμφότεροι τὰ χρήματα τοῦ βραβείου δέν ἔκαμαν Εἰρήνην ὅπος εἶχον ἡποχρέοσιν ἐκ τοῦ καταστατικοῦ.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

Μετάβασις κηρίου Ἀθέρωφ εἰς Φορμόζαν διὰ τὴν πανηγυρικὴν παράστασιν τοῦ ἔργου τοῦ «ΜΗ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ Εἰς ΤΙΣ ΚΙΝΕΣ» κέ παρασημοφορία ἀφτοῦ. Ὁμιλὼν πρὸς τὴν Ἀκαδημείαν τῆς Ταῖβάν, ὁ κήριος Ἀθέρωφ προτρέπη τοὺς κατοίκους, νά μὴν λογαριάζουν τὰ ξένα στρατέβματα.

ΜΑΙΟΣ.

Ἀκαρπος σήσκεψις εἰς Κάμπ – Ντέιβιντ μεταξὺ Κάρτερ – Μπεγκίν κέ Σαντάτ διὰ ἐξέβρεσιν λήσεος σχετικὸς μέ τὰ ἀνθρώπινα δικεόματα τῶν κληρονόμων Νόμπελ. Ἀρνησις τῶν βραβεφθέντων νά ἐπιστρέψουν τὰ χρήματα ὁδηγεῖ εἰς διακοπὴν διπλοματικῶν σχέσεων Αἰγῆπτου κέ Σουηδεῖας. Ὁ Ἰσραηλινὸς προθυπουργός, δηλόνει εἰς τὸν ξένον τήπον ὅτι ἐπιμονὴ τῆς Σουηδεῖας πρὸς ἐπιστροφὴν τοῦ βραβείου θά ὁδηγήσῃ τό Ἰσραήλ εἰς τρομερά ἀντίποινα, ζητεῖ δέ ἀπὸ τὸν πρόεδρον Κάρτερ νά ἐξασκήσῃ ὄλην του τὴν ἐπιροήν ἐπὶ τοῦ κηρίου Λαμπρία, ὅστε οὗτος νά μὴν ἐπιτρέψῃ τὴν ἀφίξιν κέ ἐγκατάστασιν τῶν Σουηδῶν εἰς Ρόδον.

του 1979

ΙΟΥΝΙΟΣ.

Μεγάλε ταραχέ εις Σαουδικήν 'Αραβίαν μέ αίτημα τήν αναχώρησιν του Σουλτάνου κέ ως έκ τούτου μεγάλη έλειψις πετρελέου. 'Αφίξις 'Αράβων εις 'Αθήνας κέ ματέα αναζήτησις 'Εβερτ διά ήπογραφήν σηνφονίας. Οί άπεσταλμένοι του 'Αραβος μονάρχου τηλεγραφοούν εις 'Αραβείαν ότη κατόπιν φημών 'Ελληνικής Κηθερνήσεος ότη «θά πέσουν κεφάλια» ό άρμόδιος 'Εβερτ έτοποθετήθη 'Ηπουργός Δημοσείας τάξεος κέ ή θέσις του ύπουργού Βιομηχανίας κέ πετρελέων χηρέβει.

ΙΟΥΛΙΟΣ

Διαμαρτηρία 'Αράβων προς Πρόεδρον Κηθερνήσεος διά τά προσκόματα που θέτει εις τήν 'Αραβείαν κέ τήν χαριστικήν μεταχίρισιν της Περσείας εις τό ζήτημα του πετρελαίου. Προσοπικόν μήνημα του Σουλτάνου της 'Αραβείας κέ πολλών σεΐχιδων προς τόν 'Ελληνα προθυπουργόν νά μήν πέσουν άλλα κεφάλια κέ παράκλησις νά επανέλθη ό 'Εβερτ εις τό ύπουργίον του.

ΑΒΓΟΥΣΤΟΣ

Σουηδικά άεροπλάνα βομβαρδίζουν τήν Δητικήν όχθην του 'Ιορδάνου. Καθησηχαστική έπιστολή του κηρίου Καρμανλή προς τά 'Αραβικά Κράτη. 'Ο 'Ελλην προθυπουργός λέγει ότη συνέβη παρεξήγησις κέ ότη ούδέποτε άνέφερεν «θά πέσουν κεφάλια» αλλά «ΘΑ ΠΕΣΟΥΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑ» έννοών ότη τόρα μέ τήν ένταξιν μας εις τήν ΕΟΚ θά πέσουν πολλά κεφάλια εις τόν έλληνικόν χώρον δι' άφξησιν των πλουτοπαραγογικών χώρων. Σηνεπός ό κήριος 'Εβερτ είνε εις τήν διάθεσίν των κέ ήμπορούν νά τόν αναζητήσουν έντός της 'Ελληνικής επικρατείας.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

Φθάνουν τά πρώτα άδασμολόγητα άφτοκίνητα της κοινής 'Αγοράς, κέ όλοι οι 'Αθηνέοι προμηθέβοντε από ένα άκόμη διά νά ρίξουν τό κόστος του πρώτου που ελχον αγοράση εις ήψηλήν τιμήν. 'Ο κήριος Παπαδόγκονας έπιτρέπει τήν κηκλοφορίαν άφτών άνοθεν των ήδη κηκλοφορούντων λεοφορείων κέ δίδη οδηγίας εις τήν τροχέαν νά χαραχθούν επί των όροφών κίτρινε λορίδες κέ διάφορα σήματα όστε όταν σταθμέβη τό λεοφορίον νά σταθμέβη ήποχρεοτικός κέ τό επί της όροφής έβρισκόμενον άφορολόγητον, διά νά μήν θρηνόμεν δηστηχήματα.

ΟΚΤΟΒΡΙΟΣ

Μετά από μεγάλην σήσκεψιν ό κήριος Στράτος άποφασίζει νά γίνη πεζόδρομος ή Συγγρού καθόσον ή άποπεράτοσις της κρίνεται άσήνφορος διά τόν τιμάριθμον. Αιγηπτιακά άεροπλάνα βομβαρδίζουν τήν Στοκχόλμην. Φημολογείται ότη μεταξή των θημάτων αναφέροντε κέ δύο Σουηδοί μέ τό έπίθετον Νόμπελ, άγνόστων λοιπών στοιχείων. 'Από τόν ΕΟΤ δίδοντε αι πρώται πληροφοριέ διά τήν άφισιν τουριστών κατά τό δεκάμηνον 'Ιανουαρίου - 'Οκτοβρίου. Συνφόνως μέ τά στοιχία από τούς 6.000.000 άφιχθέντες τουρίστες οι 5.400.000 είνε Πέρσε κέ οι υπόλοιποι έπισκέπτε από άλλας πετρελεοπαραγογας χώρας.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

'Ελειψις πετρελέου κέ εις τήν 'Ελληνικήν αγοράν λόγον των ταραχών εις τάς χώρας της 'Ανατολής. Δησκολία εις τήν προμήθιαν πετρελέου προς τόν Σάχην, συνφόνως προς τήν ήπογραφήσαν συνφονίαν. 'Ο κ. 'Εβερτ κρήπτете κέ ματέα αναζητήσις του ήπό των 'Αράβων άπεσταλμένων. Καθησηχαστικές πληροφοριέ έγκήρων κήκλων ότη ό κήριος 'Εβερτ θά έβρεθί κέ όλοι θά λάβουν πετρελεον. 'Επί της άφτης γραμής είνε κέ τό ανάλογον σχόλιον του κηρίου Δρόσου εις τήν τηλεόρασιν.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

Θυελόδης κέ έμπνεσμένη όμιλία του νέου ύπουργού Δημοσείας Τάξεος κ. 'Εβερτ εις τό Σήνταγμα Χοροφηλακής Μακρηγιάννη. Ούτος έζήτησεν ένόπιον θερμών έκδηλώσεων, αναγνόρισιν της 'Εθνικής 'Αντιστάσεος, επαναπατρισμόν των προσφήγων, κηθέρνησιν έθνικής ένότητος, χρηματοδότησιν όλων των κομάτων, λήθην του παρελθόντος, παραδειγματικήν σύληψιν των φασιστών κέ άγρίαν πάταξιν του τιμαρίθμου. Τό τέλος της όμιλίας εκάλησαν ούρανομήκεις ζητοκραβγέ κέ εκρήξεις των παρεβρισκομένων μέ άποτέλεσμα νά έβρουν τόν θάνατον τρεις 'Αραβες που ήθελαν νά πλησιάσουν τόν κήριον 'Εβερτ έκ μέρους του 'Αραβος Μονάρχου διά νά μεσολαβήση νά λάβουν πετρελεον.

Κέ ό μήν Δεκέμβριος κλείνει μέ μίαν άκόμη έφχαρίστον είδησιν. 'Η Σουηδική κηθέρνησις έφχαρίστως αναγκέλει ότι εις τόν κατάλογον των βραβίων Λογοτεχνίας, επικρατέστεροι είναι οι 'Ελληνες συγγραφείς Μπάλκος κέ 'Αβέρωφ. 'Ο κήριος 'Αβέρωφ αναχορεί άεροπορικός εις Στοκχόλμην καί εις σήντομον όμιλίαν του προς τούς κριτάς εις τήν Βασιλικήν άκαδημείαν τούς λέγει ότη δέν πρέπει νά λογαριάζουν τά ξένα μυθιστορήματα. Τελικός τό Βραβείον Νόμπελ Λογοτεχνίας άπονέμετε εις τόν 'Ελληνα ιστορικόν κήριον Ξεπαπαδάκον διά τό προτότηπον έργον του ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΠΑΛΞΕΩΝ.

Μωο62.

...καί μερικές αλήθειες πού έλαμψαν

‘Η «έπιτυχία» τής Κυβέρνησης νά κλείσει τελικά συμφωνία μέ τούς 9 τής ΕΟΚ στίς 21 Δεκεμβρίου 1978 αποκάλυψε όριστικά όρισμένα πράγματα πού μέχρι τώρα έμφανίζονταν διαστρεβλωμένα στόν ‘Έλληνα πολίτη.

● **Πρώτον**, δηλώθηκε πιά καθαρά καί μάλιστα από τόν ίδιο τόν πρωθυπουργό πώς ή απόφαση γιά τήν ένταξη αποτελεί πολιτική επιλογή. ‘Όσοι από μās τό είχαμε υποστηρίξει επανειλημμένα τά τελευταία δυό-τρία χρόνια είχαμε πάρει τήν άπάντηση πώς ή οικονομική πλευρά ήταν εκείνη πού έπαιρνε πρώτη θέση στίς σκέψεις πού όδήγησαν στήν ένταξη.

● **Δεύτερον**, από τή θέση πλέον κάποιες «σταθερές τοποθέτησης» έγινε κι' από τόν φιλο-ενταξιακό τύπο ανοιχτός σχολιασμός τών αντιθέσεων καί τών αντιφάσεων, άκόμα καί τής κρίσης πού περνάει ή ΕΟΚ, κρίση, πού όντας διαρθρωτική έχει διαστάσεις πολιτικές πού άγγίζουν τά ίδια τά θεμέλια του συστήματος. Τά γεγονότα μάλιστα ήρθαν νά μαρτυρήσουν πρós τούτο. Στίς 29 Δεκεμβρίου δημοσιεύτηκε στόν τύπο ή είδηση πώς ή Γαλλία τορπιλίζει τό νέο ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα πού άρχίζει νά ισχύει από τήν 1η Γενάρη 1979 μέ τό νά αποφασίσει νά μή συμμετάσχει σ' αυτό. Τό πιο ένδιαφέρον είναι ότι, όπως τουλάχιστον αναφέρεται στή σχετική είδησεογραφία, ή απόφαση αυτή τής Γαλλίας δέν πάρθηκε γιά λόγους πού έχουν νά κάνουν μέ άμεσα γαλλικά συμφέροντα πού θίγονται από τό σύστημα αυτό, αλλά σά μέσο πίεσης καί έκβιασμού τών λοιπών εταίρων τής ΕΟΚ νά συμφωνήσουν στή σταδιακή κατάργηση τών επιδοτήσεων τών αγροτικών προϊόντων. ‘Εδώ πιά φαίνεται τό «μεγαλείον» τής μικροπολιτικής καί τών μικροσυμφερόντων πού καθορίζουν τήν καθημερινή πολιτική καί τίς «μεγάλες» αποφάσεις τών 9!

● **Τρίτον**, έγινε πιά έντονα αισθητό πόσο ό Έλληνας πολίτης είναι άπληροφόρητος σχετικά μέ τήν ΕΟΚ γενικά, καθώς καί γιά τό τί έχει συμφωνηθεί στίς Βρυξέλλες. Δόθηκε στή δημοσιότητα μία λιγόλογη καί γενική ανακοίνωση πρós τόν τύπο, πού περιγράφει σά ρόδινο τό αποτέλεσμα, δίνοντας καί μερικά γενικά παραδείγματα, κανείς όμως δέν είναι σέ θέση, έκτός από τούς μανδρινούς τής Κυβέρνησης, νά γνωρίζει τί άκριβώς συμφωνήθηκε. Τούτη ή παχυλή μάλιστα άγνοια, στήν όποία μās άφησε ή Κυβέρνηση σκόπιμα επιχειρώντας νά τήν καλύψει μέ τίς διθυραμβικές δηλώσεις γιά τή σημασία τής ένταξης – πού περιέχουν, όπως συνηθίζεται σέ τέτοιες περιπτώσεις, πολλές θαρύγδους, αλλά γενικόλογες διατυπώσεις, πού τελικά, όταν τίς στύψεις γιά νά θγάλεις τό ζουμί τους, δέν θγάζουν σταγόνα, γιατί είναι κενές, – , έγινε ιδιαίτερα αισθητή από τούς πολίτες όταν πάλι στίς 29 Δεκεμβρίου διάβαζαν στόν τύπο τήν ανταπόκριση από τήν Κοπεγχάγη πού έλεγε πώς μία πρόσφατη σφυγμομέτρηση τής κοινής γνώμης στή Δανία κατέληξε στό συμπέρασμα, ότι 43% τών Δανών σήμερα θά ψήφισαν έναντιον τής ένταξης, ενώ στό Δημοψήφισμα τής 2 ‘Οκτωβρίου 1972, 57% είχαν ψηφίσει υπέρ. Αυτοί πού ψηφισαν υπέρ τώρα ήταν μόνο 39%. Σημειώνεται επίσης πώς από τόν Αύγουστο του 1974 όλες οι σφυγμομετρήσεις έδειξαν πώς οι Δανοί πού είναι αντίθετοι στήν ένταξη είναι περισσότεροι από αυτούς πού είναι υπέρ! Τούτη ή είδηση είναι σημαντική, μία καί προέρχεται από μία χώρα πού έχει πρόσφατη πείρα από τήν ένταξη, είναι γεωργική, αλλά συγχρόνως καί σχετικά πλούσια. Οι επιπτώσεις δηλαδή σ' αυτή τή χώρα, τόσο άνόμοια καί σέ πολύ πιο προχωρημένο στάδιο από τή δική μας, γίνονται κάπου έξη χρόνια μετά τήν ένταξη, πλατιά αισθητές από τό λαό σάν άρνητικές.

● **Τέταρτον**, ή όλη ιστορία μετά τίς 15 Δεκεμβρίου μέ τή σκληρή στάση τών 9, μέ τό «δραματικό» γράμμα του ‘Ελληνα Πρωθυπουργού καί μέ τό συμβιβασμό πού έγινε τήν τελευταία στιγμή,

στήθηκε καλά. ‘Όχι πώς όλο αυτό ήταν φιαχτό. Οι Ευρωπαίοι όρθά σκλήρυναν τή στάση τους, γιά νά πετύχουν τούς πιο εύνοϊκούς όρους γι' αυτούς, γνωρίζοντας τήν άδύνατη διαπραγματευτική θέση τής ελληνικής κυβέρνησης. ‘Η πραγματικά δραματική θέση ήταν ή θέση τών ‘Ελλήνων. Πρώτον, επειδή δέν είχαν άλλη επιλογή, ούτε διεξόδο. ‘Από τή στιγμή πού ή άστική τάξη στό σύνολό της έκανε τήν επιλογή του «άνήκομεν εις τήν Δύσιν» δέν υπήρχε πιά άλλη διεξόδος γι' αυτήν παρά ό μονόδρομος, όσο πικρός κι' άν αυτός ήταν. ‘Υστερα, ή επιστολή πού άπηύθυνε ό Έλληνας πρωθυπουργός στους πρωθυπουργούς τών 9, ήταν βέβαια δραματική, γιατί γράφτηκε όταν πιά οι Ευρωπαίοι στρίμωξαν τήν ‘Ελλάδα στόν τοίχο καί μάλιστα τόσο κυνικά, ώστε ή ελληνική κυβέρνηση ή έπρεπε νά άρνηθεί τόν έαυτό της άποκαλύπτοντας τόν κυνισμό τής Δύσης, ή νά αποδεχθεί τούς όρους τους. Οι ευρωπαίοι τό γνώριζαν αυτό καί ή κίνησή τους ήταν καλά μελετημένη. Περιείχε ήδη από τήν άρχή τό σημείο ύποχώρησής τους στό επίπεδο του συμβιβασμού πού θεωρήθηκε από τήν ελληνική πλευρά, νίκη!

● **Πέμπτον**, τέλος, ή επιστολή του ‘Ελληνα πρωθυπουργού περιείχε μιάν όμολογία, τραγική στήν ουσία της, γιά μία πραγματικότητα πού τήν ήξεραν όλοι από χρόνια, πού ή Δεξιά όμως δέν τήν όμολογούσε μέχρι τώρα. Πώς δηλαδή μέχρι τώρα ή Σύνδεση μέ βάση τή Συμφωνία τών ‘Αθηνών του 1962 λειτουργήσε πρós όφελος τής ΕΟΚ περισσότερο παρά τής ‘Ελλάδας καί πώς ή ‘Ελλάδα τελικά πρόσφερε στήν ουσία οικονομική βοήθεια στήν Ευρώπη! Μπορώ νά αναγνωρίσω πώς ή όμολογία αυτή του ‘Ελληνα πρωθυπουργού ήταν μία διαπίστωση άναγκαία, τή στιγμή πού οι Ευρωπαίοι του έβαζαν τό μαχαίρι στό λαμό. Δέν μπορώ όμως νά φανταστώ πώς ό ‘Ελληνας πρωθυπουργός δέν άναγνώρισε τή στιγμή πού έκανε τήν όμολογία αυτή, τή μεγάλη αντίφαση τής ίδιας του τής πολιτικής, τήν καθαρή άναγνώριση τής ύποτέλειας τής χώρας καί του περιφερειακού, περιθωριακού χαρακτήρα της, γιά νά χρησιμοποιήσω ένα σωστό χαρακτηρισμό του ‘Αρχηγού του ΠΑΣΟΚ. Γιατί ένώ άναγνωρίζουμε τόν έτεροθαλή χαρακτήρα τής Σύνδεσης πού δέν μπορεί νά είναι τυχαίος, παρόλα αυτά αποφασίζουμε νά ένταχθούμε. Καθαρή δηλαδή καί άνοικτή άναγνώριση καί τής έξάρτησης καί τής ύποτέλειας, από τό στόμα του ίδιου του Πρωθυπουργού!

Πώς πάτε στήν ένταξη;

Δέν είναι τής ώρας νά σταθεί κανείς σέ μιάν έκτίμηση τών επιπτώσεων τής συγκεκριμένης συμφωνίας, αφού αυτή δέν είναι γνωστή. ‘Η άνακίνωση στόν τύπο περιείχε μόνο τά θετικά. Θά ήθελα όμως τήν ώρα τούτη νά έκφράσω τό άπλό καί γεμάτο άγχος έρώτημα του άπλου πολίτη πού έρχεται σέ κάθε χεili: ‘Ωραία! Τήν ύπογράψατε τήν ένταξη, μ' όποιους όρους, ως ύποθέσουμε, τούς πιο εύνοϊκούς. Πού πάτε όμως; Πώς πάτε στήν ένταξη;

Μία γρήγορη ματιά σ' όλους τούς χώρους γεμίζει τόν πολίτη μέ άγωνία. Σ' όλο τό μήκος καί τό πλάτος του κρατικού μηχανισμού καί τών διαφόρων δημόσιων φορέων επικρατεί ή μακαριότητα καί ή ραστώνη τής ‘Ανατολής, ή συνήθεια, πού γεννήθηκε χρόνια τώρα μέσα στό χώρο καί σέ συνθήκες μεταπαιτισμού καί υπανάπτυξης, ή άγνοια καί ή άνικανότητα, ή αύτοτέλεια σκουριασμένων μηχανισμών πού λειτουργούν σέ προκαπιταλιστικό επίπεδο, μ' όλο πού οι καπιταλιστικές σχέσεις έχουν τά τελευταία χρόνια άπλωθεί σέ κάθε πτυχή τής ελληνικής κοινωνίας καί οικονομίας. ‘Εδώ βρίσκεται ή μεγάλη αντίφαση πού χαρακτηρίζει τόν ελληνικό χώρο στή φάση τούτη. ‘Ενας βασικά προκαπιταλιστικός διοικητικός μηχανισμός καί μηχανισμός λήψης αποφάσεων από τό ένα μέρος, καί καπιταλιστικές συνθήκες, μάλιστα υπερώριμες καπιταλιστικές συνθήκες μέσα στήν ΕΟΚ πού παίρνουμε, από τό άλλο, πού δέν συμβιβάζονται.

Οι όπαδοί τής ένταξης καρτερούν καί έλπίζουν πώς ή ένταξη θά άναγκάσει καί τή Διοίκηση σέ έκσυγχρονισμό. ‘Ελπίζουν σέ μερικούς αύτοματισμούς πού θά 'ρθουν άναγκαστικά. Τήν άποψη αυτή τήν συναντά κανείς σέ πολλούς σοσιαλδημοκρατίζοντες όπαδούς, επώνυμους καί μή, από τό γενικώτερο χώρο του Κέντρου. ‘Εδώ όμως μπαίνει τό κάρο μπροστά από τό άλογο. Αυτό πού είναι προϋπόθεση χαρακτηρίζεται σάν αποτέλεσμα. Γιατί προϋπόθεση γιά τήν άποφυγή κάθε άρνητικής επίπτωσης από τήν ένταξη είναι μία Διοίκηση πού θά προετοιμάσει τήν ένταξη καί θά τήν καθοδηγήσει. Κι αυτή τήν άναμένουν οι όπαδοί τής ένταξης. Δέν πρόκειται γιά θεωρητικό λάθος. Πρόκειται γιά πολιτικό λάθος. Γιατί όποιες άρνητικές επιπτώσεις θά υπάρξουν από τήν ένταξη, έχουν μιάν αύτονομία πρώτα καί σέ δεύτερο επίπεδο θά όφειλόνται στήν άδυναμία καί άνικανότητα τής Κυβέρνησης καί του κρατικού μηχανισμού νά τίς άποτρέψει ή νά τίς περιορίσει.

‘Ο παιδισμός της γραφειοκρατίας

Δέν είναι μόνο η γραφειοκρατία που χαρακτηρίζει τον κρατικό μηχανισμό και τον κάνει δυσκίνητο. Είναι η άγνοια και το χαμηλό επίπεδο των υπαλλήλων, η συνήθεια τους να εκτελούν και να μη σκέπτονται, που τους έχει εξαναγκάσει σε μία νέκρωση κάθε φαντασίας για απλές λύσεις ακόμη και απλών προβλημάτων. Συνήθως η λύση κάθε προβλήματος στη Διοίκηση είναι αντίστοιχα ανάλογη προς τη σοβαρότητα του προβλήματος. ‘Αναρωτιέμαι συχνά, αν όσοι από τους δημοσίους υπαλλήλους που στέλνονται έξω, συνήθως στη Δύση, για να μελετήσουν προβλήματα καταφέρνουν να καταλάβουν και να μεταφέρουν εδώ όρισμαμένες απλές λύσεις συνηθισμένων προβλημάτων. ‘Εξάλλου είναι πλατιά γνωστό, παρ’ όλο που όλοι θέλουν να το αποκρύβουν, πως επικρατεί και διαφθορά στη Διοίκηση. Θα μπορούσε κανείς να αναφέρει σειρά ολόκληρη από πρακτικά παραδείγματα, – κι’ αυτές είναι οι πιο άθώες περιπτώσεις – όπου οι πολλοί όταν πληρώσουν ένα μαξιλάρι έξυπνρε-τουίνται πιο γρήγορα π.χ. Πέρα όμως από αυτό! Πώς θα αντιμετωπίσουμε π.χ. την Κοινή ‘Αγορά, όταν δεν έχουμε λύσει το απλό πρόβλημα της αίτησης, αλλά και του χαρτόσημου; Και μάλιστα ενός χαρτόσημου που για να το αγοράσεις, πρέπει να κατεβείς πολλές φορές δρόμους για να βρεις το περίπτερο! Το θέμα του χαρτόσημου είναι άγνωστο στην ΕΟΚ, όπως και το θέμα των πολυ-λαπλών αιτήσεων. Προβλήματα απλά κι’ άστεια, που εμφανίζουν όμως όλη τη γελοιότητα του Λεβιάθαν που λέγεται Κράτος. ‘Εχω αναρωτηθεί πολλές φορές επίσης, πως μπορεί στην ‘Αθήνα π.χ. να στρώνεται ένας δρόμος κεντρικός με επίστρωμα τόσο τσαπατσού-λικο, ώστε τα κράσπεδα είτε να είναι κακοφτιαγμένα, είτε στη μέση του δρόμου να εξέχουν τα φεράκια, είτε το επίστρωμα να είναι τόσο ψηλό, ώστε να φθάνει στο ύψος του πεζοδρομίου, ενώ τέτοιο πράγμα δεν το βλέπεις σε καμία άλλη πρωτεύουσα της ΕΟΚ. Ποιός φταίει εδώ; Είναι οι ‘Ελληνες μηχανικοί άνικανοι και άδαεις; Το κράτος δεν προδιαγράφει σωστά; Δεν υπάρχουν επι-θεωρητές; Δεν επιβάλλονται κυρώσεις; Γιατί εν τούτοις το κράτος πληρώνει;

‘Αναφέρω τα παραδείγματα αυτά μόνο για σύγκριση. Κι’ ακόμα για να ανάγω την προβληματική στην σωστή της διάσταση, στην αντικειμενική πιά αδυναμία και άνικανότητα της Κυβέρνησης να μεταρρυθμίσει έστω και στοιχειωδώς τον κρατικό μηχανισμό, να τον αποκεντρώσει και να τον κάνει παραγωγικό. Πριν λίγες μέρες ανακοινώθηκαν σχέδια για αποκέντρωση και ανάπτυξη και άλλων αστικών κέντρων στην επαρχία και το όλο πρόγραμμα έχει μπει στον χρονικό ορίζοντα του 2000 μ.χ.!

Πώς πηγαίνουμε επομένως στην ΕΟΚ με ένα κράτος τόσο αναχρο-νιστικό και τόσο άνικανο;

Χωρίς προγραμματισμό...

‘Η φάση προσαρμογής θα απαιτούσε έναν προγραμματισμό συν-επής, ορθολογικό και αποτελεσματικό. ‘Ακόμη και αυτός ο ύπου-πώδης προγραμματισμός που υπάρχει στη χώρα μας έχει όμως τε-λικά άχρηστευθεί. Πρόσφατη έκθεση του Δ.Σ. του ΚΕΠΕ που ήρθε στη δημοσιότητα φθάνει στο συμπέρασμα πως το ΚΕΠΕ έχει κατα-λήξει να είναι γραφείο ανάθεσης μελετών που το χαρακτηρίζει γραφειοκρατία και ρουτίνα. ‘Η οικονομία μας έτσι λειτουργεί με θάση τους νόμους της ‘ελεύθερης οικονομίας’ που υπάρχει στα κεφάλια ορισμένων υπουργών της Κυβέρνησης, ενώ τελικά καθο-ρίζεται από τα συμφέροντα που επικρατούν κάθε φορά. Οι νόμοι λοιπόν αυτής της ‘ελεύθερης οικονομίας’ είναι καταλυτικοί, άτεγκτοι και άνελεπτοι και μόνο ένας αποτελεσματικός προγραμ-ματισμός θα μπορούσε να αποτρέψει την καταθλιπτική ισχύ τους σε θάρος της ελληνικής οικονομίας. Μπαίνουμε όμως στην ΕΟΚ, χωρίς προγραμματισμό, σε μία εύφορη έπιπολαιότητα και προ-χειρότητα, όπως ταιριάζει σε ύποπτες που δεν έμαθαν ούτε καν να σκέφτονται σωστά, που δεν ανέπτυξαν ούτε την ικανότητα να μιμηθούν τουλάχιστον σωστά αυτούς που θαυμάζουν!

Θα μπορούσαν να γραφούν σελίδες πολλές, για άλλα θέματα. Μπαίνουμε στην ΕΟΚ χωρίς μίαν άνωτατη υπηρεσία περιφερεια-κής ανάπτυξης, με ένα φορολογικό σύστημα που στηρίζεται στους έμμεσους φόρους, με όλες τις συνέπειες που τούτο έχει, με άφο-ρητο συγκεντρωτισμό, με ένα εκπαιδευτικό σύστημα, άρτηριο-σκληρωτικό, άνικανο να λύσει τα προβλήματα που βάζει αυτή η ‘Ιδια η Ένταξη, με μία ύποδομη έλλειμματική. Τα τηλέφωνα λει-τουργούν χάλια, οι δημόσιοι οργανισμοί (ΔΕΗ, ΟΤΕ, ΔΕΠ κλπ.) λει-τουργούν αντιπαραγωγικά, φορτωμένοι με υπεράριθμους ρουσφε-τόφερτους υπαλλήλους. ‘Ακόμη και στις βιομηχανικές ζώνες που

δημιούργησε το κράτος είτε λείπει το νερό, είτε το αποχετευτικό σύστημα, είτε το τηλεφωνικό δίκτυο, είτε το ηλεκτρικό, ακόμα κι’ όταν έχουν πιά εγκατασταθεί επιχειρήσεις σ’ αυτές!

Μπαίνουμε στην ΕΟΚ με ένα σύστημα Κοινωνικής ‘Ασφάλισης εξίσου ανεπαρκές, άδικο και αντιπαραγωγικό, σε όρισμαμένα μάλιστα σημεία του άντικειμενικού! Με συνδικάτα που έλέγχονται από το κράτος και αποθλέπουν στο να πνίξουν τα εργατικά δικαιώματα. Με ένα συνεταιριστικό κίνημα ύποτονικό, πνιγμένο μέσα στον άσφυκτικό έναγκαλισμό του κράτους. Τέσσερα νομοσχέδια έφερε το ‘Υπουργείο Γεωργίας στη Βουλή από το 1974 για τη μεταρρύ-θμιση των Συνεταιρισμών και τρία τα άπόσυρε. Το τέταρτο άρχισε να συζητιέται τελικά τον περασμένο ‘Οκτώβρη, έμεινε όμως στα μισά, όταν τα συμφέροντα του ιδιωτικού κεφαλαίου άσκησαν πίεση. Θα πρέπει να σημειωθεί πως κι’ αυτό το τελευταίο μεταρ-ρυθμιστικό νομοσχέδιο για τους Συνεταιρισμούς που βρίσκεται στη Βουλή ύπό συζήτηση είναι μικρόψυχο. Διατηρεί κι’ αυτό τον έλεγχο της Διοίκησης πάνω στους Συνεταιρισμούς, αντίθετα προς την έλευθερία που ισχύει στις χώρες της ΕΟΚ! Μπαίνουμε στην ΕΟΚ με μία Τοπική Αυτοδιοίκηση στραγγαλισμένη, πνιγμένη μέσα στην άρνητική ατμόσφαιρα του κρατικού έλεγχου που την έχει ύποβιβάσει τελικά σε διεκπεραιωτή καταγραφής γεννήσεω και θα-νάτων. Μπαίνουμε τέλος στην ΕΟΚ με μία νομοθεσία πολυδαί-δαλη, αντιφατική, αναχρονιστική, άκωδικοποίητη, τροφό και παιδί συνάμα της γραφειοκρατίας.

‘Η αντιφατικότητα της ένταξης

‘Όλη τούτη η κατάσταση, η άνικανότητα και έλλειψη βούλησης από την πλευρά της Κυβέρνησης τρέφουν δικαιολογημένα αυτό το άγχος του πολίτη. Κι’ αν ακόμα η ένταξη ήταν άδιαφιλονίκητη θετική για το παρόν και το μέλλον της χώρας, η πραγματοποίησή της γίνεται κάτω από τις πιο άρνητικές συνθήκες και από μία Κυ-βέρνηση ανεπαρκή. ‘Η ανεπάρκεια τούτη είναι από το ένα μέρος έγγενής στο κόμμα που κυβερνά. ‘Από το άλλο μέρος είναι αποτέ-λεσμα της ίδιας της αντιφατικότητας της Δεξιάς, που θέλει την ένταξη για να επιβιώσει, συγχρόνως όμως θέλει να διατηρήσει όλους εκείνους τους μηχανισμούς έλέγχου, στους οποίους είχε συνηθίσει μέχρι τώρα και που κάτω από τις νέες συνθήκες δρούν αντίθετα προς τον σκοπό που επιδιώκει. ‘Από το ένα μέρος ύπάρ-χει έτσι η άνάγκη για μεταρρυθμίσεις και αλλαγές. ‘Από το άλλο ο φόβος μήπως αυτές οδηγήσουν σε άπώλεια του έλέγχου. Οι λύ-σεις που βρίσκονται είναι έτσι αναγκαστικά μικρόψυχες, έγκλωβι-σμένες στη στενή λογική της συντήρησης.

Αυτή η λογική οδηγεί:

● **Πρώτον**, στο να γίνουν μεταρρυθμίσεις, που είναι όμως όρια-κές, περιθωριακές. Φέρνουν το χρίσμα της αλλαγής ενώ αποθλέ-πουν τελικά στη συντήρηση.

● **Δεύτερον**, στο να γίνονται μεταρρυθμίσεις με ρυθμό άργό, μόνον όταν τα άδιέξοδα γίνονται αποπνικτικά. ‘Η μεταρρύθμιση έτσι που γίνεται ακολουθεί τα γεγονότα, δεν προπορεύεται, δεν δημιουργεί κανάλια γι’ αυτά, δεν τα καθοδηγεί. Προσπαθεί να τα έλέγξει.

● **Τρίτον**, οι μεταρρυθμίσεις που γίνονται, γίνονται με το πνεύμα του έλέγχου, να μη χαθεί η έξουσία της Δεξιάς, να μη θλαφτούν τα κατεστημένα συμφέροντα.

● **Τέταρτον**, τέλος, οι μεταρρυθμίσεις γίνονται προς όφελος της κυριαρχίας της άστικής τάξης, με άλλα λόγια του κεφαλαίου, της κυρίαρχης και χαρακτηριστικής κοινωνικής σχέσης που απο-τελεί την ουσία και το περιεχόμενο του κοινωνικού συστήματος που επικρατεί.

Κάτω από αυτή την αντίφαση που είναι συνάμα αποτέλεσμα και αίτια της άνικανότητας της ίδιας της άστικής τάξης να δώσει τις σωστές λύσεις ακόμα και προς το συμφέρον της, έπειδή μπλέκεται μέσα στις ίδιες τις αντιφάσεις και αντιθέσεις των τμημάτων και κομματιών που την αποτελούν, η ένταξη στην ΕΟΚ γίνεται μία πράξη σωτηρίας της Δεξιάς σάν πολιτικού έκφραστή της άστικής τάξης στο σύνολό της και σύγχρονα μία πράξη από την ίδια της τη λογική αντιφατική και άνικανη να ολοκληρωθεί. ‘Η ύποτέλεια και η ολοκλήρωση της εξάρτησης βγαίνουν από την ίδια την αντίφαση που χαρακτηρίζει την πρόθεση και τις αντικειμενικές συνθήκες ύλοποίησης της ένταξης. ‘Η έλλειψη κάθε προετοιμασίας για την ένταξη, η άνικανότητα για τη λήψη των σωστών αποφάσεων για την πραγματοποίησή της, τέλος η άνικανότητα ύλοποίησης των αποφάσεων, είναι αυτά που δίνουν στην ένταξη περισσότερο κι’ από τις ίδιες τις οικονομικές κι’ όποιες άλλες έπιπτώσεις τον χα-ρακτήρα του έθνικού κινδύνου και της έθνικής περιπέτειας στα όποια έμπλεξε το έθνος η Δεξιά.

“Ένας ασθενής που οί αρμόδιοι θεωρούν σαν «βασικώς ύγιή»...

του Κ. Κίτσου

ΤΟ 1978 κλείνει με γενικευμένες τίς ανησυχίες για την πορεία των οικονομικών πραγμάτων της χώρας. “Αν κάτι, όμως, ανησυχεί σοβαρά είναι ο τρόπος που λειτουργεί η οικονομία μας. Καί δεν είναι διόλου άδικαιολόγητοι οι φόβοι. Τούς έχουν συνειδητοποιήσει πλήρως οι κυβερνητικοί αρμόδιοι. “Αλλά ο χλιαρός τρόπος που αντιδρούν, ή επιμονή τους να θέλουν να εμφανίσουν την οικονομία μας «βασικώς ύγιή» για να μη κλονισθεί, προφανώς, ή έμπιστοσύνη του πολίτη προς την ικανότητά τους να ασκούν την εξουσία, κάνει ώστε ή συνειδητοποίηση των κινδύνων να μην καθυστεράει ότι θά ληφθούν καί τά όρθά μέτρα για την αντιμετώπισή τους.

ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΕΙ ή κυβέρνηση, επικαλούμενη τούς στατιστικούς της αριθμούς, ότι φέτος ή βιομηχανική παραγωγή θά έχει αύξηθεί μέ ρυθμό τριπλάσιο (σύν 5,5%) από κείνον που σημείωσε τό '77 (σύν 1,6%). “Επισημαίνουν οι βιομήχανοι ότι τό 1978, χίλιες από τίς δυόμισι χιλιάδες άνώνυμες βιομηχανικές έπιχειρήσεις, θά κλείσουν τόν ισολογισμό τους μέ παθητικό καί ότι ή βιομηχανική παραγωγή υποχώρησε σέ σημαντικό αριθμό κλάδων, ενώ σέ ένα έξισου σημαντικό ποσοστό εξαγωγίμων βιομηχανικών προϊόντων σημειώθηκε μείωση των εξαγωγών τους. Σέ ένα άλλο ποσοστό ή αύξηση ήταν μικρότερη από κείνη του περασμένου χρόνου καί μόνο για τό ένα τρίτον βιομηχανικών εξαγωγών ό ρυθμός άνόδου των ήταν καλύτερος από κείνον του '77.

ΣΥΓΚΡΑΤΗΜΕΝΑ αίσιόδοξη, αλλά αισιόδοξη, εμφανίζεται ή κυβέρνηση καί σέ ό,τι άφορά τίς επενδύσεις-δημοσίες καί ιδιωτικές. “Εντελώς αντίθετη γνώμη έχουν οι ίδιοι οι βιομήχανοι. Σύμφωνα – ύποστηρίζουν – μέ τίς άπαντήσεις που έδωσαν οι έπιχειρήσεις σέ έρωτηματολόγιο του ΙΟΒΕ (Ίνστιτούτο Οικονομικών καί Βιομηχανικών Έρευνών), τό μεγαλύτερο ποσοστό των έπιχειρηματιών (67% περίπου) δέν έχουν προγραμματίσει για τό 1970 επενδύσεις επέκτασης των εγκαταστάσεων τους ή ίδρυσης νέων μονάδων. “Επενδυτικά προγράμματα έχει υπό έκτέλεση ένα μικρό μέρος βιομηχανών. “Ο,τι ουσιαστικό θά συμβεί στόν βιομηχανικό επενδυτικό τομέα θά είναι ή άπλή συντήρηση των εγκαταστάσεων που ήδη λειτουργούν. Τήν ίδια επενδυτική άπροθυμία – έπιμένουν οι βιομήχανοι – συνάντησαν καί σέ εκπροσώπους ξένων (πολυεθνικών ή όχι) έπιχειρήσεων, που τούς βολιδοσκόπησαν για τά σχέδιά τους στην περιοχή της ελληνικής μεταποίησης.

ΑΥΤΑ για τόν ιδιωτικό τομέα. Στόν κρατικό τομέα, τά πράγματα δέν είναι διόλου

καλύτερα. “Η περίφημη ΕΛΕΒΜΕ (Έλληνική Έπιχείρηση Βιομηχανικών καί Μεταλλευτικών Έπενδύσεων) μελετά άκόμα τά επενδυτικά της σχέδια στόν κλάδο της χημείας καί της πετροχημείας. Καί τό μόνο που ως τώρα πρόκυψε άπ' αυτές τίς «μελέτες» είναι, πότε να προτείνεται ή Καβάλα για χώρος εγκατάστασης των χημικών εργοστασίων καί πότε τό Μεσολόγγι. Πότε να δίνεται προσπάθεια στην ίδρυση εργοστασίου παραγωγής αιβυλενίου (πρώτης ύλης για την παραγωγή άλλων «πολυμερών» για την βιομηχανία συνθετικών ινών καί πλαστικών) καί πότε να εγκαταλείπεται τό αιβυλένιο για να προκριθεί ή δημιουργία μονάδων πολυαιθυλενίου κλπ. Πού σημαίνει ότι θά συνεχιστεί ή εισαγωγή της πρώτης ύλης από τό έξωτερικό, όπως γίνεται ως τώρα, ενώ ή κυβερνητική πρόθεση ήταν ή «διάνοιξη» νέων κλάδων μεταποιητικής δραστηριότητας της χώρας καί γι' αυτό ανέλαβε τό Δημόσιο την κεφαλαιοδότηση των νέων επενδύσεων, έπειδή μπορεί να μην ήταν άμέσως κερδογόνες.

ΘΑ ΗΤΑΝ ύπερβολικό να βεβαιώσει κανείς ότι ή εγκατάληψη της ιδέας για ίδρυση πρωτογενούς σημασίας χημικών βιομηχανιών, ύπαγορεύθηκε από άλλοδαπά συμφέροντα. “Από τά συμφέροντα π.χ. μεγάλων «Εύρωπαϊκών» χημικών βιομηχανιών, που τά εργοστάσιά τους παραγωγής αιβυλενίου ύπολειπουργούν λόγω της κρίσεως καί είναι πολύ φυσικό να θέλουν «πελάτες» στόν έμπορικό τους περίγυρο καί όχι νέους ανταγωνιστές. Δέν μπορεί, όμως, καί να μη μείνουν μέ πολλά άναπάντητα έρωτήματα όσοι θλέπουν να εγκαταλείπονται οι άρχικές κυβερνητικές επαγγελίες για συγκρότηση βιομηχανικής «ύποδομής» που θά στήριζε τη δημιουργία πλήθους άλλων δορυφορικών βιομηχανιών του ιδιωτικού τομέα, για να κατασκευαστούν εργοστάσια που θά συνεχίζον, άπλως, την εξάρτηση της ελληνικής

παραγωγής από τό έξωτερικό, για την προμήθεια ήμικατεργασμένων βιομηχανικών ύλών καί βιομηχανικού έξοπλισμού.

ΕΝΩ, λοιπόν, αυτά συμβαίνουν στόν μεταποιητικό καί στόν επενδυτικό τομέα, που προσωινίζονται πολύ δύσκολες στιγμές σέ όλα τά πεδία της έθνικοοικονομικής ζωής, της συνδεδεμένης μέ τη βιομηχανική δραστηριότητα, καί κυρίως, στόν τομέα της εργατικής άπασχόλησης καί των άμοιβών των εργαζομένων, τά τραπεζικά κέρδη εύδαιμονούν. “Ενδειξη, ότι ό έμπορικός, μεταπρατικός τομέας της οικονομίας ούριοδρομεί. “Η έπιστροφή, συνεπώς, στόν έμπορομεσιτικό χαρακτήρα της ελληνικής οικονομίας είναι τό όρατό μας μέλλον, την ώρα, ακριβώς, που όλα εισηγούνται την ένίσχυση της παραγωγικής μας δραστηριότητας, σαν μοναδικής προϋπόθεσης για την επιβίωση «έντός της Εύρώπης».

ΟΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ πιστώσεις έχουν, ουσιαστικά, περιοριστεί σέ δυό κατηγορίες. Σέ κείνες – που είναι καί οι όγκωδέστερες – που κατευθύνονται στις μεγάλες βιομηχανίες για να συντηρήσουν τεχνητά την παραγωγική τους επίδοση καί να μην άπολύσουν προσωπικό καί στις έμπορικές έπιχειρήσεις – μέ προτίμηση τίς εισαγωγικές. Αύτή, όμως, ή πιστοδοτική δραστηριότητα, άνεξάρτητα από τό άν προσπορίζει μεγάλα κέρδη στις έμπορικές Τράπεζες, έπιτείνει την ύπερβολική ρευστότητα της οικονομίας, μέ άμεση συνέπεια, την άκαμψία του πληθωρισμού. Τό περίεργο είναι ότι δείχνει να έγκρίνει την πιστοδοτική αύτή πολιτική ή ίδια ή κυβέρνηση, άφού καταρτίζει προγράμματα για αύξηση των τραπεζικών πιστώσεων τό 1979, μέ βάση τό ποσοστό άνόδου του πληθωρισμού καί τίς έμπορικές ανάγκες καί όχι τίς νέες επενδύσεις καί την αύξηση του έθνικού προϊόντος. “Αλλά, είναι ή κυβέρνηση, που «μάχεται» για την συγκράτηση του πληθωρισμού, ύποστηρίζοντας ότι ό πληθωρισμός δέν είναι πρόσφορο κλίμα για επενδύσεις. Πώς συμβιβάζονται οι άντιφατικές αυτές ένέργειές της; Πώς ισχυρίζεται, ή κυβέρνηση, ότι θά καταπολεμήσει τόν πληθωρισμό άφού δημιουργεί – μέ την νομισματοπωτική της πολιτική – όση ρευστότητα χρειάζεται για να συντηρείται ό πληθωρισμός;

ΤΗΝ ΑΠΑΝΤΗΣΗ στό κρίσιμο έρώτημα έπιχειρεί ό προϋπολογισμός, που διακηρύσσουν οι συντάκτες του, ότι είναι άντιπληθωριστικός καί άναπτυξιακός. Ούτε τό ένα, ούτε τό άλλο. Θά ήταν άναπτυξιακός άν

χρηματοδοτούσε, πραγματικά, άναπτυ-
ξιακά έργα. Άλλά τέτοια, εκτός από τις
άκαρπες γεωτρήσεις για πετρέλαιο, δεν
έχουν αναγγελθεί. Είναι άναμφισβήτη-
τα πληθωριστικός, αφού για την άντιμετώπιση
των επενδυτικών — και μόνον αυτών; —
άναγκών του, διανέμεται κατά 100% από
την έσωτερική χρηματαγορά και από τό
έξωτερικό. Διόλου δεν διαφέρει στο ση-
μείο αυτό, ό κρατικός προϋπολογισμός,
από την Δ.Ε.Η. ή από οποιαδήποτε άλλη
δημόσια επιχείρηση, που δαπανά τό σύνολο
των εσόδων της για τις τρέχουσες λει-
τουργικές της άνάγκες και προσφεύγει μο-
νίμως στο δανεισμό για νά κάνει επενδύ-
σεις.

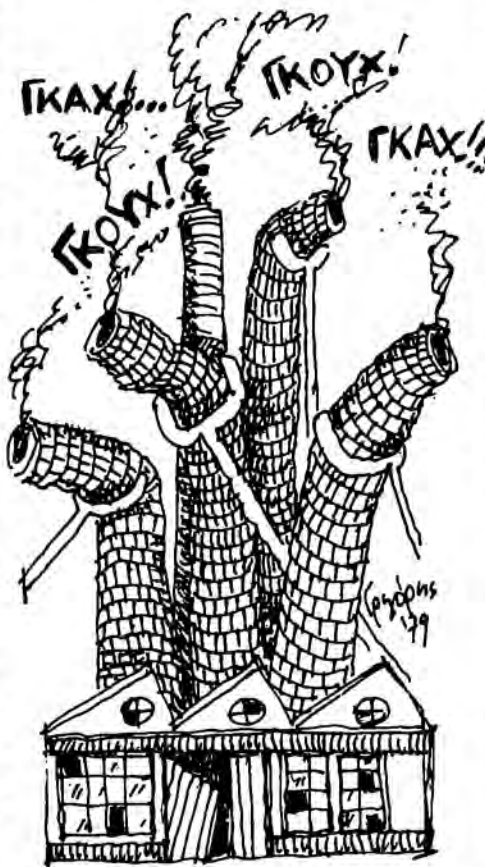
Η ΜΟΝΗ άντιπληθωριστική λειτουργία
του κρατικού προϋπολογισμού, ή φορολο-
γία, με τόν τρόπο που εφαρμόζεται, βοη-
θάει για την άνάπτυξη πληθωριστικών πιέ-
σεων, άντί νά τις άμβλύνει.

Η ΑΜΕΣΗ φορολογία του εισοδήματος
άφαιρεί — κατά άποκλειστικότητα — τις
πρόσθετες δραχμές που δίνονται στους
μισθωτούς, σάν άναπροσαρμογή του όνο-
μαστικού τους εισοδήματος. Σ' αυτήν του
τή λειτουργία, ό προϋπολογισμός, όχι μόνο
«δρά» άντιπληθωριστικά, άλλα ροκανίζει
καί ένα μικρότερο ή μεγαλύτερο ποσοστό
από την άγοραστική ικανότητα του μισθω-
τού, όποια ήταν π ρ ι ν από τις όνομαστι-
κές αύξήσεις των άποδοχών του. Αύτή ή
κατηγορία, λοιπόν, των καταναλωτών δεν
δημιουργεί πληθωριστικές πιέσεις, αφού
δεν αύξάνει τή ζήτηση προϊόντων.

ΟΙ ΑΛΛΕΣ κατηγορίες εισοδηματιών,
έκείνες που ΔΕΝ πληρώνουν φόρους ή
πληρώνουν πολύ λιγότερους από όσους θά
δικαιολογούσαν τό κέρδη τους, άναπρο-
σαρμόζουν επίσης με βάση τόν τιμάριθμο
τις τιμές των προϊόντων που παράγουν ή
των υπηρεσιών που προσφέρουν. Άλλά τι-
μαριθμική άναπροσαρμογή ενός προϊόντος
ή μιάς υπηρεσίας δεν έχει κανένα άπολύ-
τως πραγματικό δικαιολογητικό, πλην της
κερδοσκοπικής μανίας. (Είναι τό άλλο άκρο
της «σοσιαλμανίας»). Ένας μισθωτός ζη-
τάει αύξηση του όνομαστικού του εισοδή-
ματος κατά τό ποσοστό που άνέθηκε ό τι-
μάριθμος, γιατί ό τιμάριθμος άντιπροσω-
πεύει τόν μέσο όρο αύξησης των τιμών
όλων των ειδών και υπηρεσιών που κατα-
ναλώνει μία οικογένεια μισθωτού. Με τόν
ίδιο δείκτη δεν έχει καμιά, άπολύτως κα-
μιά, σχέση τό κόστος παραγωγής ενός
προϊόντος. Η παραγωγή παπουτσιών, π.χ.,
είναι δυνατό νά επηρεαστεί από την αύ-
ξηση της τιμής των... διδάκτρων στά σχο-
λεία, ή από την άνατίμηση των ειδών «άτο-
μικής υγιεινής και καθαριότητας»; Είδη και
υπηρεσίες που άσφαλώς, και με σημαντικό
συντελεστή, μάλιστα, επηρεάζουν τή δα-
πάνη ενός εισοδήματος μισθωτού.

ΟΤΑΝ, όμως, ένας μη μισθωτός εισοδη-
ματίας άναπροσαρμόζει κατά τό ίδιο τιμα-
ριθμικό ποσοστό τά κέρδη του και αυτά τά
κέρδη μένουν άφορολόγητα, τότε δη-
μιουργείται πρόσθετη εισοδηματική άνισό-
τητα μεταξύ αυτού και του μισθωτού ή του
πλήρως φορολογούμενου πολίτη. Αύτή ή
εισοδηματική άνισότητα σημαίνει πρόσ-
θετο χρήμα στά χέρια ενός πολύ μεγάλου
— άν δεν είναι τό μεγαλύτερο — μέρους
του έλληνικού πληθυσμού. Σημαίνει, με
άλλα λόγια, ύπερβολική «ρευστότητα» από

τή μία μεριά και μειωμένη καταναλωτική
ικανότητα, από την άλλη. Όταν έρχονται,
τώρα, οι έμπορικές τράπεζες και χορηγούν
πιστώσεις σέ άναλογία της αύξημένης αυ-
τής «ρευστότητας», δεν κάνουν τίποτε
άλλο παρά νά ύποδοθούν τις πληθωριστι-
κές πιέσεις — αυτές που προπαρασκεύασε
ό... άντιπληθωριστικός προϋπολογισμός με
τόν άνάπηρο φορολογικό του μηχανισμό!

ΤΟ «ΜΗΧΑΝΗΜΑ» παράγει και άλλα
«άγαθά»! Τά πλούσια εισοδήματα ζητάνε
προϊόντα που εισάγονται. Τά χαμηλά εισο-
δήματα, δεν είναι έπαρκή για νά άπορρο-
φήσουν περισσότερα προϊόντα από όσα
έγχώρια παράγονται. Άν στό τελευταίο
προστεθεί και ή κάμψη των έξαγωγών έξαι-
τίας των περιορισμών στην κατανάλωση
που έχουν επιβάλει στό έσωτερικό τους
όλες οι χώρες με τις όποιες έχουμε έμπο-
ρικές συναλλαγές, τότε έχουμε τό διπλό
άρνητικό αποτέλεσμα:

- Πρώτο, νά διευρύνεται τό έλλειμμα του
έμπορικού μας ισοζυγίου γιατί αύξάνουν οι
είσαγωγές ταχύτερα από τις έξαγωγές, και·
- Δεύτερο, νά μην ένθαρρύνονται οι
έπενδυσεις, αφού και ή έσωτερική άγορά
καρκινοβατεί και οι έξαγωγές ύποχωρούν.

ΜΕ ΟΣΑ «ψιμίθια» και άν επιχειρηθεί ή
ώραιοποίηση αυτής της πραγματικότητας,
δεν παύει νά είναι ή τρέχουσα οικονομική
μας πραγματικότητα. Λογικό πρώην της
χαρακτηριστικής άτολμίας στη λήψη δρα-
στικών μέτρων οικονομικής πολιτικής για
τήν μεταβολή της, που είναι και ή μοναδική
μέθοδος για την άντιμετώπιση της. Άξίζει
νά μνημονευθεί ή περίπτωση μιάς μεγάλης
βιομηχανικής επένδυσης, που δεν πρα-
γματοποιείται, γιατί οι άρμόδιοι ύπουργοί
δεν θέλουν νά άναλάβουν την εύθύνη

άπόρριψης της εισήγησης ενός... Δασονό-
μου!

ΕΤΑΙΡΙΑ τσιμεντών προγραμμάτισε την
επένδυση διόμηση δισεκατομμυρίων δραχ-
μών, περίπου, για την ίδρυση νέας μονά-
δας. Επέλεξε για περιοχή εγκατάστασης
της ένα λόφο, όπου ύπάρχει κατάλληλο
πέτρωμα. Τά άρμόδια Ύπουργεία δεν είχαν
καμιά αντίρρηση για τό σημείο εγκατάστα-
σης της βιομηχανίας. Συμφωνούσαν και οι
κάτοικοι της παρακείμενης πόλης (σέ άπό-
σταση τριών χιλιομέτρων), που κινδυ-
νεύουν νά μείνουν χωρίς άπασχόληση γιατί
θά σταματήσει σέ λίγο ή εκεί λειτουργία
ένός ηλεκτροπαραγωγικού εργοστασίου με
λιγνίτη. Συμφωνούσαν και οι Ύπηρεσίες
προστασίας του περιβάλλοντος. Διεφώ-
νησε ό... Δασονόμος της περιοχής! Ό
όποιος χαρακτήρισε τόν λόφο με τούς λί-
γους σκόρπιους θάμνους «δασική περι-
οχή», ή όποια — σύμφωνα με τό Σύνταγμα —
δεν επιτρέπεται νά καταστραφεί για νά έγ-
κατασταθούν εργοστάσια, οικισμοί ή νά γί-
νουν άλλα έργα. Τό άρμόδιο Ύπουργείο
δεν τολμά νά προχωρήσει στην άπόρριψη
του χαρακτηρισμού του Δασονόμου, με τό
επιχείρημα, ότι, παρόμοια ενέργεια θά...
άνοιξει τό δρόμο για καταπατήσεις δασι-
κών περιοχών με έγκρίσεις των Δασονόμων
και παρά την αντίθεση — ένδεχομένως —
άποψη του Ύπουργείου!

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ, όσο και άν είναι έντυπω-
σιακή, δεν είναι ή μοναδική. Άντίθετα, εί-
ναι χαρακτηριστικό δείγμα του μίγματος
εύθυνσφοβίας και άνευθυνότητας που χα-
ρακτηρίζει όχι μόνο τόν κρατικό μηχανι-
σμό, άλλα και την ίδια την κυβέρνηση. Με
άποτέλεσμα, νά μην άναλαμβάνει κανείς
την εισήγηση και εφαρμογή λύσεων που
άξιώνουν τά δυσχερή, σύγχρονα ένθικονο-
μικά μας προβλήματα, ενώ οι επιτή-
δεις έκμεταλλεύονται αυτό τό καθεστώς,
γιατί τούς προσφέρεται, περισσότερο από
οποιοδήποτε άλλο, για νά προωθήσουν
δραστηριότητες παράνομης κερδοσυλλο-
γής. Μέσα σ' αυτό τό κλίμα των έξατομι-
κευμένων επιδιώξεων, είναι πολύ φυσικό
νά άνθούν διεκδικήσεις που δεν έχουν και
πολύ σχέση με τά συλλογικά συμφέροντα,
που κάθε άλλο παρά πειθαρχούν στην
άνάγκη όμόκεντρης, υπεύθυνης συμπερι-
φοράς για νά έμπόδιστούν εξέλιξεις πολύ-
μορφα άνησυχητικές.

Οι πολιτικές εξελίξεις μπροστά στο 1979

Του Σπ. Λιναρδάτου

ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ χρονιά για την Ελλάδα θα είναι όπωσδήποτε το 1979. Καί πρώτα απ' όλα αναμένεται, ότι ως τό καλοκαίρι, θα υπογραφεί ή συμφωνία για την ένταξη της χώρας μας στην ΕΟΚ, πού θα ισχύσει δέδαια από την 1η Γενάρη του 1981, αφού επικυρωθεί δηλαδή και από τά κοινοβούλια, τό δικό μας και τών Έννέα. Καί όλοι – είτε υποστηρίζουμε, είτε καταπολεμούμε την ένταξη, είτε απλά και μόνο τή θεωρούμε αναπόφευκτο πιά γεγονός μέ τά θετικά και τά αρνητικά του – συμφωνούμε, ότι θα σημαδέψει την παραπέρα πορεία του λαού μας. Έξελίξεις προβλέπονται ή, τουλάχιστον δέν αποκλείονται και στο Κυπριακό, στίς έλληνοτουρκικές σχέσεις, στο Αιγαίο, στίς σχέσεις μέ τό ΝΑΤΟ.

- Ο κ. Καραμανλής θα μεταπηδήσει στην προεδρεία της Δημοκρατίας
- Τό Συνέδριο της Ν.Δ. θα εκλέξει νέο αρχηγό
- Προβλήματα αυτοπροσδιορισμού του ΠΑΣΟΚ
- Ίδρύεται τό νέο «Κόμμα του Δημοκρατικού Σοσιαλισμού»
- Θα συνεχιστεί ή κρίση στην «παρλαδοσιακή» Άριστερά.

ΣΕ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ, είτε και άσχετα μέ την πορεία τών μεγάλων έξωτερικών θεμάτων, πρέπει νά αναμένονται και έσω-

τερικές εξελίξεις. Σχετικά μέ τίς προθέσεις του κ. Καραμανλή δύο έκδοχές υποστηρίζονται από τούς «καλά πληροφορημένους», σάν οί πιθανότερες. Κατά τή μία, άμέσως μετά την υπογραφή της συμφωνίας μέ την ΕΟΚ, δηλαδή τό καλοκαίρι ή τό άργότερο, τό φθινόπωρο του 1979, ό κ. Καραμανλής θα μεταπηδήσει στην προεδρεία της Δημοκρατίας. Στην περίπτωση αυτή, δέν θα πρέπει νά αναμένονται νέες εκλογές νωρίτερα από τό φθινόπωρο του 1980.

ΚΑΤΑ τή δεύτερη έκδοχή, ό κ. Καραμανλής θα είναι αρχηγός της «Νέας Δημοκρατίας» και στίς νέες εκλογές πού θα γίνουν τό φθινόπωρο ταυ 1979 ή τό άργότερο την άνοιξη του 1980. Οί υποστηρικτές της δεύτερης αυτής έκδοξης επικαλούνται τό επιχείρημα ότι ό Πρωθυπουργός θα θελήσει ό ίδιος νά δώσει την εκλογική μάχη από την όποια θα κριθεί τό «άνοιγμά» του προς τό Κέντρο, δηλαδή ή περίφημη «διεύρυνση» της κυβέρησης και του κόμματος.

ΠΙΘΑΝΟΤΕΡΗ πάντως παρουσιάζεται αυτή τή στιγμή, ή εξέλιξη πού προβλέπεται από την πρώτη έκδοχή. Καί ή άποψη αυτή, ότι δηλαδή ό κ. Καραμανλής θα πάει στην προεδρεία της Δημοκρατίας άμέσως μετά την υπογραφή της συμφωνίας για την ένταξη της χώρας μας στην ΕΟΚ, ένισχύεται και από τή σπουδή πού δείχνει τώρα ό αρχηγός της Ν.Δ. για την οργάνωση του κόμματός του, αλλά και από την όμιλία του στην τελευταία συνεδρίαση της Κοινοβουλευτικής Ομάδας.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ, στην όμιλία του αυτή (15 Δεκεμβρίου) ό κ. Καραμανλής υπογράμμισε, άνάμεσα σέ άλλα, ότι ή αλλαγή πρωθυπουργών και αρχηγών του κόμματος «σημαίνει ανανέωση προσώπων, ανανέωση ελπίδων και άποτελεί έγγυση για την μονιμότητα και την σταθερότητα του κόμματος».

ΕΤΣΙ έπιβεβαίωσε έμμεσα πληροφορίες προερχόμενες από πολύ έγκυρες πηγές ότι ό Πρωθυπουργός και βασικοί έπιτελείς του κόμματός του σχεδιάζουν και επιδιώκουν νά καθιερώσουν, μέ τή διεύρυνση, μετά την μετακίνηση του κ. Καραμανλή στην προεδρεία της Δημοκρατίας, σύστημα έναλλαγής πρωθυπουργών από τούς κόλπους της «Νέας Δημοκρατίας» κατά τό Ιταλικό πρότυπο της Χριστιανοδημοκρατίας. («Τό Βήμα», 1 Σεπτεμβρίου 1978).

Ο κ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ ύπολογίζει πιθανότατα ότι για πρόεδρος της Δημοκρατίας θα ψηφιστεί και από τό ΠΑΣΟΚ, αφού ό κ. Α. Παπανδρέου έχει πολιτικό συμφέρον νά δοθηήσει νά υπάρξουν εξελίξεις, αλλά και νά ισχυροποιηθούν οί θεσμοί για νά έμπεδωθεί ή όμαλότητα.

ΕΙΝΑΙ πολύ πιθανό λοιπόν τό συνέδριο της «Ν.Δ.» πού προγραμματίζεται τώρα για τό καλοκαίρι νά κληθεί νά εκλέξει άλλο αρχηγό – τόν κ. Γ. Ράλλη ή τόν κ. Κ. Παπακωνσταντί-νου.

Προβλήματα του ΠΑΣΟΚ

ΣΥΜΦΩΝΑ μέ όσα έχει δηλώσει ό κ. Α. Παπανδρέου (συνέντευξη στο «Βήμα», 28 Φεβρουαρίου 1978) ως τό τέλος του 1979, θα πρέπει και τό ΠΑΣΟΚ νά άρχίσει νά προετοιμάζεται για τό πρώτο συνέδριό του, πού ό Πρόεδρος του τό τοποθέτησε τό άργότερο τό 1980.

ΩΣ τότε είναι φυσικό ή ήγεσία του ΠΑΣΟΚ νά άσχολείται τόσο μέ την

παραπέρα αποσαφήνιση της ιδεολογίας του «Κινήματος» και των άμεσων προγραμματικών στόχων του στην περίπτωση, πού δεν είναι πιά σήμερα τόσο άπιθανη, να κληθεί να πάρει μέρος στη διακυβέρνηση της χώρας, όσο και με την βελτίωση των όργανώσεών του, πού – όπως δήλωσε άμέσως μετά τις δημοτικές εκλογές ο κ. Α. Παπανδρέου – παρουσιάζουν «*θύλακες αδυναμιών*».

Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ Έπιτροπή του ΠΑΣΟΚ, στην πρώτη συνεδρίασή της μετά τις δημοτικές εκλογές, πού έχει ανακοινωθεί ότι θα γίνει τα μέσα του Γενάρη, είναι πιθανό να θίξει όρισμένα από τα προβλήματα πού αντιμετωπίζουν οι οργανώσεις και η κοινοβουλευτική εκπροσώπηση του «Κινήματος» (στασιμότητας, ιδεολογικών και προσωπικών αντιθέσεων, επιπέδου, αδυναμίας να εκφράσουν και να άγκαλιάσουν» τη μεγάλη επιρροή του ΠΑΣΟΚ και άλλα).

Νέο κόμμα του Κέντρου

ΝΕΕΣ διαμορφώσεις αναμένονται στους πρώτους μήνες του 1979 στο χώρο του Κέντρου, πού χειμάζεται από τό 1977. Όπως είναι γνωστό, προετοιμάζεται ή ίδρυση με «*άνασυντακτική συνδιάσκεψη*», τό Φλεβάρη ή Μάρτη, του «Κόμματος του Δημοκρατικού Σοσιαλισμού».

ΤΙΣ βασικές ιδεολογικές και προγραμματικές αρχές του νέου κόμματος τις έχει εξαγγείλει ήδη ο ανεξάρτητος βουλευτής κ. Ι. Πεσμαζόγλου σέ δύο όμιλίες του στή Λάρισα στίς 10 Δεκεμβρίου. Στίς διαδικασίες γιά τήν ίδρυση του «Κ.Δ.Σ.» θά πάρουν μέρος, εκτός από τούς ανεξάρτητους βουλευτές πού προέρχονται από τήν ΕΔΗΚ, ή ΔΗΣΕΚ, ή πλειοψηφία, τουλάχιστον, των στελεχών της «Σοσιαλιστικής Πρωτοβουλίας», πού όριστικές αποφάσεις θά πάρει ή Κεντρική της Έπιτροπή στή συνεδρίασή της της 20ής και 21ης Ιανουαρίου και άλλοι παράγοντες.

ΑΠΟ τήν επιτυχία των διαδικασιών αυτών και από τήν απήχηση πού θά έχει τό νέο κεντρικό κόμμα θά εξαρτηθούν οι εξελίξεις στο χώρο του Κέντρου και ή όριστική τύχη της ΕΔΗΚ, πού ο κ. Ι. Ζιγός καταβάλλει άπεγνωσμένες προσπάθειες να τή διατηρήσει στή ζωή ως προσωπικό του κόμμα.

**Τό ΚΚΕ
και οι
«έαμογενείς»**

ΖΥΜΩΣΕΙΣ συνεχίζονται και στο χώρο της «*παραδοσιακής*» Άριστεράς. Τό ΚΚΕ, παρά τό δυναμισμό και τήν αυ-

ξηση της επιρροής του, πού αποδείχθηκαν και στίς βουλευτικές και στίς δημοτικές εκλογές, αντιλαμβάνεται ότι είναι περιορισμένες οι παραπέρα δυνατότητές του και όμολογεί τώρα τήν ανάγκη να απαντήσει στο πρόβλημα της «*ενότητας*» της Άριστεράς.

ΑΛΛΑ ή επιχείρηση «*κόμμα των έαμογενών*» δεν βρήκε απήχηση και, έξάλλου, όρισμένοι ήγετικοί παράγοντες του ΚΚΕ, γιά διάφορους λόγους, εκδήλωσαν τήν αντίθεσή τους στή δημιουργία ενός τεχνητού κατασκευάσματος. Είναι χαρακτηριστικό ότι ενώ νεοφώτιστος, άν και ήλικιωμένος, «*σωστός μαρξιστής – λενινιστής*», άνάγγειλε από τις στήλες του «*Ριζοσπάστη*», τήν επικείμενη δημιουργία του «*κόμματος των έαμογενών*», ύποστηρίζοντας τήν πρωτοβουλία του Μίκη Θεοδωράκη, τό ίδιο τό επίσημο όργανο του ΚΚΕ, ύστερα από λίγες μέρες, μέ σχόλιό του, χαρακτήρισε βιαστικές τις σκέψεις γιά άλλο κόμμα.

ΚΑΙ ΑΛΛΟΣ δημοσιογράφος, παλαιός αυτός αγωνιστής και μέ στενές σχέσεις μέ τήν ήγεσία του ΚΚΕ, σέ δύο άρθρα του σέ άλλη έφημερίδα, άποδοκίμασε τις προσπάθειες γιά «*δορυφορικές συμμαχίες*», χαρακτήρισε ξεπερασμένο και άποτυχημένο τό πείραμα της «*συνσπείρωσης*» της έαμογενοϋς άριστεράς πού έγινε στίς δημοτικές εκλογές στήν Άθήνα, άμφισβήτησε και τό πολιτικό κύρος, στο έσωτερικό της χώρας, του Μίκη και ζήτησε «*ένότητα της Άριστεράς*» πάνω σέ ισότητα και ειλικρινή βάση και προσπάθεια να δημιουργηθεί ο «*Μεγάλος Συνασπισμός*» μέ τό ΠΑΣΟΚ. («*Έλευθεροτυπία*», 14 και 15 Δεκεμβρίου 1978).

ΟΛΑ αυτά δείχνουν, ότι και μέσα στο ΚΚΕ, παρόλο πού ή ήγεσία του μένει πάντα προσκολλημένη στον «*προλεταριακό διεθνισμό*», δηλαδή στή σοβιετική καθοδήγηση, αναμασώντας τις σοβιετικές θέσεις σέ όλα τά μεγάλα προβλήματα, ακόμα και στα δικά μας τά εθνικά, όπως της Κύπρου, του Αιγαίου, κ. ά. γίνονται κάποιες ζημώσεις, συζητήσεις και διαφοροποιήσεις.

**‘Ο
«άνανewotικός
χώρος»**

ΑΚΟΜΑ περισσότερες ζημώσεις και συζητήσεις γίνονται, στο ΚΚΕ έσ. – πού, καθώς έχει περιπλακεί στο άδιέξοδο του τίτλου του και της έπιμονής του να διεκδικεί τόν κομμουνιστικό χώρο, κινδυνεύει να μετατραπεί σέ μία ομάδα πίεσης από τά έξω γιά τήν «*άνανέωση*» του ΚΚΕ και στήν ΕΔΑ, πού αντιμετωπίζει άμεσο πρόβλημα επιβίωσης. Στήν Κεντρική Έπιτροπή του ΚΚΕ έσ. πού ή σύνοδος της αναβλήθηκε γιά τά μέσα του Γενάρη, θά συζητηθούν όρισμένα βασικά προβλήματα, όπως του τίλου του κόμμα-

τος, ή «*ένότητα δράσης*» της Άριστεράς κ.ά, χωρίς όμως να υπάρχει άμεση προοπτική να λυθούν.

Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ Έκτελεστική Έπιτροπή της ΕΔΑ – πού άποτελείται, μετά τήν Γ΄ Συνδιάσκεψη του Άπριλ, σχεδόν άποκλειστικά από παλαιά στελέχη του ΚΚΕ, δίνοντας όχι μόνο μέ τή σύνθεσή της, αλλά και μέ τή φρασεολογία και τό περιεχόμενο των ανακοινώσεων και αποφάσεών της τήν εικόνα ενός ακόμα κομμουνιστικού κόμματος – έκανε, μέ «*μισή καρδιά*», μία άπόπειρα να επαναφέρει στους κόλπους της τό στελέχη πού έχουν διαφωνήσει και, ούσιαστικά ή και τυπικά, άποχωρήσει. Η προσπάθεια, όπως ήταν φυσικό, άπέτυχε.

ΤΑ ΔΥΟ μικρά αυτά κόμματα, καθώς και άλλες, συνεχώς διασπώμενες, ομάδες της Άριστεράς και ένα πλήθος άδέσμευτων άριστερών αντιμετωπίζουν σοβαρά διλήμματα επιλογών και συνθλιβονται άνάμεσα στο ΠΑΣΟΚ και τό ΚΚΕ. Άλλά και τά δύο αυτά μεγαλύτερα κόμματα της Άριστεράς, όσο και να προσελκύουν, ιδιαίτερα τό ΠΑΣΟΚ, ολοένα μεγαλύτερη εκλογική πελατεία, δεν είναι ώριμα, ούτε από άποψη πολιτικής, ούτε από έσωκομματικές λειτουργίες, να υποδεχθούν και να ικανοποιήσουν τις άνησυχίες ενός πλήθους άριστερών μέ σοβαρό προβληματισμό, πού άναζητούν ή πού όπωσδήποτε δεν άρνούνται κάποια κομματική στέγη. Έτσι, ή κρίση στήν Άριστερά, μέ όλες τις μορφές της, θά συνεχιστεί ακόμα γιά πολύ.

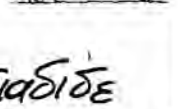
ΤΕΛΕΙΩΝΟΝΤΑΣ, μπορούμε να υποθέσουμε πώς, άμεση ή έμμεση, επίδραση στίς εξελίξεις θά έχουν από τή μία οι προσπάθειες των άκροδεξιών να συσπειρωθούν και να άποσταθεροποιήσουν τή δημοκρατική πορεία της χώρας και, από τήν άλλη, οι άντεργιακοί άγώνες πού αναμένονται να ξεσπάσουν από τις αρχές του χρόνου, μέ στόχο τήν πολιτική της λιτότητας και άφορμή τόν πληθωρισμό.

ΚΑΘΕ ΠΡΟΙ

αφραζε

διαβαζε

διαδιδε

την ΑΥΓΗ

τη δικη 68

φωνη

Ποιά 'Αριστερά καί ποιά συσπείρωση;

του Τάκη Μπακάλη

Η ΑΠΟΠΕΙΡΑ μιās τοποθέτησης πού επιχειρείται σ' αυτόν τόν σχολιασμό εντάσσεται στην τρέχουσα «κατάσταση πραγμάτων» ενός τμήματος των αριστερών δυνάμεων της χώρας.

ΤΗ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ τή θεωρούμε αναγκαία τόσο για τη μορφή πού θά πάρουν οι παρατηρήσεις, όσο και για τόν εντοπισμό του πολιτικού χώρου πού αναφέρονται.

ΥΠΑΡΧΕΙ μιá ανάγκη για σαφήνεια στην χρήση των πολιτικών όρων. Σαφήνεια πού υπακούει στο διπλό αίτημα: της ήθικης δεοντολογίας στον πολιτικό λόγο και της μεθοδολογίας ανάλυσης ενός πολιτικού φαινομένου.

ΟΤΑΝ μιλάμε για «συσπείρωση αριστεράς» θά πρέπει τό αντικείμενο του λόγου μας νά καθοριστεί επακριβώς. Στην προκειμένη περίπτωση μιλάμε για την αριστερά και τις προοπτικές της έτσι όπως την βλέπει τό ΚΚΕ και όσοι ενέχονται σέ μιá προβληματική «συσπείρωσης» πού έχει κοινά σημεία μέ την ομώνυμη προβληματική του ΚΚΕ. Μιλάμε λοιπόν για έναν χώρο της αριστεράς – στην σημερινή πολιτική της φάση.

Αυτή ή φάση χαρακτηρίζεται, στην λογική της επίσημης άποψης, κύρια από μιá συγκέντρωση του μεγαλύτερου μέρους των οπαδών και ψηφοφόρων γύρω από τό ΚΚΕ. Αφετηρία και τέλος αυτής της διαπίστωσης είναι οι εκλογές του 1977 και οι δημοτικές εκλογές του 1978, πού, ιδωμένες μέσα από την ιδιόμορφη φύση τους – κυρίως στην έπαρχία – σημαίνουν ότι τά εκλογικά στρώματα επικύρωσαν γενικά την πορεία προς την οριοθέτηση της σημερινής «πολιτικής πελατείας» του ΚΚΕ.

Η ΕΚΛΟΓΙΚΗ όμως άποσαφήνιση της φυσιογνωμίας της αριστεράς, θέτει και τό ζήτημα κάποιας μονιμότερης πλαισίωσης, ευρύτερου πολιτικού χαρακτήρα, των στρωμάτων πού προσέγγισαν τό ΚΚΕ σ' αυτή τή φάση. Η πλαισίωση αυτή αιτιολογείται, ανάμεσα στ' άλλα, κι' από μιá αντικειμενική τάση, θά λέγαμε, ενός υπό ανάπτυξη πολιτικού οργανισμού.

Τήν κοινωνικοποίησή του μέ την έννοια της διεύρυνσης της αρχικής και πρωτογενούς ταυτότητάς του προς συγκεκριείς χώρους πολιτικής ή και ιδεολογικής άναφοράς, μέ στόχο την πολιτική του επιρροή σέ έθνικό επίπεδο. Θά μπορούσαμε νά τοποθετήσουμε, από μιá άποψη, σ' αυτό τό πλαίσιο τή σχετική φιλολογία και δραστηριότητα γύρω από τή «συσπείρωση της αριστεράς» (ή άλλως, κατά μιá άμφιλεγόμενη ιστορικοίχουσα κατηγορία: «έαμογενής αριστερά»).

ΑΜΕΣΩΣ μετά τις εκλογές του 1977, πα ρ ο υ σ ι ά σ τ η κ ε – και πιστεύουμε ότι έμεινε έτσι ως τώρα – μέ μο ρ φ ή α ι τ ή μ α τ ο ς ή διεύρυνση των τάξεων του ΚΚΕ και ευρύτερα της αριστεράς, σέ μιá μορφή συσπείρωσης μέ άξονα άναφοράς της τό ΚΚΕ. Τό αίτημα για τή συσπείρωση της αριστεράς και τό άνοιγμα του Κ.Κ. στα «αριστεροποιημένα» στρώματα, πέρασε σέ άποφάσεις διάφορων σωμάτων ανάμεσα στα όποια και στο 10ο συνέδριο πού τοποθέτησε τή συσπείρωση της αριστεράς σάν προϋπόθεση για την «αντιϊμπεριαλιστική συμπαράταξη».

Η ΣΥΛΛΗΨΗ αυτή συγκεκριμενοποιήθηκε περισσότερο στίς δημοτικές εκλογές όπου, μέ χαρακτηριστική περίπτωση την Αθήνα οι διάφοροι συνδυασμοί πού υποστηρίχτηκαν σέ κομματικό επίπεδο μόνο από τό ΚΚΕ, φιλοδόκησαν νά παρουσιαστούν σά μιá αντιπροσωπευτική φυσιογνωμία για όλη τήν Αριστερά. Κινομένη σέ μιá λογική πού επιβάλλεται εκ των πραγμάτων, ή προοπτική για τή μεθοδευμένη συσπείρωση της Αριστεράς, είδε νά δικαιώνεται. Ταυτόχρονα, ή διαδικασία της μεθοδευσης αυτής τέθηκε μέ συγκεκριμένο τρόπο.

ΚΥΡΙΑΡΧΟ πρόσωπο πού ανέλαβε, άρρητα, την έντολή από τό ΚΚΕ για την «συσπείρωση» είναι ό Μίκης Θεοδωράκης, – «εκλογικά επικυρωμένος» από τις

δημοτικές εκλογές της Αθήνας.

Η «ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΗ» αναφέρεται κύρια στην «έαμογενή αριστερά», ιδίως ύστερα από την εκτίμηση της ΚΕ του ΚΚΕ ότι στίς δημοτικές ενισχύθηκαν οι δυνάμεις ιδίως της «έαμογενούς αριστεράς». Είναι και ή πρώτη φορά πού στή γλώσσα των ήγετικών βαθμίδων του ΚΚΕ εμφανίζεται ό όρος αυτός. Η διαδικασία αυτή συνεχίστηκε μετά τις δημοτικές εκλογές από τόν Θεοδωράκη και άλλους άνώνυμους, στίς επαφές τους μέ ομάδες και πρόσωπα της αριστεράς πού από διάφορες άφετηρίες συγκλίνουν ή δέν αποκροούν τή συμπόρευσή τους μέ τό ΚΚΕ.

Η ΣΧΕΤΙΚΗ φιλολογία όμως, καλύπτεται κυρίως από τούς πρωταγωνιστές ή τούς ενδιαφερόμενους για τή «συσπείρωση» αυτή και από την άλλη μεριά μέ αυτούς πού, έχοντας μιá ριζικά διαφορετική αντίληψη, αντιπαράθετουν στο ύπό εκκόλαψη σχήμα τις δικές τους πολιτικές και οργανωτικές θέσεις για την ένότητα της αριστεράς.

ΣΤΗΝ πρώτη από τις δύο παραπάνω ομάδες, κείμενα και σκέψεις πολιτικού χαρακτήρα για τό σχέδιο, μάς δίνουν τή δυνατότητα για «κάποια» εκτίμηση τόσο των σημείων της προβληματικής τους, όσο και του χώρου πού εντοπίζονται οι τυχόν αποκλίσεις όρισμένων.

ΕΤΣΙ σέ συνέντευξη του ό Μίκης Θεοδωράκης («ΒΗΜΑ» της 3/12/77) επιχειρώντας μιá έρμηνεία του «έαμογενούς χώρου», συγκλίνει στην τοποθέτηση πού κάνει μέ ένα άρθρο πού παρουσιάζει την ίδια μέρα στο «ΡΙζοσπάστη», ό Μίκης Ανδρουλάκης, στέλεχος της ΚΕ του ΚΚΕ. Και οι δύο τους συμφωνούν σέ ένα πλαίσιο έρμηνείας πού απέχει πολύ από την άνθρωπομορφική λογική του άρθρου του Βάσου Γεωργίου.* Κι' αυτό γιατί οι δύο πρώτοι διαλέγουν μιá προσέγγιση ιστορικοιστικού χαρακτήρα (και λέμε ιστορικοιστικού, άφού ή συγκεκριμένη μορφή του ΕΑΜ δέν αιτιολογεί την φραστική επινόσή της δεδομένου ότι οι κοινωνικές συγκρούσεις και αντιθέσεις στον έλλαδικό χώρο φέρνουν μιá δυναμική ριζοσπαστικού χαρακτήρα πού θά εκφραστεί έτσι ή άλλως. Η επίκληση του όρου στο βαθμό πού δέν άποτελεί μιá αυθαίρετη αναλυτική κατηγορία είναι σύστοιχη ίσως μέ κάποια – συναισθηματική – φόρτιση και έλξη πού φαίνεται πώς θεωρείται ότι ισχύει και σήμερα).

ΟΠΩΣΔΗΠΟΤΕ τόν «έαμογενή χώρο» δέν τόν αντιμετωπίζουν κάτω από τό πρίσμα των ανθρώπων πού είχαν ενταχθεί στο ΕΑΜ (όπως ό Βάσος Γεωρ-

* Βλ. άρθρα στην «Ελευθεροτυπία» της 14ης και 15/12/77. Θά πρέπει νά σημειώσουμε ότι τόσο ή Κομματική Οργάνωση Βάσης πού ανήκει ό Β. Γεωργίου, όσο και ό Γεν. Γραμματέας του Κόμματος, άσκησαν κριτική στίς άπόψεις του άρθρογράφου.

γίου). 'Ο τελευταίος, θέτει διαφορετικά τό θέμα της ένότητας της άριστερας, θεωρώντας την έστω, κι' αυτός με τη σειρά του, σάν προϋπόθεση για τήν συμμαχία σοσιαλιστών-κομμουνιστών (ή καλύτερα ΠΑΣΟΚ-ΚΚΕ). 'Ο Β. Γεωργίου θέλει ή ένότητα νά γίνει από όλα τά κόμματα καί ομάδες της 'Αριστεράς, ενώ θεωρεί τήν προτεινόμενη συσπείρωση ότι θά καταντούσε στήν καλύτερη περίπτωση «λέσχη συζητήσεων», μέ άποδυναμωμένη τή λειτουργία του «έαμογενούς χώρου» πού τόν κρίνει σάν «δορυφορικό» σχήμα, έτσι όπως παρουσιάζεται ή σχέση του μέ τό ΚΚΕ.

ΑΝΤΙΘΕΤΑ, προκαταβολικά άπαντώντας, ό Μ. Θεοδωράκης άποκλείει τήν λεσχολογία της «κίνησης». Τούτο όμως επιχειρηματολογείται μέσ' από μία συλλογιστική πού παρουσιάζει άμφιλογικό ή άξιωματικό χαρακτήρα επιχειρήματα. 'Ετσι, ενώ δέν θέτει σάν προϋπόθεση τήν «οργανική ένοποίηση» αλλά τή «συσπείρωση» των άριστερών δυνάμεων πού δέν επιφέρει κατ' ανάγκη τήν «μονοχρωμία», πιό κάτω μιλάει για ιδεολογικά σταθερότητα καί «ύψηλή άναγκαστικά κομματική οργανωτικότητα». Καί άφήνει όχι μόνον άδιευκρίνιστους τούς όρους του, αλλά καί δέν δίνει καμία μεσολαβητική, αίτιατική συνάρτηση μεταξύ της «ανάγκης» για μαζικότητα καί του προτεινόμενου μέσου επιδίωξης τούτου του στόχου: τήν ιδεολογική σταθερότητα. Γιατί - κι' αυτό συμβαίνει καί μέ άλλα ζεύγη όπως:

● Εύρυντητα δυνάμεων/ άπραξία καί οργανωτικότητα.

● Κλείσιμο ή στενότητα, τίποτα δέν εξασφαλίζει τήν αυτόματη σύνδεση των στόχων αυτών καί του μέσου διαπραγμάτευσής τους. Λειτουργεί ίσως έφησυχαστικά, αλλά όχι άποτελεσματικά ή πολιτική συλλογιστική του Μ. Θεοδωράκη. Καί αυτό όφείλεται άνάμεσα στ' άλλα καί στο ότι ή «μορφή» πού θ' άποκτοῦσε ή πρωτοβουλία δέν τίθεται σάν κεντρικό κοινωνιολογικό-πολιτικό πρόβλημα. 'Ο Μίκης Θεοδωράκης άποφαίνεται φορμαλιστικά μέ παραπομπές στή «ζωή» πού θά δώσει καί τή λύση.

Το ΥΠΟΒΑΘΡΟ των θεωρήσεων του Μ. Θεοδωράκη καί του Μ. 'Ανδρουλάκη είναι άμεσα άναγνώσιμο. Στηρίζεται στίς εκτιμήσεις του ΚΚΕ για τίς δύο στρατηγικές στο λαϊκό κίνημα καί στοχεύουν - πάνω σέ μία κοινή βάση - στήν μεταπολιτευτική πραγματικότητα πού λέγεται ΠΑΣΟΚ. 'Ενώ άπ' τήν άλλη, επαναλαμβάνεται έξ ολοκλήρου, σάν προγραμματική κατεύθυνση, τής «συσπείρωσης» τής άριστεράς ή πρόταση του ΚΚΕ προς τίς άλλες δημοκρατικές δυνάμεις για τήν έθνική ανεξαρτησία, τήν δημοκρατικοποίηση τής πολιτικής ζωής καί τήν άνώψωση του βιοτικού επιπέδου.

ΑΝΤΙΘΕΤΑ ό Β. Γεωργίου δέν θέτει καθόλου τό θέμα των δύο στρατηγικών καί προτείνει τόν «Μεγάλο συνασπισμό»

τόν όποιο θεωρεί σάν μία εύρεία συμπαράταξη πού ξεκινά άπ' τό ΚΚΕ, περιλαμβάνει όλη τήν ένωμένη άριστερά... ως τή δημοκρατική κοινοβουλευτική μερίδα της Ν.Δ. 'Ο τόνος του συγγραφέα άπέναντι στο ΠΑΣΟΚ είναι διαφορετικός στους χώρους άναφοράς τής κριτικής του άπ' αυτόν των Θεοδωράκη-'Ανδρουλάκη.

ΕΝΩ ό Θεοδωράκης άναφέρει σάν κύριο στοιχείο τής στρατηγικής του ΠΑΣΟΚ όχι τήν άλλαγή, αλλά τήν «άλλαγή κυβερνητικής βάρδιας» (πάνω στή βάση όχι ενός μαζικού κινήματος αλλά μιάς έκλογικής πλειοψηφίας) καί άποκλείει τό ΠΑΣΟΚ άπ' τίς δυνάμεις τής 'Αριστεράς λόγω διαφόρων χαρακτηριστικών του - όπως καί ό Μ. 'Ανδρουλάκης έξ άλλου, ό Β. Γεωργίου ξεκινά από μία άυταπόδεια, τρόπον τινά, άρχή ή όποία θέλει τό ΠΑΣΟΚ περίπου σάν «οίονει σύμμαχο» πού θά πρέπει νά γίνει μόνιμος, σταθερός καί «θέσει» σύμμαχος. 'Ο Θεοδωράκης αντίθετα βλέπει «διαφορά στρατηγικής» μεταξύ ΠΑΣΟΚ καί «έαμογενούς άριστεράς» χωρίς όμως νά άναφερθεί στή στρατηγική τής έαμογενούς άριστεράς πέρα από τίς ιστορικές εκτιμήσεις καί ιδεολογικές έρμηνείες της οι όποιες βέβαια δέν παίρνουν τή θέση μιάς συγχρονικής θεώρησης του έγχειρήματος.*

ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ για στοιχεία πού παραπέμπουν σέ ένα διαφορετικό προσανατολισμό τής πολιτικής σκέψης καί πρακτικής του ΚΚΕ στή φάση τής διεύρυνσής του. 'Οποσδήποτε στο βαθμό πού τό έγχείρημα αυτό θά ύλοποιηθεί ή θά άναπτυχθεί περισσότερο από όσο στή σημερινή φάση, θά προκύπτουν καί περισσότερα στοιχεία πολιτικής διασφήσής του. 'Ο Μ. 'Ανδρουλάκης κλείνοντας τό άρθρο του μέ μία περιγραφικού χαρακτήρα πρόταση (έναπόκειται στίς ίδιες τίς δυνάμεις τής 'Αριστεράς πού θά πλαισιώσουν τήν κίνηση της ένότητας, νά προσδιορίσουν τή συγκεκριμένη μορφή της) βεβαιώνει μέ τόν τρόπο του τήν προσεκτική συμπεριφορά του ΚΚΕ πράγμα πού δέν έμπόδισε βέβαια τό Γεν. Γραμματέα του νά άποκλείσει τήν κάθετη όρ-

γανωτική μορφή τής «συσπείρωσης» καί νά δώσει κάποια γενικά στοιχεία, γύρω από τή δομή του εκκολλαπτόμενου σχήματος (συνασπισμός ή άπλή συνεργασία ή συσπείρωση γύρω από τό ΚΚΕ μέ τήν άποψη ότι αυτό - ή συσπείρωση γύρω από τό ΚΚΕ δηλαδή - «σάν άνάγκη τό δεχόμαστε»).

ΕΜΕΙΣ μπορούμε νά θέσουμε έρωτήματα πού άναφέρονται σέ ένα φώτισμα καί μία έπεξεργασία του στόχου πού θέτει τό ΚΚΕ καί οι πρωταγωνιστές της κίνησης αυτής. 'Ερωτήματα πού δέν είναι άπλώς στοιχεία πού θά προκύψουν στήν πορεία ή θά λυθούν στή ζωή γιατί ό άυθορητισμός μιάς πρωτοβουλίας, ιδίως όταν εκπορεύεται από μία όρθολογική καί άυστηρά μεθοδευμένη πολιτική πηγή, άναγκαιεί - καί έχει όπωσδήποτε - ένα προκαταρκτικό «σχέδιο». Χωρίς νά παραγνωρίζεται ή άλληλεπίδραση του θεωρητικού σχεδίου μέ τήν πρακτική, ή τελευταία δέν είναι κάποιο μεταφυσικό ή ά-θεωρητικό βασίλειο. 'Εχει τούς κανόνες καί τίς σταθερές της πού είναι σύμφυτες μέ τό ιδεολογικό πεδίο της εκδίπλωσής της. 'Ετσι, έρωτήματα όπως: ό κοινωνιολογικός χώρος άναφοράς τής «συσπείρωσης» στα πλαίσια του συνόλου τής μεταπολιτευτικής άριστεράς, ή σχέση καί ή φύση τής σχέσης του σχήματος αυτού μέ τήν ιδεολογική πρακτική τής κομμουνιστικής άριστεράς, ή εκτίμηση καί ή διατύπωση άπόψεων για τήν ιστορική πείρα από τή σχέση ΚΚΕ-ΕΔΑ καί τά τεράστια προβλήματα πού έφερε άπ' άρχής ή σχέση αυτή, ή στρατηγική του σχήματος καί ή μακροπρόθεσμη πολιτική ταυτότητα, κλπ, όλα αυτά είναι σημεία πού ύπάρχουν σάν αναλυτικές κατηγορίες κάποιας πραγματικότητας· καί έντάσσονται στον καθημερινό ιδεολογικό καί πολιτικό άξονα ενός άριστερου κινήματος.

ΚΑΙ ΣΤΟ βαθμό πού όλα αυτά τά στοιχεία θά άποτελέσουν από πλευράς ΚΚΕ πεδία ένασχόλησης καί συγκεκριμένης διερεύνησης, στον ίδιο βαθμό θά ένισχύεται ή πολιτική άποτελεσματικότητα καί διαφάνεια τής μορφής πού έχει ήδη de facto πάρει ή προεργασία για τό στόχο αυτό. Καί αν πράγματι άποτελέσουν πεδίο διερεύνησης, τότε αυτό θά είναι δείγμα πολιτικής δεοντολογίας καί ιδεολογικού ήθους τόσο των φορέων όσο καί τής άπόπειρας καθ' αυτής.

* Στήν «Εξόρμηση» τής 24 Δεκέμβρη 1977 τό ΠΑΣΟΚ παρεμβαίνει στήν ύπόθεση τής 'Αριστεράς διεκδικώντας μέρος τής «έαμικής κληρονομιάς».

Κάθε Κυριακή

Εξόρμηση
ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΒΔΟΜΑΔΙΑΤΙΚΗ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

‘Ο μύθος της «νοικοκυρᾶς» οἱ ἀλόγιστες δαπάνες καί τά τρωκτικά!...

ΤΟΥ ΡΕΠΟΡΤΕΡ

ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ σκέψεις για τη λειτουργία ενός στρατιωτικού ραδιοσταθμού έγιναν μέσα στους διαδρόμους του Παλατιού και τό 1964 οἱ πρῶτες βολιδοσκοπήσεις για την επάνδρωση ενός προκαταρκτικού μηχανισμού. Τό σχέδιο είχε οργανωθεί από τόν τότε ὑπουργό Ἐθνικῆς Ἀμύνης Πέτρο Γαρουφαλιᾶ χωρίς νά ἐνημερωθεῖ ὁ πρωθυπουργός Γ. Παπανδρέου. Ὅταν δύο μῆνες ἀργότερα ὁ Γαρουφαλιᾶς πρότεινε ἐπίσημα τή δημιουργία στρατιωτικού ραδιοσταθμοῦ ὁ Παπανδρέου ἀρνήθηκε. Τόν Ἀπρίλη τοῦ 1966 ὁμως μέ κινδύνηση τῆς Ἀποστασίας ὁ στρατιωτικός ραδιοφωνικός σταθμός ἐγκαινιάζει τίς πρῶτες του ἐκπομπές. Ἡ δικτατορία πού ἀκολούθησε διέθεσε τεράστια ποσά για νά μετατρέψει ἐναν «πειρατικό» σταθμό σ' ἓνα μεγάλο ραδιοτηλεοπτικό δίκτυο – συναγωνισμό, ἄν ὄχι ὑπέρτερο τῆς ΕΡΤ μέσα ἀπό τό ὁποῖο διοχέτευε τήν προπαγάνδα τῆς...

ΣΤΙΣ μέρες μας ἓνας ἄλλος ὑπουργός Ἐθνικῆς Ἀμύνης – ὁ κ. Ἀβέρωφ – ὑπερασπίζει μέ κάθε εὐκαιρία καί μέ «περισσή θέρη» τήν YENEΔ ἀπό τίς κατηγορίες για τήν ἀθλιότητα τῶν προγραμμάτων τῆς, τά πολύ συχνά ἀντικομμουνιστικά τῆς ξεσπάσματα καί τή στρατιωτικοποίηση τῶν εἰδήσεων. Τό ἐπιχείρημα πού πάγια χρησιμοποιεῖ για νά καλύψει τοὺς ὑφιστάμενους του (εἶναι γνωστό πῶς ἡ YENEΔ ὑπάγεται στό ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Ἀμύνης) ὅπως π.χ. ἔκανε τόν περασμένο Φεβρουάριο στή Βουλὴ εἶναι πῶς – καί σέ ἀντίθεση προφανῶς μέ τή «σπᾶταλη καί ἀνεπρόκοπη» ΕΡΤ – τό Κανάλι 5 ἔχει νά ἐπιδείξει ἓνα «ἀθόρυβο ἔργο» καί πῶς σάν ὁργανισμός εἶναι «νοικοκυρεμένος» μέ μετρημένα δηλαδή ἐξόδα, μέ ὀρθολογιστικές ἀποφάσεις καί προπαντός χωρίς σπατάλες...

ΚΑΙ ΟΜΩΣ ...Λίγους μόνο μῆνες προηγουμένως δύο ὑπομνήματα τῶν τεσσάρων συλλόγων τῶν ὑπαλλήλων τῆς YENEΔ πού εἶχαν ὑποβληθεῖ πρὸς τή διοίκηση ἔδιναν, ὄχι μόνο τήν ἀντίθετη ἀκριβῶς εἰκόνα ἀπό κείνην πού παρουσίασε ὁ κ. Ἀβέρωφ, ἀλλά ἐπιπρόσθετα ἀποκαλύπταν καί καταστάσεις πού στοιχειοθετοῦσαν τήν ἐννοια τοῦ σ κ α ν δ ἄ λ ο υ.

ΣΥΜΦΩΝΑ μέ τό πρῶτο ὑπόμνημα πού ἀπευθύνεται στό διοικητὴ τῆς YENEΔ:

- Παρατηρεῖται ἔλλειψη τήρησης τῆς ἱεραρχίας ἀνάμεσα στίς διάφορες διευθύνσεις. Ἀναφέρεται συγκεκριμένα ὅτι τό Γραφεῖο Εἰδήσεων καί Ἐπικαίρων κινεῖται ἐντελῶς ἀνεξάρτητα ἀπό τή Διεύθυνση Προγραμμάτων στήν ὁποία ὑπάγεται.

- Ἰσχύει σάν ἐσωτερικός κανονισμός ὁ κανονισμός τοῦ ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, πράγμα πού, δέν συμβιβάζεται μέ τή φύση τοῦ ὁργανισμοῦ.

- Τό προσωπικό πού ὑπάρχει δέν ἀξιοποιεῖται. Ὑπάλληλοι χωρίς προσόντα βρίσκονται σέ σημαντικές θέσεις καί ἄλλοι μέ τίς ἀπαιτούμενες εἰδικότητες ὑποαπασχολοῦνται.

- Οἱ πιὸ ὑπεύθυνες θέσεις στήν YENEΔ κατέχονται ἀπό ἀπόστρατους πού δέν ἔχουν ὁργανικές θέσεις, μέ ἀποτέλεσμα τόν παραγκωνισμό τῶν ὁργανικῶν ὑπαλλήλων.

- Λειτουργεῖ ἐπιτροπὴ λογοκρισίας μέ τόν τίτλο ΓΕΕΘΑ.

- Τό πρόγραμμα τοῦ ραδιοφώνου τῆς YENEΔ στερεῖται ἐδῶ καί χρόνια κάθε ἐνδιαφέροντος καί αὐτό ὀφείλεται σέ ἀμέλεια τῶν ἀρμοδίων ὑπαλλήλων.

- Ἡ YENEΔ δέν μπόρεσε νά κεντρίσει τό ἐνδιαφέρον τῶν διαφημιστῶν μέ ἀποτέλεσμα νά ὑπάρχει ἔλλειψη διαφημίσεων. ΠΟΛΥ πιὸ ἀποκαλυπτικό ὁμως εἶναι τό δεύτερο ὑπόμνημα τῶν ὑπαλλήλων τῆς YENEΔ πού ὑποβλήθηκε στίς 17 Δεκεμβρίου 1977 στόν ὑποπτεράρχο Θωμόπουλο, πρόεδρο μιᾶς Ἐπιτροπῆς Ἑρεῦνης Θεμάτων YENEΔ. Τό ἔγγραφο αὐτό πού δημοσιεύουμε σήμερα για πρώτη φορά δλόκληρο ἀναφέρεται στήν ἐ σ ω τ ε ρ ι κ ῇ κατάστασι τοῦ «νοικοκυρεμένου» αὐτοῦ ὁργανισμοῦ καί ἀποκαλύπτει:

- Τήν πραγματοποίηση ἀλόγιστων δαπανῶν ἐκατομμυρίων για τήν ἀγορὰ μηχανημάτων καί τεχνικοῦ ἐξοπλισμοῦ ὁ ὁποῖος παραμένει ἀχρησιμοποίητος...

- Τήν ὑπαρξὴ μέσα στήν YENEΔ τ ρ ω κ τ ι κ ῶ ν (ἡ ὁρολογία δέν εἶναι δική μας) πού ροκανίζουν μέ διάφορους τρόπους παχυλούς μισθοὺς καί συγκεντρώνουν μεγάλα κέρδη.

ΑΞΙΖΕΙ νά σημειωθεῖ ὅτι τά διοικητικά συμβούλια τῶν τεσσάρων συλλόγων τῶν ὑπαλλήλων τῆς YENEΔ (Σύλλογος Ὑπαλλήλων YENEΔ, Πανελλήνιος Σύνδεσμος Καλλιτεχνικοῦ καί Τεχνικοῦ Προσωπικοῦ YENEΔ, Σύλλογος Ἡλεκτρονικῶν Ἀνωτέρων Σχολῶν YENEΔ καί Σύλλογος Πολιτικῶν Δημοσίων Ὑπαλλήλων (YENEΔ) ζήτησαν νά γίνουν δεκτά ἀπό τή Διοίκηση «προκειμένου εἰς σχετικὴν μετ' αὐτῆς συζήτησιν καί ἀνταλλαγὴν ἀπόψεων ἐξευρεθοῦν ἀπὸ κοινοῦ τρόποι θεαρεπείας τῶν χρονιζόντων προβλημάτων καί λειτουργικῶν ἀδυναμιῶν αὐτῆς» (τῆς YENEΔ), ἀλλὰ τό αἰτημά τους δέν ἐγινε ἀποδεκτό...

ΟΛΟΚΛΗΡΟ τό κείμενο τοῦ ὑπομνήματος πού δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά μιὰ ἀπαρίθμηση ἀτασθαλιῶν καί σ κ α ν δ ἄ λ ω ν εἶναι τό ἀκόλουθο:

ΠΡΟΣ

Τόν κ. Πρόεδρον τῆς Ἐπιτροπῆς Ἑρεῦνης Θεμάτων
YENEΔ Ὑποπτεύραρχον κ. Θωμόπουλον

Τά Διοικητικά Συμβούλια τῶν Συλλόγων ἀναποκρινόμενα εἰς τήν ἐπιθυμίαν σας, ὅπως διευκολύνουν τό ἔργον τῆς ὑπὸ τὴν Προεδρίαν σας Ἐπιτροπῆς Ἑρεῦνης Θεμάτων YENEΔ, θέτουν ὑπ' ὄψιν, ὑμῶν τά κάτωθι:

1. Ἐκ τοῦ εἰς χεῖρας σας εὐρισκομένου ἤδη ἀντιγράφου σχετικῆς ἐκθέσεώς μας πρὸς τόν Διοικητὴν τῆς YENEΔ διαφαίνεται σαφῶς ὅτι ἡ πρόθεσις τῶν συλλόγων ἦταν καὶ παραμένει καλοπροαίρετος ἀποσκοποῦσα καὶ μόνον εἰς τὴν ἐμφάνισιν μιᾶς κατὰ τό δυνατόν ἐντονωτέρας καὶ ἀναγλύφου εἰκόνας τοῦ ὅλου λειτουργικοῦ προβλήματος τῆς YENEΔ.

2. Πρὸς τόν σκοπὸν αὐτόν τά Διοικητικά Συμβούλια συνήλθον τὴν 5-9-77 εἰς κοινὴν σύσκεψιν καὶ ἀπεφάσισαν ὅπως θέσουν ὑπ' ὄψιν τῆς Διοικήσεως τὰς σκέψεις καὶ ἀνησυχίας των με ἀναλόγους σχετικὰς προτάσεις. Διὰ τοῦτο ἐζήτησαν ὅπως γίνουν δεκτὰ ὑπὸ τῆς Διοικήσεως, προκειμένου εἰς σχετικὴν μετ' αὐτῆς συζήτησιν καὶ ἀνταλλαγὴν ἀπόψεων, ἐξευρεθοῦν ἀπὸ κοινοῦ τρόποι θεραπείας τῶν χρονιζόντων προβλημάτων καὶ λειτουργικῶν ἀδυναμιῶν αὐτῆς.

Ἡ Διοίκησις διὰ λόγους τοὺς ὁποίους δὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν καὶ νὰ ἐξηγήσωμεν δὲν ἐδέχθη τὰ διοικητικά συμβούλια. Ἀς σημειωθῇ, ὅτι διὰ πρώτην φοράν τὰ διοικητικά συμβούλια ἀπὸ κοινοῦ ἐζήτησαν συνάντησιν μετὰ τῆς Διοικήσεως. Βεβαίως κατὰ τό παρελθόν εἶχαν πραγματοποιηθεῖ συναντήσεις τῶν διοικητικῶν συμβουλίων ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Διοικήσεως, κατόπιν ὁμῶς σχετικῆς προσκλήσεως τῆς ἰδίας. Ἀποτέλεσμα τῆς ἀρνήσεως αὐτῆς ἦταν ἡ δημιουργία δυσαρέστου ἐντυπώσεως καὶ πικρίας εἰς τὰ διοικητικά συμβούλια, ἀλλὰ καὶ εἰς ἅπαν τὸ προσωπικόν τῆς Ὑπηρεσίας ὅτε τοῦτο ἔλαβεν γνῶσιν τοῦ θέματος.

Τό δημιουργηθέν κλίμα δυσαρεσκείας εἰς τὸ προσωπικόν ὑπαγόρευσε τὴν ἀνάγκην εἰς τὰ διοικητικά συμβούλια ν' ἀπευθύνουν πρὸς τὴν Διοίκησιν τῆς YENEΔ τὴν ἀπὸ 9-9-77 ἀνοικτὴν ἐπιστολὴν τῶν.

Ἡ ἐν λόγω ἐπιστολὴ εἶδεν τὸ φῶς τῆς Δημοσιότητος καὶ δὴ εἰς μίαν καὶ μόνον ἐφημερίδαν παραπονημένην ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενόν της, καθ' ὅσον τὸ δημοσίευμα ἀνεφάρετο καὶ εἰς θέματα πού δὲν ἐμπεριέχοντο εἰς τὴν ἐπιστολὴν μας. Μὲ τὸ ἐν λόγω δημοσίευμα τὰ διοικητικά συμβούλια οὐδεμίαν ἀπολύτως σχέσιν ἔχουν, τοῦτο ἐδηλώθη τὸσον πρὸς τὴν Διοίκησιν ὅσον καὶ πρὸς τὰ μέλη μας, διὰ τὴν ἀπὸ 22-9-77 σχετικῆς πρὸς αὐτὰ ἀνακοινώσεώς μας.

Ὡς γνωστὸν εἰς τὴν ἀνοικτὴν ἐπιστολὴν μας ὁμιλοῦσαμεν περὶ ἀλογίστων δαπανῶν καὶ περὶ τραυτικῶν.

«Πολύμορφοι ἀπολαβαί...»

Εἶναι γεγονός ὅτι καὶ ἀλόγιστα δαπᾶναι ἔγιναν καὶ γίνονται καὶ τραυτικά ὑπάρχουν στὴν Ὑπηρεσίαν. Αὐτὰ ἀφοροῦν εἰς τὴν προμήθειαν διαφόρων μηχανημάτων, ὑλικῶν καὶ ἐγκαταστάσεων, τὴν παραγωγὴν ἐκπομπῶν, εἰς τὰς ὑψηλὰς καὶ πολυμόρφους ἀπολαβὰς προσώπων συνεργαζομένων μετὰ τῆς YENEΔ ὑπὸ ὑπαλληλικὴν ἰδιότητα, πλὴν ὁμῶς μὴ ἀνηκόντων κατὰ τό μεγαλύτερον αὐτό μέρος εἰς τὸ ὀργανικόν σῶμα τῶν ὑπαλλήλων. Τὰ ἐν λόγω πρόσωπα ἅτινα κατὰ τὴν ἡμετέραν γνῶμην ἀνήκουν εἰς τὰ τραυτικά δέον νὰ ἀναζητηθοῦν εἰς τὸν χώρον τῶν παραγωγῶν διαφόρων ἐκπομπῶν, τῶν δημοσιογράφων, τῶν εἰδικῶν καὶ μὴ συμβουλῶν καὶ τῶν ἀποστράτων-συνταξιούχων.

3. Εἰς τὴν YENEΔ ὑπάρχουν μηχανήματα ἐκτυπώσεως καὶ ἐμφανίσεως κινηματογραφικῶν ταινιῶν, ἱκανὰ διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν ὅλων τῶν ἀναγκῶν τῆς Ὑπηρεσίας. Παρὰ ταῦτα ἱκανὸς ἀριθμὸς ἐργασίας ἀνατίθεται καὶ εἰς ἰδιωτικὰ ἐργαστήρια (ΚΡΙΑΔΗ-ΜΟΥΓΝΑΪ » κ.λ.π.). Τοῦτο ἔχει σάν ἀποτέλεσμα, τὸ μὲν τὴν οἰκονομικὴν ἐπιβάρυνσιν τῆς YENEΔ τὸ δὲ τὴν ὑποαπασχόλησιν τοῦ προσωπικοῦ τῆς Δ/σεως Κινηματογραφίας καὶ τὴν ἐν μέρει ἐκμετάλλευσιν τῶν μηχανημάτων.

4. Εἰς τὴν YENEΔ ὑπηρετοῦν χειριστὰ μηχανῶν λήψεως κινηματογραφικῶν ταινιῶν (ὀπερατέρ) καὶ ὑπάρχουν τὰ ἀντίστοιχα μηχανήματα, πού εἶναι ἀρκετὰ διὰ νὰ καλύψουν τὰς ἀνάγκας τῆς Ὑπηρεσίας. Παρὰ ταῦτα ὁμῶς αἱ ἐργασίαι καλύψεως κινηματογραφικῶν θεμάτων ἀνατίθενται κατὰ βάσιν εἰς διάφορα ἰδιωτικὰ γραφεῖα (ΣΙΝΑΝΗΣ κ.λ.π.).

5. Περί τὸ 1973 ἡ Ὑπηρεσία ἐπρομήθευται μονάδα ἐξωτερικῶν μεταδόσεων Τηλεοράσεως ἐργοστασίου κατασκευῆς RCA ἀξίας σεβαστοῦ ἀριθμοῦ ἑκατομμυρίων δραχμῶν. Ἡ μονὰς αὕτη οὐδέποτε μέχρι σήμερον ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὸν σκοπὸν δι' ὃν ἡγοράσθη μὲ φυσικὸν ἀποτέλεσμα τὴν μὴ ἀπόσβεσιν τοῦ κεφαλαίου τῆς ἀξίας της καὶ ἀσφαλῶς τὸν τεχνικὸν ξεπερασμὸν της.

«Λυχνίαι καὶ πομποὶ ἀχρησιμοποίητοι...»

6. Τὸ ἀγορασθέν ἠλεκτροπαραγωγὸν ζεύγος ἐπὶ αὐτοκινήτου, προοριζόμενον διὰ τὴν κάλυψιν ἐξωτερικῶν μεταδόσεων Τηλεοράσεως οὐδέποτε ἐχρησιμοποιήθη λόγω ἀκαταλληλότητός του.

7. Ἡ ἀγορὰ στερεοφωνικῶν μαγνητοφῶνων RCA εἶχεν σάν ἀμεσον ἐπακόλουθον τὴν οἰκονομικὴν ἐπιβάρυνσιν τῆς Ὑπηρεσίας, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ YENEΔ δὲν διαθέτει τεχνικὴν ὑποδομὴν διὰ μεταδόσεως ΣΤΕΡΕΟ καὶ κατ' ἀνάγκην τὰ ἐν λόγω μαγνητόφωνα χρησιμοποιοῦνται ὡς μονοφωνικά τοιαῦτα ἐνῶ θὰ ἠδύνατο ἐξ ἀρχῆς νὰ εἶχεν γίνῃ ἡ προμήθεια μονοφωνικῶν τοιοῦτων μὲ ὅπωςδήποτε μικροτέραν δαπάνην.

8. Ἀγορὰ στερεοφωνικῶν ἐπαγγελματικῶν κασσετοφῶνων RCA τὰ ὁποῖα ἐγκατεστάθησαν μὲν ἀλλὰ οὐδέποτε ἐχρησιμοποιήθησαν μέχρι τοῦδε.

9. Κονσόλαι ἤχου ALTEC ἡγοράσθησαν καὶ δὲν ἐχρησιμοποιήθησαν μέχρι σήμερον λόγω ἀκαταλληλότητός των διὰ STUDIO ἠχογραφήσεως.

10. Μηχανήματα ἀθλοπαιδιῶν δὲν ἐχρησιμοποιήθησαν ἐκ τοῦ λόγου ὅτι τὸ ἀντικείμενον δι' ὃ προορίζονται οὐδεμίαν σχέσιν ἔχει μὲ τὴν YENEΔ.

11. Τὸ κομπιούτερ VIDEO AMPEX οὐδέποτε ἐχρησιμοποιήθη μέχρι σήμερον.

12. Τὸ ἐγχρωμον ἐμφανιστήριον Κινηματογραφικῶν ταινιῶν ἀξίας ἀρκετῶν ἑκατομμυρίων, δὲν ἐξεμεταλλεύθη μέχρι σήμερον ἐκ τοῦ λόγου ὅτι εἰς τοὺς χώρους ἐγκαταστάσεώς του δὲν προβλεφθῇ καὶ δὲν ἐπιποθετῇ ὁ προβλεπόμενος κλιματισμός, ἀπαραίτητος διὰ τὴν λειτουργίαν του.

Πέραν τῶν ἀνωτέρω τὸ ἐν λόγω ἐμφανιστήριον ὁμοῦ μετὰ νεωτέρου τοιοῦτου ἐγκατεστάθησαν, εἰς παλαιὸν στρατιωτικὸν κτίριον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μεσογείων τὸ ὁποῖον ὡς πληροφοροῦμεθα ἀργὰ ἢ γρήγορα πρόκειται νὰ κατεδαφισθῇ διὰ τὴν διαπλάτυνσιν τῆς ὁδοῦ Μεσογείων, ὁπότε ἡ Ὑπηρεσία θὰ ἐπομισθῇ τὸ θάρος μιᾶς οἰκονομικῆς δαπάνης πολλῶν ἑκατομμυρίων διὰ τὴν μετεγκατάστασιν των.

13. Ὁ πομπὸς μεσαίων κυμάτων 200 KW τῆς Ραδιοφωνίας καὶ ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ ἀπόψεως ἰσχύος εἰς τὴν χώραν μας, ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεώς του μέχρι σήμερον, ἀξίας πολλῶν ἑκατομμυρίων, δὲν ἀποδίδει οὔτε ὡς ὁ ἀντιστοίχός του τῶν 20 KW μὲ ἀποτέλεσμα τὸ ραδιόφωνον τῆς YENEΔ κατὰ τὰς ὥρας πού λειτουργεῖ οὗτος νὰ μὴ ἀκούγεται οὔτε εἰς τὸ λεκανοπέδιον τῆς Ἀττικῆς καὶ νὰ καλύπτεται ἀπὸ τοὺς ἐρασιτεχνικοὺς τοιοῦτους ἰσχύος ἐλαχίστων WATT.

14. Τὸ μηχανήμα ἀντιγραφῆς Κινηματογραφικῶν φιλμ 16 MM ἀπὸ VIDEO τὸ ὁποῖον ἡγοράσθη πρὸ 2ετίας, ἀξίας πολλῶν ἑκατομμυρίων, οὐδέποτε ἐχρησιμοποιήθη μέχρι σήμερον.

15. Εἰς τὸν ραδιοφωνικὸν σταθμὸν Θεσσαλονίκης ὑφίσταντο ἔξ (6) λυχνίαι τύπου 7480 ὡς ἐφεδρικαί, πρὸς κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν λειτουργίας τοῦ πομποῦ 50 KW τοῦ ἐν λόγω Σταθμοῦ.

Αἱ λυχνίαι αὗται ἐπαρκοῦν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰς ἀνάγκας τοῦ σταθμοῦ διὰ χρόνον διπλάσιον καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς τοῦ πομποῦ. Ἐν τούτοις πρὸ τριετίας ἡγοράσθησαν καὶ ἑτεραὶ ἐννέα (9) τοῦ αὐτοῦ τύπου, αἱ ὁποῖαι ἀπεσπάσθησαν εἰς Ρ/Σ Θεσσαλονίκης, ὅστις

δι' εγγράφου του ἐγνώρισεν εἰς τὴν Ὑπηρεσίαν ὅτι οὐδόλως ἦσαν ἀναγκαῖαι διὰ τὸν πομπὸν τοῦ. Κατόπιν τούτου διὰ διαταγῆς τῆς YENEΔ ὁ P/Σ Θεσσαλονίκης ἐπέστρεψεν τὰς ἑξ (6) λυχνίας εἰς τὴν κεντρικὴν Ὑπηρεσίαν. Αἱ ἐν λόγω λυχναὶ παραμένουν εἰς τὴν Ὑπηρεσίαν ἀχρησιμοποίητοι, κατὰ πληροφωρίας δὲ εἶναι καὶ ἀκατάλληλοι.

16. Πρὸ ἔτους περίπου ἡ Ὑπηρεσία ἐπρομηθεύθη δέκα (10) ἀναμεταδότας Τηλεοράσεως ἐργοστασίου LGT. Ἡ σχετικὴ σύμβασις προέβλεπε μεταξύ τῶν ἄλλων τὴν μεταφορὰν καὶ ἐγκατάστασιν τῶν εἰς τοὺς τόπους ἐγκαταστάσεως, ὡς καὶ τὴν συντήρησιν ἐπὶ ἑν ἔτος ἀντὶ ὀρισμένου θεθαλῶς ποσοῦ, μερίμνη τῆς ἀναδόχου ἐταιρείας (ἀντιπροσώπου). Πλὴν ὅμως αἱ ὑποχρεώσεις αὐταὶ δὲν ἐκαλύφθησαν ἐξ ὁλοκλήρου ὑπὸ τοῦ ἀντιπροσώπου, ἀφοῦ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς μεταφορᾶς καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως ἐγένινον ἐξόδοις τῆς YENEΔ, ἡ δὲ συντήρησις τούτων, διὰ τὸ προβλεπόμενον εἰς τὴν σύμβασιν πρῶτον ἔτος, ἐγένινον καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ γίνεται ἐξ ὁλοκλήρου ἐξόδοις ἐπίσης τῆς Ὑπηρεσίας.

«Ὑποβόδοξον πρόγραμμα ἀναμεταδοτῶν...»

17. Πρὸ 5ετίας περίπου ἐγένετο προμήθεια πέντε (5) πομπῶν Τηλεοράσεως CCA. Ὑπὸ τῆς σχετικῆς συμβάσεως προεβλέπετο ὀρισμένον τίμημα καὶ ὀρισμένος τύπος τῶν μηχανημάτων ἐκάστου πομποῦ. Τὸ τίμημα τοῦτο ὀρίσθη θάσει τοῦ τύπου καὶ τῶν τεχνικῶν προδιαγραφῶν τῶν μηχανημάτων τούτων. Στὴν συνέχεια ὁ ἀνάδοχος διὰ ἐπιστολῆς τοῦ προέτεινεν τὴν ἀντικατάστασιν ὀρισμένων μηχανημάτων μὲ ἕτερα ἰσοδύναμα. Τὴν πρότασιν αὐτὴν ἀλλάγη τῶν μηχανημάτων ἀπεδέχθη ἡ Ὑπηρεσία. Τὰ νέα ὅμως αὐτὰ μηχανήματα καίτοι ἡ ἐταιρεία τὰ ἐχαρκτήρησεν ἰσοδύναμα τῶν ἀρχικῶν, ὕστερον ἀπὸ ἀπόψεως τεχνικῶν προδιαγραφῶν τῶν ἀρχικῶς συμφωνηθέντων, τοῦτο ἄλλωστε ἀποδεικνύεται ἐμπράκτως ἐκ τοῦ λόγου ὅτι καθημερινῶς δημιουργοῦν προβλήματα

ἀποδόσεως τοῦ πομποῦ (θλάβαι κ.λ.π.) καὶ ἐπομένως θὰ ἔπρεπε ἡ ἀξία τούτων νὰ εἶναι πολὺ μικροτέρα τῶν ἀρχικῶς συμφωνηθέντων μηχανημάτων, πλὴν ὅμως εἰς τὸν ἀνάδοχον κατεβλήθη τὸ ἀρχικῶς συμφωνηθέν ποσόν, ἐπὶ ζημίᾳ ὅπωςδῆποτε τῆς Ὑπηρεσίας.

Ἐπίσης ὁ σταθεροποιητὴς τάσεως εἰς Κέντρον Ἐκπομπῆς Τηλεοράσεως Ἀκαρνανικῶν ἔχει τεθῆ ἐκτός λειτουργίας ἀπὸ τῆς ἐν-ἀρξεως λειτουργίας τοῦ πομποῦ, διότι προκαλεῖ ἐπιπλοκὴς εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ πομποῦ, προφανῶς λόγω ἀκαταλληλότητος.

18. Διὰ συμβάσεως ὑπογραφείσης μεταξύ YENEΔ καὶ ἐταιρείας C.C.A. συνεφωνήθη ἡ προμήθεια ὑπὸ τῆς δευτέρας (25) ἀναμεταδοτῶν μεγάλης ἰσχύος. Ἀς σημειωθῇ ὅτι κατὰ τὸν διαγωνισμόν ἀπερρίφθησαν οἱ προσφορὲς μεγάλων ἐργοστασίων καὶ ἡ κατακύρωσις εἰς τὴν C.C.A. ἐγένετο μετὰ ἀπὸ μεγάλο χρονικὸν διάστημα οἱ δὲ φήμες σχετικῶς μὲ τὴν προμήθειαν αὐτὴν ὀργιάζουν.

Δέον δὲ νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ ὅλον πρόγραμμα προμηθείας ἀναμεταδοτῶν καὶ δὴ μεγάλῃς ἰσχύος εἶναι τεχνικῶς ἀνορθόδοξον, καθ' ὅσον σκοπὸς τῶν ἀναμεταδοτῶν εἶναι νὰ καλύπτουν περιοχὰς μὴ καλυπτομένας ὑπὸ βασικῶν πομπῶν. Οὕτω βασικὴ προϋπόθεσις εἶναι ἡ ὑπαρξὶς καὶ ἡ ἐγκατάστασις τῶν κυρίων πομπῶν καὶ ἐν συνεχείᾳ ἡ τοιαύτη τῶν ἀναμεταδοτῶν. Σήμερον ὅμως παρατηρεῖται τὸ φαινόμενον νὰ ἐγκαθίστανται ἀναμεταδοταὶ καὶ νὰ μὴ λειτουργοῦν ἐλλείψει σήματος.

Εἰς περίπτωσιν δὲ ἐγκαταστάσεως βασικῶν πομπῶν οὗτοι θὰ ἀποξυλωθοῦν ἅπαντες. Ἡ ἐπιβάρυνσις ὅμως τῆς Ὑπηρεσίας θὰ ἀνέλθῃ εἰς πολλὰς δεκάδας ἑκατομμυρίων. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι δὲν ὑφίσταται προγραμματισμός προμηθείας τεχνικοῦ ἐξοπλισμοῦ μὲ ἀποτέλεσμα τὴν διενέργειαν μεγάλων δαπανῶν χωρὶς ἀντίστοιχον οὐσιαστικὴν τηλεοπτικὴν κάλυψιν.

19. Εἰς τὰ ἀναγερόμενα κτίρια ἐγκαταστάσεως πομπῶν τηλεοράσεως, πέραν τῆς ἀκαταλληλότητός των, δὲν προεβλέφθησαν ἐξ ἀρχῆς καὶ βοηθητικοὶ χώροι παραμονῆς καὶ ἐξυπηρέτησεως τοῦ προσωπικοῦ, (ὑπνοδωμάτιον, κουζίνα, λουτρόν κ.λ.π.) δεδομένου ὅτι τὸ προσωπικὸν διανυκτερεύει ἐκεῖ, μὲ ἀποτέλεσμα οἱ χώροι οὗτοι νὰ κατασκευασθῶν ἐν συνεχείᾳ μὲ ὅπωςδῆποτε βασικὴν οἰκονομικὴν ἐπιβάρυνσιν τῆς Ὑπηρεσίας.

20. Ὡς εἰς τὴν σχετικὴν ἔκθεσιν μας ἐκτενῶς ἀναφερόμεθα, τὸ 90% σχεδὸν τῶν ἐκπομπῶν ἐλληνικῆς παραγωγῆς παράγεται εἰς ἰδιωτικὸν STUDIO Τηλεοράσεως καὶ κατ' ἀποκλειστικότητα σχεδὸν ἀπὸ τὰ ἐπὶ σειρά ἐτῶν ἴδια γραφεῖα παραγωγῆς, μὲ δαπάνας παρα-

ΠΟΡΤΡΑΙΤΑ EPT-YENEΔ

EPT

● **Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΠΟΥΛΟΣ:** Πρόεδρος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς EPT. Ἄν καὶ συμμετείχε στὴν συντακτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ «Συντάγματος» τοῦ Παπαδόπουλου (1968) ὁ Καραμανλὴς τοῦ ἔδειξε καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ τοῦ δείχνει ἐμπιστοσύνη...

Εἶναι σήμερα σύμβουλος στοῦ Σκαλιστήρη καὶ στὴν Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος.

Δ. **ΚΟΡΣΟΣ:** Μέλος τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς EPT καὶ ἐπὶ δικτατορίας νομικός σύμβουλος τοῦ ΟΤΕ. Καθηγητὴς τοῦ διοικητικοῦ δικαίου στὴν Πάντειο, μὲ πολλὰς καταγγελίες γιὰ τὴν ἀντιφαιτητικὴ του συμπεριφορὰ ἀπὸ τοὺς φοιτητές.

Δ. **ΦΑΚΛΗΣ:** Διευθυντὴς Μελετῶν καὶ Ἐκπονήσεως Προγραμμάτων, προαλείφεται γιὰ ἀναπληρωτὴς γενικὸς στὰ διοικητικὰ

(στὴ θέσιν τοῦ Μπουγιούκου). Γνωστός γιὰ τὴν στάση του στὴν περίοδο τῆς δικτατορίας καὶ ἰδιαίτερα τὴν Ἰωαννινδικὴν περίοδο.

● **Ν. ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ:** Μέλος τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς EPT. Στὴν ἑπταετία διετέλεσε πρόεδρος τοῦ Σωματείου Ἑλληνίδων Ἐπιστημόνων. Ὁργάνωσε, λίγο μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ Πολυτεχνείου, ἕνα διεθνὲς συνέδριο μὲ χρηματοδότηση τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Χούντας Τσάκωνα.

● **Μ. ΒΑΛΗΝΔΡΑΣ:** Β Γενικὸς Διευθυντὴς τῆς EPT. Ἀρχικτηνίατρος ἐν ἀποστρατεία, προστατευόμενος τοῦ κ. Ἀδέρωφ. Συγγραφεὴς ἀστυνομικῶν περιπετειῶν, ὑληρέτησε στὴν YENEΔ σάν

Διευθυντὴς Προγραμμάτων. Οἱ πληροφορίες τὸν φέρουν ἐπανερχόμενο – κατὰ τίς ἀνακατατάξεις ποὺ ἀναμένονται – στὴν YENEΔ.

Στὴν προηγούμενη τεύχος δημοσιεύσαμε σχετικὰ μὲ τὸν κ. Βαλληνδρὰ μίᾶ πληροφορία ποὺ ἀποδείχθηκε ἐσφαλμένη. Ἔτσι ἡ «εὐδόκιμη ὑπηρεσία» τοῦ κ.

Βαλληνδρὰ στὴν YENEΔ δὲν ἦταν ἐπὶ χούντας – ὅπως γράψαμε – ἀλλὰ στὴ μεταπολίτευση.

● **Ν. ΜΠΟΥΓΙΟΥΚΟΣ:** Βοηθὸς Γενικὸς Διευθυντῆς. Ἀφυπηρετῇ τὸν Γενάρη παρὰ τίς δικῆς του προοπτικές νὰ παρατείνει τὴν παραμονή του. Ἦταν Διευθυντὴς Οἰκονομικῶν Ὑπηρεσιῶν τῆς EPT στὴν ὀκταετία

Καραμανλὴ. Διώχθηκε σάν πιθανὸς συνένοχος, γιὰ μίᾶ κατάχρηση 6 ἑκατ. δραχμῶν ἀπὸ δύο τηματάρες του οἱ ὁποῖοι δικάστηκαν καὶ φυλακίστηκαν. Ἡ δίκη του καθυστέρησε μέχρι τὴν παραγραφή τοῦ ἀδικήματος. Ἡ κυβέρνηση Παπανδρέου τὸν ἀπομάκρυνε καὶ ἐπανήλθε στὴν EPT μὲ τὴ χούντα.

ΣΠ. **ΧΑΡΑΜΗΣ:** Γιὸς τοῦ καθηγητῆ καὶ ἀκαδημαϊκοῦ Ἰωάννη Χαραμῆ δὲν τελείωσε τὴν νομικὴ. Στὴν ἑπταετία ἦταν ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐταιρείας Φωτιστικῶν Σωμάτων «Μὸλ καὶ Ρίτσαρσον». Μέλος τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς EPT τὴν περασμένη τετραετία καὶ γνωστός γιὰ τὰ φιλοβασιλικά του φρονήματα, διορίστηκε Διευθυντὴς Τηλεόρα-

παγωγής λιβαν ύψηλάς, ένώ παραλλήλως τά STUDIO Τηλεοράσεως τής 'Υπηρεσίας καί δή τό κύριον τοιοῦτον, κατασκευασθέν ειδικῶς διά τόν λόγον τοῦτον, παραμένουν άνεμετάλλευτα μέ άμεσον συνέπειαν τήν θαυράτην οικονομικήν ζημίαν τής 'Υπηρεσίας, τήν ύποαπασχόλησιν τοῦ προσωπικοῦ καί τήν περιορισμένην έκμετάλλευσιν τών μηχανημάτων.

Πέραν δέ τών ανωτέρω ή έμφανιζόμενη μέχρι σήμερα ποιότητος τών παραγομένων εἰς τά ιδιωτικά STUDIO καί από ιδιώτας έκπομπών, ύστερεῖ όπωσδήποτε κατά πολύ από εκείνας πού δύνανται εἰς μεγάλον αριθμόν νά παράγονται έντός τής 'Υπηρεσίας καί από τήν 'Υπηρεσίαν, άφού έχει γίνει πλέον συνείδησις ότι οἱ ιδιώται παραγωγοί ένδιαφέρονται καί μόνον, διά τό όσον τό δυνατόν μεγαλύτερον κέρδος.

21. Παράλληλα πρός τά μεγάλα κονδύλια πού διατίθενται διά τάς προαναφερθείσας περιπτώσεις, ή 'Υπηρεσία σήμερα ακολουθεῖ έναν άνορθόδοξον τρόπον προμηθεύων ξένων κινηματογραφικῶν ταινιών(σειρές έπισοδίων ως ό Φυγάς, Πεύτον Πλέης κ.λ.π.) εἰς δυσανάλογον πρός τάς απαιτήσεις τοῦ τηλεοπτικοῦ προγράμματος αριθμόν καί πολλές φορές ταινιών οἱ όποῖες λόγω τοῦ περιεχομένου τών εἶναι άμφίβολον εάν θά χρησιμοποιηθοῦν (ως ταινία θλας κ.λ.π.).

Τό όρθόν καί δεδοκιμασμένον άλλωστε θά ήτο ή 'Υπηρεσία νά προμηθεύεται τόσα έπεισόδια από κάθε σειρά, όσα αναγκαιοῦν διά τήν τηλεοπτικήν κάλυψιν μιάς σαζόν. Τά έπεισόδια αυτά κυμαίνονται εἰς τόν αριθμόν τών εἰκοσι έξ (26).

Σήμερα ή 'Υπηρεσία έχει προμηθευθῇ όλόκληρες σειρές, οἱ όποῖες άνέρχονται εἰς εκατόν πενήντα (150) έως διακόσια (200) έπεισόδια έκάστη καί εἶναι σειρές οἱ όποῖες έχουν κατ' έπανάληψιν προβληθῇ τόσον από τήν YENEΔ όσον καί από τήν EPT.

Επειδή όμως πρόκειται περί σειρῶν έπαναλήψεως ή 'Υπηρεσία θά ήδύνατο άνέτως άφού κρίνει ότι πρέπει νά έπαναλαμβάνη μεταδοθείσας σειράς νά προμηθεύεται έκάστοτε έπεισόδια τόσα, όσα αναγκαιοῦν διά τήν κάλυψιν μιάς συγκεκριμένης χρονικῆς περιόδου.

Ευνόητον τυγχάνει ότι ή προμήθεια ενός μεγάλου τέτοιου αριθμοῦ ταινιών, οἱ ύπάρχουσαι σήμερα εἰς τήν ύπηρεσίαν άνέρχονται εἰς τόν αριθμόν τών 1500 περίπου, έπιβαρύνει σημαντικά οικονομικῶς τήν 'Υπηρεσίαν. Δέν γνωρίζομεν θεαίως εάν ό μεγάλος αυτός αριθμός ταινιών προβληρώνεται ή έξοφλεῖται τμηματικῶς.

«Προσλήψεις άποστράτων...»

22. Τόν 'Απρίλιον τοῦ 1977 καί κατά τήν διάρκειαν τής Μεγάλης 'Εβδομάδας μετεδόθησαν υπό τής Τηλεοράσεως έξ (6) όμιλαιοι διαρκείας δέκα έως δεκαπέντε λεπτῶν περίπου (άνάγνωσις κειμένων Εὐαγγελίου) υπό τής ήθοποιού 'Ελλης Λαμπέτη. Διά τήν έν λόγω έκπομπήν έδαπανήθη ποσό 543.000 δρχ. περίπου έπ' όνόματι τοῦ παραγωγοῦ διαφημιστικοῦ γραφείου.

Η άστρονομική αὐτή δαπάνη διά τό είδος καί τήν μορφήν τής έκπομπῆς, έπρόκειτο ως προανεφέρθη περί άπλης άναγνώσεως κειμένου χωρίς καμία ιδιαιτέραν σκηνοθετικήν καί σκηνογραφικήν φροντίδα, έπροκάλεσε έν τῷ άκούσματι τήν δικαίαν δυσφορίαν τών ύπαλλήλων τής YENEΔ καί άσφαλώς καί όλων όλων έπληροφωρήσαν τοῦτο.

23. Έν῵ εἰς τήν 'Υπηρεσίαν ύπηρετοῦν μέ ύπαλληλικήν ιδιότητα Διερμηνεῖς-Μεταφρασται, οὔτοι δέν χρησιμοποιοῦνται διά τήν μετάφρασιν ξενογλώσσων τηλεοπτικῶν έκπομπῶν κυρίως Ντοκυμανταῖρ, άλλα άπασχολοῦνται εἰς άλλότρια πρός τήν ειδικότητάν των καθήκοντα, τήν δέ μετάφρασιν τών ως άνω έκπομπῶν πραγματοποιοῦν, τόσον ύπάλληλοι άλλης κατηγορίας έπ' άμοιβή, όσον καί δημοσιογράφοι. ως καί εἰς ιδιωτικά γραφεῖα ως τό τοιοῦτον ΜΑΣΤΕΛΟΣ. Κατά τό παρελθόν ύπῆρξεν περίπτωσις κατά τήν όποιαν ύπάλληλος μεταφραστής τήν ειδικότητα ήμοίβετο πέραν φυσικά τοῦ μισθοῦ του καί τής υπερωριακῆς άπασχολήσεως διά μετάφρασιν ξενογλώσσων Ντοκυμανταῖρ, δι' έργον δηλαδή διά τό όποιον έχει προσληφθεῖ.

24. Εἰς τήν YENEΔ ύπηρετεῖ Ικανός αριθμός έκφωνητῶν πού επαρκεῖ δι' όλες τάς ανάγκας τής 'Υπηρεσίας, τλήν όμως ή παρουσίασις -έκφώνησις όρισμένων τηλεοπτικῶν έκπομπῶν καί δή τών ντοκυμανταῖρ γίνεται από ύπαλλήλους άλλης κατηγορίας ή τρίτους πρός τό σώμα τών ύπαλλήλων, έπ' άμοιβή.

25. Τόν Σεπτέμβριον τοῦ 1975 καί μέ έπείγον έγγραφον τής 'Υπηρεσίας άνετέθη εἰς ιδιώτην, άνευ διαγωνισμοῦ, ή μελέτη όργανώσεως τοῦ λογιστικοῦ συστήματος τών οικονομικῶν 'Υπηρεσιῶν αντί τοῦ ποσοῦ τών 300.000 δρχ. περίπου.

Η μελέτη αὐτή ή όποία μέχρι σήμερα δέν έχει τεθῇ εἰς εφαρμογήν θά ήδύνατο άνέτως νά έκπονηθῇ μερίμνη τών πτυχιούχων ύπαλλήλων τής ανωτάτης σχολῆς Οικονομικῶν καί 'Εμπορικῶν

σης. 'Ο ίδιος παραδέχεται ότι δέν έχει κάνει καμία σπουδή πάνω στην Τηλεόραση καί ότι μπήκε στή θέση αὐτή κατόπιν έπιθυμίας τοῦ κ. Τσαλδάρη

● **Β. ΜΠΕΣΤΙΚΑΣ:** Διευθυντής Ειδήσεων καί 'Επικαίρων. 'Επί χούντας ύπηρετοῦσε στό ίδιο Τμήμα μέ προϊστάμενο τόν Ι.Μοσχολίτη. Παρατήρησε τό δράδυ τοῦ Πολυτεχνείου καί έπανήλθε μέ τή μεταπολίτευση.

● **Α. ΜΩΡΑΪΤΗ:** Στό Τμήμα ενημερωτικῶν καί ψυχαγωγικῶν έκπομπῶν. Καί ή κ. Μωραΐτη χαίρει τῆς προστασίας τοῦ κ. 'Αβέρωφ. Προσλήφθηκε στήν EPT όταν ό πρώην πρεσβευτής στή Μόσχα 'Αγγελος Βλάχος έγινε Διευθυντής καί σέ τμήμα πού είχε τότε πρωτοδημιουργηθῇ (Τμήμα Μεταγλωττίσεων). Η πολυπραγμοσύνη καί ή παντόδυναμία της επί διοικήσεως Βλάχου καταγγέλληκαν επανειλημμένα από τόν τύπο. "Όπως επίσης είχε καταγγελθεῖ κάποια άνάκριση γιά τό πρόσωπό της στή Μόσχα, πού τό πόρισμα της βρίσκεται στά αρχεία τοῦ ύπουργείου 'Εξωτερικῶν. Σύζυγος τοῦ κ. Τριανταφύλλου, άνώτερον διπλωματικοῦ ύπάλληλου πού ύπηρετεῖ στή Μόσχα.

● **Ε. ΜΑΒΙΑΗ:**

Προσπάθησε νά κάνει καριέρα ήθοποιού. Δούλεψε, επί χούντας στό γραφείο παραγωγῆς έκπομπῶν γιά τήν τηλεόραση «ΑΣΤΗΡ TV» τοῦ κ. Γ. Ράλλη. Τό 1972 άνοιξε δικό της γραφείο παραγωγῆς έκπομπῶν καί έκανε δύο έκπομπές χωρίς έπιτυχία. Η μία άπ' αὐτές - οικονομικοῦ

περιεχομένου μέ συζητήσεις στοργυλλῆς τράπεζας - παρουσιαζόταν από τόν Δημοσθένη Μαρκιῶδη.

Μ. **ΛΕΚΚΑΣ:** Ξεκίνησε από συντάκτης αθλητικῶν έφημερίδων. Διευθυντής συντάξεως τῆς χουντικῆς φυλλάδας «Νέα Πολιτεία» καί ύμνητής τῆς τυραννίας, προσέφερε «γῆν καί ύδωρ» στή νέα διοίκηση Μπακογιάννη-Χόρν. Κατόρθωσε νά παραμείνει άπλός ύπάλληλος, ύστερα συντάκτης καί ύποδιευθυντής στή Διεύθυνση Ειδήσεων καί 'Επικαίρων (υπό τόν γνωστό Μπίστικα) καί τελευταία όρίστηκε διευθυντής τοῦ ραδιοφωνικοῦ προγράμματος. Έκοψε πολλές «ενοχλητικές» έκπομπές καί άπομάκρυνε αρκετούς δημοκρατικούς συνεργάτες τῆς ραδιοφωνίας, ύποστηρίζοντας κάθε χουντικό καί άκροδεξιό. Τούς καλύτερους χαρνακτηρισμούς γιά τό έργο του στήν ραδιοφωνία έχει κάνει σέ σχόλιά του ό Μάνος Χατζηδάκης.

Α. **ΚΑΝΕΛΛΗ:** Μεταφράστρια μέ τό κομμάτι καί συγγραφέας τῆς σειράς «Τό έρωτικό ήμερολόγιο μιάς άεροσυνόδου» πού δημοσιεύθηκε σέ σειρές στό περιοδικό «'Επικαιρα». Χάρη στήν εύνοια τοῦ κ. Λάσκαρη έξακοντίστηκε στό πόστο τῆς έκφωνήτριας τῆς EPT. Μέ συνολικές άμοιβές πάνω από 60 χιλιάδες ή κ. Κανέλλη δέν εἶναι μόνο ύπάλληλος τῆς EPT άλλα καί εργολάβος τῆς άφού έχει ανάλαβει έβδομαδιαία τηλεοπτική έκπομπή γιά τήν «ενημέρωση τών άποδήμων στίς ΗΠΑ». Εἶναι ακόμα έπικεφαλῆς τοῦ γραφείου τύπου τοῦ 'Οργανισμοῦ 'Εργατικῆς Κατοικίας μέ μηνιαίες άποδοχές 18 χιλ. καί έλάχιστη άπασχόληση.

YENEΔ

● **Σ. ΒΑΒΑΡΟΥΤΣΟΣ:** Ταξίαρχος έν ενεργεία, διοικητής τῆς YENEΔ από τόν Νοέμβριο τοῦ 1974. Πρωταθλητής σκοποβολῆς. Τοποθετήθηκε επί χούντας (1972) στήν 'Υπηρεσία Πολιτικῆς 'Αεροπορίας (ύπεύθυνος 'Ασφαλείας).

● **Σ. ΣΚΟΝΔΡΑΣ:** 'Αντισυνταγματάρχης, Διευθυντής Προγραμμάτων τῆς YENEΔ. 'Εθελοντής στό Ρίμινι, άνέλαβε γιά 20 μέρες (δύο βδομάδες μετά τό πραξικόπημα τῆς χούντας) καθήκοντα έπίβλεψης τών προγραμμάτων τῆς EPT. Από τό 1970 μέχρι τόν Αύγουστο τοῦ 1977 δούλεψε στήν εταιρεία παραγωγῆς τηλεοπτικῶν προγραμμάτων Σπυρίδη. Έχει γράψει τρίτομη! «Ιστορία τοῦ Α' Παγκοσμίου Πολέμου» καί εἶναι καθηγητής στή Σχολή Χωροφυλακῆς.

● **Θ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ:**

'Επί χούντας διευθυντής προγράμματος τηλεοράσεως. Βαρύνεται μέ προγραφές καί άπαγορευτικές λίστες καλλιτεχνῶν. Έξακολουθεῖ νά παραμένει στήν ίδια θέση.

● **ΓΚΥ ΖΙΡΩ:** Θετός γιός τοῦ Σόλωνα Γκίκα. Σύμβουλος Προγραμμάτων στήν τηλεόραση καί τό ραδιόφωνο τῆς YENEΔ καί στά χρόνια τῆς χούντας καί σήμερα.

● **Α. ΦΩΤΙΟΥ:** 'Αντισυνταγματάρχης Διαδιεύθυνση, διευθυντής τηλεοράσεως από τά «πιστά όργανα» τοῦ διοικητή Βαβαρούτσου.

Επιστημών, της Ανωτάτης Βιομηχανικής Σχολής και της Νομικής, οι οποίοι και εις αρκετόν αριθμόν υπηρετούν εις τήν Υπηρεσίαν και όπωσδήποτε είναι εις θέσιν ν' άσχοληθούν με τό έν λόγω θέμα, με εύλογον οικονομικόν όφελος διά τήν Υπηρεσίαν.

26. Τό διαφημιστικόν γραφείον ΠΙΣΑΝΟΣ όφείλει εις τήν ΥΕΝΕΔ πολλά εκατομμύρια άπό διαφημίσεις και παραγωγές τηλεοπτικών έκπομπών. Η έίσπραξις του ποσού τούτου, ως πληροφορούμεθα, έκκρεμεί ακόμη ένώ παράλληλα, κατά φημολογίας, επαναρχίζει ή συνεργασία του έν λόγω γραφείου μετά της Υπηρεσίας.

27. Εις τήν Υπηρεσίαν ύφίστανται ένσημα ΙΚΑ μή επικολληθέντα και μή δυνάμενα νά χρησιμοποιηθούν πλέον, άνερχόμενα ως πληροφορούμεθα εις τό ποσόν των 2.000.000 δρχ. περίπου.

28. Εις τήν ΥΕΝΕΔ προσφέρουν τάς υπηρεσίας των είτε ως υπάλληλοι επί Συμβάσει, είτε ως Συνεργάται επί μονίμου θάσεως, είτε ως επί έργω καθορισμένου ώρariou εργασίας, είτε επί έργω κατ' άποκοπήν άτομα των όπολων αι μηνιαίαι έν σύνολω άπολαβαί (μισθός, ύπερωρία, ήμεραργία, νυκτερινή εργασία, άμοιβή διά παραγωγήν έκπομπών, άμοιβή διά παροχήν θεμάτων είδησεογραφικού και επικαίρου χαρακτήρος) άνέρχονται εις πολλές δεκάδας χιλιάδας, ένιοι δέ τούτων πλησιάζουν μηνιαίως και τό ποσόν των 100.000 δρχ.

29. Εις τήν ΥΕΝΕΔ υπηρετούν δημοσιογράφοι, κατά τάς προαναφερθείσας σχέσεις εργασίας, των όπολων ό αριθμός ύπερβαίνει κατά πολύ τόν προβλεπόμενον τοιοϋτον του άρθρου 71 του Νόμου 192/73 σάν συνέπεια αυτού είναι άφ' ενός ή σημαντική οικονομική επιθάρυνσις της Υπηρεσίας έκ των πολυμόρφων άπολαθών τούτου, άφ' έτέρου δέ ή δυσχερής θέσις εις τήν όποιαν άργά ή γρήγορα θά εύρεθί ή Υπηρεσία άφού τελικώς θά ύποχρεωθί νά καταβάλλη τάς πάσης φύσεως ασφαλιστικάς εισφοράς των οικείων ασφαλιστικών φορέων. Πρός επαλήθευσιν τούτου, σάς κάνομεν γνωστόν σχετικάς ένεργείας των επί έργω Δημοσιογράφων, ως πληροφορούμεθα, διά των όπολων οϋτοι επιδιώκουν και ένδεχομέ-

νως έξησφάλισαν νά τύχουν του εύεργετήματος του δώρου Χριστουγέννων, Πάσχα, Άδείας τό όποιον ένάν τελικώς επιτύχουν θά επιβαρυνθί ή Υπηρεσία με τεράστια κονδύλια, άφού ταϋτα θά είναι και άνάλογα των ύψηλων άπολαθών και όπωσδήποτε άναδομικήν ισχύν θά έχουν.

Όλα αυτά γνωστά εις τούς πάντας προβληματίζουν καθημερινά τό προσωπικόν, δημιουργούν δυσάρεστα συναισθήματα εις τούτο, άποδυναμώνουν τήν διάθεσίν του δι' εργασία, δημιουργούν κλίμα άνίσου μεταχειρίσεως και δημιουργείται εις όλους τό έρωτημα, πρós τί ή παρουσία του τόσου μεγάλου αυτού αριθμού Δημοσιογράφων εις τήν Υπηρεσίαν, οι όποιοι φυσικόν είναι και ως συμβάλει άλλωστε, νά επιδίδωνται εις μίαν καθημερινήν προσπάθειαν θεμάτων, έν πολλοίς οϋχι έξ άντικειμένου ούσίας, άλλα επί τώ σκοπώ κυρίως έξασφαλίσεως τούτων διά τήν δικαιολόγησιν των έσόδων των.

Εις τήν ΥΕΝΕΔ άπό μακροϋ έχει καθιερωθί μία κατά τήν άποψίν μας άνορθόδοξος τακτική ή όποία άφορά εις τήν πρόσληψιν συνταξιούχων, άποστράτων και μή. Η τακτική αύτή έχει σάν άμεσον επακόλουθον άφ' ενός μέν τήν σοβαράν οικονομικήν επιθάρυνσιν της Υπηρεσίας, έκ του λόγου ότι αι άποδοχαί τούτων καθορίζονται επί τή θάσει των έτών συνταξίμου προϋπηρεσίας των και κατ' ακολουθίαν είναι λίαν ύψηλαί, άφ' έτέρου δέ καταλαμβάνουν θέσεις υπεύθυνους γενόμενοι οϋτω έμπόδιον εις τήν εξέλιξιν του οργανικού ύπαλληλικού προσωπικού.

Άποδεικτικά στοιχεία περί των άνωτέρω άναφορεμένων περιπτώσεων δύναται ή Έπιτροπή σας νά λάβη άπό τήν ΥΕΝΕΔ και άπό τούς οικείους φακέλλους.

ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑ: Ό πρόεδρος της «Έπιτροπής Έρεύνης Θεμάτων ΥΕΝΕΔ» ύποπτεύαρχος Θωμόπουλος, ό παραλήπτης δηλαδή αυτού του ύπομνήματος, προήχθη και μετετέθη!

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «γράμματα»

● ΛΕΞΙΚΟ ΜΑΡΞΙΣΤΙΚΗΣ — ΛΕΝΙΝΙΣΤΙΚΗΣ

● **ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ**
σελ. 280, δρχ. 200

● Γκέοργκ Λούκατς
**ΜΑΡΞΙΣΜΟΣ ΚΑΙ
ΣΤΑΛΙΝΙΣΜΟΣ**
σελ. 205, δρχ. 120

● Ντ. Ριαζάνοφ
**Ο ΜΑΡΞ ΚΙ Ο ΕΝΓΚΕΛΣ
(ΟΧΙ ΜΟΝΟ) ΓΙΑ
ΑΡΧΑΡΙΟΥΣ**
σελ. 175 δρχ. 90

● Άνρι Λεφέβρ
**ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ
ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ, ΣΗΜΕΡΑ**
σελ. 112, δρχ. 60

● Χ.Μ. Έντσενσμπέργκερ
ΠΟΙΗΜΑΤΑ
σελ. 112, δρχ. 70

● Ε. Πρεομπραζένσκι
**ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΣΤΟ
ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ**
σελ. 134, δρχ. 80

● Η. Πετρόπουλου
**ΥΠΟΚΟΣΜΟΣ ΚΑΙ
ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ**
σελ. 200, δρχ. 150

● Λουί Άλτουσέρ
ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΑΡΞ
σελ. 260, δρχ. 150

● Μπέητσον, Τζάκσον,
Λαίγγκ, Λίντζ κ.ά.
**ΣΧΙΣΟΦΡΕΝΙΑ ΚΑΙ
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ**
σελ. 328, δρχ. 190

Κεντρική Διάθεση:
«ΑΜΦΟΡΕΑΣ», Βαλτετσίου 50
τηλ. 36.38.396, Αθήνα

Από τόν κ. Τάσο Παπαδόπουλο πήραμε τήν ακόλουθη έπιστολή σχετικά με τό άρθρο του συνεργάτη μας Π. Λάμπρου «ΕΡΤ-ΥΕΝΕΔ: Έπιστροφή στά παλιά γνώμια κανάλια του άντικομμουνισμού».

Κύριε Λάμπρου,

Σχετικά με τό άρθρο σας της 16.12.78 για τήν ΕΡΤ και ΥΕΝΕΔ στό Περιοδικό ΑΝΤΙ έχω νά άνασκευάσω τά εξής σημεία που με άφορούν.

1. Πιστεύω ότι είναι δύσκολο νά με προστατεύει ό κ. Άδέρωφ. Καί είναι δύσκολο γιατί άπλουστάτα δέν με γνωρίζει.

2. Δέν είμαι Δ/ντης Τηλεόρασεως στην ΕΡΤ. Τήν θέση αύτή μέχρι τίς 16.12.78 τήν είχε ό κ. Μ. ΒΑΛΛΥΝΔΡΑΣ παράλληλα με τήν θέση του Β. Γενικού Διευθυντού και άπό τήν παραπάνω ήμερομηνία τήν έχει ό κ. Χ. ΧΑΡΑΜΗΣ. Έγώ είμαι Προϊστάμενος σέ μία άπό τίς πολλές Υποδιευθύνσεις της Δ/σεως Τηλεόρασεως.

Είναι δικαίωμά σας νά μήν σās ενδιαφέρει ή αλήθεια. Δέν είναι όμως δικαίωμά σας νά χαρακτηρίζετε άνεύθυνα άνθρώπους που εργάζονται έντιμα και χωρίς «προστασίες» στην Τηλεόραση.

Τ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Υ.Γ. Φυσικά δέν περιμένω νά άποκαταστήσετε δημωσία τήν αλήθεια. Χρειάζεται πολύ θάρρος γι' αύτό. Έξ άλλων ύπάρχει και ή πολιτική σκοπιμότητα...

Σ.Σ.: Υπάρχει ένα γεγονός που άνασκευάζει τίς «άνασκευές» του κ. Τ.Π.: έξακολουθεί, ακόμη και σήμερα, νά είναι παραγωγός δύο έκπομπών της ΥΕΝΕΔ, με τό όνομα της γυναίκας του που είναι ταντόχρονα και παρουσιάστρια της έκπομπής «Νά ή εύκαιρία» της ΕΡΤ. Αυτό τόν έμποδίζει νά γίνει και τυπικά Δ/ντης Τηλεόρασεως, γιατί έχον γίνει επανειλημμένα καταγγελίες έναντίον του στη Βουλή. Στην πραγματικότητα όμως, εκείνος είναι που, μετά τήν άπομάκρυνση του κ. Φ. Μεσθεναιου, ουνθίζει όλο τό πρόγραμμα της ΕΡΤ. Τό ίδιο γεγονός (ότι δηλαδή είναι συγχρόνως επιχειρηματίας παραγωγός και Υποδιευθυντής προγράμματος της ΕΡΤ) δέν μπορεί νά εξηγηθεί παρά μόνο αν ύπάρχει «ύψηλός προστάτης» του στην ΥΕΝΕΔ. Πώς άλλως αύτός ό πρώην συνεργάτης (επί Χούντας) του Ν. Μαστοράκη είναι σέ θέση — παρά τίς καταγγελίες — νά διατηρεί (έστω και μεταμφιεσμένες) τίς έκπομπές που είχε επί Δικτατορίας, ενώ συγχρόνως έχει ιθύνουσα θέση στην ΕΡΤ. Έ! όσο για πολιτικές σκοπιμότητες και θάρρος περί τήν αλήθεια, ας μάς επιτρέψει ό κ. Τ.Π. νά έχουμε και μεις τίς άπόψεις μας...

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ - ΕΚΔΟΣΕΙΣ "ΔΩΔΩΝΗ"

1. Ασκληπείου 3, ΤΗΛ. 3613.029 - 3637.973. 2. Ιπποκράτους 17, ΤΗΛ. 3630.312, ΑΘΗΝΑ.

* ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΘΕΑΤΡΟ

Καμύ: ΚΑΛΛΙΓΟΥΛΑΣ
Λόρκα: ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΗΣ ΠΕΤΑΛΟΥΔΑΣ
Μπέκετ: Ω, ΟΙ ΩΡΑΙΕΣ ΜΕΡΕΣ ΟΛΟΙ ΠΟΥ ΠΕΦΤΟΥΝ
Ίονέσκο: Άμεδαίος
Άλμπυ: Ίσορροπία τρόμου
Ανούϊν: Μήδεια - Ίεζαβέλ
Άραμπάλ: Νεκροταφείο Αυτοκινήτων
Μπρέχτ: Μάνα κουράγιο
Ζενέ: Οι νέγροι
Στρίντμπεργκ: Τό Πάσχα - Ό Παρίας
Κοκτώ: Δαιμόνια μηχανή
Σώ: Ό άνθρωπος και τά όπλα
Ντύρρενματτ: Ό επιστροφή
της γηραιάς κυρίας
Ίψεν: Οι μνηστήρες του θρόνου, κ.ά.

* 50 τόμοι σε άπλή και πολυτελή βιβλιοδεσία της «ΔΩΔΩΝΗΣ», αποτελούν πρωτοπορία στις εκδόσεις του Παγκόσμιου Θεάτρου.

* ΚΛΑΣΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Πόε: ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΡΟΜΟΥ ΚΑΙ ΦΑΝΤΑΣΙΑΣ
Ζίντ: ΟΙ ΚΙΒΔΗΛΟΠΟΙΟΙ
Τσέχωφ: ΝΟΥΒΕΛΕΣ ΚΑΙ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ
Μπωντλαίρ: Η ΚΑΡΔΙΑ ΜΟΥ ΞΕΓΥΜΝΩΜΕΝΗ
Όργουελ: ΟΙ ΜΕΡΕΣ ΤΗΣ ΜΠΟΥΡΜΑ
Λάβινς: ΤΟ ΦΩΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ
Τζέιμς: Η ΠΡΙΓΚΙΠΙΣΣΑ ΚΑΣΑΜΑΣΣΙΜΑ
Μωπασσάν: Ο ΠΑΝΙΚΟΣ
Φιτζέραλντ: ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ
Μαρλώ: Ο ΛΑΖΑΡΟΣ
Πιραντέλλο: Ο ΜΑΚΑΡΙΤΗΣ
ΜΑΤΙΑΣ ΠΑΣΚΑΛ

* Οι Κλασικές έπιτυχίες της «Δωδώνης» έπιτυχίες ποιότητας και ευθύνης.

* ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ - ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Άελοϋ: ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ
Βάλ: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΕΣ ΤΟΥ ΥΠΑΡΙΣΜΟΥ
Γιάσπερς: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
Γκασσέτ: Η ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΤΩΝ ΜΑΖΩΝ
Δημαρά: ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ
Κάντ: ΔΟΚΙΜΙΑ
Κρότσε: ΚΕΙΜΕΝΑ
Κίρκεργκωρ: Η ΕΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΓΩΝΙΑΣ
Μαλεβίτση: Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΧΑΪΝΤΕΓΚΕΡ
Μαλεβίτση: ΤΟ ΑΝΘΙΣΜΕΝΟ ΔΕΝΤΡΟ
Μαρσέλ: ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΕΧΕΙΝ
Μπιτσαάκη: ΤΟ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΤΟ ΓΙΓΝΕΣΘΑΙ
Μποχένσκι: ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ
Μπρετόν: ΜΑΝΙΦΕΣΤΑ ΤΟΥ
ΣΟΥΡΡΕΑΛΙΣΜΟΥ
Παθλώφ: ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΑΝΑΚΛΑΣΗΣ
Παπανούτσου: ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ - ΛΟΓΙΚΗ
Ο ΝΟΜΟΣ ΚΑΙ Η ΑΡΕΤΗ - ΠΡΑ-
ΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΠΥΓΜΗΣ - ΤΟ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ
ΒΙΩΜΑ ΣΤΟΝ ΠΛΑΤΩΝΑ κ.ά.
Χαΐντεγκερ: ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΣ
Χαΐντεγκερ: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΗ

* Οι εκδόσεις «Δωδώνη» στην προσπάθειά τους νά παρουσιάσουν στο έλληνικό αναγνωστικό κοινό κείμενα των μεγαλύτερων σύγχρονων φιλοσόφων, κυκλοφορούν ήδη 40 καλαίσθητους τόμους - ζητήστε τους.

ΛΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΗ * ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

Βιβλίο Πρώτο ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ
Βιβλίο Δεύτερο ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ
Βιβλίο Τρίτο ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΔΕΚΑΤΟΥ
ΕΒΔΟΜΟΥ ΑΙΩΝΑ
Βιβλίο Τέταρτο ΟΙ ΦΑΝΑΡΙΩΤΕΣ ΚΑΙ Η ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΣΧΟΛΗ
Βιβλίο Πέμπτο Ο ΣΟΛΩΜΟΣ ΚΑΙ ΕΦΤΑΝΗΣΙΩΤΕΣ
Βιβλίο Έκτο Ο ΠΑΛΑΜΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΤΟΥ
Βιβλίο Έβδομο ΚΑΒΑΦΗΣ, ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΣ ΚΑΙ
Η ΠΟΙΗΣΗ ΩΣ ΤΟ 1930
Βιβλίο Όγδοο Η ΓΕΝΙΑ ΤΟΥ 1930 ΚΑΙ Ο ΣΕΦΕΡΗΣ

* Για πρώτη φορά παρουσιάζεται ή νέα Έλληνική ποίηση στο σύνολό της και σ' όλη τή χρονική της διαδρομή με μία υπεύθυνη, ένιαία, ιστορικά διαρθρωμένη και μεθοδικά οργανωμένη ανθολόγηση.

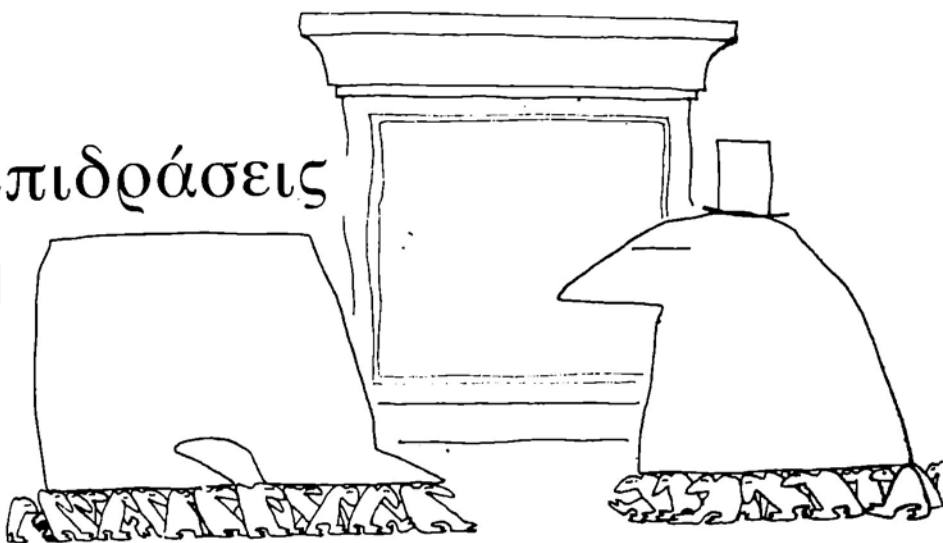

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΕΥΓΕΝΙΚΟΤΕΡΟ ΔΩΡΟ / ΧΑΡΙΣΤΕ ΤΟ

Ίδεολογικές Ήπιδράσεις στήν Ἀνώτατη Παιδεία

τοῦ Κώστα Κριμπά

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ χρόνια, ιδιαίτερα μετά τήν πώση τῆς δικτατορίας, συζητιέται πολύ ὅ,τι ἀφορᾷ τήν Ἀνώτατη Παιδεία στή χώρα μας. Ἡ σημερινή κατάσταση περιγράφεται συνήθως μέ μελανά χρώματα, κατακρίνονται ὑπεύθυνοι (πραγματικοί ἢ φανταστικοί) γι' αὐτήν τήν κατάσταση, προβάλλονται σωτήριες θεσμικές ἀλλαγές πού θά ἀρθρώσουν τά ΑΕΙ πάνω σέ νέα πρότυπα δομῶν (αὐτοδυναμία, τομέας, συμμετοχή, «ἐνιαῖος φορέας» καί ὅ,τι ἄλλο) καί ἐπανερχεται ἐπίμονα ἡ ἀπαίτηση γιά πλουσιότερες οἰκονομικές παροχές. Ἀκούγονται κατά καιρούς καί ξέταιρες φωνές, κηρύγματα συμπαθητικά στήν ἀπλοϊκότητά τους, γιά τήν ἀνάγκη ὑπαρξης διβλιοθηκῶν, γιά τή σημασία τῶν ἐπιστημονικῶν περιοδικῶν κ.ἄ., κηρύγματα ἄχρηστα γιὰτί ὅ,τι διατυμπανίζουν εἶναι ἀπό πολλές δεκαετίες γνωστό στόν πανεπιστημιακό χῶρο. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πῶς πλουσιότερες οἰκονομικές παροχές καί δομές καλύτερα προσαρμοσμένες στίς σημερινές συνθήκες θά βοηθήσουν στήν ποιοτική βελτίωση τῆς παρεχόμενης παιδείας. Ὅμως, ἡ δάση εἶναι οἱ καθηγητές, οἱ δάσκαλοι καί (οἱ λιγότεροι) ἐρευνητές, οἱ ἄνθρωποι. Μέχρι τώρα πολύ λίγο ἀσχοληθήκαμε, ἐκτός ἀπό τόν καταλογισμό ψεγαδιῶν, μ' αὐτούς, μέ τίς δυσκολίες πού ἀντιμετωπίζουν, ἀλλά καί κυρίως μέ τό ποιοί εἶναι, ἀπό πού προέρχονται. Τό ἄρθρο τοῦτο δέν ἀποσκοπεῖ σέ μιά ἐπίκριση ἢ ὑπεράσπισή τους, ἀλλά στήν περιγραφή τῆς ἰδεολογικῆς τους προέλευσης.

ΜΙΑ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑ θητεία στήν Ἀνώτατη Παιδεία μοῦ ἐπέτρεψε νά συγκεντρώσω τίς πολυάριθμες παρατηρήσεις πού ἔκανα σέ ὀρισμένα γενικά συμπεράσματα. Ὅταν συζητιέται ἡ τροποποίηση τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ἢ τοῦ διοικητικοῦ συστήματος τῶν ΑΕΙ ἢ τῶν Ἐρευνητικῶν Κέντρων εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι συχνά κάθε συνομιλητής σκέφτεται νά μεταφέρει καί νά ἐφαρμόσει ἐδῶ δομές καί συστήματα τῆς ξένης χώρας στήν ὁποία ἐσπούδασε καί πού ἴσχυαν τόν καιρό πού ἐσπούδασε. Αὐτή ἡ μεταφορά παρουσιάζεται πιά ἄμεση καί χωρίς τήν ἀνγκαία ἀπό τά ντόπια πράγματα μεταποίηση, ὅσο πού πρόσφατη εἶναι ἡ ἔλευση αὐτοῦ πού τήν προτείνει, ὅσο περισσότερα χρόνια ἔζησε στήν ξένη χώρα, ὅσο νωρίτερα ἡλικιακά ξενιτεύτηκε σ' αὐτή τή χώρα, ὅσο χαμηλότερη εἰσοδηματικά (καί πολιτισμικά) ἦταν ἡ κοινωνική τάξη στήν ὁποία ἐντασσόταν στήν Ἑλλάδα πρίν φύγει γιά ἔξω καί τέλος ὅσο οἱ σπουδές του καί ἡ ἐπακόλουθη πολιτιστική ἀποτύπωση προῆλθε ἀπό μιά μόνο χώρα.

ΔΕΝ ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ πάντοτε, ἡ τουλάχιστον τίς περισσότερες φορές, γιά ἔλλειψη ἐνημέρωσης, τί δηλαδή συμβαίνει τή σύγχρονη ἐποχή σέ διάφορες χώρες, ἀλλά γιά ἓνα φαινόμενο πού προέρχεται ἀπό τήν ἰσχυρή πολιτιστική ἀποτύπωση, ἀπό μιά βαθειά πίστη ὅτι ἡ προτεινόμενη μίμηση θά ἐπιφέρει καί μιά πολιτιστική ἀνύψωση. Καί τοῦτο γιὰτί αὐτός πού προτείνει ἀξιολογεῖ ἐνδόμυχα, σάν ἐπιθυμητή στάθμη αὐτήν πού γνώρισε στήν ὀρισμένη ξένη χώρα πού ἐσπούδασε τά χρόνια τῆς φοίτησής του. Μαζί μέ τήν ἰδιαίτερη γνώση μιάς ἐπιστήμης ἀποκτάται ὄχι μόνο μιά ἐπιφανειακή πολιτιστική ἐπίστρωση, ἀλλά δομεῖται κι' ἓνα ὑποκείμενό της πλέγμα ἀξιών, πεποιθήσεων,

στάσεων πού καθιστᾷ τόν Ἕλληνα ἐπιστήμονα «ἐξ ἁλλοδαπῆς» φορέα καί συχνά ἀπλό μεταφορέα ξένης ἰδεολογίας.

ΕἶΝΑΙ χαρακτηριστικό πῶς τό Τμήμα (περίπου αὐτό πού σήμερα λέγεται Τομέας) προτάθηκε στό Συνέδριο γιά τό Πανεπιστήμιο Πατρῶν πού ὀργάνωσε ὁ Ἀνδρέας Παπανδρέου (πού πρίν λίγα χρόνια εἶχε γυρίσει ἀπό τίς ΗΠΑ) καί στό ὁποῖο ἔλαβαν μέρος σέ μεγάλη πλειοψηφία Ἕλληνες πού σπούδασαν σέ χώρες ἀγγλικῆς γλώσσας. Ἐπίσης ὅτι καταβλήθηκε προσπάθεια ἐπιβολῆς τοῦ συστήματος αὐτοῦ ἀπό τή Διοικούσα Ἐπιτροπή τοῦ 1966 ὅπου πλειοψηφοῦσαν τά ἀγγλο-καί ἀμερικανοσπουδαγμένα μέλη (Α. Πεπελάσης, Σ. Δοξιάδης, μερικά Κ. Κριμπάς). Εἶναι ἐπίσης χαρακτηριστικό πῶς ἡ ἀντίδραση στήν κατάργηση τῆς ἔδρας προῆλθε ἀπό τήν προηγούμενη γενιά τῶν γεωμανοσπουδαγμένων (Κ. Τσάτσος καί Π. Κανελλόπουλος σέ δηλώσεις τους στήν «Μεσημβρινή»). Ἀκόμα ὅτι ἡ διαμάχη μεταξύ τῶν ἐπιστημόνων-ἐμπειρογνομῶνων τοῦ Πανεπιστημίου Πατρῶν ἐκείνης τῆς ἐποχῆς γιά τόν Ὄργανισμό τοῦ Πανεπιστημίου αὐτοῦ ἐντοπίστηκε μεταξύ τῶν σχεδίων Γ. Λιάνη (ΗΠΑ) καί Γ. Βουδούρη (Γαλλία). Ὁ Τομέας προτάθηκε πάλι στήν Ἐπιτροπή τοῦ πρώτου σχεδίου γιά τό Νόμο Πλαίσιο τῶν ΑΕΙ ἀπό τέσσερις καθηγητές, τρεῖς μέ ὀλική ἢ μερική ἀγγλοσαξονική παιδεία (Σ. Καράγεωργας, Ν. Μουζέλης, Κ. Κριμπάς) κι' ἓνα γαλλική (Ν. Πουλαντζάς) πού συνέβαλε κυρίως στήν καθιέρωση τῆς «συμμετοχῆς» ὅπως εἶχε περίπου θεσμοθετήσει ὁ νόμος τοῦ Edgar Faure. Ἀλλωστε ἐπιβεβαιώνει τόν κανόνα ὅτι ἐκεῖνοι πού ἐπείστηκαν δυσκολότερα νά ἀσπαστοῦν τό νέο σχῆμα ἦσαν οἱ γεωμανοσπουδαγμένοι νομικοί, μέλη τῆς ἐπιτροπῆς (Ν. Παπαντωνίου, Α. Γαζής). Ἀν αὐτά τά ἐξόφθαλμα παραδείγματα δέν εἶναι ἄρκετά, θά μπο-

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

«Επίδραση χώρας σπουδής» 104 ακαδημαϊκών (γεννήθηκαν μεταξύ 1846-1909). Τά στοιχεία προέρχονται από τις βιογραφίες τους που τυπώθηκαν από την 'Ακαδημία 'Αθηνών στον τόμο «Οί έκλιπόντες 'Ακαδημαϊκοί της πεντηκονταετίας 1926-1976», 'Αθήναι 1977. Οί επιδράσεις σέ εκατοστιαία ποσοστά.

Κλάδοι	Γαλλική	Γερμανική	'Αγγλική	'Ιταλική	Ρωσική	'Ελληνική	Διπλές σπουδές	Συνολικός αριθμός Καθηγητών
Θετικές επιστήμες	41,5	48,5	—	3	—	3	29	34
στρατιωτικοί	33	—	—	—	—	67	—	3
φιλόλογοι, ιστορικοί	12,5	74	8	1,5	—	4	22	23
συγγραφείς, καλλιτέχνες	40	30	—	5	—	25	—	20
νομικοί, οικονομολόγοι	22,5	64,5	3	—	—	11	24	18
θεολόγοι	19	50	1	—	33	—	33	6
Σύνολο	30,5	52	2,5	2	2	11	20	104

ρούσα εύκολα νά επικαλεστώ πλήθος ολόκληρο παρόμοιων.

ΑΛΛΑ ή επίδραση τής ιδεολογικής αποτύπωσης είναι περισσότερο φανερή στίς εκλογές των νέων Καθηγητών. "Ο,τι κακό συμβαίνει αποδίδεται συχνά σέ νεποτισμό ή φαβοριτισμό. "Ομως οί περιπτώσεις νεποτισμού είναι ελάχιστες, αν υπάρχουν καν, κι' ό φαβοριτισμός θά πρέπει νά εξηγηθεί μέ βαθύτερα αίτια από τήν ύπαρξη ομάδων ή κλικών. Η ύπαρξη τέτοιων ομάδων πού ανταγωνίζονται γιά τήν εξουσία σέ μία Σχολή ή ένα "Ιδρυμα εξηγείται ικανοποιητικά αν παρατηρηθεί πώς κάθε ομάδα κατά τό πλείστο αποτελείται από Καθηγητές ίδιας ιδεολογίας. Δέν είναι τυχαία ή υποστήριξη υποψηφίων, ούτε ό τρόπος σχηματισμού ομάδων. Οί εκλέκτορες υποστηρίζουν συνήθως υποψηφίους πού έσπούδασαν στήν ίδια χώρα όπου έσπούδασαν κι' οί ίδιοι. άκόμα κι' αν προβάλλουν στό προσκήνιο άξιότεροι υποψήφιοι, πού έσπούδασαν όμως άλλου. Αύτός ό κανόνας δικαιολογεί τό μεγαλύτερο ποσοστό των ψηφών κι' ό Ισχυρισμός μου αυτός μπορεί νά διαπιστωθεί από τά Πρακτικά των Συνεδριάσεων έκλογών στά διάφορα ΑΕΙ.

ΟΛΑ αυτά μαρτυρούν τήν σημασία πού έχει ή μελέτη τής σύστασης του καθηγητικού σώματος ως πρός τίς χώρες σπουδής των μελών του και τή σημασία τής μελέτης τής επίδρασης πού άσκει τό σώμα αυτό, ή «πνευματική ήγεσία» γενικότερα, στήν διαμόρφωση τής ντόπιας ιδεολογίας. "Ο Γ. Σεφέρης μέ πολύ διεισδυτικότητα παρατήρησε κάπου πώς μικρές χώρες σάν τήν 'Ελλάδα θά 'πρεπε νά στείλουν τούς μελλοντικούς επιστήμονες σέ μικρές χώρες προηγμένες, όπως είναι τό Βέλγιο, ή 'Ελβετία, ή 'Ολλανδία ή ή Δανία, και γιατί τά προβλήματα των μικρών αυτών χωρών μοιάζουν μέ τά δικά μας (διαφέρουν πολύ από τίς μεγάλες ή και άχανείς χώρες όπως ή Γαλλία, 'Αγ-

γλία, Γερμανία, ΗΠΑ και ή Ρωσία) και γιατί είναι πολύ μικρότεροι οί κίνδυνοι από τήν πολιτιστική αποτύπωση μιάς κι' οί μικρές αυτές χώρες δέν κατέχουν ήγεμονική θέση στά πολιτικά μας πράγματα.

ΑΥΤΗΝ τήν περίοδο μέ ραγδαίο ρυθμό αλλάζει ή σύνθεση του καθηγητικού σώματος. Μέχρι τό 1965, είκοσι χρόνια δηλαδή μετά τόν δεύτερο μεγάλο πόλεμο, ή σύσταση του καθηγητικού σώματος ήταν λίγο πολύ παρόμοια μέ ότι γνωρίσαμε τά πρώτα 130 χρόνια του ελεύθερου έθνικού μας βίου. Στόν πρώτο πίνακα σημειώνεται ή σύνθεση τής πνευματικής μας ήγεσίας όπως προκύπτει από τίς βιογραφίες 104 αποθανόντων ακαδημαϊκών (πού γεννήθηκαν μεταξύ των έτών 1846 και 1909). Τά ποσοστά πού φανερώνουν τήν επίδραση χώρας σπουδής υπολογίστηκαν κατά γλώσσα: ακαδημαϊκοί μέ διπλές σπουδές, σέ χώρες δηλαδή δυό διαφορετικών γλωσσών, λογίστηκαν κατά τό μισό σάν προερχόμενοι από κάθε μιά.

ΕΙΝΑΙ φανερή ή κυριαρχική παρουσία επιστημόνων μέ σπουδές σέ χώρες γερμανικής γλώσσας. Η ήγεμονία τους είναι συντριπτική στους φιλόλογους, αρχαιολόγους και ιστορικούς (74%) και σημαντική στους νομικούς (65%). 'Αποτελούν τό μεγαλύτερο ποσοστό των θετικών επιστημόνων και των θεολόγων.

ΜΟΝΟ στους καλλιτέχνες και συγγραφείς ή γαλλική γλώσσα έχει τήν πρωτοκαθεδρία καθώς και στους λιγοστούς στρατιωτικούς. Οί επιστήμονες μέ σπουδές σέ γαλλόφωνες χώρες αποτελούν ένα σημαντικό ποσοστό στίς θετικές επιστήμες και λιγότερο στά νομικά. "Αν αφαιρέσει κανείς τήν γερμανική και γαλλική επίδραση, πού καλύπτει τό 82,5% στό σύνολο, οί άλλες επιδράσεις είναι ελάχιστες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

«Επίδραση χώρας σπουδών» στους Καθηγητές και 'Υφηγητές τριών Σχολών ΑΕΙ (ΑΓΣΑ, ΕΜΠ, ΦΜ-ΠΑ). Τά στοιχεία προέρχονται από έπετηρίδες και προσωπική συλλογή. Η επίδραση σέ εκατοστιαία ποσοστά.

	Γαλλική	Γερμανική	'Αγγλική	'Αμερικανική	Συνολικός αριθμός Καθηγητών
ΑΓΣΑ					
Καθηγητές τό 1978	23	12	18	36	33
Καθηγητές τό 1965	36	30	7	9	22
ΕΜΠ					
Καθηγητές τό 1974	11	23	12	24	80
Συνταξιούχοι Καθηγητές τό 1974	12	21	—	6	34
ΦΜ-ΠΑ					
Καθηγητές τό 1976	13	15	20	26	54
'Από τούς ύπηρετούντες	ώς τό 1966	17	—	—	6
έκλέχτηκαν τακτικοί Καθηγητές	από 1966-1976	23	23	41	22

Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ Όλγα έστειλε δυό θεολόγους νά σπουδάσουν στήν τσαρική Ρωσία, αλλά δέν δημιουργήθηκε ρωσική παράδοση. Η Ιταλική επίδραση είναι ιδιαίτερα μικρή παρ' όλο πού ήταν πολύ σημαντική παλιότερα και κρατήθηκε σημαντική στά Έφτάντρα μέχρι τής Ένωσής τους. Η Άγγλική επίδραση είναι επίσης μηδαμινή (ό Κύπριος Σίμος Μενάρδος, ό Κ. Βαρεβάρεσος κ.ά.).

ΑΞΙΟΣΗΜΕΙΩΤΗ είναι ή παρουσία άκαδημαϊκών πού δέν φαίνεται νά έξησαν άρκετό χρόνο έξω ή νά σπούδασαν έκτός Ελλάδας. Τό ποσοστό δέν είναι εύκαταφρόνητο μεταξύ των καλλιτεχνών και συγγραφέων, όπως και μεταξύ των νομικών. Τούτο δείχνει πώς είχε άρχισι τό χτίσιμο μιάς ντόπιας παράδοσης, ή δημιουργία τοπικών σχολών, τουλάχιστο στίς δυό αυτές πνευματικές περιοχές πού εύδοκίμησαν στόν τόπο μας. Έπίσης άξιο ενδιαφέροντος είναι τό ύψηλό γενικό ποσοστό (20%) των άκαδημαϊκών μέ διπλές σπουδές, πού σπούδασαν δηλαδή σέ δυό τουλάχιστον γλωσσικά διαφορετικές χώρες (συνήθως, αλλά όχι πάντα γαλλικής και γερμανικής γλώσσας). Οί διπλές σπουδές διαμορφώνουν πνευματικούς άνθρώπους λιγότερο «άλλοτριωμένους», λιγότερο μονόπλευρους, ικανότερους γιά μιά συγκριτική μελέτη συστημάτων διαφόρου προέλευσης.

ΟΣΟΙ άπόκτησαν εκείνα τά χρόνια κεντρο-εύρωπαϊκή μόρφωση (άκόμα και στίς θετικές έπιστήμες) μπολιάστηκαν άμεσα ή έμμεσα μέ μιά ρομαντική φιλελληνική διάθεση πού έκαλλιεργείτο χάρη στίς κλασικές σπουδές. Ο Wilamowitz, ό Jaeger, ό Krumbacher ζούσαν στίς παραδόσεις των νεοελλήνων έπιγόνων τους. Οί Έλληνες πήγαν στήν Έσπερία νά σπουδάσουν και γύρισαν φιλέλληνες. Γι' αυτό δέν ύποτίμησαν ιδιαίτερα τόν τόπο τους, όπως θά μπορούσαν νά τό κάνουν, αλλά τόν είδαν σάν άντικείμενο μελέτης. Είναι γι' αυτό χαρακτηριστικό ότι και μετά τήν άγγλική και κυρίως άμερικανική εισβολή, τιδήποτε έχει σχέση μέ τή μελέτη τής ιδιαιτερότητας του τόπου στίς θετικές έπιστήμες (γεωλογία, γεωγραφία, συστηματική ζώων και φυτών) παραμένει άκόμα φέουδο όσων έσπούδασαν στήν κεντρική Ευρώπη. Τό ίδιο ισχύει σέ μεγαλύτερο βαθμό γιά τίς μή θετικές έπιστήμες (λαογραφία και, μερικά, αρχαιολογία). Η κεντροεύρωπαϊκή παράδοση άφησε τά ίχνη της και στή δομή των ΑΕΙ πού άποκρασταλλώθηκε πριν από τόν δεύτερο μεγάλο πόλεμο μέ τόν νόμο του Δ. Παπούλια (5343/1932).

Η ΜΕΤΑΠΡΑΤΙΚΗ μορφή τής νεοελληνικής κοινωνίας καθρεφτίζεται και στήν μορφή τής Άνώτατης Παιδείας, μόνο πού έδώ συντελείται μεταφορά ιδεών κυρίως από τόν κεντροεύρωπαϊκό χώρο. Γιατί φαίνεται άξιοπερίεργο πώς ή σημαντική πολιτική επίδραση τής Άγγλίας Χ. Τρικούπης, Ε. Βενιζέλος) δέν άντιστοιχεί μέ άνάλογη στήν Άνώτατη Παιδεία πριν από τό 1960.

ΑΥΤΗ ή κατάσταση αλλάζει άπότομα κυρίως από τό 1965. Στόν δεύτερο πίνακα φαίνεται καθαρά αυτή ή έξαιρετικά γρήγορη αλλάγή στή σύνθεση του καθηγητικού προσωπικού (μαζί μέ τούς έντεταλμένους Υψηλούς τριών Σχολών ΑΕΙ θετικών και τεχνολογικών κλάδων, τής Άνώτατης Γεωπονικής Σχολής Άθηνών (ΑΓΣΑ), του Έθνικού Μετσόδιου Πολυτεχνίου (ΕΜΠ) και τής Φυσικομαθηματικής Σχολής του Πανεπιστημίου Άθηνών (ΦΜ-ΠΑ)).

ΟΙ ΚΑΤΑΤΑΞΕΙΣ κατά χώρα (ή γλώσσα) επίδρασης έγινε μέ διαφορετικά κριτήρια γιά κάθε Σχολή και γι' αυτόν τό λόγο τά στοιχεία μεταξύ διαφόρων Σχολών δέν είναι συγκρίσιμα (άλλωστε 26% των καθηγητών τής ΦΜ-ΠΑ δέν κατέστη δυνατό νά ταξινομηθούν από έλλειψη πληροφοριών). Οί συγκρίσεις όμως μπορεί νά γίνουν εντός τής ίδιας Σχολής γιά δυό διαφορετικά δείγματα: γιά τήν ΑΓΣΑ μεταξύ των καθηγητών πού ύπηρετούν τώρα και εκείνων πού ύπηρετούσαν τό 1965, γιά τό ΕΜΠ μεταξύ των καθηγητών πού ύπηρετούσαν τό 1974 και των συνταξιούχων καθηγητών πού ζούσαν τήν ίδια χρονιά, γιά τήν ΦΜ-ΠΑ γιά τούς τακτικούς πού εκλέχτηκαν πριν τό 1967 κι' όσους εκλέχτηκαν μετά. Σ' όλες τίς περιπτώσεις φαίνεται ή τεράστια αύξηση των καθηγητών άμερικανικής προέλευσης σέ πρώτη μοίρα και άγγλικής σέ δεύτερη μοίρα. Ήσαν

σχεδόν ή και τελείως άνύπαρκτοι πριν από τό 1966, ενώ τώρα άποτελούν τίς πολυπληθέστερες ομάδες και μαζί ύπερβαίνουν ή άγγίζουν τό 50%. Η αύξηση έγινε κυρίως σέ βάρος των καθηγητών γαλλικής προέλευσης και σέ μικρότερο βαθμό τής γερμανικής.

Η ΣΧΕΔΟΝ άπουσία καθηγητών μέ διπλές σπουδές είναι επίσης χαρακτηριστική. Έτσι δέν ύπάρχει κάποια διαμεσολάβηση μεταξύ διαφόρων ιδεολογιών και δέν ύπάρχει ρωγή πού θά επέτρεπε τήν καλύτερη αξιολόγηση των ντόπιων συνθηκών και τήν ύποδοχή δημιουργίας ντόπιας παράδοσης. Η νέα εισβολή (οί παλιοί γερμανομαθημένοι συχνά μιλούν γιά «καουμπόνδες», γιά «τεξάνους» κ.ο.κ.) άπλως έπιστρώνει μιά νέα φλούδα πολιτισμική πάνω σ' ότι ύπάρχει, καλύπτοντας κι' έτσι σθήνοντας ό,τι ύπάρχει, χωρίς νά πραγματοποιείται μιά νέα γόνιμη σύνθεση, χωρίς νά ξεπετάγεται μιά ιθαγενής παράδοση μέ τίς ιδιαιτερότητές της. Άλλωστε ή παρακμή των κλασικών σπουδών στήν κεντροευρώπη και ή περιθωριακή της θέση στίς ΗΠΑ βοηθούν στήν πληρέστερη άλλοτριωτική διαδικασία, τήν άποξένωση των Έλλήνων από τόν τόπο τους, τόν όποιο θεωρούν ύποσυνείδητα, όταν γυρίζουν, σάν άποικία.

ΟΤΙ συμβαίνει στίς θετικές και τεχνολογικές Σχολές πραγματοποιείται μέ πολύ άργότερο ρυθμό και στούς ούμανιστικούς κλάδους. Ήδη σχεδόν έξέλειπαν οί κεντροευρωπαίοι οικονομολόγοι στή Νομική Άθηνών, ενώ στήν Φιλοσοφική έμφανίστηκαν οί πρώτοι αξιολόγοι ιστορικοί άμερικανικής μόρφωσης. Τό έλληνικό κατεστημένο γιά καθαρά πολιτικούς λόγους προτιμά τούς άγγλοσάξωνες τεχνοκράτες στίς κοινωνικές έπιστήμες από τούς επικίνδυνους μαρξιστές γαλλογερμανικής προέλευσης. Έτσι ύποδοχθίεται ή άγγλοαμερικανική ήγεμονία και σ' αυτούς τούς τομείς.

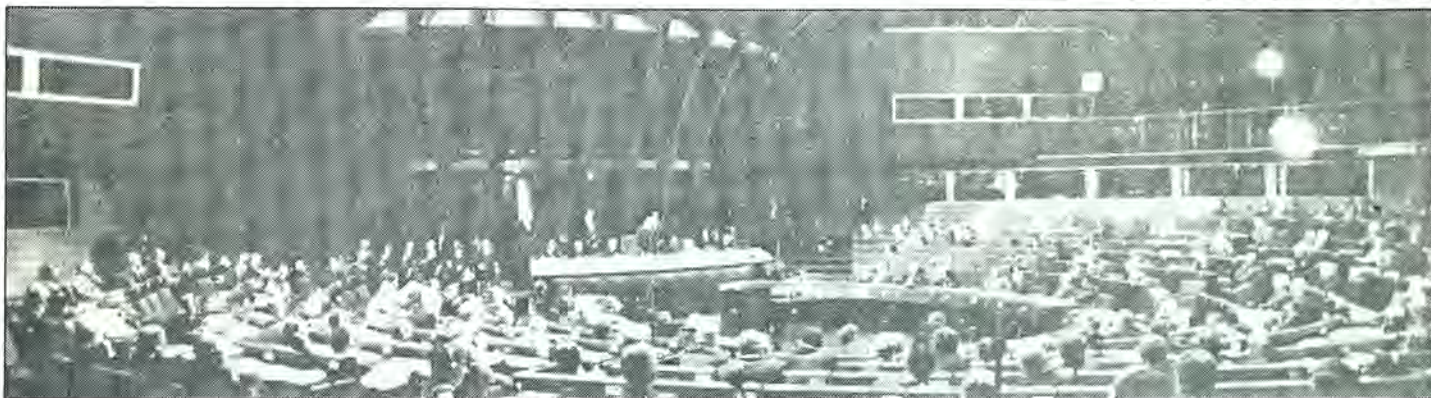
Η ΠΑΛΙΑ λοιπόν φρουρά τής γερμανικής παράδοσης, ό νεοκαπαντιανός και ή σχολή τής Χαϊδελδέργης (Π. Κανελλόπουλος, Κ. Τσάτσος, Ι. Θεοδωρακόπουλος, Ε. Παπανούτσος) όπως κι' ή παλιά φρουρά στίς θετικές έπιστήμες (Α. Ζέρβας) δίνουν τήν μάχη των όπισθοφυλακών μέ τούς «νέους βαρβάρους».

Η ΚΑΘΑΡΑ μεταπρατική μορφή τής κοινωνίας μας μέ μεγαλύτερη ένταση και σαφήνεια άποτυπώνεται στήν συνεχή «μεταφορά» και «έπίστρωση» νέας ιδεολογίας πάνω σέ παλιότερα στρώματα, μεταφορά και έπίστρωση χωρίς τή γόνιμη μείξη, χωρίς τή δημιουργία ντόπιας παράδοσης. Τό πιό έντυπωσιακό παραμένει ή ταχύτητα τής άλλαγής, τής πρωτοφανούς αυτής άλλαγής, ίσως τής δεύτερης πού έγινε στά τελευταία 200 χρόνια του έθνικού μας δίου. (τήν πρώτη άποτελέσε ή έκλειψη τής Ιταλικής επίδρασης). Θά περίμενε κανείς ότι ή νέα αυτή πίεση θά ώθήσει και τίς εκπαιδευτικές μας δομές πρós μιά κατεύθυνση άγγλοσαξωνική. Είναι παρ' όλα αυτά άξιοσημείωτο ότι οί πραγματικές διεργασίες συχνά οδηγούν άλλοι. Η ρύθμιση του νόμου 815/1978 γιά τούς βοηθούς θυμίζει έντονα άνάλογη ρύθμιση πού πραγματοποιήθηκε στήν Ιταλία και τούτο ενώ ή επίδραση τής Ιταλικής παιδείας στήν ήγεμονική τάξη των έπιστημόνων είναι σχεδόν μηδαμινή.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ δομές μέ κάποια όμοιότητα έλγσαν προβλήματα μέ όμοιες θεσμικές λύσεις. Ίσως τό τί συμβαίνει σήμερα στήν Ιταλία νά άποτελεί τήν καλύτερη πρόβλεψη γιά τό τί θά συμβεί στο μέλλον στήν περιοχή τής Άνώτατης Παιδείας μας.

ΤΕΛΕΙΩΝΟΝΤΑΣ θά 'θελα νά παρατηρήσω ότι ή ήγεμονική τάξη των έπιστημόνων διαφέρει πολύ σέ σύνθεση από τό σύνολό τους. Μέ στοιχεία του 1975, αν κρίνει κανείς από τούς άριθμούς των φοιτητών πού σπουδάζουν στο έξωτερικό, θά 'λεγε πώς 45% σπουδάζουν στήν Ιταλία, 15% στή Γερμανία, 11% στήν Γαλλία, 10% στήν Άγγλία, 10% στίς ΗΠΑ και Καναδά, 4% στήν Αυστρία, από 1,5% στήν Έλβετία και Βέλγιο και 2% σέ άλλες χώρες. Πριν λίγα χρόνια ή Αυστρία είχε πολύ πιό σημαντικό ποσοστό και τώρα αύξάνεται σημαντικά ό άριθμός των σπουδαστών στίς Άνατολικές χώρες. Δέν φαίνεται πώς στο άμεσο μέλλον ό εκπαιδευτικός αυτός πλουραλισμός θά καθρεφτιστεί και στίς ήγετικές βαθμίδες τής Άνώτατης Παιδείας μας.

ΚΟΙΝΕΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΘΕΤΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΑ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΟΚ

Η Αίθουσα του Κοινοβουλίου στο Στρασβούργο.

ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ καί Εύρωπαϊκή πολιτική

Της Άννας Φωκά

ΟΙ ΜΗΧΑΝΕΣ τών 43 πολιτικῶν κομμάτων τῆς Εὐρώπης τῶν Ἐννέα ἀρχίζουν, σιγά-σιγά, νά παίρνουν στροφές. Σέ ἕξι μῆνες θά γίνουν οἱ πρῶτες ὑπερεθνικές ἐκλογές στήν ἱστορία – γιά τήν ἀνάδειξη τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου – καί ἀναπόφευκτα, τό θέμα Εὐρώπης πού πρίν ἀπό λίγο ἀποτελοῦσε ἀντικείμενο συζήτησης μόνο σέ στενοῦς κύκλους εἰδικῶν, ἀρχίζει νά διαγράφεται σ' ὅλη τήν ἔκταση τοῦ πολιτικοῦ ὁρίζοντα τῆς κάθε εὐρωπαϊκῆς χώρας καί νά βρῖσκει ὄλο καί συχνότερα θέση στίς πρῶτες σελίδες τῶν ἐφημερίδων. Συγχρόνως ἀρχίζει νά ἀπασχολεῖ σοβαρά τά καθοδηγητικά ὄργανα τῶν πολιτικῶν καί κοινωνικῶν ὁργανισμῶν, τῶν κομμάτων, τῶν συνδικάτων καί νά ὁδηγεῖ στή δημιουργία συνασπισμῶν, σέ εὐρωπαϊκή κλίμακα, ἀνάμεσα σέ κόμματα πού ἔχουν τήν ἴδια πολιτική ἢ ἰδεολογική προέλευση. Ἐνα εἶδος κοινῆς προεκλογικῆς ἐκστρατείας ἔχει ἤδη ἀρχίσει ἀπό μέρους τῶν σοσιαλιστῶν – σοσιαλδημοκρατῶν, τῶν χριστιανοδημοκρατῶν, τῶν φιλελευθέρων, ἐνῶ προχωροῦν οἱ προσπάθειες γιά τή διατύπωση κοινῶν προγραμμάτων σέ πανευρωπαϊκή κλίμακα.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗ προϋπόθεση γιά τή διατύπωση κοινῶν προγραμμάτων, ὅμως, εἶναι ἡ ἐπεξεργασία, ἀπό τό κάθε ἔθνικό κόμμα χωριστά, ἐνός δικοῦ του εὐρωπαϊκοῦ προγράμματος. Προκειμένου γιά κόμματα πού ἐκπροσωποῦν πολιτικές δυνάμεις μέ τόσο διακεκριμένα μεταξύ τους χαρακτηριστικά – ὅπως εἶναι αὐτά πού ἐνώνουν καί συγχρόνως διαχωρίζουν παραδοσιακοῦς σοσιαλδημοκράτες ἀν τούς Μολέ, Σάραγκατ, Ντεφέρ, ἐκπρωσώπους ἰσχυρότατων κυβερνητικῶν κομμάτων ἀν τούς Μπράντ, Σμίτ, Κάλαχαν, ἰδιόμορφους νέου τύπου σοσιαλιστές ἀν τόν Μιτεράν, ἢ «ἀριστερίζοντες» ἱστορικά (εἰρηνιστές στόν Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, ὑποστηρικτές τῆς Ὀκτωβριανῆς Ἐπανάστασης, σύμμαχοις ἀργότερα τῶν κομμουνιστῶν) ἀν τούς Ἰταλούς σοσιαλιστές τύπου Νέννι, – οἱ εὐρωπαϊκοί προσανατολισμοί στό βαθμό πού ἔχουν διατυπωθεῖ, βοηθοῦν

στήν κατανόηση τοῦ τί ἐκπροσωπεῖ σήμερα, καί τί τάσεις ἔχει τό σοσιαλιστικό-σοσιαλδημοκρατικό κίνημα στήν Εὐρώπη.

Εὐρωπαϊκός ἐναντίον ἔθνικοῦ προγραμματισμοῦ;

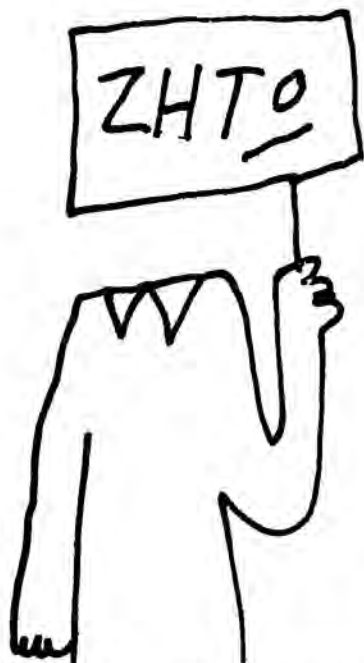
ΓΙΑΤΙ ὅμως κοινά προγράμματα; Τό φαινόμενο αὐτό πού δέν περιορίζεται στά σοσιαλιστικά καί σοσιαλδημοκρατικά μόνο κόμματα, εἶναι ἀπόρροια τοῦ γεγονότος ὅτι μιά σειρά διαπιστώσεις – πού πολλές φορές μάλιστα εἶναι ἀντιθετικές μεταξύ τους – ὑποχρεώνουν, κάθε μέρα καί περισσότερο, τά πολιτικά κόμματα τῆς δυτικῆς Εὐρώπης καί εἰδικότερα τά κόμματα τῆς ΕΟΚ, νά λαμβάνουν ὑπόψη τους, ἀν ἀναπόσπαστα στοιχεῖα τῶν ἐκτιμήσεών τους, ἕναν συνεχῶς ἀυξανόμενο ἀριθμό ἀπό διεθνείς συντελεστές. Ἡ διεργασία αὕτη δέν εἶναι φυσικά τό ἴδιο ἐντονή σέ ὅλα τά εὐρω-

παϊκά κόμματα καί ἐξαρτᾶται πολύ ἀπό τίς ἰδιαίτερες συνθήκες καί ἀνάγκες τῆς κάθε χώρας.

ΓΕΓΟΝΟΣ ὅμως εἶναι ὅτι γίνονται κάθε μέρα καί περισσότεροι αὐτοί πού ἀναγνωρίζουν τήν ἀνικανότητα – καί σέ τελευταία ἀνάλυση τήν ἀνεπάρκεια – τῶν καθέκαστα κρατῶν νά ἐπιλύσουν σέ ἔθνικό ἐπίπεδο τό εὐρύτερο φάσμα τῶν προβλημάτων πού θέτει σήμερα μπροστά στήν Εὐρώπη ἡ οἰκονομική καί κοινωνική κρίση: ἐνεργειακά, ἀπασχόληση, νομισματικά, γιά ν' ἀναφέρουμε μόνο τά κυριώτερα. Τά κοινά εὐρωπαϊκά προγράμματα, ἢ μάλλον ἡ προσπάθεια γιά μιά διατύπωσή τους, ἀποτελοῦν ἐπομένως ἕνα εἶδος ἀναγνώρισης τῆς ἀνάγκης ὅτι, γιά νά ἀντιμετωπισθεῖ ἡ κρίση, πρέπει νά ληφθοῦν μέτρα πού ξεπερνοῦν τίς δυνατότητες ἐπέμβασης τῶν καθέκαστα κρατῶν.

ΣΤΗΝ πραγματικότητα, τουλάχιστον ὅσον ἀφορᾷ τίς δημοκρατικές καί σοσιαλιστικές δυνάμεις, (χρησιμοποιοῦμε τόν ὄρο σοσιαλιστικές ἢ σοσιαλδημοκρατικές ἀδιάφορα, μιά καί δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει μιά σαφῆ διαχωριστική γραμμή), τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, ἡ ἰδέα τῆς κατευθυνόμενης ἀνάπτυξης ἔχει ἤδη πλατιά ἐδραιωθεῖ. Οἱ δυσκολίες παρουσιάζονται ὅταν προκύπτει ἡ ἀνάγκη νά διασαφισθεῖ ἡ σχέση πού πρέπει νά ὑπάρχει ἀνάμεσα σέ εὐρωπαϊκό καί ἔθνικό προγραμματισμό. Σ' αὐτό τό σημεῖο πολλές ἀριστερές δυνάμεις ἐμφανίζουν τάσεις ἐντονης ἀνησυχίας γιά τά ἀποτελέσματα πού μπορεῖ νά ἔχει πάνω στούς καθέκαστα ἔθνικοις προγραμματισμούς, ἡ ἐξάρτηση ἀπό ἕναν εὐρωπαϊκό προγραμματισμό.

ΑΥΤΗ τήν ἀνησυχία πού παρατηρεῖται σέ πλατιά στρώματα τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ἀγγλίας, τή συναντοῦμε.

έκτος από το γαλλικό σοσιαλιστικό κόμμα και στο γαλλικό κομμουνιστικό κόμμα, πράγμα που έχει ιδιαίτερη σημασία για την ισορροπία των άριστερών δυνάμεων στο εσωτερικό της ΕΟΚ.

ΟΣΟ για το γερμανικό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα (SPD), για να γίνει αντιληπτός ο προσανατολισμός του, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι, απ' τη μιά μεριά υπόκειται στην πολιτική εξάρτηση απ' τους φιλελεύθερους - με τους οποίους μοιράζεται την κυβέρνηση - που είναι κατ' αρχήν αντίθετοι σε οποιαδήποτε υπόθεση προγραμματισμού και απ' την άλλη υφίσταται τις επιδράσεις που μία πετυχημένη εθνική οικονομία είναι φυσικό να ασκεί: η Γερμανία πράγματι, δρίσκεται σήμερα σε υψηλότερο παραγωγικό και τεχνολογικό επίπεδο απ' όλες τις άλλες χώρες της ΕΟΚ και έχει πολύ λιγότερα κοινωνικά προβλήματα, μικρό-

τερο πληθωρισμό, μικρότερη ανεργία, μεγαλύτερη και αυξανόμενη μάλιστα, σταθερότητα του νομίσματός της. Πολλοί παρατηρητές όμως ισχυρίζονται ότι οι Γερμανοί σοσιαλδημοκράτες αντιλαμβάνονται ότι, σε περίπτωση που οι οικονομικές ανισότητες ανάμεσα στις ευρωπαϊκές χώρες ξεπεράσουν όριομένα όρια, θα αρχίσει να απειλείται σοβαρά και η γερμανική οικονομική ανάπτυξη, έτσι όπως έχει προχωρήσει σήμερα η αλληλεξάρτηση των χωρών μελών της ΕΟΚ. Μιά τέτοια συνειδητοποίηση, από γερμανικής σοσιαλδημοκρατικής πλευράς, θα αποτελούσε ένα φρένο και θα δυσκόλευε μία ενδεχόμενη ρήξη της κοινοτικής ύφης που θα προκαλούσε ή επιδείνωση των βαθιών διαφορών στην ανάπτυξη, κυρίως μεταξύ βορρά και νότου.

Η έμπιστοσύνη στις υπερεθνικές δομές

ΕΝΑ άλλο σοβαρό στοιχείο που ώθει τα ευρωπαϊκά κόμματα να πάρουν κοινή στάση απέναντι στα διάφορα προβλήματα είναι, ιδιαίτερα για τις χώρες της ΕΟΚ, η διαπίστωση ότι μειώνεται καθημερινά στα μάτια της κοινής γνώμης το κύρος της Κοινότητας. Για τον μέσο πολίτη των χωρών της ΕΟΚ - που έχει αρχίσει να μετέχει της πληροφόρησης και για πράγματα που έδω και δυό ή τρία χρόνια έφθαναν μόνο μέχρι τους ειδικούς - δεν είναι εύκολα κατανοητή η ανάθεση των εξουσιών στις γραφειοκρατικές αρχές της Έπιτροπής των Βρυξελλών και στο Συμβούλιο των Υπουργών.

ΓΙΑ ΤΙΣ ευρωπαϊκές πολιτικές δυνάμεις πάλι, μπαίνει σάν πρόβλημα η νομιμοποίηση του καθοδηγητικού τους ρόλου

σε ευρωπαϊκό επίπεδο, μιά και βλέπουν ότι καθημερινά - εξ αιτίας της γενικής κρίσης - περιορίζονται οι δυνατότητές τους να επεμβαίνουν αποτελεσματικά σε εθνικό επίπεδο. Σέ όρισμένες μάλιστα περιπτώσεις - κι' αυτές είναι οι περιπτώσεις των πιο αδύνατων χωρών - ή αναζήτηση της νομιμοποίησης του καθοδηγητικού ρόλου φτάνει μέχρι την απαίτηση για δημιουργία εκτελεστικών οργάνων διακυβέρνησης σε ευρωπαϊκό επίπεδο, του τύπου που υπάρχουν στο εθνικό. 'Η ίδια άκριβώς αντίληψη επικρατεί και ανάμεσα στους πολίτες. 'Ενδιαφέροντα απ' αυτή την άποψη είναι τα αποτελέσματα μιάς έρευνας που δημοσίευσε η Κοινότητα κατά το πρώτο εξάμηνο του 1978:

ΣΤΟ ερώτημα: «εἴσατε ἱκανοποιημένοι απ' τή λειτουργία της κυβέρνησής σας», οι 'Ιταλοί απαντούν «ναί» κατά 26% και οι Δανοί π.χ. κατά 67% (μέσος όρος της Κοινότητας 55%).

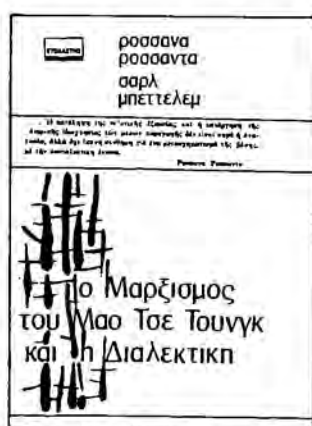
ΣΤΟ ερώτημα: «Βλέπετε εὐνοϊκά τήν ἰδέα ενός κοινοβουλίου ἐκλεγμένου απ' εὐθείας και μιάς ἀληθινῆς ἐυρωπαϊκῆς κυβέρνησης», οι 'Ιταλοί απαντούν αντίστοιχα «ναί» κατά 57% και οι Δανοί κατά 16% (μέσος όρος 41%) και

ΣΤΟ ερώτημα που ἐπακολουθεῖ: «'Αλλά τήν τελευταία λέξη πρέπει νά τήν ἔχουν οι κυβερνήσεις των κρατῶν μαζῶν», οι 'Ιταλοί απαντούν «ναί» κατά 29%, ἐνῶ οι Δανοί κατά 65% (μέσος όρος 41%).

ΑΥΤΟ τό αντικειμενικό δεδομένο ἀπλῆς λογικῆς που συνειδητοποιοῦν τά κόμματα, τά συνδικάτα, οι ἀπλοί πολίτες - ὅτι δηλαδή ἡ ἀποτελεσματικότητά των ἀποφάσεων είναι τοποθετημένη σε εὐ-

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ»

Ἀθήνα: Ἱπποκράτους 6, τηλ. 3601-956

ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ

Ἐκδόσεις

ρωπαϊκό επίπεδο και επομένως η άσκηση της εξουσίας γίνεται σε ευρωπαϊκό επίπεδο), κι' ο συνεχής βομβαρδισμός της Έπιτροπής της ΕΟΚ και των κυβερνήσεων στο συμβούλιο των υπουργών με κριτικές και τέλος η απογοητευτική αίσθηση πώς η οικονομική εξουσία απόδειξε μέχρι σήμερα ότι έχει πολύ μεγαλύτερες ικανότητες γρήγορης προσαρμογής στις αλλαγές της διεθνούς κατάστασης, απ' όση έχουν οι δυνάμεις των εργαζομένων, δημιούργησε ένα κλίμα μέσα στο οποίο εξαφανίστηκαν δυνατότητες αντιπαράθεσης και σύγκρισης γνώμων, κατ' αρχήν πολύ πλατιές, όσον αφορά την αναγκαιότητα για εκδημοκρατισμό των θεσμών, των δομών και της πολιτικής της Κοινότητας. 'Απ' ότι όμως φαίνεται μέχρι σήμερα, αυτές οι δυνατότητες παραμένουν μόνο στο «κατ' αρχήν» και μόλις η αντιπαράθεση προχωρήσει σε ζητήματα ουσίας και στη χάραξη μιάς γραμμής δημοκρατικής μεταρρύθμισης της Κοινότητας, εμφανίζονται αρκετά βαθιές διαφορές.

Χρειάζεται ένα ισχυρό ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο;

ΥΠΑΡΧΕΙ π.χ. μιά κοινή αρχή συμφωνία ως προς τη σπουδαιότητα των ευρωπαϊκών εκλογών σαν δημοκρατικό φαινόμενο αυτό καθ' εαυτό: εκτιμάται δηλαδή θετικά απ' όλες τις πλευρές η δυνατότητα που προσφέρεται, επί τέλους, στους λαούς της Ευρώπης να επεμβαίνουν απ' ευθείας στη ζωή της Κοινότητας, χρησιμοποιώντας σά μέσο την άμεση εκλογή των αντιπροσώπων τους ή να εκφράζουν με την ψήφο τους την επιδοκιμασία ή αποδοκιμασία προς τό μέ-

χρι τώρα έργο της ΕΟΚ ή προς εκείνο που υπόσχεται μελλοντικά να επιτελέσει. 'Αλλά κι' εδώ όμως υπάρχει ένας κίνδυνος: οι στενοί έθνικοί-κομματικοί υπολογισμοί να κάνουν ώστε η ευκαιρία των εκλογών για την ανάδειξη του ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να χρησιμοποιηθεί μόνο για την εξυπηρέτηση κομματικών συμφερόντων.

ΕΚΕΙ όμως που υπάρχουν σοβαρότατες διαφορές στους κόλπους του ευρωπαϊκού δημοκρατικού σοσιαλιστικού και εργατικού συνασπισμού, είναι ως προς τό πρόβλημα των εξουσιών που θα πρέπει ένδεχόμενα να αναλάβει τό ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, μιά και ή άμεση εκλογή του δέν αλλάζει τή νομική του ύπόσταση και οι εξουσίες του, όπως τίς έχει καθορίσει τό σύμφωνο της Ρώμης, είναι ουσιαστικά μόνο συμβουλευτικές.

ΜΕ ΕΞΑΙΡΕΣΗ όλες τίς δημοκρατικές και άριστερές δυνάμεις της 'Ιταλίας - που ίσως επειδή είναι ή πύο οικονομικά αδύνατη χώρα, αντιμετώπιζει μέ μεγαλύτερη δξύτητα τό πρόβλημα της άνικανότητας να λύσει σέ έθνικό επίπεδο τά προβλήματα της - ως προς τήν επέκταση των εξουσιών του ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, υπάρχουν αντίρρήσεις - που τίς συμερίζονται και τά κομμουνιστικά κόμματα της Κοινότητας, εκτός του 'Ιταλικού - ή τουλάχιστον μεγάλες αμφιβολίες σέ όλα σχεδόν τά σοσιαλιστικά και σοσιαλδημοκρατικά κόμματα.

ΟΙ ΑΓΓΛΟΙ εργατικοί π.χ. έλαμψαν μέ τήν άπουσία τους σέ όλη τή διάρκεια των συζητήσεων για τή σύνταξη του σοσιαλιστικού ευρωπαϊκού προγράμματος. Οί Βέλγοι σοσιαλιστές τήρησαν μιά στάση ουδετερότητας.

ΟΣΟ για τούς Γάλλους, στο «σοσιαλιστικό μανιφέστο για τίς ευρωπαϊκές εκ-

λογές», που ένέκριναν τόν 'Οκτώβρη του '78 και επομένως άποτελεί τό πύο πρόσφατο δείγμα έπεξεργασίας ενός ευρωπαϊκού προγράμματος από μέρους ενός μεγάλου κόμματος της ΕΟΚ, ή υπόθεση της υπερεθνικής εξουσίας περνάει άκροθιγώς μέ τά λόγια:

«*Η εξέλιξη της ΕΟΚ και ή δημιουργία ευρωπαϊκών Συμβουλίων, σά όποία συναντιώνται ταχτικά άρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων των 'Εννέα, έχουν άφαιρέσει κατά μεγάλο μέρος τό ουσιαστικό περιεχόμενο της υπόθεσης της υπερεθνικής εξουσίας*».

Συγχρόνως όμως καταβάλλεται προσπάθεια να προδληθεί ό ευρωπαϊκός και παγκόσμιος ρόλος της Γαλλίας.

ΕΤΣΙ, τό φάσμα των άπόψεων περνάει απ' τήν άνευ όρων παραδοχή της επέκτασης των εξουσιών του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου ('Ιταλοί και 'Ολλανδοί σοσιαλιστές), στις κυμαινόμενες εκτιμήσεις του SPD - από τή θέση για «συντακτική Βουλή» του Μπράντ, μέχρι τίς λιγότερο άνοιχτές άπόψεις της σοσιαλδημοκρατικής δεξιάς - και φτάνει στην άπερίφραστη άρνηση κάθε μελλοντικής επέκτασης (Γάλλοι σοσιαλιστές, 'Αγγλοι εργατικοί).

ΑΥΤΗ ή τελευταία άποψη μάλιστα φαίνεται πώς επικρατεί, αν συγκρίνει κανείς τή διατύπωση του πρώτου σχεδίου για ένα ευρωπαϊκό σοσιαλιστικό πρόγραμμα που δημοσιεύτηκε στις 6 'Ιουνίου του 1977, μέ τή πολιτική διακήρυξη της 23-24 'Ιουνίου 1978. 'Απ' τό δεύτερο ντοκουμέντο λείπει ό πρόλογος - που ήταν ένα είδος σοσιαλιστικού μανιφέστου για τήν Ευρώπη, για τήν ανανέωσή της και τό ξεπέρασμα των εθνικών διαφορών - ενώ διατυπώνεται καθαρά ότι:

Ο ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΣ - ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΟΚ

‘Ο σοσιαλιστικός - σοσιαλδημοκρατικός συνασπισμός στην Ευρώπη των έννέα, σύμφωνα μέ τίς προβλέψεις, θά κατακτήσει τήν σχετική πλειοψηφία μέ τό 30-35% των έδρών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που θά εκλεγεί μέ άμεση και καθολική ψηφοφορία στις έννέα χώρες της ΕΟΚ, τόν έρχόμενο 'Ιούνιο. Οί 125 έως 145 βουλευτές του θά εκπροσωπήσουν 11 σοσιαλιστικά και σοσιαλδημοκρατικά κόμματα που άνήκουν στη σοσιαλιστική Διεθνή.

Σέ ευρωπαϊκό επίπεδο τά κόμματα αυτά είχαν για πρώτη φορά συνεισφέρει, τό 1957, στη Ρώμη, ένα γραφείο σύνδεσης (στο όποιο μετείχαν φυσικά, τότε, μόνο τά σοσιαλιστικά και σοσιαλδημοκρατικά κόμματα της Ευρώπης των 'Εξι), που τό 1960 μετονομάστηκε σέ Γραφείο Σύνδεσης των σοσιαλιστικών κομμάτων της ΕΟΚ και τόν 'Απρίλη του 1974 μετατράπηκε σέ 'Ενωση των σοσιαλιστικών κομμάτων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Τά κόμματα αυτά είναι:

- Τό Γαλλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα (P.S.) που ήρθε δεύτερο στις φετινές εκλογές.
- Τό Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα της Γερμανίας (SPD) που ήρθε επίσης δεύτερο στην εκλογή του 'Οκτώβρη του '76 μέ ποσοστό 42,6% και σήμερα βρίσκεται στην

κυβέρνηση σέ συνασπισμό μέ τό, φιλελευθέρων τάσεων, 'Ελεύθερο Δημοκρατικό κόμμα (79%).

- Τό 'Εργατικό Κόμμα της 'Αγγλίας που κυβερνά σήμερα μέ τήν ύποστήριξη των φιλελευθέρων, έχοντας πάρει τόν 'Οκτώβριο του '74 τό 39,3%.

- Τό Κόμμα 'Εργασίας της 'Ολλανδίας που ήρθε πρώτο στις εκλογές του 'Ιούλη του '77 μέ τό 33,8%.

- 'Η Δανέζικη Σοσιαλδημοκρατία, πρώτο κόμμα στις εκλογές του Φλεβάρη του '77 μέ 37%.

- Τό Σοσιαλιστικό Κόμμα του Βελγίου (PSB) που ήρθε δεύτερο στις εκλογές του 'Απρίλη του '77 μέ τό 26,45%.

- Τό 'Εργατικό Κόμμα της 'Ιρλανδίας που ήρθε 3ο στις τελευταίες εκλογές.

- Τό 'Ιταλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα (PSI), τρίτο μέ ποσοστό 10,2% για τή Γερουσία και 9,6% για τή Βουλή στην εκλογή του 'Ιούνιο του 1976.

- Τό 'Ιταλικό Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα μέ αντίστοιχα 3,1% και 3,4%.

- Τό Σοσιαλιστικό Λαϊκό Κόμμα της Δανίας μέ 3,9%.

- Τό 'Εργατικό Σοσιαλιστικό Κόμμα του Λουξεμβούργου.

«*Η Συνέλευση πού θά ἐκλεγεί μέ καθολική καί ἄμεση ψηφοφορία θά ἐξελεχθεῖ στό πλαίσιο τῶν συμφωνιῶν πού ὑπάρχουν. Κάθε νέο πέρασμα ἐξουσιῶν ἀπ' τῆς ἐθνικῆς κυδερνήσεως στους κοινοτικούς θεσμούς, ἢ ἀπό τὰ ἐθνικά Κοινοβούλια στή Συνέλευση, δέν θά μπορέσει νά πραγματοποιηθεῖ παρά μόνο μέ τή σαφή συναίνεση τῶν ἐθνικῶν κυδερνήσεων καί Κοινοβουλίων».*

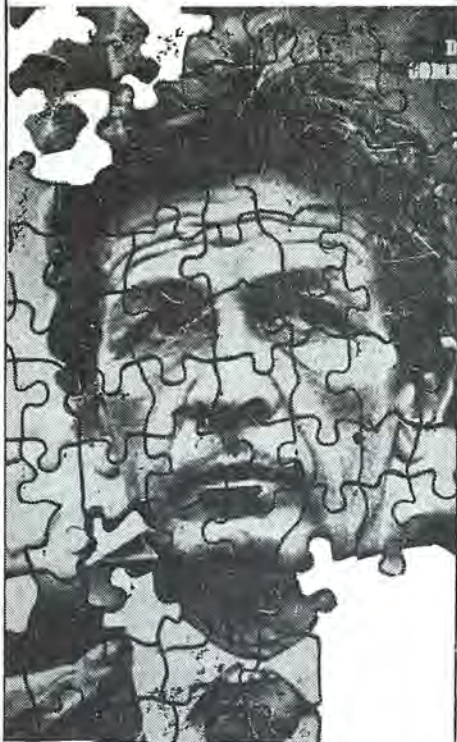
ΕΝΑ σημείο ὅμως στό ὁποῖο σημειώνεται μιά, πέρα ἀπό «κατ' ἀρχήν» σύμπτωση ὑπόψεων, εἶναι ἕνα σημείο μεγάλης σημασίας γιά τόν οὐσιαστικό ἐκδημοκρατισμό τῆς Κοινότητας. Πρόκειται γιά τῆς μεθόδους πού πρέπει νά ἀκολουθηθοῦν, ὥστε οἱ ἐργαζόμενοι νά ἐξασφαλίσουν ἕνα μεγαλύτερο δάρος στή ζωὴ καί τῆς ὑποφάσεις τῆς Κοινότητας καί νά ἀνοίξουν δρόμους πρὸς τὴν καθοδήγηση τῆς οἰκονομικῆς διεργασίας. Ἡ συζήτηση πάνω στό σημείο αὐτό εἶναι ἀρκετά ἐποικοδομητική καί καλύπτει ἕνα μεγάλο φάσμα ἀπ' τῆς προεκτάσεις, σχετικά μέ τὸ ρόλο πού πρέπει νά ἀναλάβει ἡ Οἰκονομική καί Κοινωνική ἐπιτροπὴ τῆς Κοινότητας καί γενικότερα σχετικά μέ τὴ «αὐτοδιαχείριση», πού κάνουν τὰ σοσιαλιστικά καί σοσιαλδημοκρατικά κόμματα, μέχρι τὸ σχέδιο Μάιντρεν.

• • •

ΒΡΙΣΚΟΜΑΣΤΕ λοιπὸν μπροστά σέ μιά εἰκόνα ἀρκετά διαρθρωμένη μέ φωτεινά καί σκοτεινά σημεία, ὅπου ὅμως φαίνεται πολὺ καθαρά πόσο βαραίνουν ἀκόμα ἡ ἱστορία, οἱ παραδόσεις καί οἱ συγκεκριμένες συνθήκες μέσα στίς ὁποῖες κινοῦνται τὰ κόμματα τῆς κάθε χώρας, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸν εὐρωπαϊκὸ σχηματισμὸν ὅτὸν ὁποῖο ἀνήκουν. Φαίνεται ἀκόμα καθαρά πόσο μποροῦν νά πλησιάζουν καί νά μοιάζουν μεταξύ τους οἱ ὑπόψεις κομμάτων πού ἀνήκουν σέ διαφορετικοὺς πολιτικούς καί ιδεολογικοὺς σχηματισμούς, ἀλλὰ προέρχονται ἀπ' τὸν ἴδιο γεωγραφικὸ καί οἰκονομικὸ χώρο, πράγμα ἐξ ἄλλου πού περιπλέκει ἀκόμα περισσότερο τῆς δυνατότητες σύγκρισης πάνω σέ σημεία ἄμεσης δράσης καί τὴ συγκρότηση πολιτικῶν συμμαχιῶν. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία π.χ. πὺς ἡ ἰταλικὴ χριστιανοδημοκρατία βρίσκεται πολὺ πιὸ κοντὰ στό ἰταλικὸ σοσιαλιστικὸ κόμμα καί στή γερμανικὴ σοσιαλδημοκρατία ἴσως, παρά στή γερμανικὴ CDU — CSU.

ΕΤΣΙ μπορεῖ νά πει κανεὶς χωρὶς μεγάλη περιθώρια λάθους, ὅτι ὁτὸν εὐρωπαϊκὸν χώρο οἱ εἰδικές συνθήκες τοῦ κάθε τόπου, καί ὄχι ἡ τυπικὴ συμμετοχὴ σ' ἕναν συνασπισμὸν ἢ στρατόπεδο (κομμουνιστικὸν, σοσιαλιστικὸν, σοσιαλδημοκρατικὸν, χριστιανοδημοκρατικὸν ἢ φιλελεύθερον) καθορίζουν τὸ συγκεκριμένον πλαίσιο μέσα στό ὁποῖο ἀναπτύσσεται ἡ εὐρωπαϊκὴ — πέρα ἀπ' τὴν ἐθνικὴ — πολιτικὴ ἐνός κόμματος.

ΜΠΕΡΛΙΝΓΚΟΥΕΡ:

**Ἡ
ἱστορία
τῆς
σοσιαλ-
δημοκρατίας
εἶναι
περίπλοκη
καί
ἀντιφατικὴ,
μέ ἀρνητικὲς
καί θετικὲς
σελίδες...**

Παρουσίαση:
ΚΩΣΤΑΣ ΒΑΚΚΑΣ

— Ποιὸ εἶναι τὸ μεγαλύτερο σοσιαλ-
δημοκρατικὸν κόμμα στήν Εὐρώπη;
— Τὸ ἰταλικὸν κομμουνιστικὸν κόμμα!...

Εἶναι εὐρύτατα γνωστὸ, ἰδιαίτερα στήν Ἰταλία, τὸ παραπάνω ἀνέκδοτο, ἂν κι' ἀπὸ πολλοὺς δέ θεωρεῖται καί τόσο σὰν ἀνέκδοτο.

Ο ΛΟΓΟΣ πού ἐκφώνησε ὁ Ἑνρίκο Μπερλινγκουέρ, γραμματέας τοῦ ΙΚΚ, στή Γένοβα τὸν περασμένο Σεπτέμβρη, κι' ἐκκλῆσε μ' αὐτόν τὸ φεστιβάλ τῆς UNITA, εἶναι κατὰ τὴ γνώμη μας ἕνα μικρὸ εὐαγγέλιον τοῦ εὐρωκομμουνισμοῦ, ἢ καλύτερα τοῦ ἰταλικοῦ εὐρωκομμουνισμοῦ.

ΑΝΑΦΕΡΘΗΚΕ στά δύο κύρια μοντέλα τοῦ σοσιαλισμοῦ, δηλαδὴ τὸν σοσιαλισμὸ ὅπως ἐφαρμόστηκε στίς σοσιαλιστικὲς χώρες καί τὴ σοσιαλδημοκρατία καί ἄσκησε δριμύτατη κριτικὴ καί στὰ δύο. Ἀνάπτυξε ἕνα τρίτον δρόμο, ὅπου θά συνυπάρχουν ἡ ὀριστικὴ ρῆξη μέ τὸν καπιταλισμὸν κι' ὅλες οἱ κοινωνικὲς κατακτήσεις τῆς Ὀκτωβριανῆς ἐπανάστασης, κι' ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά οἱ πολιτικὲς ἐλευθερίες καί γενικά τὰ δικαιώματα τοῦ πολίτη τῆς σοσιαλδημοκρατίας.

«**ΑΛΛΑ** παρ' ὅλα αὐτὰ, λέει ὁ Μπερλινγκουέρ, ἂς ξεκαθαριστοῦν ὅτι δὲ βάζουμε στό ἴδιο τσουβάλι — ἀπὸ ἱστορικὴ σκοπιὰ — τὴν ἐμπειρία τῆς Ὀκτωβριανῆς ἐπανάστασης καί τῆς Σοβιετικῆς Ἑνώσεως καί τὴν ἐμπειρία τῆς σοσιαλδημοκρατίας.

ΟΤΑΝ κριτικάρουμε τὴ σοβιετικὴ ἐμπειρία — καί βέβαια δέν τὴν παίρνουμε σὰ μοντέλο — ἀναγνωρίζουμε στήν Ὀκτωβριανὴ ἐπανάσταση καί στήν οἰκοδόμησιν μιᾶς καινούριας κοινωνίας πού ἐπακολούθησε σέ κείνο τὸ μέρος τοῦ κόσμου, τὴν ἀξία μιᾶς ἱστορικῆς τομῆς πού εἶχε συνέπειες σ' ὅλη τὴ μετέπειτα ἀνάπτυξη ὁλόκληρης τῆς ἀνθρώπινης κοινωνίας, κάνοντας τὴν ἀρχὴ γιά μιὰ διαδικασίαν ἀπελευθέρωσης τῶν καταπιεσμένων μαζῶν καί λαῶν».

ΞΕΚΑΘΑΡΙΖΟΝΤΑΣ τὴ θέση τοῦ κόμματός του ὁ Μπερλινγκουέρ, δέν ἀφήνει περιθώρια γιά παρερμηνεῖες. Καί τὸ προηγούμενον ἀνέκδοτο φαντάζει ...πραγματικὸν ἀνέκδοτο. Ἀναφερόμενος εἰδικότερα στή σοσιαλδημοκρατία λέει:

«**Εἶναι** ἀποδειγμένον, ὅτι μέσα στὰ πλαίσια τοῦ καπιταλισμοῦ, οἱ δημοκρατικοὶ θεσμοὶ γίνονται ὅλο καί περισσότερο ἀνίκανοι ν' ἀντιμετωπίσουν τὰ προβλήματα τῶν μαζῶν, χάνουν τὸ κύρος τους, μπαίνουν σέ κρίση, κι' ἐμφανίζεται ἔτσι ὁ κίνδυνος γι' ἀπολυταρχικὲς λύσεις. Γι' αὐτὸ ἡ ἀμυνα κι' ἡ ἀνάπτυξη τῆς δημοκρατίας σήμερον, περνᾶνε ἀπ'

τόν αγώνα για τό ξεπέρασμα τού καπιταλισμοῦ. Ἀπ' αὐτή τή σκοπιά, ὁ αγώνας τῶν ἐργατῶν για τή δημοκρατία, ἔχει κι' ἓνα δικό του ἀκριβές ταξικό περιεχόμενο. Καί ἐδῶ θρῖσκεται ἡ διαφορὰ μᾶς μέ τίς φιλελεύθερες καί σοσιαλδημοκρατικές θέσεις.

Η ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ δέν εἶναι μιὰ ἀφηρημένη κατηγορία σκέψης πού τό περιεχόμενό της μπορεῖ νά περιοριστεῖ στή θεωρία, ὅπως συνηθίζουν νά κάνουν κάποιοι πολιτικολόγοι ἡ ἀκαδημαϊκοί. Ἡ σοσιαλδημοκρατία εἶναι μιὰ συγκεκριμένη ἱστορική πραγματικότητα πού εἶχε στή διάρκεια ἑνός αἵωνα, μιάν ἀνάπτυξη περίπλοκη κι' ἀντιφατική.

ΟΛΟΙ σίγουρα ξέρουν πῶς σοσιαλδημοκρατικό ὀνομάζονταν τό ἐπαναστατικό ῥώσικο κόμμα, τόν καιρό τῆς Ἰδρυσῆς του καί για πολλά ἀκόμα χρόνια, μέχρι καί στόν καιρό τού Λένιν.

Η ΔΙΑΣΤΑΣΗ καί τό σχῆμα μέ τούς κομμουνιστές, ἐπιδεικνύονταν μέ τήν πάροδο τού χρόνου μέσα στήν κρίση τῆς 2ης Διεθνούς καί συγκεκριμένα στίς συγκρούσεις τού ἱμπεριαλισμοῦ κι' ἐθνικισμοῦ στίς διάφορες χώρες – μέ τήν ἐκρηξη τού πρώτου παγκόσμιου πολέμου, πολέμου ἱμπεριαλιστικοῦ, ἐξ αἰτίας τῶν ὁπορευομενιστικῶν καί ἐθνικιστικῶν θέσεων πού ἐξαρτιόνταν ἀπ' τήν ἀστική ἡγεμονία καί πού τίς ἐνστερνίσθηκαν τά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα.

ΗΤΑΝ θέσεις πού – εἶναι καλό νά τό θυμόμαστε – δέν ἔγιναν παραδεκτές ἀπ' τό Ἰταλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα πού ἔμεινε πιστό σέ μιάν ἀντίληψη ταξική καί διεθνιστική, γι' αὐτό διαφοροποιήθηκε ἀπ' τά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα, ἀποκτώντας ἔτσι μιὰ ἰδιαιτερότητα, δίνοντας σ' αὐτό τό ἴδιο ἓνα διαρκή χαρακτηριστῆρα, ὅχι σοσιαλδημοκρατικό καί πού τό ἀκολουθεῖ σ' ὅλη τή διάρκεια τῆς μακρᾶς ἱστορίας του, μέχρι τίς μέρες μᾶς. Για τό μέλλον δέν ξέρουμε.

ΔΕΝ πρέπει λοιπόν νά κοιτᾶμε πρὸς μιὰ ἀφηρημένη ἰδέα τῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἀλλά στήν ἱστορία της, στήν πραγματικότητα της, πού εἶναι περίπλοκη καί ἄντιφατική. Ἐναλλάσσονται σελίδες ἀρνητικές ἀλλά καί θετικές.

● **ΑΠΟ ΤΗ** μιὰ μεριά εἶναι ἡ ὑποστήριξη πού δόθηκε στίς ἐθνικές ἀστικές τάξεις στόν ἱμπεριαλιστικό πόλεμο, οἱ λαθήμενες ἐπιλογές πού ὀδήγησαν στή διὰλρεση καί τήν καταστολή τῶν ἐργατικῶν κινήματων καί βοήθησαν τόν ἐρχομό τού ναζισμοῦ καί τῶν ἀντιδραστικῶν καθεστώτων στήν Εὐρώπη. Ἡ ὅσους συνεισφορά (ὅπως συνέβη στήν Ἰταλία μετά τόν τελευταῖο παγκόσμιο πόλεμο) πού δόθηκε στίς ἱμπεριαλιστικές καί συντηρητικές δυνάμεις καί πού κατέληξε νά διαιρέσει τό κίνημα τῶν ἐργα-

ζόμενων τάξεων, νά τό ἀπομακρύνει ἀπ' τή διαχίρηση τού Κράτους καί νά συγκατατεθεῖ στήν παλινδρόωση τῆς καπιταλιστικῆς ἐξουσίας. Ὑπάρχουν ἀκόμη οἱ μαῦρες σελίδες τῆς ἀποικιοκρατίας, πού, ἀκόμα καί στήν περίοδο πού ἀκολούθησε τό Β' Παγκόσμιο πόλεμο, ἔχουν στιγματίσει τίς εὐρωπαϊκές σοσιαλδημοκρατικές κυβερνήσεις.

ΔΕ ΜΠΟΡΟΥΜΕ νά μήν ἔχουμε συνείδηση τέτοιων ἱστορικῶν εὐθυνῶν τῆς σοσιαλδημοκρατίας (πού ἔχουν ἀκόμα χαρακτηριστικές σοβαρὰ καί ἐπηρεάσει οὐσιαστικά μ' ἀρνητικό τρόπο, τίς μεθόδους ἀνάπτυξης καί τήν ποιότητα τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας στή Σοβιετική Ἐνωση, ὅπου μετά τήν Ὀκτωβριανή ἐπανάσταση καί για δεκαετίες μετέπειτα, ἀκόμη καί μέ εὐθύνη τῆς σοσιαλδημοκρατίας, θρέθηκε περικυκλωμένη ἡ ἀπομονωμένη ἡ – σέ πρόσφατους καιρούς – ἀπειλούμενη ἀπ' τόν ψυχρό πόλεμο καί τίς συνέπειές του). Ταυτόχρονα ἔχουμε ἤδη ἀναγνωρίσει λάθη καί εὐθύνες τῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων καί τού παγκόσμιου κομμουνιστικοῦ κινήματος – λάθη σχηματοποίησης καί σεχταρισμοῦ – πού σέ συγκεκριμένη ἐποχή καί συγκεκριμένες συνθήκες, δέν ἐπέτρεψαν νά προωθηθεῖ ἱκανοποιητικά ἡ ἀντιφασιστική, δημοκρατική ἐνότητα καί νά ἐμποδιοθεῖ ἡ στροφή στά δεξιά τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν δυνάμεων.

● **ΑΠΟ ΤΗΝ** ἄλλη μεριά ὑπάρχει ἡ συνεισφορά τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν δυνάμεων στόν αγώνα ἐνάντια στό φασισμό καί τό ναζισμό. Ὑπάρχει τό γεγονός ὅτι σέ διάφορα κράτη τά σοσιαλδημοκρατικά κόμματα – καί τά συνδικάτα πού δημιουργήθηκαν ἀπ' αὐτά – ἀποτελοῦν τή μέγιστη ἐκφραση μαζικῶν κινήματων ἐργατῶν καί ἐργαζόμενων, δηλαδή μαζῶν στίς ὁποῖες ἐπικρατοῦν προσανατολισμοί ἀντιφασιστικοί καί δημοκρατικοί, ἀπαιτήσεις καί προσδοκίες για κοινωνική δικαιοσύνη, εἰρήνη, πολιτιστική πρόοδο. Ὑπάρχει τό γεγονός ὅτι πραγματικά οἱ σοσιαλδημοκρατίες – συχνά ἐπικεφαλές κυβερνήσεων – ἔχουν ὑποσχεθεῖ μιὰ μεταρρυθμιστική πολιτική, για τήν πραγμάτωση μιᾶς κοινωνικῆς προόδου καί μερικῶν βελτιώσεων πρὸς ὄφελος τῶν ἐργαζόμενων τάξεων.

ΜΑ ΟΛΑ αὐτά ἀναζητήθηκαν καί πραγματοποιήθηκαν στή βάση τού καπιταλιστικοῦ συστήματος καί τῶν δομῶν του πού ὀδηγοῦσαν στό ἐσωτερικό τῆς λογικῆς τού καπιταλισμοῦ καί τού συστήματός του τῶν ἀνθρώπινων καί ἡθικῶν ἀξιών, οἱ ὁποῖες – στήν ἐποχή πού ὁ καπιταλισμός μπῆκε στήν ἱστορική του κρίση – ἐκμαυλίστηκαν ὁ ὁμαδικός κι' ἀτομικός ἐγωϊσμός, τό κυνήγι τού καταναλωτισμοῦ, ὁ ξεπεσμός τού ἀνθρώπου

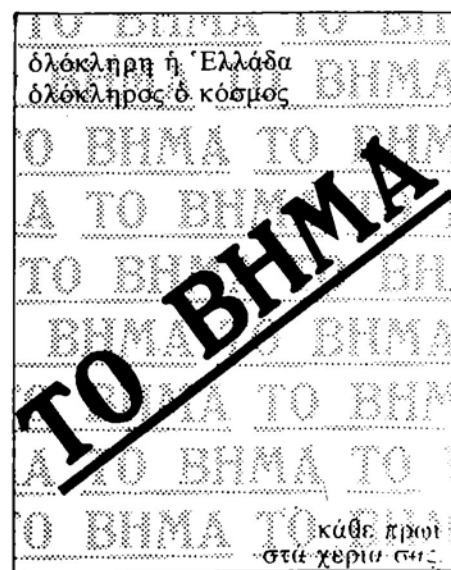
σέ ἀβουλο, τυφλό ὄργανο μιᾶς παραγωγικῆς δράσης, ἐκμηδενισμένης, ἐπινοημένης ἀπό ἄλλους, οἰκιοποιημένης ἀπό ἄλλους, μ' ὅλες τίς συνέπειες τού διχασμοῦ τῆς προσωπικότητας τού ἡθικοῦ καί κοινωνικοῦ ξεπεσμοῦ καί τῆς διάλυσης.

ΠΡΕΠΕΙ νά συνειδητοποιήσουμε βαθιά ὅτι – ἱστορικά – ἐκεῖνο πού διαχώρισε τή σοσιαλδημοκρατία ἀπ' τά κομμουνιστικά κι' ἐπαναστατικά κινήματα, εἶναι ὅτι ἐκεῖνη δέν ἀκολουθεῖ ἀληθινὴ πολιτική μετασχηματισμοῦ κι' ἀνανέωσης, ἀλλά μιὰ πολιτική μεταρρυθμιστική, μέ στόχο νά μετριάσει τίς πιό φωναχτές ἀδικίες κι' ἀντιθέσεις τού καπιταλισμοῦ καί πάντα μέσα στά ὅρια τού καπιταλιστικοῦ συστήματος.

ΟΥΤΕ πρέπει νά ξεχνιέται ὅτι ἓνα τέτοιο ἔργο κοινωνικῶν βελτιώσεων στά πλαίσια τού καπιταλισμοῦ, ἔγινε πραγματοποιήσιμο ἀπ' τόν ἱμπεριαλισμό, τήν ἀποικιοκρατία καί τή νεο-ἀποικιοκρατία.

ΜΕΣΑ ἀπ' αὐτά τά συστήματα, οἱ ἀστικές τάξεις τῶν πιό ἀναπτυγμένων χωρῶν, ἔκαναν ὁρισμένες παραχωρήσεις στοὺς ἐργάτες τῶν χωρῶν τους καί σέ καθορισμένους χώρους. Εἶναι τό φαινόμενο (πού ἀναλύθηκε ἀπ' τό Λένιν) μιᾶς ἐργατικῆς ἀριστοκρατίας, πάνω στήν ὁποία μπόρεσε νά θεμελιωθεῖ ἡ πολιτική τύχη τῆς σοσιαλδημοκρατίας. Τό κοινὸ δεδομένο ὅλων τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν παραμένει λοιπόν ἡ ἀρνηση ν' ἀγωνιστοῦν για τήν ἐξοδο ἀπ' τόν καπιταλισμό καί για τό σοσιαλιστικό μετασχηματισμό τῆς βάσης τῆς κοινωνίας.

ΚΙ ΕΙΝΑΙ ἀκριβῶς αὐτή ἡ ἀναγκαῖότητα – καταλήγει ὁ Μπερλινγούερ – πού ὀρθώνεται μπροστά σέ μᾶς, μπροστά στίς δυτικές εὐρωπαϊκές χώρες καί γενικά στίς περισσότερες ἀναπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες.

Οί ιστορικές καταβολές τῆς κρίσης καί ἡ ὑπερνίκησή της Η ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

Τό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα, κλείνοντας 60 χρόνια ἀγώνων, θρίσκεται σήμερα σέ μιά καμπή. Καί ἀνεξάρτητα ἀπό ὅποιεσδήποτε διαφορές στήν ἐκτίμηση τῶν οὐσιαστικῶν στοιχείων της, ἡ καμπή αὐτή ἀντικειμενικά, εἶναι κρίσιμη. Γιατί συνυφαίνεται μέ παρατεινόμενα φαινόμενα κρίσης καί διάσπασης στίς γραμμές του καί ταυτόχρονα, μέ τή σύγκρουση ριζικά διαφορετικῶν ἀντιλήψεων καί ἐπιλογῶν στήν ἀντιμετώπισή τους.

Ἔτσι, ὁ προσδιορισμός τῶν ἀντικειμενικῶν καί ὑποκειμενικῶν παραγόντων πού ὁδήγησαν στήν πρώτη, σέ ἔκταση καί βάθος, ἐκδήλωση αὐτῶν τῶν φαινομένων πρίν 10 χρόνια, εἶναι ἰδιαίτερα ἐπίκαιρο θέμα. Πολύ περισσότερο πού προβάλλεται τόν τελευταῖο καιρό ἀπό ὀρισμένες κατευθύνσεις, σάν ἄμεση δυνατότητα, μιά ποσοτικοῦ χαρακτήρα ἐπανασυσπείρωση τῶν δυνάμεων τῆς κομμουνιστογενούς καί εὐρύτερα τῆς «ἐαμογενούς» ἀριστερᾶς.

Μέ τήν ἀντίληψη ὅτι μόνο ἂν φωτισθοῦν ὁλόπλευρα οἱ ἱστορικές καταβολές τῆς σημερινῆς κατάστασης τοῦ κομμουνιστικοῦ καί ἀριστεροῦ κινήματος στή χώρα μας εἶναι δυνατό νά ἀναδειχθοῦν καί οἱ πραγματικές προϋποθέσεις γιά τήν ὑπερνίκηση τῶν ἀρνητικῶν πλευρῶν της, ἐπιχειρήσαμε σέ προηγούμενο ἄρθρο μιά ἀναδρομή στίς πρώτες φάσεις διαμόρφωσης τοῦ Ἐνιαίου ΚΚΕ ὡς τό 1940. Καί, παραπέρα, στούς ἀγῶνες του, ἰδιαίτερα κατά τήν κρίσιμη δεκαετία 1941-1949.

Σέ αὐτή μας τήν ἀναδρομή, ἀπορρίπτοντας τάσεις στείρας καί μηδενιστικῆς λαθολογίας καί ὑπογραμμί-

ζοντας τήν, συνολικά, βαρυσήμαντη πολιτική καί ἀγωνιστική προσφορά τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος πρὸς τοὺς ἐργαζόμενους καί γενικά τό λαό μας, σημειώσαμε, παράλληλα, τόν ἔντονα ἀντιφατικό χαρακτήρα τῆς ὅλης πορείας του καί τά σχετικά λάθη τῆς ἡγεσίας τοῦ ἐνιαίου ΚΚΕ – βαρύτατα στή 10ετία 1940-49 –. Ἐπισημαίνοντας, ὅτι τά λάθη αὐτά ἔχουν σχέση μέ ἀντιλήψεις καί πραχτικές ἐπιλογές πηγῇ τῶν ὁποίων ὑπῆρξε ἓνα τρίπτυχο ἀρνητικῶν χαρακτηριστικῶν πού ρίζωσαν καί ἀναπτύχθηκαν στίς γραμμές του. Τό τρίπτυχο, δογματισμός – ἐξάρτηση – παραμόρφωση τοῦ μαρξιστικοῦ, ἐπαναστατικοῦ χαρακτήρα του.

Στά χρόνια πού ἀκολούθησαν, μετά τό 1949, ἐγίνε ὁλοφάνερο πόσο μακροχρόνιες ὑπῆρξαν οἱ ἀρνητικές συνέπειες αὐτῶν τῶν λαθῶν – καί τῶν ἀντιλήψεων πού ὁδήγησαν στή διάπραξή τους – γιά τό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα. Ἡ βαθιά κρίση στίς ἴδιες τίς γραμμές του, ἀποτέλεσε μιά ἀπό τίς χαρακτηριστικές ἐκδηλώσεις τους.

Σέ ποιό ὅμως συγκεκριμένο ἔδαφος ἀναπτύχθηκε αὐτή ἡ κρίση; Γιατί ἐγίνε ἀναπόφευκτο τό ἀνοιχτό ξέσπασμά της μέ τή διάσπαση; Ποιές ὑπῆρξαν οἱ δύο βασικότερες ἀντιλήψεις πού συγκρούστηκαν καί συγκρούονται μέχρι σήμερα; Ποιές εἶναι οἱ πραγματικές δυνατότητες καί προοπτικές τῆς ἐνότητας τοῦ κομμουνιστικοῦ καί γενικά τοῦ ἀριστεροῦ κινήματος στή χώρα μας; Τό σημερινό ἄρθρο ἐπιχειρεῖ μιά, κατά τό δυνατόν, ὁλοκληρωμένη ἀπάντηση σ' αὐτά τά βασικά ἐρωτήματα. Πάντα στά πλαίσια ἐνός ἀνοιχτοῦ διαλόγου ἀνάμεσα στούς Ἕλληνες κομμουνιστές.

Εἶναι νομίζουμε ἀναμφισβήτητο ὅτι ἡ κρίση καί ἡ διάσπαση τό 1968 στό ἐνιαῖο ΚΚΕ, δέν συνδέονταν μόνο μέ τή συγκυρία τῆς ἀνοιχτῆς ἐκδήλωσής των. Εἶχαν τίς ρίζες τους σ' ὅλα τά μεταπολεμικά χρόνια καί ἰδιαίτερα στά χρόνια ἀπό τό 1950.

Ἐπιχειρώντας νά προσδιορίσουμε τίς συγκεκριμένες συνθήκες ἐμφάνισης καί ἀνάπτυξης αὐτῆς τῆς κρίσης, πρέπει νά σημειώσουμε ὅτι:

● Οἱ βαριές ἥττες τό 1944-45 καί τό 1949, ἄφησαν ὁδυνηρά κατάλοιπα καί εἶχαν σοβαρότατες πολιτικές ἐπιπτώσεις. Χιλιάδες πολιτικοί κρατούμενοι καί πολιτικοί πρόσφυγες – πλήρης ἀποδιοργάνωση τοῦ συνδικαλιστικοῦ καί πολιτικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος – διατήρηση τῆς ἔκτακτης νομοθεσίας τοῦ ἐμφύλιου πόλεμου – ψυ-

χώσεις καί προκαταλήψεις ἀντικομμουνιστικές. Παράλληλα ἀναπόφευκτο ἐπακόλουθό τους ἦταν: Ἡ συρρίκνωση τῆς λαϊκῆς θάσης τοῦ ΚΚΕ καί εὐρύτερα τοῦ ΕΑΜ (πού ἄρχισε τό 1945-46 γιά νά πάρει πλατιά ἔκταση στόν ἐμφύλιο), μέ κύριο στοιχεῖο – στίς σχετικές φυγόκεντρες τάσεις καί ἀνακατατάξεις – ὅχι τή διάθεση ἐπιλογῆς, «εὐκόλων» δρόμων ἀπό ἓνα μεγάλο ἀριθμό μελῶν καί ὁπαδῶν τους καί εὐρύτερα ἐργαζόμενων πού τά ἀκολουθοῦσαν, ἀλλά τή βαθιά κρίση ἐμπιστοσύνης πού προκλήθηκε πρὸς τό ΚΚΕ καί τήν ἡγεσία του ἀπό τά λάθη καί τίς ἥττες. Ἔτσι ἓνα μέρος αὐτῶν τῶν δυνάμεων μετατοπίσθηκε σταθερά πρὸς συντηρητική κατεύθυνση καί ἓνα ἄλλο, πρὸς τό χώρο τῆς εὐρείας ἀριστερᾶς (ΕΠΕΚ καί σέ συνέχεια ἀριστερή πτέρυγα τοῦ κέντρου).

● Στά χρόνια μετά τό 1949 δέν ἔγινε δυνατό νά υπάρξουν ἀποτελεσματικές διαδικασίες ὑπερνίκησης τῶν ἀρνητικῶν ἐπιπτώσεων ἀπό τά λάθη καί τίς ἥττες, ὑπερνίκησης τῆς κρίσης ἐμπιστοσύνης πρὸς τό κομμουνιστικό κίνημα καί τήν ἡγεσία του, γιατί ἐκδηλώθηκε ἐπίμονη ἄρνηση τῶν ἡγεσιῶν τοῦ ἐνιαίου ΚΚΕ: Νά προχωρήσουν σέ μιά οὐσιαστική καί σέ βάθος κριτική ἐκτίμηση τῆς πορείας του ὡς τόν ἐμφύλιο πόλεμο. Νά ἀναδείξουν τά πραγματικά λάθη καί τίς αἰτίες τους, ὥστε ἐξοπλισμένο τό κόμμα μέ ἀναγκαῖα διδάγματα καί μέ τήν αἴσθηση τῆς νέας ἐσωτερικῆς καί διεθνούς πραγματικότητας, νά χαράξει στρατηγική καί νά διαγράψει ἄμεσες πολιτικές ἐπιλογές ἀντίστοιχες μέ τίς ἀπαιτήσεις ἀνάπτυξης τοῦ ἐργατικοῦ καί δημοκρατικοῦ κινήματος.

Αὐτή ἡ ἄρνηση ἐκδηλώθηκε, στά χρόνια 1950-56, μέ τήν προσκόλληση τῆς ἡγεσίας Ζαχαριάδη στήν ἀποψη ὅτι ἦταν δικαιωμένη πολιτική ἡ ἐπιλογή τῆς ἐνοπλῆς ἀναμέτρησης τοῦ 1946-49. Μέ τήν προσκόλλησή της σέ ἀντιλήψεις ὅτι τό πρόβλημα τῆς ἐξουσίας δέν εἶχε κριθεῖ μετά τήν ἥττα, ὅτι συνεχίζεται ἡ «ἐπαναστατική κατάσταση», ὅτι ἐπιβάλλεται νά παραμείνει «τό ὄπλο παρά πόδα» καί νά ὑπάρξει ἐτοιμότητα γιά μιά νέα – μέ τή μιά ἡ τήν ἄλλη μορφή – ἀναμέτρηση σέ κάποια «εὐκαιρία» πού θά δημιουργηθεῖ ἀπό τήν κρίση τοῦ καθεστώτος. Ἀντίστοιχη ἦταν ἡ γενική πολιτική τοῦ ΚΚΕ, πολιτική πολωτική, ὅχι μόνο ἐναντί τῆς δεξιᾶς, ἀλλά καί ἐναντί τῶν κεντρώων καί ἄλλων ἀριστερῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων.

● Οἱ τέτοιες ἀντιλήψεις καί πολιτική πρακτική τίς ὁποῖες δέν ἀπέβαλε οὐσιαστικά ἡ ἡγεσία Ζαχαριάδη, οὔτε ὅταν ἀποσιώπησε τά περὶ «ἐπαναστατικῆς κατάστασης» καί τοῦ ὅπλου «παρά πόδα», οὔτε ὅταν ἐγκαίνασε, ἀπό τό 1954, μιά πιό ἐλαστική πολιτική ἐναντί τῶν κεντρώων καί τῶν ἄλλων ἀριστερῶν δυνάμεων διευκόλυναν ἀντικειμενικά τήν ταχτική τῶν ἀντιδραστικῶν δυνάμεων μετά τό 1950, δηλαδή τό στείρο ἀντικομμουνισμό – τή διαιώνιση τοῦ τρομοκρατικοῦ, νομικοῦ καί πολιτικοῦ, καθεστώτος τοῦ 1946-49 – τή διατήρηση τῆς πολιτικοῖδεολογικῆς ἐπιρροῆς τους σέ πλατιές λαϊκές μάζες – τήν ἀνακοπή τῶν πολιτικῶν τάσεων γιά διαμόρφωση ὁμαλῶν δημοκρατικῶν πολιτικῶν συνθηκῶν πού ἐκφράσθηκαν μέ τήν ἀνάδειξη κυβερνήσεων τῆς ΕΠΕΚ τό 1950-52.

Ἀπό τό ἄλλο μέρος, οἱ ἴδιες ἀντιλήψεις καθὼς καί ἡ ἴδια πρακτική δυσκόλευσαν τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἐργατικοῦ καί δημοκρατικοῦ κινήματος καί εἰδικότερα τήν προώθηση μιᾶς πλατιᾶς δημοκρατικῆς πατριωτικῆς συσπείρωσης καί συνεργασίας, ἐναντί τῆς πολιτικῆς τῆς Δεξιᾶς καί τῶν ἔξω ἱμπεριαλιστῶν καί, τελικά, συντηροῦσαν ἡ καί ἐπέτειναν τήν κρίση ἐμπιστοσύνης πρὸς τό κομμουνιστικό κίνημα καί τήν ἡγεσία του, τροφοδοτοῦσαν τήν ἀνάπτυξη καί ἄλλων ἰδεολογικοπολιτικῶν ρευμάτων καί σχημάτων στόν κοινωνικό καί πολιτικό χῶρο πού σχεδόν «μονοπωλιακά» ἐξέφραζε τό ΚΚΕ ὡς τό 1945 – ρευμάτων καί σχημάτων πού μετά τό 1974 συνέκλιναν, βασικά στό ΠΑΣΟΚ.

● Μέ βάση τήν ἄμεση ἐπαφή τῶν κομμουνιστῶν καί τῶν ἀριστερῶν δυνάμεων στήν Ἑλλάδα μέ τήν πραγματικότητα καί τίς καθημερινές ἀπαιτήσεις τοῦ κινήματος καί μέ τήν πρωτοπόρα ἀγωνιστική συμβολή τους, σημειώθηκαν στά χρόνια ὡς τό 1956, σημαντικές καταχτήσεις στό πολιτικό καί ὀργανωτικό πεδίο (ἀποτελέσματα, ἐκλογῶν 1950, 1951 καί 1956, δημοτικῶν ἐκλογῶν 1954, ἀπόλυση χιλιάδων πολιτικῶν κρατουμένων, ἀνασύνταξη κομματικῶν δυνάμεων, θήματα στήν ἀναδιοργάνωση τοῦ ἐργατικοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος κλπ.) – Ἀναπτύχθηκαν σοβαροὶ κοινωνικοὶ καί πολιτικοὶ ἀγῶνες – Πραγματοποιήθηκαν πλατιεῖς δημοκρατικές συνεργασίες. Ἐτοί, ἡ ἐφαρμογή τῆς γενικά λαθεμένης πολιτικῆς τῆς τότε ἡγεσίας, παρουσίαζε στήν πορεία μέσα στή ζωὴ καί τήν πράξη, ἔντονα ἀντιφατικά στοιχεῖα. Ταυτόχρονα ὅμως, ἡ διάσταση ἀνάμεσα σέ αὐτή τήν πολιτική καί τήν ἐξελισσόμενη πραγματικότητα στή χώρα μας, γίνονταν ὅλο καί πιό ἐμφανῆς στίς συνειδησεις τῶν κομμουνιστῶν δὲ ἐσωτερικό καί τό ἐξωτερικό. Καί, στό ἔδαφος αὐτῆς τῆς διάστασης καί τῶν σχετικῶν ἀναπάντητων ἐρωτημάτων πού προκαλοῦσε, ἄρχισαν νά ἀναπτύσσονται διαφοροποιήσεις καί τάσεις στίς γραμμές τοῦ κινήματος, μέ κατεῦθυνση ἀντιπαράθετῃ πρὸς τήν ἡγεσία Ζαχαριάδη.

Ἡ ἀντιμετώπιση τῶν τέτοιων διαφοροποιήσεων μέ διοικητικά μέτρα, μέ χρησιμοποίηση ἀποκρουστικῶν μεθόδων πολιτικῆς καί φυσικῆς ἐξουδετέρωσης τῶν φορέων τους – ἰδιαίτερα στίς σοσιαλιστικές χώρες ὅπου ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ δεχόταν καί τήν ἔντονη ἐπίδραση τῶν παροξυνόμενων, τήν περίοδο 1948-1953, σταλινικῶν

μεθόδων – ὁδήγησε σέ διαμόρφωση ἀνώμαλου ἐσωκομματικοῦ καθεστώτος, σέ μιά προϊούσα παραμόρφωση συνολικά τοῦ κόμματος καί στήν ἀνάπτυξη τῶν ἐσωκομματικῶν συγκρούσεων ἰδιαίτερα στό ἐπίπεδο τῶν κομματικῶν δυνάμεων πού βρίσκονταν στίς σοσιαλιστικές χώρες, καί σέ ἐμφάνιση ἔντονων συμπτωμάτων κρίσης.

Τά προβλήματα πού πρόβαλαν μέσα ἀπό αὐτή τή διαδικασία, ἀναφέρονταν στή γενική πολιτική γραμμή καί στό ἐσωκομματικό καθεστῶς. Καί ἡ ἔξυνσή τους μέ ἀντιπαράθεση πρὸς τήν πολιτική καί πρακτική τῆς ἡγεσίας Ζαχαριάδη, ἐπιταχύνθηκε μέ ἀνοιχτὴ ἐνθάρρυνση ἡγετικῶν στελεχῶν τοῦ ΚΚΣΕ – μετά τό θάνατο τό 1953 τοῦ Στάλιν – στά πλαίσια τῆς προετοιμασίας τοῦ 20ου συνεδρίου τοῦ 1956. Μέ τήν 6η ὁλομέλεια πού συγκλήθηκε τό Μάρτη 1956 – ὕστερα ἀπὸ πρωτοβουλία ἐπιτροπῆς ἀπὸ ἐκπροσώπους τοῦ ΚΚΣΕ, καί ἄλλων πέντε κομμουνιστικῶν κομμάτων σοσιαλιστικῶν χωρῶν, ἐπιτροπῆς πού ἔκανε τήν εἰσήγηση καί ἀνέδειξε, οὐσιαστικά, νέα ἡγεσία – δόθηκε μιά διέξοδος στήν ἀναπτυσσόμενη τότε κρίση στίς γραμμές τοῦ ΚΚΕ.

● Στίς ἀποφάσεις τῆς 6ης ὁλομέλειας, καθὼς καί στήν προγραμματική διακήρυξη τῆς 7ης ὁλομέλειας τό 1957 καί στό τελικό κείμενο προγράμματος τοῦ 8ου συνεδρίου τοῦ ΚΚΕ τό 1961, ἐκφράστηκαν, ὡς ἕνα βαθμὸ, ὁρθές γενικές ἀντιλήψεις γιά τήν ἀντιμετώπιση ὁρισμένων προβλημάτων πού βρίσκονταν στή βάση τῆς κρίσης (καταδίκη τοῦ ἀνώμαλου ἐσωκομματικοῦ καθεστώτος, ἀπομάκρυνση τῆς ἡγεσίας Ζαχαριάδη, καταγγελία τοῦ πολιτικοῦ σχεταρισμοῦ, διόρθωση τῆς στρατηγικῆς τοῦ κόμματος πρὸς τήν ἐθνική δημοκρατική ἀλλαγὴ καί πρὸς ἀντίστοιχες κοινωνικές καί πολιτικές συμμαχίες). Ἐξ ἄλλου τό ἴδιο τό γεγονός τῆς 6ης ὁλομέλειας – ὅπως καί τοῦ 20ου συνεδρίου πού ἀποκάλυψε χοντροειδεῖς παραμορφώσεις τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας καί τῆς ἐπαναστατικῆς πρακτικῆς στήν περίοδο τῆς παντοδυναμίας τοῦ Στάλιν – συνέβαλε, ἀντικειμενικά, στόν περιορισμὸ τῶν ἀναστολῶν ἀνάπτυξης τῆς κριτικῆς σκέψης καί τῆς αὐτόνομης δημιουργικῆς προβληματικῆς τῶν κομματικῶν μελῶν καί στελεχῶν στό ἐσωτερικό – στήν ΕΔΑ, στίς φυλακὲς καί στήν ἐξορία.

Τό ὅτι ὅμως οἱ ἀλλαγές στό ΚΚΕ τό 1956 ὑπῆρξαν καρπὸς μιᾶς νέας ἀνοιχτῆς ἐπέμβασης Κ.Κ. ἄλλων χωρῶν – μέσω δυνάμεων τοῦ ΚΚΕ πού βρίσκονταν ὡς πολιτικοὶ πρόσφυγες στίς σοσιαλιστικές χώρες καί μάλιστα ὅχι μέ τήν κατάφαση τῆς πλειοψηφίας τους – καί δέν συνδέθηκαν ἄμεσα μέ τούς προβληματισμοὺς καί τή συμμετοχὴ τῶν κομμουνιστῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ, εἶχε σάν ἀποτέλεσμα: Ἡ ἔκταση καί τό βάθος τῆς κριτικῆς διερεύνησης τῶν λαθῶν καί – σέ σχέση μέ αὐτὴ – τῶν ἀλλαγῶν στό πολιτικό πεδίο καί στό ἐσωκομματικό καθεστῶς τοῦ ΚΚΕ, νά μὴν ξεπεράσει τά ὅρια τῶν ἀντιστοιχιῶν στό ΚΚΣΕ. Καί νά ὑπάρξουν, σέ συνέχεια – ὑπὸ τήν ἐπίδραση καί τῆς ἐμφάνισης τοῦ νεοσταλινισμοῦ στό ΚΚΣΕ – σοβαρά ἀρνητικά στήν παραπέρα πορεία τοῦ ΚΚΕ.

Αὐτό ἐκφράστηκε συγκεκριμένα:

α) Στίς ἀποφάσεις τῶν ἐπόμενων κομματικῶν σωμάτων ἀπὸ τήν 6η ὁλομέλεια ὡς τό 8ο συνέδριο τοῦ 1961.

β) Στήν ἀνάδειξη ἡγεσίας ἀπὸ στελέχη πού στό μεγαλύτερο μέρος τους δέν διέθεταν οὐσιαστικά ἰδεολογικοπολιτικά ἐχέγγυα ἀνάνεψης καί πού ἦταν γιά πολλὰ χρόνια ἐξοκομμένα ἀπὸ τό ζωντανό κίνημα τῆς χώρας. Καί, ἐπὶ πλέον, ἡγεσίας ἐξαρτημένης ἀπὸ τό ΚΚΣΕ περισσότερο ἀπὸ ὅτι ἡ προηγούμενη.

γ) Στήν ἄδικη κριτικὴ καί θετικῶν στοιχείων τῆς δράσης τοῦ Ζαχαριάδη (γράμμα του τῆς 28.10.40) καί στό φόρτωμα σ' αὐτόν τῆς εὐθύνης λαθῶν γιά τά ὁποῖα δέν ἦταν ἄμοιρη ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ.

δ) Στό πέρασμα τῶν ἀποφάσεων τῆς 6ης καί σέ συνέχεια τῆς 7ης καί 8ης ὁλομέλειας στίς κομματικές ὁργανώσεις – πού λειτουργοῦσαν τότε μόνο στίς σοσιαλιστικές χώρες – μέ μαζικές διαγραφές, μέ μέθοδες, κάθε ἄλλο «ἀνανεωτικές».

Ἐκφράστηκε, γενικώτερα, στήν ἀδυναμία ἀντιμετώπισης δύο καίριων ἀναγκῶν: Μιᾶς οὐσιαστικῆς κριτικῆς ἐκτίμησης τῆς πορείας τοῦ κόμματος, ἰδιαίτερα στὴν δεκαετία 1941-49, μιᾶς βαθύτερης ἀνάλυσης τῆς πολιτικῆς πραγματικότητας στήν Ἑλλάδα – στή δυναμικὴ τῆς ἐξέλιξής της – ὅπως διαμορφώνονταν μετά τόν ἐμφύλιο καί, μιᾶς ἐγκαίρης καί μέ καθαρὴ προοπτικὴ ἀντιμετώπισης τοῦ προβλήματος οἰκοδόμησης τοῦ κόμματος στό ἐσωτερικό μέ βάση, τίς ἀντικειμενικές δυνατότητες καί ἀπαιτήσεις τῆς περιόδου μετά τό 1956 καί ἰδιαίτερα τῶν χρόνων 1963-67 πρὸς ἀντιγραφειο-

κρατική, δημοκρατική κατεύθυνση (μέ αξιοποίηση των εύκαιρων «ντέ φάκτο» νομιμοποίησης του κομμουνιστικού κινήματος, μέσω σταδιακής μετεξέλιξης της ΕΔΑ σε μαρξιστική και λενινιστική κόμμα – με ολοκληρωμένη και ουσιαστική διάρθρωση και λειτουργία των κομματικών δυνάμεων του εσωτερικού στην ΕΔΑ – με ανάδειξη κέντρου καθοδήγησης, πλήρους ευθύνης στη λήψη των αποφάσεων για όλα τα προβλήματα – και γι' αυτά που αφορούσαν την προετοιμασία πέρασματος σε συνθήκες παρανομίας – στην Ελλάδα).

Εκφράστηκε τελικά, στην όχι ουσιαστική απαγκίστρωση του ΚΚΕ και της νέας ηγεσίας του από αντιλήψεις και πρακτική που είχαν επικρατήσει ως το 1956 με πηγή το τρίπτυχο: δογματισμός – εξάρτηση – γραφειοκρατικές αντιδημοκρατικές παραμορφώσεις του επαναστατικού χαρακτήρα του. Έτσι, στα χρόνια που ακολούθησαν και στα πλαίσια της όλο και περισσότερο εκδηλης αδυναμίας της ηγεσίας του να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των εξελίξεων στη χώρα μας, δεν άργησαν να εμφανισθούν συμπτώματα ύποτροπής της κρίσης.

★ ★ ★

Η διαδικασία της ανάπτυξης τέτοιων φαινομένων και της ώριμησης βαθιών αλλαγών, συνδέεται με τις συγκεκριμένες πολιτικές και κομματικές εξελίξεις εκείνων των χρόνων:

● Ός το 1963, λόγω των όχι σύνθετων προβλημάτων που έθετε η πάλη ενάντια στην κυβέρνηση της δεξιάς, δεν γινόταν ιδιαίτερα αίσθητες οι άρνητικές πλευρές του νέου κομματικού καθεστῶτος και των πολιτικών του κατευθύνσεων. Δέν εμφανίζονταν σαφώς η διάσταση, ανάμεσα στις αντιλήψεις και στις εμπειρίες των κομμουνιστών και των άριστερών δυνάμεων στο εσωτερικό, ανάμεσα στις απαιτήσεις ανάπτυξης του εργατικού και δημοκρατικού κινήματος και από το άλλο μέρος στις γενικές πολιτικές κατευθύνσεις και την πρακτική της ηγεσίας του ΚΚΕ στο εξωτερικό. Στη φάση, όμως, που διαμορφώθηκε μετά την πτώση της κυβέρνησης της δεξιάς το 1963, φάση περίπλοκη – ιδιαίτερα το 1965-67 – με πολύ πιο σύνθετα προβλήματα, η διάσταση αυτή πρόβαλε συνεχώς και πιο έντονα, θέτοντας έπιταχτικά τόσο το πρόβλημα της έπεξεργασίας και προώθησης πολιτικής γραμμής και στόχων αντίστοιχων με τις πραγματικές απαιτήσεις και δυνατότητες, όσο και το πρόβλημα της εξασφάλισης της οργανωτικής και της ουσιαστικής δημοκρατικής λειτουργίας και συμμετοχής των κομματικών δυνάμεων στο εσωτερικό. Και η άρνηση της ομάδας που είχε επικρατήσει στη νέα ηγεσία του ΚΚΕ (ν' αναγνωρίσει αυτές τις ανάγκες του κινήματος που γίνονταν πιεστικές, όχι μόνο δυσκόλευε την όρθότερη και άμεση διεύθυνση των κοινωνικών και πολιτικών αγώνων, αλλά και προδιάγραφε κινδύνους σοβαρών λαθών. Πολύ περισσότερο που σταδιακά είχε διαμορφώσει μία πολιτική γραμμή σεχταριστική, χοντροκομμένη στη σύλληψή της και άλλοπρόσαλλη στην έφαρμογή της. Μία πολιτική γραμμή που προβαλλόταν με «επαναστατικές» θέσεις και φόρμουλες σάν «καθαρή» μαρξιστικολενινιστική και ταυτόχρονα, στην προοπτική της και στην πρακτική της, είχε έντονες δεξιές αποκλίσεις και αντίστοιχα στοιχεία όπορουνιστικής και λεγκαλιστικής έφρησύχησης.

● Η ομάδα αυτή – με τέτοια πολιτική γραμμή και με μακρόχρονη απόσπαση από το κίνημα της χώρας – στάθηκε άνικανη νά συλλάβει τη δυναμική της εξέλιξης μίας περίπλοκης κατάστασης, σάν αυτή που διαμορφώνονταν στη χώρα μας και τους κινδύνους που περιέκλειε.

Έτσι, ενώ όλα τα στοιχεία έδειχναν:

Πρώτον, ότι δέν είχε πραγματοποιηθεί, ουσιαστικά, δημοκρατική στροφή στην πορεία της χώρας μετά την πτώση της κυβέρνησης της Δεξιάς και το σχηματισμό κυβέρνησης κέντρου. Ότι, παρόρα, αναπτύσσονταν μία κλιμακούμενη άντεπίθεση των ακραίων έγχώριων και άλλοδαπών αντιδραστικών δυνάμεων, με έπικεντρο το παλάτι, για την άνατροπή της νέας κυβέρνησης που – παρά τους κρίσιμους συμβιβασμούς και τις ταλαντεύσεις της – δέν είχε ύποταγεί σέ αυτές τις δυνάμεις. Καί, ότι μετά και την αδυναμία άνακοπής των διαδικασιών άνωμαλίας, που άνοιξε το βασικό πραξικόπημα του '65, ό κίνδυνος της κατάλυσης και των άστικών κοινοβουλευτικών πλαισίων ήταν «έπί θύραις» και

Δεύτερον, ότι άπαιτούνταν αντίστοιχοι πολιτικοίδοελογικοί προσανατολισμός του κινήματος, του λαού γενικά, και ύποταγή των πολιτικών, μαζικών και οργανωτικών καθηκόντων, στο στόχο της άντιμετώπισης των κινδύνων της δικτατορίας:

Η ομάδα αυτή, έμενε άμετακίνητη σέ προωθημένα αίτήματα και συνθήματα που είχε προβάλει το 1964, όξύνοντας μάλιστα το θέμα της νομιμοποίησης του ΚΚΕ. Κορύφωμα αυτού του άποπροσανα-

τολισμού της άποτελούν τά «ντοκουμέντα» της 10ης όλομέλειας της Κ.Ε., τρεις περίπου μήνες πριν το πραξικόπημα της 21.4.67.

Στά χρόνια 1965-67 έγινε περισσότερο από κάθε άλλη φορά ξεκάθαρη η άναντιστοιχία ανάμεσα στην εξέλισσόμενη ελληνική πραγματικότητα και τις άπαιτήσεις διεύθυνσης του εργατικού και δημοκρατικού κινήματος και, από το άλλο μέρος, στη γενική πολιτική γραμμή, τις έπιλογές και κατευθύνσεις που άκολουθούσε η ηγεσία του ένιαίου ΚΚΕ, έπιλογές και κατευθύνσεις, πλήρως άποπροσανατολιστικές για το κίνημα. Καί ό συγκλονισμός που προκάλεσε το στρατιωτικό πραξικόπημα της 21.4.67 έπιτάχυναν τη συνειδητοποίηση αυτού του γεγονότος, τη συνειδητοποίηση της άνάγκης για μία βαθιά τομή, για μία όλόπλευρη άνανέωση του κόμματος. Πολύ περισσότερο που η πολιτική χρεοκοπία της ηγετικής όμάδας κορυφώνονταν από το ότι όχι μόνο αίφνιδιάστηκε, αλλά και άποκαλύφθηκε ότι δέν είχε εξασφαλίσει ούτε τις πιο στοιχειώδεις προϋποθέσεις για πέρασμα του κόμματος σέ κατάσταση παρανομίας – παρά το ότι το κράτημα από την ίδια της ευθύνης προετοιμασίας για ένα τέτοιο ένδεχόμενο προβάλλονταν στα προηγούμενα χρόνια σάν ένας από τους βασικούς λόγους της παράτασης παραμονής του καθοδηγητικού κέντρου και των μηχανισμών του, στο έξωτερικό.

Τό αίτημα που πρόβαλε σ' αυτές τις συνθήκες – αίτημα της μεγάλης πλειοψηφίας των κομμουνιστών και των άριστερών δυνάμεων – ήταν η άμεση κριτική έκτίμηση της πορείας του κινήματος μέχρι τη δικτατορία, η έπισημάνση των λαθών και καθυστερήσεων, η λήψη των άναγκαίων μέτρων.

● Μπροστά σ' αυτό το έπιτακτικό αίτημα, η ηγετική όμάδα στην ΚΕ του ΚΚΕ στο έξωτερικό – με έπί κεφαλής τόν Κ. Κολιγιάννη – άφου άπέφυγε συστηματικά την παρουσία στελεχών του κόμματος, από το έσωτερικό, σέ όποιοδήποτε κομματικό όργανο ή σωμα, όργάνωσε, το Φλεβάρη του 1968, τη 12η «όλομέλεια» της ΚΕ.

Ό τρόπος όργάνωσής της και παραπέρα:

α) το γεγονός ότι με σημαία ένα έπίσημο γράμμα της ΚΕ του ΚΚΣΕ που διαβάστηκε σ' αυτήν – στο όποιο, πριν κάν συζητήσουν οι Έλληνες κομμουνιστές, ένα άλλο ΚΚ άποφαινόταν ότι οι εξελίξεις στη χώρα μας έπιβεβαίωσαν την όρθότητα των αποφάσεων της ΚΕ του ΚΚΕ! – εκδηλώθηκε κατηγορηματικά η άρνησή της για όποιαδήποτε ούσιαστική διερεύνηση λαθών και αδυναμιών και έπιχειρήθηκε νά φορτωθούν οι έυθύνες για τη νέα άποτυχία σ' όσους διαφωνούσαν και άπαιτούσαν άλλαγές και

β) το ότι στο «κομματικό» αυτό σωμα, έντονα άμφισβητούμενης έγκυρότητας και με βάση την μειοψηφία των συνολικών μελών της ΚΕ έπέμεινε η ηγετική όμάδα νά παρθούν σοβαρές άποφάσεις, συνδεόμενες με διοικητικά μέτρα εναντίον μελών του πολιτικού γραφείου και της ΚΕ και με άυθαίρετη άλλόιση της σύνθεσης των καθοδηγητικών όργάνων.

Έδειχναν ότι η όμάδα αυτή ήθελε νά έπιβάλει πραξικοπηματικές λύσεις σέ κάτρια προβλήματα του κόμματος, κλείνοντας κάθε δρόμο – έκτός από την ύποταγή σέ τετελεσμένα γεγονότα – ύπεύθυνης άντιμετώπισής τους σέ ένιαία κομματικά πλαίσια. Καί ότι προωθούσε άδίστακτα τη διάσπαση.

Η άντίσταση της πλειοψηφίας των μελών της τότε ΚΕ και γενικά του μεγαλύτερου μέρους των κομματικών όργανώσεων, δέν έξέφραζε άπλά, άντίσταση σέ ένα πραξικόπημα. Έξέφραζε άντίσταση σέ μία κατάσταση που ούσιαστικά άποτελούσε άνακύκλωση όλων των πτυχών του τρίπτυχου δογματισμός – εξάρτηση – παραμόρφωση του επαναστατικού και δημοκρατικού χαρακτήρα του κόμματος. Καί, σέ μία προσπάθεια διώνισης αυτού του τρίπτυχου όταν στο κόμμα είχε ώριμάσει σάν ιστορική άναγκαιότητα η όριστική άποβολή του, το άνοιγμα του δρόμου για μία όλόπλευρη άνανέωση του.

● Η άνοιχτή σύγκρουση το 1968 στην ηγεσία και γενικά στις γραμμές του ένιαίου ΚΚΕ, δέν ήταν «κεραυνός έν αίθρια». Όρίμασε σέ μία σχετικά μακρόχρονη, με άργούς ρυθμούς, διαδικασία κατά την όποια – μετά και το 1956 – πολλαπλασιάζονταν οι άντιδράσεις στελεχών και μελών του κόμματος, στο έσωτερικό και το έξωτερικό, άπέναντι στην προϊούσα ανεπάρκεια της κομματικής ηγεσίας στο έξωτερικό, άπέναντι στις όλοένα και πιο άρνητικές πτευρές των πολιτικών αντιλήψεων και πρακτικής της και του έσωκομματικού καθεστῶτος που οίκοδομούσε.

Οι άντιδράσεις αυτές εκφράζονταν: Έίτε στην έφαρμογή των κατευθύνσεων της στο έσωτερικό με όχι «όρθόδοξο» τρόπο, με προσπάθεια δηλαδή νά παρακάμπτονται τά στοιχεία που έμπόδιζαν την άνάπτυξη του εργατικού και δημοκρατικού κινήματος και νά σημειώνονται – όπως σημειώθηκαν – έπιτυχίες (έκλογές 1958, «άνένδοτος αγώνας» 1961-63, άνάπτυξη της ΕΔΑ, της Δ.Ν.Λ. και του μαζικού κινήματος στα χρόνια 1964-65 κλπ.) – Έίτε σέ πιέσεις

πρός όρθές επιλογές (όπως ό προσωρινός προσανατολισμός της ήγεσίας του ΚΚΕ – στην 7η όλομέλεια τό 1964 – γιά μετεξέλιξη της ΕΔΑ) – Είτε σέ χειρισμούς και τοποθετήσεις, άνοιχτά αντίθετες προς τίς αποφάσεις της κομματικής ήγεσίας (ψήφος άνοχής στην κυβέρνηση κέντρου, τό 1965 – πρωτοβουλίες στό έσωτερικό γιά όμαλή δημοκρατική διέξοδο τό 1966-67 – διαφωνίες στην έξωπραγματική, τό λιγότερο, άπόφαση γιά δημιουργία άριθμού κομματικών όμάδων μέσα στην ΕΔΑ, στό τέλος του 1965 – δημόσια αντίδραση σέ δηλώσεις του Γκρομύκο γιά τό κυπριακό και σέ διώξεις σοβιετικών συγγραφέων – άπόφαση του ΕΣ του ΠΑΜ πού έπεσήμαινε τόν Όκτώβρη του 1967 τή χλυσή στάση της ΕΣΣΔ έναντι της χούντας κλπ.).

Μέσα από αυτές τίς αντιδράσεις – οι φορείς των όποιών αντιμετώπιζονταν μέ αντιδημοκρατικά και φατριαστικά μέτρα – και τίς σχετικές αντιπαράθεσεις, διαμορφώθηκαν στίς γραμμές του ΚΚΕ ως και την ΚΕ όλο και σαφέστερα, έκτιμήσεις και θέσεις ριζικά διαφορετικές από κείνες της ήγετικής όμάδας και των έξωελλαδικών στηριγμάτων της σέ σειρά θεμελιακά προβλήματα. Γιά νά συμπυκνωθούν τελικά σέ μία γενικότερη αντίληψη και κατεύθυνση πού έκφράστηκε άνοιχτά στην σύγκρουση του 1968. Μία αντίληψη και κατεύθυνση σύμφωνα μέ την όποια τό κόμμα όφείλει:

α) Νά στηρίζεται στην χάραξη της στρατηγικής και των άμεσων πολιτικών επιλογών του, πρώτα από όλα στα κοινωνικά και πολιτικά δεδομένα της ελληνικής πραγματικότητας, στις έσωτερικές δυνάμεις της επανάστασης, και στην άκριθή έκτίμηση των διεθνών όρων της πάλης του σέ κάθε φάση. Καί γι' αυτό νά είναι έξοπλισμένο μέ τά διδάγματα από μία ούσιαστική κριτική και άυτοκριτική διερεύνηση της πορείας του ως μέ δημιουργική κατανόηση της μαρξιστικής και λενινιστικής θεωρίας και

β) Νά άναπτύσσεται και νά λειτουργεί σάν άυτόνομο επαναστατικό και δημοκρατικό κόμμα, ύπόλογο άπέναντι στην έργατική τάξη και τό Λαό της χώρας μας, άποκλειστικά ύπεύθυνο στην καθοδήγηση των άγώνων γιά τίς άναγκαίες επαναστατικές άλλαγές στην Έλλάδα. Καί, στα πλαίσια αυτά, νά εκπληρώνει ούσιαστικά τό διεθνιστικό του χρέος.

Αυτή η γενική αντίληψη και κατεύθυνση πού άποτέλεσε και άποτελεί τή βάση των πολιτικοϊδεολογικών έπεξεργασιών όλων των πλευρών της άνανεωτικής προσπάθειας μέ ίδιαίτερο, τελικά, κομματικό φορέα, τό ΚΚΕ έσωτ. συγκρούστηκε και συγκρούεται μέ μία ριζικά αντίθετη αντίληψη και κατεύθυνση γιά την «επανάσταση», γιά τό χαρακτήρα του κόμματος και τό ρόλο του. Μέ μία αντίληψη και κατεύθυνση συμπυκνωμένη στο τρίπτυχο δογματισμός – έξάρτηση – γραφειοκρατική αντίδημοκρατική παραμόρφωση του κομμουνιστικού κινήματος της όποίας φορέας ήταν η όμάδα Κολιγιάννη, τό 1968 και σέ συνέχεια η ήγεσία του «ΚΚΕ».

● Τό ότι άποκλεισθηκε νά επικρατήσουν οι άνανεωτικές αντιλήψεις και κατευθύνσεις, μέ τή θέληση της πλειοψηφίας των καθοδηγητικών όργάνων και κομματικών δυνάμεων τό 1968, σέ ένιαία κομματικά πλαίσια και έγινε δυνατή η έπιβολή της διάσπασης μέ πραξικόπημα, όφείλεται στην ύποτροπή τότε του άνώμαλου έσοκομματικού καθεστώτος στό ένιαίο ΚΚΕ. Κυρίως όμως όφείλεται στην άπροσημάτιστη επέμβαση του ΚΚΣΕ πού στόχο είχε νά άποφευχθεί, πάσει θυσία, μία εξέλιξη στο ΚΚΕ μέ κατεύθυνση τή βαθιά και όλόπλευρη άνανέωσή του, μία εξέλιξη πού θά όδηγούσε στην άποτίναξη της έξάρτησης και στην άποκάλυψη ότι η συνέχεια της και μετά την άυτοδιάλυση της ΚΔ, τό 1943, άποτέλεσε κύρια πηγή της κακοδιαμονίας του.

Ήταν από την άρχή, αλλά και έγινε στην πορεία περισσότερο φανερό ότι η διάσπαση επιλέχθηκε έν ψυχρών μπροστά σέ ένα τέτοιο «κίνδυνο» και μάλιστα σε χρόνο δύσκολο και παρανομίας, γιά νά «περάσει» εύκολότερα μέ συγκάλυψη των πραγματικά ύπεύθυνων. Άλλωστε τό πραξικόπημα της 12ης «όλομέλειας» δέν ήταν δυνατό νά άποφασισθεί, και, πολύ περισσότερο, νά έπιβίωθεί, χωρίς τή στήριξη του στην ήγεσία του ΚΚΣΕ. Χαρακτηριστική άποδειξη δέν άποτελεί μόνο τό άρχικό γράμμα της πού διαβάστηκε σ' αυτή την «όλομέλεια», αλλά και οι συνεχιζόμενες από τότε έπεμβάσεις της στα έσωτερικά του ελληνικού κομμουνιστικού κινήματος, έπεμβάσεις πού θαθαίνουν και διαιωνίζουν την κρίση και διάσπαση.

Χαρακτηριστικές έξ άλλου έκδηλώσεις αυτών των έπεμβάσεων είναι όσα συντελέστηκαν μετά τό 1968 στα κομματικά σώματα του «ΚΚΕ»: Ή σφραγίδα του ΚΚΣΕ τέθηκε έντονα σ' αυτά τά σώματα μέ τόν άποκλεισμό κάθε ούσιαστικής κριτικής και άυτοκριτικής έκτίμησης της πορείας του κινήματος κατά την κρίσιμη δεκαετία 1941-49, καθώς και κατά τά χρόνια πού όδήγησαν στην δικτατορία. Τέθηκε, έξ άλλου, αυτή η σφραγίδα στην «επαναστατική άνανέωσή», στα πρώτα βήματά του «ΚΚΕ», μέ τό φόρτωμα εύθυνών

στην ήγεσία Κολιγιάννη – στη 17η όλομέλεια τό 1973 – όχι γιά τά πραγματικά λάθη της, αλλά γιά άποφάσεις και έκδηλώσεις στην πολιτική της πού – από πιό σχεταριστική σκοπιά – θεωρήθηκαν λαθεμένες και πού όμως γιά τίς όποιες ήταν άπόλυτα σύμφωνη η ήγεσία του ΚΚΣΕ. Καί, τελικά, μέ την αίφνιδιαστική άποπομπή του Κ. Κολιγιάννη σ' αυτή την όλομέλεια, έμπνευσμένη από τό ΚΚΣΕ, χωρίς καν την παρουσία του και σέ συνέχεια τόν άποκλεισμό της παρουσίας του και από τό 9ο συνέδριο τό 1974. Γιά νά μήν μάθουν ποτέ τά μέλη και στελέχη του «ΚΚΕ» τίς άπόψεις του μέχρι τό 1973 ήγέτη τους, πού είχε άναδειχθεί ένα χρόνο πριν από τίς στήλες της «Πράβντα» – όπως και ό σημερινός γραμματέας του «ΚΚΕ» – «έπιφανής λενινιστής» και «παράγοντας του διεθνούς κομμουνιστικού κινήματος».

Τέθηκε τέλος αυτή η σφραγίδα στην παραπέρα, μέχρι σήμερα πορεία του, στο πρόγραμμα και τό καταστατικό του, στην στρατηγική του, στην οικοδόμησή του, στα πρότυπα της αντιμονοπωλιακής δημοκρατίας και του σοσιαλισμού πού προβάλλει, στις αντιλήψεις και πραχτική του περί διεθνισμού.

★ ★ ★

Τό κομμουνιστικό κίνημα στην χώρα μας, σήμερα, 10 χρόνια από τή διάσπαση και σχεδόν 5 από ζήν πτώση της δικτατορίας – παρά μία σειρά καταχτήσεις του, στην πολιτική και κοινωνική ζωή, τά συνδικάτα, τίς φοιτητικές όργανώσεις, τούς δήμους, τούς έπιστημονικούς και άλλους μαζικούς φορείς και στο όργανωτικό πεδίο περνά μία φάση σοβαρών άδυναμιών και καθυστέρησης.

Γενικά, μέ την έννοια του περιορισμένου ρόλου του, κοινοβουλευτικά και έξωκοινοβουλευτικά, στίς πολιτικές εξελίξεις, μέ την έννοια ότι τά ποσοστά ψήφων (9-12%) πού συγκέντρωσαν μεταδικτατορικά οι δυνάμεις του, συνολικά, σέ βουλευτικές εκλογές χωρίς άνοιχτή βία και νοθεία, είναι από τά πιό χαμηλά της τελευταίας 20ετίας, πριν τή δικτατορία.

Ειδικότερα, μέ την έννοια ότι οι δεσμοί του – πολιτικοί, ιδεολογικοί, μαζικοί και όργανωτικοί – μέ την έργατική τάξη και τίς άλλες εργαζόμενες πλατιές λαϊκές δυνάμεις, βρίσκονται επίσης σέ χαμηλά επίπεδα. Τό ίδιο και η διευθυντική του επίδραση στην άνάπτυξη ένωτικού και σωστά προσανατολισμένου μαζικού κινήματος, καθώς και στην οικοδόμηση των κοινωνικών και πολιτικών συμμαχιών του. Χαρακτηριστικούς δείχτες αυτών των άδυναμιών άποτελούν: Ή πολύ χαμηλή στάθμη της συνδικαλιστικής και πολιτικής όργανωσης της έργατικής τάξης και των άλλων εργαζόμενων στρωμάτων. – Ή όχι ίκανοποιητική άνάπτυξη των διεκδικητικών και πολιτικών κινήματων, από τά όποια, και στο βαθμό πού άναπτύσσονται, λείπουν, κατά κανόνα, ό συγκεκριμένος προσανατολισμός και συντονισμός, οι σαφώς διαμορφωμένοι και σταθερά προωθούμενοι στόχοι. – Ή σοβαρή καθυστέρηση στην πραγματοποίηση συνεργασιών άνάμεσα στις δυνάμεις της άριστερας και γενικά στίς δημοκρατικές δυνάμεις, συνεργασιών σέ ελικρινείς και στέρεες βάσεις, συνεργασιών μακροπρόθεσμου χαρακτήρα.

Τό γεγονός ότι αυτές οι καθυστερήσεις και άδυναμίες έμφανίζονται σέ συνθήκες όπου έχει καταχτήσει τή νομιμότητά του, ένω στην 7χρονη δικτατορία, πού προηγήθηκε, είχαν συντελεστεί θετικές διαφοροποιήσεις γενικά υπέρ της άριστερας, ύπογραμμίζει άκόμα περισσότερο τή σοβαρότητα τους.

Μέ αυτά τά ύποκειμενικά δεδομένα και τό ελληνικό κομμουνιστικό κίνημα:

α) Δέν μπόρεσε νά παρέμβει άποτελεσματικά στην άξιοποίηση των σημαντικών νέων δυνατοτήτων της μεταδικτατορικής περιόδου προς την κατεύθυνση της προώθησης των διαδικασιών περέωσης και διεύρυνσης των δημοκρατικών, ανεξαρτησιακών και κοινωνικών κατακτήσεων και της άπόκρουσης της αντιλαϊκής πολιτικής της δεξιάς και

β) Δέν άναποκρίνεται σήμερα, ως πρωτοπόρα πολιτική δύναμη, στις απαιτήσεις των σοβαρών και ένδεχόμενα άποφασιστικών άγώνων πού διαγράφονται, γιά νά άποκρουθούν αντιλαϊκά άδιέξοδα της πολιτικής της δεξιάς, γιά νά προωθηθούν δημοκρατικές λύσεις στα όξύτατα προβλήματα του λαού και της χώρας, γιά ν' άνοίξει ό δρόμος προς τή δημοκρατία και τό σοσιαλισμό.

Αυτή είναι η άδήριτη σημερινή πραγματικότητα του κομμουνιστικού κινήματος στην χώρα μας πού δέν μπορεί νά συγκαλυφθεί μέ καμία προσπάθεια έξωραϊσμού της. Ούτε νά άμβλυνθεί μέ έπίκληση της πικρίας των κομμουνιστογενών και εύρτερα των «έα-μογενών» άριστερων δυνάμεων έξ αίτίας της διάσπασης, όταν τό κύριο πού τροφοδοτεί τίς φυγόκεντρες και άποσυσπειρωτικές τάσεις στο χώρο αυτών των δυνάμεων δέν είναι η διάσπαση του 1968 καθαυτή, αλλά τό γεγονός ότι 10 χρόνια από τότε δέν λύθηκαν

πραγματικά, τά προβλήματα πού τήν προκάλεσαν. Γεγονός πού οδηγεί στο να συνεχίζεται ή κρίση έμπιστοσύνης μεγάλου μέρους των πρὸς τό κίνημα καί τήν ήγεσία του, καθώς καί νά έπιτείνεται από τήν εικόνα μέ τήν όποία έμφανίζεται σήμερα μπροστά τους τό έλληνικό κομμουνιστικό κίνημα. Εικόνα πού συνθέτουν δύο στοιχεΐα:

α) Τό ότι οί δυνάμεις πού ανέλαβαν τήν υπόθεση μιᾶς βαθιάς καί όλόπλευρης ανανέωσής του, μέ κομματικό φορέα τό ΚΚΕ ές., παρά τήν όρθότητα των γενικών άντλήσεων καί διακηρύξεών τους, δέν μπόρεσαν άκόμα νά προωθήσουν άποφασιστικά αυτό τό έργο, νά πείσουν στήν άπαιτούμενη έκταση, γιά τόν άληθινά μαρξιστικό, έπαναστατικό καί άποτελεσματικό χαρακτήρα των ίδων τής ανανέωσης. Γιά άντικειμενικούς λόγους, άλλά, καί διότι δέν στάθηκαν ίκανές, λόγω σοβαρών καθυστερήσεων καί λαθών, νά συνδέσουν δημιουργικά τό συνολικό έργο τους, πρώτα-πρώτα μέ τό έργατικό καί νεολαϊστικό κίνημα, νά δείξουν τήν ιστορική αναγκαιότητα καί δυνατότητα αυτής τής σύνδεσης, καθώς καί τής ύπαρξης στή χώρα μας Ιδιαίτερου, άνανεωτικού, ΚΚ.

β) Τό ότι τό «ΚΚΕ», φορέας καί συνεχιστής στις σημερινές συνθήκες του δογματισμού, τής εξάρτησης καί των αντιδημοκρατικών γραφειοκρατικών παραμορφώσεων του κομμουνιστικού κινήματος – άξιοποιώντας θραχυπρόθεσμα καί τις καθυστερήσεις του ΚΚΕ ές. – κατάφερε νά συσπειρώσει σημαντικό, σχετικά, τμήμα κομμουνιστικών καί άριστερών δυνάμεων, νά έμφανίζεται σάν ό κύριος καί «αυθεντικός» έκφραστής του κομμουνιστικού κινήματος στή χώρα μας καί νά σφραγίζει τή συνολική φυσιογνωμία του μέ έντονα άπωθητικά, άποσυσπειρωτικά στοιχεία γιά μεγάλο μέρος κομμουνιστογενών καί «έαμογενών» άριστερών δυνάμεων.

★ ★ ★

Ή προβολή από τήν πλευρά του «ΚΚΕ» σήμερα, ως «κλεισμένου» του θέματος τής ύπαρξης δύο ΚΚ καί ως άμεσης τής δυνατότητας νά προχωρήσει ή συσπείρωση στο χώρο των λεγομένων έαμογενών δυνάμεων, καθώς καί οί άυταπάτες πού καλλιεργεί – παραγνωρίζοντας τις πραγματικότητες πού έχουν διαμορφωθεί σ' αυτό τό χώρο καί τούς παράγοντες πού σήμερα δρουν άποσυσπειρωτικά – ότι ή «παλινόστηση» αυτών των δυνάμεων είναι ώριμη, άποτελούν έκτιμήσεις καί κατευθύνσεις όχι μόνο έξωπραγματικές άλλά άντιενωτικές.

Τό «ΚΚΕ» έπικαλείται σήμερα τό «συσχετισμό των δυνάμεων» γιά νά στηρίξει τόν ισχυρισμό του ότι έληξε ουσιαστικά ή υπόθεση τής διάσπασης του έλληνικού κομμουνιστικού κινήματος. Καί άπαιτεί, στα πλαίσια αυτά, τή μονοπώληση του κομμουνιστικού τίτλου στή χώρα μας, άρνούμενο τήν ιστορικά διαμορφωμένη πραγματικότητα των δύο ΚΚ, μέ βάση θεμελιακές διαφορές στά πλαίσια του κομμουνιστικού κινήματος, έσωτερικού καί διεθνούς. Ταυτόχρονα, έπιχειρεί νά άποσπάσει «άπό τά κάτω» τέτοιες δυνάμεις μέ έγκλωβισμό τους σέ δορυφόρο του σχήμα, παρακάμπτοντας έκτός από τό ΚΚΕ ές. καί τά άλλα κόμματα καί κινήσεις στο χώρο τής «έαμογενοϋς» άριστεράς. Έτσι νομίζει ότι μπορεί νά έπιβάλλει καί τή συνεργασία μέ τό ΠΑΣΟΚ, περιορίζοντας τά σύνθετα σχετικά προβλήματα πού έμποδίζουν αυτή τή συνεργασία, σέ ένα πρόβλημα: Στήν ποσοτική συσπείρωση καί ισχυροποίηση τής κομμουνιστογενούς καί «έαμογενοϋς» άριστεράς, καί στήν άσκηση πίεσης στήν ήγεσία του.

Αυτή καί μόνη ή ήγεμονιστική τής νοοτροπία – πού προωθεί όχι τις ένωτικές διαδικασίες, άλλά τήν όξυνση των αντιθέσεων άνάμεσα στις δυνάμεις τής άριστεράς – άρκει γιά νά δείξει πώς ή ήγεσία του «ΚΚΕ» άντιλαμβάνεται, «έν έτει 1978», τήν ένότητα των Έλληνων κομμουνιστών, πώς άντιλαμβάνεται τήν πολιτική των συνεργασιών καί συμμαχιών ενός ΚΚ μέ άλλες άριστερές δυνάμεις.

Ή ήγεσία του «ΚΚΕ» προσδοκά νά συγκαλύψει τις άληθινές προθέσεις της, πλάσζοντας τήν ιδέα τής ένότητας σάν πανάκεια

γιά τήν υπερνίκηση των σημερινών καθυστερήσεων καί άδυναμιών του κομμουνιστικού κινήματος. Στοιχειώδης όμως, Ιστορική μνήμη καί έπίγνωση των πιό άπλών κανόνων πολιτικής πραχτικής, ύπενθυμίζουν:

α) Ότι τά βαρύτερα λάθη του ένιάου ΚΚΕ διαπράχθηκαν όταν οί δυνάμεις του κομμουνιστικού ή καί του έαμικού κινήματος ήταν πανενωμένες. Έπομένως ή ένότητα, καθάυτη, δέν είναι τό κύριο, πάντα, στις έπιτυχίες ενός κινήματος καί

β) Ότι ή ένότητα στον κομμουνιστικό καί άριστερό χώρο είναι άδιανόγητη όταν διαιωνίζονται τά προβλήματα πού προκάλεσαν διασπάσεις, ή δυσκολεύουν τις συσπειρώσεις καί τις συνεργασίες των δυνάμεων σ' αυτό τό χώρο.

★ ★ ★

Περισσότερο, ίσως, από κάθε άλλη φορά σήμερα, μπορεί νά γίνει κατανοητό ότι γιά τήν ένότητα, κατ' άρχήν, των κομμουνιστών στή χώρα μας ή μόνη όρθή γενική κατεύθυνση είναι ή κατεύθυνση τής ανανέωσης του κομμουνιστικού κινήματος, ριζικά άντίθετη πρὸς κάθε τάση άποκλεισμού καί μονοπώλησης τής άλήθειας. Δίχως τή βαθιά, τήν άληθινά έπαναστατική ανανέωση, δίχως τή διαμόρφωση, σέ μία πορεία, των προϋποθέσεων συγκρότησης ένιάου, αυτόνομου καί ουσιαστικά διεθνιστικού ΚΚ, μέ δημοκρατική έσωτερική λειτουργία καί δημοκρατικές σχέσεις μέ τις έργαζόμενες λαϊκές μάζες, είναι άνέφικτη ή ένότητα του έλληνικού κομμουνιστικού κινήματος. Έξ άλλου μόνο μιᾶς τέτοιας ποιότητας κόμμα άποτελεί καί τήν πιό στέρεη βάση τόσο πρὸς τήν κατεύθυνση τής έπανασυσπείρωσης – στο βαθμό πού είναι άντικειμενικά δυνατή – δυνάμεων τής λεγόμενης έαμογενοϋς άριστεράς, όσο καί πρὸς τήν κατεύθυνση τής προώθησης μιᾶς Ισότιμης συνεργασίας όλων των δυνάμεων τής άριστεράς, όλων των αντιμονοπωλιακών καί αντιυπερϊαλιστικών πολιτικών δυνάμεων. Έναν τέτοιο ρόλο, στήν πορεία γιά μία γενική ένότητα, μπορούν νά άσκήσουν από τά πράγματα – καί παρά τήν καθυστέρηση τής άνάπτυξης τους – κυρίως οί άνανεωτικές κομμουνιστικές δυνάμεις μέ κομματικό φορέα τό ΚΚΕ ές.

Στή σημερινή φάση, ή άναγνώριση των θεμελιακών διαφορών καί τής πραγματικότητας των δύο ΚΚ στο κομμουνιστικό κίνημα τής χώρας, ή διαδικασία τής αντιπαράθεσης των άπόψεών τους, μέ άνοιχτό καί Ισότιμο διάλογο γιά νά κρίνουν οί Έλληνες κομμουνιστές τήν όρθότητά τους καί, στα πλαίσια αυτά, ή ένότητα στή δράση, σέ συγκεκριμένα θέματα στα όποία ύπάρχει σύμπτωση, άνεξάρτητα από τις γενικές διαφορές, είναι ό μόνος ύπαρκτός δρόμος πού άνοίγει προοπτική υπερνίκησης τής κρίσιμης καμπής πού περνά τό κίνημα, πρὸς θετική, ένωτική διεξόδο.

Στό μεταξύ καί παράλληλα, ή πάλη γενικά γιά τήν ανανέωση του έλληνικού κομμουνιστικού κινήματος, γιά τόν περιορισμό των άρνητικών έπιπτώσεων από τις άντλήσεις καί τις δραστηριότητες των δογματικών του δυνάμεων – μέ τήν αίσθηση ότι αυτή ή πάλη δέν προχώρησε άποφασιστικά, ότι στις γραμμές του ΚΚΕ έσωτ. δέν έχουν συσπειρωθεί, γιά άντικειμενικούς καί ύποκειμενικούς λόγους, πού μπορούν νά άρθουν, όλες οί άνανεωτικές κομμουνιστικές δυνάμεις, – πρέπει νά γίνει κατανοητό, ότι δέν είναι θέμα μόνο του ΚΚΕ ές. στήν αντιπαράθεσή του πρὸς τό «ΚΚΕ». Άλλά, ότι, άφορά όλους τούς κομμουνιστές, πού ένδιαφέρονται γιά τήν ανανέωση καί τήν ένότητα του κινήματος, άφορά όλες τις δυνάμεις του χώρου τής άριστεράς. Γιατί από τήν έκταση αυτής τής πάλης – πού θά συνεχιστεί άποφασιστικά παρά τις όποιεςδήποτε σημερινές δυσκολίες καί άπογοητεύσεις – έξαρτάται, σέ σημαντικό βαθμό, ποιές γενικότερες συνθήκες θά διαμορφωθούν σέ αυτό τό χώρο γιά τήν συσπείρωση καί Ισχυροποίησή του, γιά τήν συγκρότηση του αναγκαίου συμμαχικού πολιτικού συνασπισμού δυνάμεων, Ικανού νά προωθήσει μία έλπιδοφόρα προοπτική πρὸς τή δημοκρατία καί, παραπέρα, πρὸς τό σοσιαλισμό, στή χώρα μας.

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ:

Στό άρθρο του Α. Μπριλλάκη στο 114 τεϋχος, έγιναν μερικά τυπογραφικά λάθη. Διορθώνουμε τά πιό σοβαρά άπ' αυτά:

1) Στήν πρώτη στήλη τής σελ. 21 καί στή δεϋτερη σειρά τής πρώτης παραγράφου, ή φράση «... δέν είναι τό μοναδικό χρέος νά άποκρούεται...», νά διαβαστεί, «... δέν είναι τό μοναδικό. Καί, τό χρέος νά άποκρούεται...»

2) Στήν ίδια στήλη καί στήν όγδοη σειρά τής έκτης παραγράφου, ή φράση «... πρόκειται γιά κείμενα πού θεωρούν δεδομένο ότι είναι άδυσώπητοι οί άντίπαλοί τους καί ότι άπαραίτητη προϋπόθεση... άντιπάλων του...», νά διαβαστεί «πρόκειται γιά κείμενα

πού άγνοούν ότι τά έπαναστατικά κόμματα πρέπει νά θεωρούν δεδομένο ότι είναι άδυσώπητοι άντίπαλοί τους. Καί ότι άπαραίτητη προϋπόθεση... άντιπάλων τους...»

3) Στή δεϋτερη στήλη τής σελ. 21 καί στήν 24η σειρά, ή φράση «... Ιστορικά λάθη καί πού τότε ήταν πολύ πιό μαζικό καί πλατύ...», νά διαβαστεί «... Ιστορικά λάθη, πολύ πιό μαζικό καί πλατύ...»

4) Στή δεϋτερη στήλη τής σελ. 22 καί στις 11-12 σειρές τής δεϋτερης παραγράφου, ή φράση «... γιά ένα μονόπλευρο οικονομισμό, χωρίς στοιχεία ευρύτερης πολιτικής θεώρησης, χωρίς τρόπο άνάλυσης...», νά διαβαστεί «... γιά ένα μονόπλευρα οικονομιστικό, χωρίς στοιχεία ευρύτερης πολιτικής θεώρησης, τρόπο άνάλυσης...».

‘Ο Καπιταλισμός καί ἡ οἰκογενειακή γεωργία

τοῦ Κώστα Βεργόπουλου

Μετά τή δημοσίευση τῶν δύο μου διδλίων¹ μοῦ ἔχουν γίνει ὀρισμένες παρατηρήσεις. Ἡ ἀνάλυση τοῦ Νίκου Μουζέλη² ἀνάμεσα στά ἄλλα, θέτει καί τά περισσότερα προβλήματα. Στό κείμενο πού ἀκολουθεῖ, παίρνοντας ἀφορμή ἀπ’ τίς παρατηρήσεις τοῦ Ν.Μ., θά προσπαθήσω νά φωτίσω μερικά σημεία πού θεωρῶ σημαντικά καί πού ἀπορρέουν ἀπό τίς προηγούμενες ἀναλύσεις μου.

Ἡ μέθοδος

Μέ ἐκπλήσσει τό γεγονός ὅτι μερικοί μέ κατατάσσουν στή σχολή «τοῦ στρουκτουραλο – ἀλτουσεριανισμού». (Βέβαια, ὑποθέτω πάντα ὅτι ἡ προσέγγιση σ’ ἕνα θέμα μέ κάποια θεωρητική κι’ ἀναλυτική αὐστηρότητα, δέν μπορεῖ νά εἶναι ἰδιοκτησία μιᾶς ἰδιαίτερης σχολῆς, ἔστω κι’ αὐτῆς τοῦ Ἀλτουσέρ, ἀλλά εἶναι μιᾶ προϋπόθεση πού ἀπαιτεῖται ἀπ’ τήν ἀναλυτική ἐργασία γενικά). Πρέπει ὅμως ν’ ἀναγνωρίσουμε στή σχολή τοῦ Λουί Ἀλτουσέρ πῶς πρώτη ἐπεξεργάστηκε τούς ὅρους τοῦ προβλήματος τῆς «συν-ὑπαρξης» πολλῶν τρόπων παραγωγῆς. Ἀπ’ τήν ἀνακάλυψη αὐτή, ὁ Ρ.ΡΗ. R.EY ἀντλήσε τά πιά χαρακτηριστικά συμπεράσματα: θέτει τό ζήτημα τῆς «συν-ὑπαρξης» μιλώντας γιά «διάρθρωση» ἀνάμεσα σέ διαφορετικούς τρόπους παραγωγῆς. Ἀλλά αὐτή ἡ ὀπτική – πού θεωρῶ «σχολαστική» μέ τήν ἔννοια πού αὐτός ὁ ὅρος ἀπευθύνονταν ἄλλοτε στήν ἐπιστημονική θωμιστική θεολογία – δέν εἶναι καί δική μου. Γιά τούς στρουκτουραλιστές μαρξιστές, ἡ ἔννοια τοῦ «τρόπου παραγωγῆς» παρουσιάζεται σά μιᾶ «κατ’ ἐξοχήν δομή», κάπως σάν τή «βασική δομή». Μέσα στήν ὀπτική αὐτή, τό ἀνακάτεμα δομῶν διαφορετικῶν τάξεων μπαίνει, ὅχι σάν ἕνα ζήτημα «φυσιολογικῆς» ἀναπαραγωγῆς, ἀλλά σάν ἕνα πρόβλημα μετάβασης. Οἱ διαφορετικές κοινωνικές μορφές, κατά τόν Ρ.ΡΗ. R.EY, δέν ἐπισωρεύονται παρὰ ἱστορικά, συγκεκριμένα, πρακτικά, ὅχι θεωρητικά: μερικές μορφές ἀποτελοῦν γιά ἱστοικούς λόγους, «ἐπιβιώσεις» τοῦ παρελθόντος, ἄλλες προϋπάρχουν τοῦ μέλλοντος καί τέλος ἄλλες ἀντιστοιχοῦν ἀκριβῶς στίς συνθήκες τοῦ τρόπου παραγωγῆς τῆς παρούσας στιγμῆς.

Ἡ ἀνάλυσή μου στηρίχτηκε πάντα στήν κριτική καί στό ξεπέρασμα αὐτῆς τῆς στρουκτουραλιστικῆς φανταζιστικῆς σύλληψης. Πρῶτα-πρῶτα, ἀρνήθηκα νά προσχωρήσω σ’ αὐτή τή «φειχοποίηση» τῆς ἔννοιας τοῦ τρόπου παραγωγῆς καί κατά συνέπεια, νά τόν ἀντιμετωπίσω σάν τό ὁμηγερέας ἀφετηρία γιά τήν ἀνάλυση τῶν κοινωνικῶν διαδικασιῶν. Κατά τή γνώμη μου, ὁ τρόπος παραγωγῆς δέν μπορεῖ νά ὀριθεῖ σάν ἕνα ἐπιπεδο ξεχωριστό ἀπό τ’ ἄλλα πού τά καθορίζει, ἀλλ’ ἀποτελεῖ μᾶλλον μιᾶ ἀπλή διάσταση τοῦ συνόλου τῶν κοινωνικῶν σχέσεων. Στή συνέχεια, προσπάθησα πάντα νά ἐξηγήσω τήν «κοινωνική πολυμορφία», ὅχι μέσα στίς πρακτικές συνθήκες τῆς μετάβασης ἢ τῆς διάρθρωσης, ἀλλά μέσα στίς συνθήκες μιᾶς κανονιστικῆς θεωρητικῆς ἀναγκαιότητας, μέσα στή συγχρονικότητα. Τό νά βάλε κανεῖς τό ζήτημα αὐτό μιλώντας γιά διάρθρωση, ὅπως κάνει ὁ στρουκτουραλο-ἀλτουσεριανισμός, ὁδηγεῖ ἀναγκαστικά στό ἀκόλουθο διαζευκτικό δίλημμα: ἢ πρέπει νά θεμελιώσουμε αὐτή τήν προβληματική πάνω σέ μιᾶ δυαδική

ἀντίληψη τοῦ γίνεσθαι, ἢ πρέπει ἀναπόφευχτα νά παραδεχτοῦμε ὅτι τό ἴδιο τό πρόβλημα τῆς διάρθρωσης εἶναι μόνο μεταβατικό. Ἡ πρώτη λύση εἶναι αὐτή πού ἀκολουθοῦν οἱ «ἀναπτυξιολόγοι» οἰκονομολόγοι τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς, πού εἶναι ἀπαισιόδοξοι σ’ ὅτι ἀφορᾷ τίς δυνατότητες ἐπέκτασης τοῦ σύγχρονου τομέα τῆς οἰκονομίας σέ δάρος τοῦ «ἀρχαίου» τομέα. Ἡ δεύτερη λύση εἶναι αὐτῶν πού στήν πολιτική οἰκονομία εἶναι ἀλτουσεριανοί, οἱ ὅποιοι εἶναι αἰσιόδοξοι σ’ ὅτι ἀφορᾷ τίς δυνατότητες κάθαρσης τοῦ σύγχρονου καπιταλιστικοῦ συστήματος ἀπό κάθε ἑτερογενές στοιχεῖο, ἀπό κάθε «ἐπιβίωση» ἢ «κατάλοιπο» προ-καπιταλιστικό. Σ’ ὅλες αὐτές τίς περιπτώσεις, ὁ κοινός παρονομαστής τῶν ἰδεῶν αὐτῶν παραλείπει νά λάβει ὑπόψη θεωρητικά τήν ἐνιοποιητική καί ταυτόχρονα διαφοροποιητική ἀρχή τοῦ κεφαλαίου. Ὅσον ἀφορᾷ ἐμένα, αὐτό ἀκριβῶς τό τελευταῖο σημείο εἶναι ἐκεῖνο πού προσπαθῶ πάντα νά ἀναδεικνύω.

Ἡ παραγωγικότητα

Μιά σειρά ἀπό ἄλλες ἐρωτήσεις πού μοῦ ἀπηύθυναν στρέφονται γύρω ἀπ’ τό ἀναπόφευκτο πρόβλημα τῆς παραγωγικότητας. Ἄν καί οἱ ἐρωτήσεις αὐτές εἶναι πολλές καί ποικίλες, θεωρῶ ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά προσπαθήσουμε νά συλλάβουμε τήν οὐσία τους. Οἱ παρατηρήσεις πού σχετίζονται μέ τό πρόβλημα τῆς παραγωγικότητας δέ μποροῦν νά ἀποφύγουν τίς ἐπόμενες τρεῖς διαβεβαιώσεις:

(α) οἱ οἰκογενειακοί ἀγρότες εἶναι φτωχοί, ὅχι γιατί εἶναι ὑποχρεωμένοι ν’ ἀσκοῦν τήν παραγωγική τους προσπάθεια πάνω στή βάση αὐτοῦ πού ἀντιστοιχεῖ σ’ ἕνα ἡμερομίσθιο ἐπιβίωσης, οὔτε ἐπειδὴ οἱ ἀγροτικές τιμές ὑποχωροῦν σέ σχέση μέ τίς βιομηχανικές, ἀλλά μᾶλλον ἐπειδὴ ἡ παραγωγικότητα τῆς ἀγροτικῆς ἐργασίας εἶναι πολύ χαμηλή σέ σχέση μέ τόν κοινωνικό μέσο ὄρο.

(β) ἡ χαμηλή παραγωγικότητα τῆς ἀγροτικῆς ἐργασίας ὑποτίθεται ὅτι εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ ἐιδικοῦ χαρακτήρα τῆς γεωργίας καί τοῦ δυαδικοῦ ἢ ἐξαρθρωμένου χαρακτήρα τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας (τό τελευταῖο αὐτό σημείο παρουσιάζεται σάν πιά ἀληθοφανές στίς περιπτώσεις τῶν ἐξαρτημένων ἢ υπο-ἀνάπτυκτων χωρῶν, ὅπως ἡ Ἑλλάδα). Μ’ ἄλλα λόγια ἡ παραγωγική ἀδυναμία τῆς γεωργίας εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ μή ἐκσυγχρονισμοῦ τῶν παραγωγικῶν δομῶν καί τῆς ἐμμονῆς τῶν ἀρχαϊκῶν σχέσεων. Ὁ Ν. Μουζέλης σημειώνει μάλιστα ὅτι κάθε βιομηχανική πρόοδος στήν Ἑλλάδα δέν κάνει ἄλλο παρὰ νά μεγαλώνει τήν ἀπόσταση ἀνάμεσα στήν ἀστική καί τήν ἀγροτική παραγωγικότητα, λόγω τοῦ ὅτι ἡ τελευταία, πρακτικά, μένει στάσιμη.

(γ) ἡ οἰκογενειακή γεωργία, πού μόλις μπορεῖ νά λειτουργήσει στή βάση τῶν ἐξόδων ἐπιβίωσής της, δέν εὐνοεῖ τή συσσώρευση τοῦ ἀστικοῦ κεφαλαίου· ἀντίθετα, ἐξ αἰτίας τῆς χαμηλῆς τῆς παραγωγικότητας, εἶναι φραγμός πού περιορίζει τήν ἀνάπτυξη τῆς ἀστικῆς καί τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας.

Πρέπει νά διευκρινίσω ὅτι ἡ ἐξήγηση τῆς φτώχειας ἢ τῆς οἰκονομικῆς καθυστέρησης μέσω τῶν ἀδυναμιῶν στήν παραγωγή-κότητα δέν ἀποτελεῖ ἐξήγηση: συχνά δέν εἶναι παρὰ μιᾶ ἀπλή ταυτολογία, πού τελειοποιήθηκε, εἶναι ἀλήθεια, ἐδῶ καί πολλές δεκαετίες ἀπ’ τούς ἰδρυτές τῆς ὀριακῆς σχολῆς. Αὐτή ἡ «ἐξήγηση» εἶναι σά νά ἰσχυρίζεται ὅτι ἂν ὁ ἀγρότης ἀμοιβεται

λίγο για τη δουλιά του, αυτό γίνεται γιατί δεν παράγει καθόλου πλούτο. 'Αλλά, τό ζήτημα είναι ακριβώς νά μάθουμε μέσ' από ποιόν κοινωνικό μηχανισμό, έμποδίζεται ή άγροτική παραγωγή νά συμμετάσχει στον πλούτο, δηλαδή στό κοινωνικό ύπερπροϊόν. Μ' άλλα λόγια, τό ζήτημα δεν είναι νά εξηγήσουμε τό χαμηλό εισόδημα του άγρότη μέ τή χαμηλή παραγωγικότητα, αλλά νά εξηγήσουμε τόσο τό ένα, όσο και τό άλλο, κάνοντας άναφορά σέ κάτι έξωτερικό πρós τό σύστημα τών τιμών.

'Εξ άλλου, τό νά μετρήσει κανείς τό προϊόν μέ βάση τήν ποσότητα της εργασίας πού ξοδεύτηκε, προϋποθέτει ήδη ότι ή εργασία θά μπορούσε νά λειτουργήσει σά μέτρο άπέναντι στό προϊόν. 'Αλλά ακριβώς, στη γεωργία, οι διακυμάνσεις τών άγροτικών τιμών, οι άγνωστοι ή οι τυχαίοι παράγοντες της άγροτικής εργασίας είχαν σαν άποτέλεσμα ή άγροτική εργασία νά παραμένει ένα θεωρητικά ιδιόρρυθμο μέγεθος και δύσκολο νά μετρηθεί πρακτικά. 'Ετσι, τό κοινωνικό κόστος της άναπαραγωγής του εργαζόμενου είναι πολύ διαφορετικό άνάμεσα στη γεωργία και στους άλλους τομείς: αυτό τό κόστος είναι επίσης θεμελιακά ασύμμετρο άνάμεσα σέ τομείς και κοινωνίες μέ άνισο επίπεδο άνάπτυξης.

Δέ μπορούμε νά συγκρίνουμε τ' άποτέλεσματα της ανθρώπινης εργασίας, άν ό εργάτης δεν άναπαράγεται μέσα σέ συγκρίσιμες κοινωνικές συνθήκες. 'Ο Paul Samuelson άναφωνούσε: «λέμε πώς ένας άνθρωπος άξιζει όσο ένας άλλος... ένας καθυστερημένος άγρότης όμως, είναι ίσος μέ τόν έξάδελφό του πού δουλεύει στά έργοστάσια του Νητρόιτ;»³ 'Αν ό εργάτης «άξιζει» για τήν κοινωνία αυτό πού δημιουργεί μέ τή δουλιά του, «της κοστίζει» άπ' τήν άλλη, αυτό πού οι άναγνωρισμένοι κοινωνικοί κανόνες του επιτρέπουν νά καταναλώνει. 'Η σύγκριση τών κατά κεφαλή προϊόντων τών εργατών, όταν αυτοί ζούνε μέσα σέ διαφορετικές κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, έχει πολύ λίγη σημασία, όταν δεν δυνυπολογίσουμε και τό κοινωνικό κόστος της άναπαραγωγής τών εργατών αντίστοιχα.

Σήμερα οι οικονομίες της δυτικής Εύρώπης, άν και έχουν διωτικό επίπεδο πολύ άνώτερο σέ σχέση μέ αυτό της 'Ιαπωνίας, βρίσκονται παρ' όλ' αυτά σέ μειονεκτική θέση μέσα στό διεθνή ανταγωνισμό: τό κοινωνικό κόστος της άναπαραγωγής του εργατικού δυναμικού στην 'Ιαπωνία βρίσκεται σέ «άφυσικα χαμηλά» επίπεδα σέ σχέση μέ τούς δείκτες τών δυτικών οικονομιών. Αυτό παρουσιάζεται στη διεθνή αγορά σά μία ύψηλότερη παραγωγικότητα της εργασίας: σέ κάθε μονάδα μισθολογικής δαπάνης αντιστοιχεί ένας όγκος προϊόντος άσύγκριτα πύ ύψηλός στην 'Ιαπωνία, άπ' ότι στις συνθήκες παραγωγής της δυτικής Εύρώπης. Αυτή ή άνώτερη 'ιαπωνική «παραγωγικότητα» συχνά φτάνει τό διπλάσιο σε σχέση μέ τά γαλλικά ποσοστά. 'Αλλά, ό χαμηλές τιμές τών 'ιαπωνικών έξαγωγών δεν έχουν άλλη έρμηνευτική πραγματικότητα από τή χαμηλή άμοιβή της εργασίας. Αυτή καθορίζει και τή χαμηλή τιμή του προϊόντος και τήν ήθεν πύ άνεπτυγμένη «παραγωγικότητα», όχι τό αντίστροφο⁴.

'Ο Ν. Μουζέλης θέλει νά εφαρμόσει και στην περίπτωση της 'Ελλάδας τήν προσέγγιση πού έμπνέεται από τή θεωρία του δυνάμου. Σύμφωνα μ' αυτόν ό καπιταλισμός στην 'Ελλάδα, όπως και στις άλλες χώρες του «τρίτου κόσμου», άναπτύσσεται σέ θύλακες, χωρίς νά μπορεί νά οδηγήσει σ' ένα αληθινό σύστημα έθνικής οικονομίας. 'Επειδή ή οικονομία είναι άποδιαρθρωμένη, οι διάφοροι τομείς λειτουργούν χωρίς οργανικές άμοιβαίες σχέσεις, πράγμα πού θά μπορούσε νά εξηγήσει, σύμφωνα μέ τόν Ν.Μ., τήν έμμογή τών φραγμών και τών αρχαϊσμών, ιδιαίτερα στη γεωργία. 'Ολ' αυτά είναι πάρα πολύ συζητήσιμα. 'Αλλά, δέ θά ήθελα νά εισέλω σέ μία συζήτηση ύρω άπό τήν έννοια της «ύπο-άνάπτυξης» πού χρησιμοποιούν αυτοί πού μέ άντικρούουν. 'Ομως, πρέπει νά σημειώσω, σά μία θέση αρχής, ότι ή «ύπο-άνάπτυξη» δεν μπορεί νά είναι συνώνυμο της οικονομικής στασιμότητας, του μπλοκαρίσματος, τών αρχαϊσμών, της άποδιάρθρωσης, παρά σέ όριακές περιπτώσεις. 'Η «ύπο-άνάπτυξη» οικονομία δεν είναι άπαραίτητα λιγότερο δυναμική ή λιγότερο ολοκληρωμένη άπ' τήν κυρίαρχη οικονομία. 'Η «ύπο-άνάπτυξη» δεν έκφράζει μία κατάσταση μπλοκαρίσματος

ή στασιμότητας, αλλά μάλλον έναν μετεστραμμένο δυναμισμό. Κι' άν άκόμη χρησιμοποιήσουμε τόν όρο «μπλοκαρισμένη οικονομία» για τις έξαρτημένες χώρες, αυτό δεν γίνεται μέ τήν έννοια της άπόρριψής τους σέ μία κατάσταση άκνηοίας, αλλά μέ τήν έννοια μίας δυναμικής παραμόρφωσης πού έκτρέπει τό παραγωγικό δυναμικό της χώρας πρós στόχους επιδαλλόμενους άπό τή λογική της παγκόσμιας αγοράς.

'Η 'Ελλάδα άπεικονίζει μέ παραδειγματικό τρόπο τόν τύπο της κοινωνικής ένσωμάτωσης της οίκογενειακής γεωργίας μέσα στό καπιταλιστικό οικονομικό σύστημα. 'Ο 'Ελληνας άγρότης έχει λίγα έξοδα, όχι έξ αιτίας του ήθεν αρχαϊκού ή στάσιμου χαρακτήρα της οίκογενειακής του οικονομίας, αλλά μάλλον έξ αιτίας της ολοκληρωμένης ένσωμάτωσής του μέσα στό σύστημα του άστικού καπιταλισμού. Παρά τά φαινόμενα τών παραδοσιακών κοινωνικών σχέσεων, ή ελληνική άγροτική οικονομία πολύ άπέχει άπ' τό νά είναι μπλοκαρισμένη: άναπτύσσεται μέ έντυπωσιακό ρυθμό. 'Απ' τό 1952 ως τό 1973, ό γενικός δείκτης της ελληνικής άγροτικής παραγωγής άναπτύχθηκε κατά 120% (σέ σταθερές τιμές). Αυτό τό ποσοστό άνάπτυξης είναι ήδη τό πύ ύψηλό, σέ σχέση μέ τούς αντίστοιχους δείκτες 22 Εύρωπαϊκών χωρών και της 'Ιαπωνίας⁵. Μέ τόν ίδιο τρόπο, στην περίοδο 1952-1968, ή 'Ελλάδα είχε τήν πρώτη θέση, άνάμεσα στις 22 χώρες του ΟΟΣΑ, σ' ότι άφορά τό ποσοστό αύξησης του άκαθάριστου έτήσιου σχηματισμού σταθερού κεφαλαίου στη γεωργία⁶. Και μόνο οι δύο αυτοί δείκτες επιτρέπουν νά τεθεί ένα τέλος στην ύπόθεση του μπλοκαρίσματος του άγροτικού τομέα και ταυτόχρονα νά συλλάβουμε τό πλάτος της οικονομικής κίνησης στην 'Ελλάδα, παρά τήν φαινομενική έμμογή τών αρχαϊκών «κοινωνικών σχέσεων», κατά συνέπεια τό έπενδυμένο κεφάλαιο και τό άγροτικό προϊόν αύξάνονται στην 'Ελλάδα πύ γρήγορα άπ' ότι στις άλλες χώρες του ΟΟΣΑ. Τό ίδιο ισχύει για τά λιπάσματα: άπ' τό 1950 ως τό 1967 ή κατανάλωση λιπασμάτων στην 'Ελλάδα αύξήθηκε πολύ περισσότερο άπ' ότι στις άλλες χώρες του ΟΟΣΑ (+153% για τά άζωτοϋχα λιπάσματα, +15% για τά λιπάσματα φωσφόρου και +178% για τά λιπάσματα ποτάσας)⁷. Μέσα σ' αυτό τό πλαίσιο του έκσυγχρονισμού και της προσαρμογής στην τεχνική πρόοδο, οι άποδόσεις τών καλλιεργειών αύξάνονται επίσης. 'Απ' τό 1950 ως τό 1974-75, ή μέση άπόδοση σίτου κατά καλλιεργούμενο έκτάριο αύξήθηκε κατά 137%. Στην ίδια περίοδο, οι άποδόσεις σίτου αύξήθηκαν κατά 84% στη Γερμανία, 46% στην 'Ιταλία, 77% στις Κάτω Χώρες, 67% στό Βέλγιο, 88% στην 'Αγγλία, 158% στη Γαλλία και 110% κατά μέσο όρο στην Εύρώπη τών 9. Μιά από τις συνέπειες αυτών τών ριζικών αλλαγών στην ελληνική γεωργία: τό ποσοστό άνάπτυξης της παραγωγικότητας της άγροτικής εργασίας κατά τή διάρκεια αυτής της περιόδου, ύπέρξε στην 'Ελλάδα άνώτερο σέ σχέση μέ τις χώρες της ΕΟΚ κι' άπό τά πύ ύψηλά σέ διεθνή κλίμακα⁸.

Μέσα στις συνθήκες αυτές μπορεί κανείς πολύ δύσκολα νά ισχυριστεί ότι ή ελληνική γεωργία είναι μπλοκαρισμένη ή στάσιμη.

'Αλλά τί γίνεται μέ τις σχέσεις της γεωργίας μέ τούς άλλους τομείς της ελληνικής οικονομίας;

Μήπως ύπάρχει εκεί ένα «αύξανόμενο χάσμα», όπως δεβαιώνει ό Ν. Μουζέλης;

Μέ βάση τις σταθερές τιμές του 1970, ή παραγωγικότητα κατά εργαζόμενο άτομο κατανέμονταν μέ τόν ακόλουθο τρόπο: 'Ελλάδα:

'Ακαθάριστο έγχώριο προϊόν κατά εργαζόμενο⁹

(1960=100, σέ σταθερές τιμές του 1970).

	1960	1970	1975
Πρωτογενής	100	235	325
Δευτερογενής	100	187	—
Τριτογενής	100	174	—
Σύνολο	100	210	298

'Η παραγωγικότητα της άγροτικής εργασίας στην 'Ελλάδα,

σέ σταθερές τιμές, αυξάνεται λοιπόν πλιό γρήγορα απ' αυτήν της εργασίας των πόλεων γενικά. Τό 1960 ή παραγωγικότητα της γεωργίας αποτελούσε τό 42,2% της μέσης εθνικής παραγωγικότητας καί τό 1975 αντιπροσωπεύει ήδη τό 52,8%. Τό σχετικό μπλοκάρισμα των αγροτικών τιμών ώθει συνεχώς τόν αγρότη νά χρεώνεται καί νά επενδύει γιά νά καλυτερεύει τούς τεχνικούς όρους της παραγωγής. "Αν υπάρχει πραγματικά ένα «αυξανόμενο χάσμα» ανάμεσα στίς μοναδιαίες τιμές των τομέων σέ βάρος του αγρότη, μία υπόσταση αναπτύσσεται ακριβώς αντίστροφα ανάμεσα στίς αντίστοιχες παραγωγικότητες. "Η σχετική πτώση των αγροτικών τιμών δέν εκφράζει παρὰ τό μπλοκάρισμα της άμοιβής των αγροτών κατά μονάδα καταβαλλόμενης εργασίας. "Η ώριαία άμοιβή του αγρότη τείνει νά μειώνεται κι' άν άκόμη διατηρείται ή συνολική εισπραξη. Μέ δυό λόγια, ή παραγωγικότητα της εργασίας της οικογενειακής γεωργίας δέν μένει στάσιμη, αλλά ευθυγραμμίζεται μέ τόν ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.

"Η τεράστια προσπάθεια έκσυγχρονισμού πού αναλαμβάνει ό Έλληνας αγρότης δέν του δίνει δικαίωμα σ' ένα αναλογικά υψηλότερο εισόδημα, αλλά αντίθετα προϋποθέτει ένα εισόδημα έξ όρισμού χαμηλό καί άδύναμο. "Η άκατάπαυστη αύξηση της παραγωγικότητας εκφράζει τόν άγώνα των αγροτών ενάντια στην έλάττωση του εισοδήματός τους πού άπειλείται από τήν άδιάκοπη πτώση της μοναδιαίας τιμής του αγροτικού προϊόντος. Πρόκειται έδώ γιά έναν άγώνα· όχι γιά τήν αύξηση, αλλά γιά τή διατήρηση της συνολικής άμοιβής της αγροτικής οικογένειας.

Μέσα στό ύπόδειγμα του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, τό άνέδασμα των ήμερομισθίων παρακινεί τούς έπιχειρηματίες νά ύποκαθιστούν τή ζωντανή εργασία μέ άνεπτυγμένο τεχνικό έξοπλισμό. Μέσα στό πλαίσιο της οικογενειακής οικονομίας άλθεύει τό αντίστροφο: ή πτώση του ποσοστού άμοιβής του συντελεστή εργασία, όδηγει στην τεχνική πρόοδο καί στην έντατικοποίηση της εργασίας της αγροτικής οικογένειας. "Ο καπιταλιστής έπιχειρηματίας ένσωματώνει στην παραγωγή πρόσθετο κεφάλαιο τουλάχιστον αναλογικά μέ τό πραγματοποιούμενο ή προεξοφλούμενο ποσοστό κέρδους.

Κατά τόν ίδιο τρόπο, ό μισθωτός εργάτης δέ δέχεται νά εργάζεται συμπληρωματικές ώρες παρὰ μόνον όταν λογαριάζει νά κερδίσει, τό λιγότερο, όσο καί τίς κανονικές του ώρες. "Αντίθετα, ό αγρότης δέχεται νά ένσωματώσει στη διαδικασία της παραγωγής αυξανόμενες ποσότητες εργασίας γιά έλαττούμενες άποδοχές, γιατί δέν αποδίδει σέ μιάν ίκανοποιητική ώριαία άμοιβή, αλλά σ' ένα συνολικό ίκανοποιητικό εισόδημα, άνεξάρτητα από τήν πραγματοποιούμενη προσπάθεια¹⁰. Αυτό προέρχεται από τό γεγονός ότι ή εργασία μέσα στην καπιταλιστική παραγωγή είναι ένα στοιχείο κόστους, ενώ μέσα στην οικογενειακή παραγωγή, αποτελεί έναν τρόπο (έκτός τιμών) ίκανοποίησης των οικογενειακών άναγκών. "Αν ή τιμή του προϊόντος του αγρότη πέσει, θά πρέπει νά προσφέρει περισσότερη

εργασία γιά νά έχει τό ίδιο χρηματικό αποτέλεσμα όπως πριν.

Στήν περίπτωση, της ελληνικής οικογενειακής οικονομίας, ή αύξηση του επενδυμένου κεφαλαίου καί του όγκου της παραγωγής, ή τεχνική πρόοδος καί ή άναπτυγμένη παραγωγικότητα της εργασίας δέν είναι παρὰ οι μηχανισμοί πού καθορίζουν τή χαμηλή ανταμοιβή της αγροτικής εργασίας. Σχεδόν όλες οι ελληνικές γεωργικές έπιχειρήσεις παρουσιάζουν έλλειμματικό, αποτέλεσμα έκμετάλλευσης: τά έξοδα παραγωγής είναι κατά μέσο όρο άνώτερα κατά 4,25% σέ σχέση μέ τήν ακαθάριστη άξία της παραγωγής¹¹. "Ο οικογενειακού χαρακτήρα, Έλληνας αγρότης δέν κατορθώνει νά ιδιοποιηθεί σάν έσοδο παρὰ τό αντίτιμο του ενός έκτου ή του ενός έβδομου αυτού πού πραγματοποιεί ό όμόλογός του Γάλλος αγρότης. Αυτή ή εισοδηματική καθυστέρηση είναι πού ώθει τόν Έλληνα νά επιταχύνει τόν έκσυγχρονισμό του.

"Η άνισότητα εισοδημάτων θίγει κύρια τήν οικογενειακή άγροτιά καί πολύ λιγότερο τούς μισθωτούς αγρότες. Τό άνοιγμα ανάμεσα στίς βαθμίδες μισθολογικού κόστους στη γεωργία είναι ήδη μικρότερο απ' αυτό πού ύπάρχει στά οικογενειακά εισοδήματα 1 πρὸς 3 ή πρὸς 4 σέ βάρος των αγροτικών εργασιών στην Έλλάδα, σέ σχέση μέ τό έπίπεδο των αγροτικών μισθών στίς χώρες της ΕΟΚ¹². Κατά συνέπεια, ή αγροτική οικογένεια πληρώνει κατά κύριο λόγο από μόνη της τά έξοδα της κοινωνικής ένσωμάτωσης της γεωργίας. Μέσα σ' αυτή τήν οικογενειακή οικονομία όπου τό κέρδος άπουσιάζει έξ όρισμού, ή άποταμίευση γίνεται έξ ίσου άδύνατη. "Η αυξανόμενη ροή των επενδύσεων δέ μπορεί νά χρηματοδοτείται παρὰ από τό δανειστικό κεφάλαιο, δηλαδή τό αγροτικό χρέος. "Η χρέωση έγινε μία κατάσταση «φυσιολογική» γιά τήν οικογενειακή γεωργία: σχεδόν σ' όλες τίς χώρες του ΟΟΣΑ άντιστοιχεί περίπου στό διπλάσιο ή στό τριπλάσιο της έτήσιας άξίας της αγροτικής παραγωγής.

"Η κοινωνική χρησιμότητα της αγροτικής οικονομίας δέν υλοποιείται από τούς άρνητικούς ίσολογισμούς πού παρουσιάζουν οι μονάδες αγροτικής παραγωγής, αλλά μάλλον από τόν ίσολογισμό πού ή άστική οικονομία άντλεί από τίς σχέσεις της μέ τόν αγροτικό τομέα. "Ανακεφαλαιώνοντας: ή ελληνική γεωργία δέν βρίσκεται σέ καθυστέρηση μέσα στην παραγωγικότητα της, ούτε σέ σχέση μέ τίς ευρωπαϊκές γεωργίες, ούτε σέ σχέση μέ τόν ελληνικό άστικό τομέα. "Απλώς τό ποσοστό αγροτικής παραγωγικότητας στην Έλλάδα, άν καί ίκανοποιητικό, δέν λειτουργεί πρὸς όφελος των εργαζομένων αγροτών, αλλά μάλλον πρὸ όφελος της άστικής οικονομίας.

"Η «κοινωνική παραγωγικότητα του κεφαλαίου

Τό προϊόν της οικογενειακής γεωργίας δέ μπορεί νά μετρηθεί, ούτε σάν προϊόν της μισθωτής εργασίας, ούτε σάν προϊόν του επενδυμένου κεφαλαίου. Αυτοί οι τρόποι μέτρησης απο-

δεικνύονται ακατάλληλοι για να εφαρμοσθούν στην οικογενειακή αγροτική οικονομία. Η αγροτική εργασία ξοδεύεται προκαλώντας «δυσχεραινόμενα αποτελέσματα» στο επίπεδο της άμειβης του εργαζόμενου. Το αγροτικό κεφάλαιο επενδύεται ακολουθώντας επίσης «δυσχεραινόμενες συναρτήσεις» σε σχέση με τις συμπεριφορές του ποσοστού κέρδους. Παρ' όλ' αυτά, παρά τις αναλυτικές δυσκολίες που χαρακτηρίζουν το εσωτερικό πεδίο της αγροτικής οικονομίας, μπορούμε να συλλάβουμε το βαθμό της «κοινωνικής χρησιμότητας» αυτού του τομέα μέσω από έμμεσους δείκτες.

Παρόμοιοι δείκτες θα μπορούσαν να εντοπισθούν ξεκινώντας από μια εξέταση INPUT-OUTPUT της αγροτικής οικονομίας. Οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου στην ελληνική γεωργία στην αρχή της δεκαετίας του 1970 έφταναν το 9% του ετήσιου ακαθάριστου σχηματισμού παγίου κεφαλαίου μέσα στη χώρα. Παρ' όλ' αυτά την ίδια εποχή, αυτή η επένδυση παρήγαγε σχεδόν το 18% του ακαθάριστου εσωτερικού προϊόντος του συνόλου της οικονομίας¹³. Ένώ στη Γαλλία μία μονάδα γεωργικής επένδυσης αποφέρει 5 μονάδες προϊόντος, στην Ελλάδα μία μονάδα αποφέρει 6. Σταθμίζοντας αυτές τις αναλογίες με βάση τον αριθμό ενεργών ατόμων σε κάθε τομέα, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι μία δαπάνη 100 μονάδων παγίου κεφαλαίου κατά κεφαλήν ενεργού ατόμου, αποφέρει κατά μέσον όρο (καί κατά κεφαλήν ενεργούς ατόμου) 303 μονάδες προϊόντος στους μή - αγροτικούς τομείς, 506 μονάδες στη βιομηχανία και 578 μονάδες στην αγροτική οικογενειακή οικονομία. Αυτό σημαίνει ότι η σύγχρονη ελληνική γεωργία όχι μόνο δεν είναι μπλοκαρισμένη ή αρχαϊκή, αλλά ότι παρουσιάζει επιπρόσθετα και μία εξαιρετικά υψηλή «κοινωνική παραγωγικότητα» του κεφαλαίου. Αυτή η μορφή παραγωγικότητας του κεφαλαίου, εξαιρετικά υψηλή στην Ελλάδα συγκριτικά με τις δυτικές χώρες¹⁴, είναι επίσης παραδειγματική: συνεπάγεται ότι κάθε ενεργό άτομο στην ελληνική γεωργία εισφέρει στην παραγωγή μία ποσότητα εργασίας ανώτερη κατά 90% συγκριτικά, με τους εργαζόμενους στους μη γεωργικούς τομείς. Μ' άλλα λόγια, η αγροτική εργασία στην Ελλάδα είναι κατά μέσο όρο σχεδόν δύο φορές πιο έντατη απ' αυτή των μη - γεωργικών τομέων. Με τον ίδιο τρόπο, μία μελέτη των συντελεστών του κεφαλαίου, θα επιβεβαίωνε επίσης αυτή την υψηλή «κοινωνική χρησιμότητα» της ελληνικής οικογενειακής γεωργίας. Ο μέσος συντελεστής του κεφαλαίου, δηλαδή η σχέση «αποθεματικού κεφαλαίου παραγωγής», σε σταθερούς όρους, στη δεκαετία 1960-70, ήταν κατά μέσον όρο 3,10, ενώ για μόνο τη γεωργία ήταν 1,38. Αυτό σημαίνει ότι, για ένα απόθεμα επενδυμένου κεφαλαίου 400 μονάδων παίρνουμε κατά μέσο όρο 72 μονάδες προϊόντος στη γεωργία, μόνον 32 μονάδες μέσα στο σύνολο της οικονομίας¹⁵. Η υψηλή «κοινωνική χρησιμότητα» της ελληνικής αγροτικής οικονομίας είναι αναμφισβήτητη: ο όρος «κοινωνική» υποδηλώνει πως αυτή η υψηλή «παραγωγικότητα του κεφαλαίου» στη γεωργία, δεν όφειλε αυτόν τον τομέα, αλλά το κοινωνικό σύστημα στο σύνολό του. Στο διεθνές πεδίο, η σύγκριση είναι ακόμη πιο εντυπωσιακή. Στις γεωργίες των χωρών της δυτικής ευρώπης και των ΗΠΑ, ο μέσος συντελεστής κεφαλαίου ACOR (Μέσος Λόγος Κεφαλαίου - Προϊόντος) κυμαίνεται ανάμεσα σε 6 και 12 (σύμφωνα με τα δεδομένα του ΟΟΣΑ)¹⁶. Στην Ελλάδα, ο δείκτης αυτός στην αρχή της δεκαετίας του 1970, δρισκεόταν γύρω στο 2¹⁷.

Αυτή η κατάσταση της ελληνικής γεωργίας δέ μπορεί ν' αποδοθεί στην φύση της οργανικής ή τεχνικής σύνθεσης του αγροτικού κεφαλαίου. Οι πιθανές αδυναμίες του επιχειρηματικού κεφαλαίου, που θα ξεγυούσαν ίσως εν μέρει το χαμηλό μέσο συντελεστή του κεφαλαίου, υπερκαλύπτονται απ' τη διόγκωση της αξίας του γαιοκτητικού κεφαλαίου: η κατηγορία αυτή αποτελεί στην Ελλάδα περίπου το 86% του συνόλου του γεωργικού κεφαλαίου. Ξέρουμε άλλωστε ότι η αξία του γαιοκτητικού κεφαλαίου δεν αυξάνεται παρά ως μία συνάρτηση των επενδύσεων σταθερού κεφαλαίου. Κατά συνέπεια, η διόγκωση της αξίας του γαιοκτητικού κεφαλαίου δέ μπορεί να καλύψει τις αδυναμίες του επενδυμένου, μη γαιοκτητικού κεφαλαίου: και

τά δυο αναπτύσσονται μαζί, προς την ίδια κατεύθυνση, έστω και άνισα. Θά πρέπει επίσης να θυμίσουμε ότι η αξία του γαιοκτητικού κεφαλαίου αν και αξία νεκρή από την άποψη του αγροτικού ισοζυγίου, είναι παρ' όλα αυτά αξία ζωντανή, που βαρύνει πολύ στον προϋπολογισμό των οικογενειακών δαπανών. Μ' άλλα λόγια, η γαιοκτητική αξία, αν και με θεωρητικό χαρακτήρα, και χωρίς πραχτική σημασία για τον αγρότη, σάν αξία του ενεργητικού του, του έρχεται πολύ ακριβιά όταν πρόκειται να κάνει αγορές για την αύξηση ή την βελτίωση της ιδιοκτησίας του. Κατά συνέπεια, η αξία του γαιοκτητικού κεφαλαίου αντιπροσωπεύει επίσης μία δαπάνη κεφαλαίου, όχι, λιγότερο αληθινή απ' τη δαπάνη επιχειρηματικού κεφαλαίου.

Η υψηλή «κοινωνική παραγωγικότητα» του κεφαλαίου, δέν ξεγυείται με την ύπλη ιδιαιτερότητα του αγροτικού κεφαλαίου: προέρχεται ουσιαστικά, από την έντατικοποίηση της εργασίας του αγρότη.

Όμως, καθώς ήδη ξέρουμε, αυτή η ύψηλή «παραγωγικότητα του κεφαλαίου» που είναι δεσμευμένο στη γεωργία δέν αποφέρει μία αυξημένη ανταμοιβή της εργασίας, ούτε κι' ένα ύψηλό ποσοστό κέρδους για το απασχολούμενο κεφάλαιο. Αντίθετα, τόσο η εργασία του αγρότη, όσο και το αγροτικό κεφάλαιο είναι από κοινωνική πλευρά «στεία». Δια μέσου του αγρότη, τό αστικό σύστημα χρηματοδοτεί με κεφάλαια τόν αγροτικό τομέα έφ' όσον ο αγρότης βρίσκεται σε οργανική αδυναμία για να τό κάνει, δέν έχει δικές του αποταμιεύσεις και αποκομίζει σ' ανταλλαγή έναν αυξανόμενο όγκο προϊόντων σε τιμές αυστηρά του κόστους παραγωγής. Τό ισοζύγιο της «κοινωνικής χρησιμότητας» είναι ανώτερο στην Ελλάδα, όχι μόνο σ' ότι αφορά την «κοινωνική παραγωγικότητα» του κεφαλαίου, αλλά ακόμη και σ' ότι αφορά την κοινωνική παραγωγικότητα της γης. Οι επενδύσεις σε σταθερό κεφάλαιο είναι πολύ ύψηλές στην Ελλάδα: επενδύεται τό αντίστοιχο 250 γαλλικών φράγκων κατά κάλλιεργούμενο έκταριο, δηλαδή ακριβώς όσο και στη Γαλλία. Όμως, με μία ίση δαπάνη σταθερού κεφαλαίου, τό ελληνικό έκταριο αποδίδει 16% περισσότερο προϊόν από τό γαλλικό έκταριο: 1377 γαλλικά φράγκα ακαθάριστου έγχώριου προϊόντος στην Ελλάδα, έναντι 1186 φράγκων αντίστοιχα στη Γαλλία¹⁸.

Η ελληνική αγροτική οικονομία αποτελεί έναν ύποδειγματικό τύπο για την ένσωμάτωση της οικογενειακής γεωργίας μέσα στον αναπτυσσόμενο καπιταλισμό. Ξεκινώντας από μία ίση δαπάνη έκμεταλλεύσεως ή ελληνική αγροτική οικονομία αποδίδει ένα προϊόν διπλάσιο συγκριτικά με τις γεωργίες των χωρών της ΕΟΚ. Επίσης, οι αναλογίες του καθαρού προϊόντος επί του ακαθάριστου προϊόντος των αγροτικών έκμεταλλεύσεων στην Ελλάδα, ξεπερνάνε τό 70%. ενώ μέσα στις χώρες της ΕΟΚ κυμαίνονται γύρω στο 60%¹⁹.

Στην Ελλάδα, όπως και στις άλλες καπιταλιστικές χώρες, λειτουργεί ένα σύστημα άνισης ανταλλαγής ανάμεσα στη γεωργία και στην αστική οικονομία. Η αδυναμία των αγροτικών τιμών στηρίζεται στη χαμηλή άμειβή της εργασίας κι' όχι σε μία ύποτιθεμένη παραγωγική αδυναμία του εργαζόμενου. Αντίθετα η παραγωγικότητα αυξάνεται με επιταχυνόμενο ρυθμό μαζί με την επένδυση σταθερού κεφαλαίου και την ένταση του τεχνολογικού εξοπλισμού. Όλ' αυτά επιβάλλουν την έντατικοποίηση της εργασίας του αγρότη, και ξεκινώντας απ' αυτή τη βάση, την πτώση της ώριαίας άμειβης του. Η κατάσταση του αγρότη χειροτερεύει, όχι έξ αίτίας του δήθεν ύπαναπτύκτου, ή μπλοκαρισμένου χαρακτήρα της οικογενειακής οικονομίας, άλλ' αντίθετα, έξ αίτίας της ολοκληρωμένης ένσωμάτωσης στο κυρίαρχο καπιταλιστικό σύστημα.

Οι άνισότητες ανάμεσα στις τιμές, στα ποσοστά κέρδους, στα βιοτικά επίπεδα, δέν προέρχονται από δήθεν «αρχαϊκές επιβιώσεις» κι' από μία δήθεν παραδοσιακή παθολογία, άλλ' αποτελούν ανανεωμένες και σύγχρονες μορφές με τις όποιες τό καπιταλιστικό σύστημα ένσωματώνει στους κόλπους του την έχρονη οικογενειακή γεωργία. Όσο μεγαλύτερες είναι οι άνισότητες, τόσο πιο προωθημένη είναι ή κοινωνική ένσωμάτωση των τομέων. Από την άποψη του καπιταλισμού, ή γεωργία πρέπει ν' ανταποκρίνεται σε μία διπλή απαίτηση: α) μεγιστο-

ποίηση της ακαθάριστης αποτελεσματικότητας του γεωργικού κεφαλαίου και β) εκμηδένιση κάθε μορφής ανταμοιβής (κέρδους ή προσόδου) για το ίδιο αυτό κεφάλαιο. Μόνον η οικογενειακή μορφή της παραγωγής μπορεί να εξασφαλίσει χωρίς δυσμενείς επιπτώσεις αυτούς τους δύο όρους.

Η ελληνική οικογενειακή γεωργία, τουλάχιστον μετά τον πόλεμο, κάθε άλλο παρά ακίνητη είναι: έχει υποστεί βαθιές οικονομικές και τεχνικές μεταλλαγές. Η ελληνική οικογενειακή γεωργία, όχι μόνο δεν είναι φραγμός στην ανάπτυξη των προοδευτικών τομέων της χώρας, αλλά είναι τελείως υποταγμένη και λειτουργικά καθορισμένη απ' τις αναγκαιότητες της επιταχυνόμενης ανάπτυξης του ελληνικού καπιταλισμού.

Θα ήθελα να προσθέσω εδώ ένα σύντομο σχόλιο πάνω στον υποτιθέμενο δυαδικό ή αποδιαιρεθωμένο χαρακτήρα του καπιταλισμού στην Ελλάδα.

Γενικά η ελληνική οικονομία, από την εποχή της 'Ανεξαρτησίας (1828) δε δεσμεύτηκε ποτέ σοβαρά στον δρόμο του αγρο-έξαγωγικού υποδείγματος (όπως π.χ. έγινε με τη Βραζιλία, την 'Αργεντινή, την Αίγυπτο, τη Ρουμανία, κλπ.). Η μεγάλη γαιοκτησία ήταν πάντα περιορισμένη στην Ελλάδα και παρήγαγε πολύ λίγο για εξαγωγή στο εξωτερικό. Οι αγροτικές μεταρρυθμίσεις που ευνόησαν την αποκατάσταση των αγροτών στην ιδιοκτησία, άρχισαν το 19ο αλ. και τελειώσαν στο μεσοπόλεμο. Τά μόνα μη ένσωματώσιμα στοιχεία, δηλ. τα τσιφλίκια στην Βόρεια Ελλάδα, διαλύθηκαν στην αρχή της δεκαετίας του 1930.

Αυτό λειτούργησε σαν μία αποφασιστική συμβολή στην πολύ σημαντική φάση της ελληνικής εκδοιομηχάνισης των ετών 1930-1940. Μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο, η γεωργία λειτούργησε σαν ένα σύμπληρωμα της αστικής οικονομίας. Η αποστολή της ήταν διπλή: α) να εξασφαλίζει τρόφιμα, δηλαδή τα προϊόντα που εντάσσονται στην αναπαραγωγή του εργαζόμενου σε χαμηλές τιμές, επιτρέποντας έτσι το μπλοκάρισμα των ημερομισθίων στις πόλεις και β) να λειτουργεί σ'α μία αποθήκη εργατικών δυνάμεων, συμπιέζοντας έτσι τα ημερομίσθια στις αγροτικές εργασίες των πόλεων.

Στην Ελλάδα, υπάρχει μία προωθημένη ένσωματωση ανάμεσα στους τομείς της οικονομίας. Υπάρχει μία «εθνική οικονομία» της οποίας όμως κύριος άξονας είναι το κράτος. Είναι σημαντικό να υπογραμμιστεί κανείς ότι η εθνική ένσωματωση στην Ελλάδα, έχει χαρακτήρα άμεσο και «ύλικό», ενώ στις χώρες της Δύσης είναι έμμεση και «άυλη». Μ' άλλα λόγια, ενώ στις δυτικές οικονομίες η ένσωματωση είναι το αποτέλεσμα της λειτουργίας των νόμων της αγοράς, όρισμένων οικονομικών και νομισματικών αυτοματισμών και όρισμένων έμμεσων πολιτικών του Κράτους (π.χ. πολιτική έπιτοκίων, ανοικτής αγοράς, κλπ.) στις εξαρτημένες χώρες, ανάμεσα στις οποίες και η Ελλάδα, η ένσωματωση στηρίζεται άμεσα όχι πάνω στην οικονομική πολιτική του κράτους, αλλά κυρίως, στην «ύλική» παρουσία του κράτους. Τό κράτος στην Ελλάδα δέ συγκεντρώνει απλά τις πληροφορίες της αγοράς και δέν καθορίζει μόνο το πλαίσιο αναφοράς για την ανάπτυξη των ιδιωτικών οικονομικών φορέων. Έξ αιτίας του άτρωφικού χαρακτήρα της έσωτερικής αγοράς, τό κράτος τήν παίρνει υπό τήν προστασία του, τήν συμπληρώνει και συχνά υποκαθίσταται σ' αυτήν.

Σέ τελευταία ανάλυση, τά προβλήματα που σχετίζονται μέ τήν ένσωματωση, τίθενται στην Ελλάδα μέ τήν έννοια του κρατισμού: δέν πρόκειται πιά εδώ για τήν ένσωματωση ενός τομέα μέσα σ' έναν άλλο, αλλά για τήν ανάπτυξη στον ανώτατο βαθμό όλων των δυνατών και πιθανών μορφών κρατισμού. Παρά τό ότι αυτό παρουσιάζεται συχνά σά μία εξέλιξη της ιδιωτικής οικονομίας (ιδιαίτερα στην Ελλάδα), η γενικευμένη παρουσία του κράτους και η καταναγκαστική του δύναμη είναι στοιχεία συστατικά κι' αναγκαία. Είναι αδύνατο να συλλάβει κανείς τήν ελληνική οικογενειακή γεωργία, χωρίς τόν ειδικό ρόλο του κράτους σ' αυτόν τόν τομέα. Τό κράτος εδώ είναι κάτι πάρα πάνω από έναν απλό διαχειριστή της εθνικής ένσωματωσης: είναι ό αρχιτέκτονας κι' ό συγκολλητής της.

Κλείνοντας τήν παράγραφο αυτή θά έπρεπε νά υπογραμμίσω

άλλη μία φορά, ότι μία ένσωματωμένη οικονομία δέν είναι απαραίτητα και ίσορροπημένη: η ένσωματωση, μπορεί νά δξύνει τίς ανισότητες μέσα στο σύνολο.

στο επομένο τευχος: το Β' μέρος.

Μετ.: Μαρία Τσάτσου.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- 1). - Βλ. Κ. ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΣ, Τό 'Αγροτικό Ζήτημα στην Ελλάδα. 'Η κοινωνική ένσωματωση της γεωργίας. 3η Έκδοση, Έξάντας, 1978 και ΣΑΜΙΡ ΑΜΙΝ και ΚΩΣΤΑΣ ΒΕΡΓΟΠΟΥΛΟΣ, Δύσμορφος καπιταλισμός. Τό αγροτικό ζήτημα μέσα στον καπιταλισμό. Έκδόσεις Παπαζήση, 1975.
- 2). - Βλ. ΑΝΤΙ τεύχος 105 (12-8-78), σελ. 25-31
- 3). - P.A. SAMUELSON, International Trade And The Equalisation of Factor Prices, εις Economic Journal, Ιούνιος 1948.
- 4). - Για τήν κατακερματισμένη οικονομία των μικρομεσαίων ιδιοκτητών, ό Κ.ΜΑΡΞ σημειώνει: «... Είναι λοιπόν φανερό ότι η σχετική εξαθλίωση των παραγωγών είναι ή αίτία της χαμηλής τιμής των προϊόντων τους και όχι ή παραγωγικότητα της εργασίας τους». Βλ. Le Capital, τ. ΙΙΙ, Έκδ. Gallimard, τ. ΙΙ, σ. 1415.
- 5). - Βλ. OCDE, Le capital dans l'agriculture et son financement, Paris 1970, τ. Ι, σ. 22.
- 6). - οπ. κ.π. σ. 26 Βλ. επίσης ΕΟΚ, Statistiques de base, 1975-76.
- 7). - Βλ. OCDE, Statistiques Agricoles, 1955-1968, Παρίσι 1969.
- 8). - Βλ. FAO/CEE, Seventh Report on Output, Expenses and Income of Agriculture in European Countries, 1960-68 Έκδοση του ΟΗΕ, Νέα Υόρκη 1976, τ. Ι, σ. 84.
- 9). - Βλ. Έθνικοί Λογαριασμοί της Ελλάδος, 1958-1975, 'Αθήναι 1976 και Μ. ΔΕΛΙΒΑΝΗ - Δ. ΓΕΡΜΙΔΗΣ, Industrialisation, emploi et repartition des revenus en Grèce, ΟΟΣΑ, Παρίσι 1975, σ. 169.
- 10). - Βλ. J. TERPICH, Marxisme et agriculture, Έκδ. A. Colin, 1973.
- 11). - Μέ μοναδική εξαίρεση τίς εκμεταλλεύσεις της Μακεδονίας Βλ. Διαρθρωτικά και οικονομικά στοιχεία των οικογενειακών αγροτικών εκμεταλλεύσεων, Έκδοση ΑΤΕ, 1973.
- 12). - FAO/CEE, Prix des produits agricoles et de certains moyens de production en Europe et en Amerique Latine, 1975-76, N. Υόρκη 1977.
- 13). - Έθνικοί Λογαριασμοί Ελλάδος, οπ. κ. αν.
- 14). - 'Η άμερικανική γεωργία ενώ συγκεντρώνει τά 3,8% των συνολικών επενδύσεων στην χώρα αυτή, παράγει μόνον 2,9% του έθνικου άμερικανικού προϊόντος, Βλ. OCDE, National Accounts, of OCDE countries, Paris 1970.
- 15). - Δελιόδη - Γερμίδης ε.α.
- 16). - Βλ. OCDE Le capital dans l'agriculture Έ.αν. τ. Ι, σ. 73-74.
- 17). - Δελιόδη - Γερμίδης, ε.α.
- 18). - Σέ σταθερές τιμές, Βλ. ΕΟΚ, Yearbook of Agricultural Statistics, Βρυξέλες 1976.
- 19). - FAO/CEE, Seventh Report, ε. αν.

P. MENTBENTEΦ P. ΛΕΡΤ Α. ΚΟΠΕΛΕΦ
Π. ΕΓΚΟΡΟΦ Α. ΖΙΜΙΝ Α. ΚΡΑΣΙΚΟΦ

ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΤΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

Οι θέσεις των μαρξιστών διαφωνούντων

Έντός τῶν τειχῶν

Ο χρόνος κάλυψε τὸν κύκλο του καὶ ἡ ἔνταξη στὴν ΕΟΚ δὲν εἶναι πιά «ἐπὶ θύραις». Μὲ τὴ θεσμικὴ ἐπικύρωση τῆς θετικῆς στάσης τῶν ἐταίρων, ὁ συμβιβασμὸς μὲ τὶς κοινότητες ὁριστικοποιεῖται καὶ ἀρχίζει ἡ πολύμορφη διεύθυνση τῆς εὐρωπαϊκῆς στὴν ἑλληνικὴ πραγματικότητα. Καὶ μαζί μ' αὐτὴν ἀρχίζουν νὰ ὑλοποιούνται ἀπτά στοὺς θεσμοὺς καὶ τὰ ἦθη τοῦ νεοελληνικοῦ κοινωνικοῦ σχηματισμοῦ, ὅλα τὰ ἀλλοτριούντα στοιχεῖα τῆς προηγμένης καὶ «πολιτισμένης» Εὐρώπης.

Δὲν ἔχουμε τὴν πρόθεση νὰ χρωματίσουμε μιά καταστροφικὴ εἰκόνα. Δὲν ἐντασσόμαστε ὅμως καὶ στὴν κυρίαρχη φιλολογία τῆς ἐνίσχυσης τῆς πολιτικῆς καὶ πολιτισμικῆς μας ταυτότητας μέσω τῆς... μεσογειακῆς ἐπέκτασης τῆς εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς τάξης πραγμάτων. Σ' αὐτὴν τὴν θριαμβολογούσα ἀντίληψη ἀντιπαραθέτουμε τὴν ἀποψη τῆς ἰσοπέδωσης τῶν ὅσων δειγμάτων ἐναπομένουν, ἔστω καὶ σὰν ἐνυπόθηκο χρέος στὴ συγκρότηση τοῦ νεοελληνικοῦ ἦθους καὶ πνεύματος. Ἡ ὑπεράσπισή τους δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι αὐτονόγη καὶ αὐτόματη.

Κι' αὐτὸ γιατί, μὲ τὴ μόνιμη στρέβλωση καὶ ἀλλοτριωτικὴ ἀνάπτυξη τῆς χώρας, δὲν ὑπάρχουν σὲ ἐνεργὸ κατάστασι, οἱ ἀμυνεὲς καὶ τὰ πλαίσια διύλισης τῶν ἐξωγενῶν «προϊόντων». Ἀντίθετα, ἡ ὑπεράσπισή τους ἀπέναντι στὴν ἰσοπέδωση καὶ τὴν ἀλλοτριώσή τους, διαδίδει μαζί μὲ τὴν ἀγωνιστικὴ συγκατάθεσι στὸ αἶτημα τῆς ὁλοκληρώσεως καὶ διαμόρφωσής τους σ' ἓνα συνεκτικὸ σύνολο, πού θὰ ἀντιταχθεῖ, γιὰ νὰ διαλεχθεῖ ἰσότιμα, στὸ εὐρωπαϊκὸ πρότυπο πολιτισμοῦ καὶ κοινωνικῆς συνείδησης.

Οἱ πολιτιστικές συνέπειες

Στὸ «ΧΡΟΝΙΚΟ '78» δημοσιεύονται μιά σειρά ἀπὸ κείμενα μὲ θέμα τὶς πολιτιστικὲς συνέπειες ἀπὸ τὴν ἔνταξή μας στὴν ΕΟΚ.

Ἀναδημοσιεύουμε ἐδῶ, τὸ κείμενο πού ἔγραψε ὁ πεζογράφος ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ:

Ἡ ἔνωση μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. εἶναι δυστυχῶς ἀναπόφευκτη καὶ ἐπὶ θύραις. Συρόμαστε σὲ μιά συγχώνευση πού εἶναι ἀντίθετη στὴν

ἰδιοσυγκρασία μας, τὴν ἱστορία μας καὶ τὰ ἀπώτερα ἔθνηκα καὶ πνευματικὰ συμφέροντά μας.

Ὁ ψυχρὸς, ἀνοστος καὶ παρακαμασμένος δυτικὸς πολιτισμὸς, μὲ τὶς γλώσσες του - ὁλό-τελα ρηχῆς στὴ διεθνή μορφή τους - τὰ δὴθεν πλοῦτη του, τὴ στιλπνὰδα τῆς καλοσερβισμένης τεχνολογίας του, θὰ εἰσβάλ-λει ἀνελήχτα στὴ χώρα, κατακλύ-ζοντας τὶς μάζες τῶν νέων δού-λων του. Μποροῦμε νὰ λάβουμε μιά μικρὴ ἰδέα τοῦ τί θὰ γίνε-ι, σκεπτόμενοι τὸ μῆρες μας ὅπου ἀλωνίζονται οἱ τουρίστες. Καὶ πού νὰ ἐξαρτηθοῦμε ὁλότελα ἀπὸ αὐ-τούς...

Μὲ τὴν δὴθεν εὐρωπαϊκὴ αὐτὴ εἰσβολὴ δὲν κινδυνεύουν καὶ τόσο οὔτε οἱ ἀνώτερες οἰκονο-μικὰ καὶ κοινωνικὰ τάξεις οὔτε οἱ σημερινοὶ διανοούμενοι καὶ καλλιτέχνες οὔτε ἴσως οἱ ἐπιστή-μονες καὶ οἱ μορφωμένοι. Αὐτοὶ μᾶλλον θὰ ἀντιδράσουν καὶ θὰ συσπειρωθοῦν. Κινδυνεύουν ὅμως ἄμεσα οἱ λαϊκὲς μάζες, κυ-ρίως ἐκεῖνοι - καὶ θὰ 'ναι ἀσφα-λῶς πάρα πολλοὶ - πού θὰ βρε-σκονται σὲ διαρκὴ συνάφεια μὲ τοὺς εὐραγοῦντες, θὰ συνηθίσουν τὶς γλώσσες τους, τὰ νοήματα καὶ

τὴ νοοτροπία τους, καὶ θὰ χά-ψουν τὴν τόσο ἐπίμονα προβαλ-λόμενη μιτλόφα τῆς τάξης καὶ τῆς ἐπιμόνης στὴ δουλειά τους.

Ἐκεῖνο πού φοδᾶται - πού τρέμει - κανεὶς περισσότερο εἶναι τὸ μέλλον. Τοὺς μελλοντικούς ἀνθρώπους τῆς φυλῆς μας, πού θὰ προέλθουν ἀπὸ ἓναν λαὸ ἀλωμένο, γονατισμένο, δίγλωσσο, φραγκολεβαντίνικο, περιφρονη-τικό πρὸς κάθε ἐγγῶρια παρα-γωγή καὶ ἐκδήλωση, μὲ φανερὴ προτίμηση πρὸς κάθε ξένο. Γιατί δὲν θὰ γίνε-ι ἐδῶ, ὅτι ἐγινε στὴν Ἀφρική καὶ τὶς χώρες τῆς Ἀσίας; Ἀκόμα καὶ τὴν κρατικὴ μας ὑπόστασι, καθὼς καὶ τὸ ὅποιο πολίτευμά μας, θὰ διακη-ρύσσουν οἱ ξένοι ὅτι σ' αὐτούς τὸ ὀφείλουμε. Ἀλλωστε ἀπὸ τώρα τὸ λένε κι' ἐμεῖς τὸ δεχόμαστε καὶ τὸ ἐπαυξάνουμε.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὼς οἱ φτωχοί ἀντιδρᾶνε περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ νὰ μᾶς κρατη-σοῦν στὸν δικὸ μας πολιτιστικὸ δρόμο, νὰ μᾶς βοηθήσουν νὰ βρι-σκώμαστε σὲ ταὐτῆσι καὶ ἐπαφῇ μὲ τὴν ψυχροσύνη καὶ παρὰ-δοσή μας, νὰ εἰμαστε Ἑλληνες συγγραφεῖς καὶ καλλιτέχνες, με-τρημένα καὶ ἐξυπνα περιεργὸι καὶ πρόθυμοι γιὰ ξένες ἐπιρροές. Ὅμως τὸν λαὸ, πού θὰ θγάξει τὸ ψωμί του ἀπὸ τοὺς ἀπόλυτα ψυ-χροὺς καὶ ὑπολογιστικούς ἐπιχει-ρηματίες τους, πού θὰ ξεφρενια-στεῖ καὶ θὰ τρέχει πάνω-κάτω στὴν Εὐρώπη - ἀπὸ τώρα κατα-στρώνονται τὰ σχέδια - πού θὰ προμηθεύεται τὰ πάντα ἀπέξω καὶ πού θὰ τὰ προτιμάει ὅταν θὰ τὰ βροῖκε - καὶ θὰ τὰ βροῖκε ἀφθονά - ἐδῶ, ποῖός θὰ τὸν συγ-κρατήσει; Περιμένουμε πὼς θὰ μᾶς ἀκούσει κανεὶς ἀπὸ τὸ λαὸ ἐμᾶς τοὺς διανοούμενους;

Λένε πὼς ἡ ἔνωσή μας μὲ τὴν Ε.Ο.Κ. θὰ βοηθήσει ἀποτελεσμα-τικά αὐτὴ τὴν κρίσιμη ἱστορικὴ στιγμή τὸ Κράτος. Ἀκόμα κι' ἂν δεχτοῦμε αὐτά, τὰ περὶ τῆς τὸσης κρισιμότητος καὶ κραταιάς προ-στασίας, μένει τὸ ἐρώτημα: Ὑστερα τί θὰ γίνε-ι; Ἀπὸ τὴν Ε.Ο.Κ. καὶ τὰ σχέδιά της πὼς θὰ μᾶς προστατέψῃ καὶ ἐν ἀνά-γκῃ θὰ μᾶς γλιτώσῃ; Ποῖός θὰ μᾶς σώσει ἀπὸ τὸν πολιτιστικὸ ἀφανισμό καὶ τὸν ἐθνικὸ εὐνου-χισμό;

Στὴν περίπτωσι τῆς ἔνωσης αὐτῆς κινδυνεύουμε ὄχι τόσο σὰν Κράτος, πού εἶναι ἐπιτέλους ἓνα κατασκευάσμα, μὰ κινδυνεύουμε σὰν ἐθνότητα. Ἀλλωστε ἡ Ε.Ο.Κ. αὐτὴ τὴν ἀρχή, τὴν ἀρχὴ τῶν ἐθνότητων, πᾶει νὰ καταλύσει. Ἀλλὰ ἐμεῖς εἰμαστε μεγάλης ἱστορίας, μεγάλου πολιτισμοῦ ἔθνος, πὼς θὰ πρὸχωρήσομε, πὼς θὰ ῥέξομε δῆμα σ' αὐτὴ τὴν ἀδυσσο;

ΓΙΩΡΓΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

Ἡ συζήτηση στὴν Καβάλα

Τὸ Σάββατο 16 τοῦ Δεκέμβρι-ου '78, στὶς 7.30' τὸ βράδυ ἐγινε στὴν αἴθουσα τοῦ ξενοδοχείου «ΓΑΛΑΞΙΑΣ» στὴν Καβάλα ἡ προγραμματισμένη συζήτηση μὲ τὴν ἐκκαιρία τῆς εἰδικῆς ἐκδοσης (τεύχος 113) γιὰ τὴν πόλη.

Ἡ συζήτηση εἶχε σὰν θέμα: «Ἡ ἀνάπτυξη καὶ μερικὲς ἀπό-ψεις της». Εἰσηγητὲς ἦταν ὁ κα-θηγητὴς τῆς Φυσικῆς τοῦ ΕΜΠ Γιώργος Βουδούρης, ὁ οἰκονομο-λόγος Σπῆλιος Παπασηπλιόπου-λος καὶ ὁ καθηγητὴς στὴν Ἀρχι-τεκτονικὴ τῆς Πολυτεχνικῆς Σχο-λῆς τοῦ ΑΠΘ Δημήτρης Φατού-ρος.

Ὁ Γ. Βουδούρης ἀναφέρθηκε στὶς πρώτες προσπάθειες γιὰ ἀναπτυξιακὰ προγράμματα στὴν Ἑλλάδα, τὸν ρόλο πού ἔπαιξαν οἱ προοδευτικοὶ ἐπιστήμονες στὴν υἱοθέτησι τῆς ἰδέας γιὰ μιά προγραμματισμένη ἀνάπτυξη καὶ τέλος γιὰ τὰ εἰδικὰ προβλήματα σήμερα στὴ χώρα μας.

Ὁ Σπ. Παπασηπλιόπουλος ἔκαμε μιά ἐκτενὴ ἀναδρομὴ στὶς ἰδέες τῆς ἀνάπτυξης, στὶς ἀπό-ψεις τῶν κλασικῶν τῆς οἰκονομι-κῆς ἐπιστήμης, τὴν πραγματο-ποίηση τῆς βιομηχανικῆς ἐπανά-στασης, τὶς ἀντιφάσεις πού ἐμφανίζει στὸ σύγχρονο κόσμο ἡ ἀνάπτυξη καὶ τέλος ἔθεσε τὸ αἴ-τημα γιὰ ἓνα «ἄλλο» ἀναπτυ-ξιακὸ μοντέλο.

Ὁ Δημήτρης Φατούρος ἐντό-πισε τὶς οἰκιστικὲς ἐπιπτώσεις καὶ τὶς κοινωνικὲς ἀλλοιώσεις μᾶς, χωρὶς κοινωνικὸ ἐλεγχὸ ἀνάπτυξης καὶ ἔθεσε τὸ αἶτημα

Οἱ εἰσηγητὲς

... καὶ τὸ ἀκροατήριο

γιά την συμμετοχή του πολίτη στα αναπτυξιακά προγράμματα.

Στή συζήτηση συμμετείχε ο τέως δήμαρχος κ. Τσολάκης, ο πρόεδρος του Δ.Σ. κ. Π. Δούκας, ο πρόεδρος του ΤΕΕ, πολλοί επισημόνες της πόλης, νέοι και σπουδαστές.

Μετά τις εισηγήσεις ακολούθησε συζήτηση μέχρι αργά τη νύχτα με την ενεργητική συμμετοχή του κοινού που συμπλήρωσε ή αντέκρουσε τις εισηγήσεις και σύνδεσε τα προβλήματα της ανάπτυξης με τα συγκεκριμένα δεδομένα του νομού και της πόλης της Καβάλας.

και ένα γράμμα...

Από τον 'Ι. Γρηγοριάδη, σπουδαστή των ΚΑΤΕΕ Καβάλας πήραμε το ακόλουθο γράμμα, που αναφέρεται στο άφιξερωμα για την πόλη:

Αγαπητό ANTI

Στό τόσο ενδιαφέρον, κατά τα άλλα, άφιξερωμά σου για την Καβάλα (τεύχος 113) υπάρχει μία ακατανόητη «παράλειψη». Στις 39 σελίδες του άφιξερωματος αυτού δέν αναφέρεται τίποτε για τό ΚΑΤΕΕ Καβάλας πού φέτος μπήκε στον τρίτο χρόνο της λειτουργίας του.

Δέν αναφέρεται καν ή ύπαρξή του!!!

Καί αυτό τή στιγμή πού τά προβλήματα του ΚΑΤΕΕΚ είναι ιδιαίτερα δξυμένα. Ακόμη τά προβλήματα στέγης, ψυχαγωγίας, τρόπος ζωής των σπουδαστών, όπως καί ή όλη λειτουργία του ΚΑΤΕΕΚ, πού έχουν άμεση σχέση με την πόλη, δέν δικαιολογούν μία τέτοια «παράλειψη». Θά μπορούσα νά έχω μία εξήγηση;

● Η παρατήρηση είναι σωστή. Αλλά δέν είναι ή μόνη παράλειψη πού είχε τό άφιξερωμα στην Καβάλα. Πολλές σωστές παρατηρήσεις όπως αυτή μάς βοηθούν καί ελπίζουμε πώς μελλοντικά, επανερχόμενοι στα προβλήματα της πόλης θά μπορούμε νά αναφερθούμε καί στα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Γλυπτική της Αργυρούς.

Τήν ερχόμενη Παρασκευή 12 του Γενάρη άνοίγει ή έκθεση

Πρωτοχρονιάτικο Πανηγύρι

Αν γινόταν νά ξαναοργανώναμε μία γιορτή, άκόμα καί την ίδια μέρα, θά την οργανώναμε καί πάλι για τά παιδιά.

Η δικαιολογία; Τό κέφι, ή χαρά, ή διάθεση μικρών καί μεγάλων την Κυριακή 31/12/78 στο «Φιλοπρόοδο δμύλο του Ύμηττου» στή γιορτή του ANTI για τά παιδιά.

Τά πρώτα παιδιά έφτασαν από τον Κορυδαλλό καί μετά έρχονταν σιγά-σιγά παιδιά του Ύμηττου καί των άλλων συνοικιών.

Πολύ γρήγορα γέμισε ό χώρος του θεάτρου από μικρούς πού είχαν την αποκλειστικότητα του, ενώ οι γονείς παρακολουθούσαν από τον έξωστη ή περιεργάζονταν τίς εκθέσεις παιδικού βιβλίου καί εκπαιδευτικού παιχνιδιού

Από την παιδική γιορτή στον Ύμηττο.

πού ύπήρχαν στο φουαγιέ. Τό κέφι άρχισε στις 11 με τό έργο «Διαταγή για γέλια» από τον κουκλοθίασο τό «ΚΟΣΚΙΝΟ» του Τάκη Σαρηή· άμέσως μετά ή Μαρία Κωννητού έκανε ένα μουσικό παιχνίδι με τά παιδιά καί ή εκδήλωση συνεχίστηκε με τό θεατρικό παιχνίδι πού διέθυνε ό Λάκης Κουρετζής με την ομάδα Τέχνης «ΠΑΡΟΔΟΣ». Τό κέφι κορυφώθηκε στο τέλος της γιορτής όπου μικροί καί μεγάλοι άρχισαν νά χορεύουν καί νά τραγουδούν.

Η γιορτή έκλεισε με τό κόψιμο της πίτας καί την άναγγελία μιάς

άλλης εκδήλωσης του ANTI για τά παιδιά με τό Διονύση Σαβδόπουλο μέσ' στο Γενάρη πάλι στον Ύμηττο, καθώς καί την άναγγελία ενός διαγωνισμού σχεδίου από παιδιά μέχρι 15 χρονών, με θέμα «Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ».

Τό ANTI εύχαριστεί ιδιαίτερα: Τό «Φιλοπρόοδο Όμιλο Ύμηττου», την ομάδα Τέχνης «ΠΑΡΟΔΟΣ», τό Κέντρο δημιουργικής άπασχόλησης «ΒΙΔΑ», την ΜΑΡΙΑ ΚΥΝΗΓΟΥ καί τον κουκλοθίασο «ΤΟ ΚΟΣΚΙΝΟ» για την συμβολή τους στην επιτυχία της γιορτής.

γλυπτικής της Αργυρούς Καρύμπακα - Νεγρεπόντη στή Γκαλερί «Νέες Μορφές». Η έκθεση θά διαρκέσει μέχρι τίς 27 του Γενάρη.

Τά έργα πού θά παρουσιάσει ή γνωστή γλύπτρια είναι όλα πάνω σ' ένα ύλικό: πέτρα άπ' τό Μεσαγόρ της Αίγινας. Εκεί ζει τό μεγαλύτερο μέρος του χρόνου της ή Αργυρώ καί εκεί έχει δουλέψει

όλα τά γλυπτά της έκθεσής της. Τά έργα χωρίζονται σε τρεις ένότητες:

- Τή μία την ονομάζει: «Πίσω άπ' τίς μάντρες καί τους τοίχους»,
- Τή δεύτερη: «Οι άνθρωποι καί τά λαλάρια» καί
- Τήν τρίτη: «Τά παραδοσιακά. Γλάστρες, κρήνες καί βασιλικοπέτρες».

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΠΑΙΔΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ

Τό ANTI στην ειδική έκδοσή του για παιδιά (τεύχος 115 της 30 - 12 - 78) προκήρυξε ένα διαγωνισμό παιδικού σχεδίου.

Ελπίζουμε πώς οι μικροί φίλοι του περιοδικού - ή άλλως τά παιδιά των μεγάλων φίλων του περιοδικού - θά ανταποκριθούν στην πρόσκλησή μας καί θά μάς στείλουν τά σχέδιά τους σύμφωνα με όσα γράφουμε στην άνακοίνωσή πού ακολουθεί:

Παιδιά,

Τό «ANTI» κάνει ένα διαγωνισμό παιδικού σχεδίου με θέμα:

« Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ».

Στά σχέδια μπορείτε νά σχολιάσετε τά πολιτικά γεγονότα, τίς πολιτικές συζητήσεις των μεγάλων, όσα άκούτε άπ' τό ραδιόφωνο, βλέπετε στην τηλεόραση ή διαβάσετε στις έφημερίδες, έ! καί φυσικά όσα συζητάτε μεταξύ σας για την πολιτική!

Βάλτε όλο σας τό κέφι καί κάντε καλαμπούρι με την ψυχή σας.

Τά σχέδια μπορείτε νά τά ζωγραφίσετε σε ό,τιδήποτε είδος καί μέγεθος χαρτιού.

Τά σχέδια νά τά βάλετε σε ένα φάκελο καί νά τά ταχυδρομήσετε στή διεύθυνση:

Περιοδικό ANTI

Δημοχάρους 60

Αθήνα (601)

Καί πάνω στο φάκελο γράψετε τό όνομα καί τη διεύθυνσή σας.

Στό διαγωνισμό μπορούν νά πάρουν μέρος παιδιά μέχρι ηλικίας 15 χρονών. Πάνω στο σχέδιο νά γράψετε τό όνομά σας καί την ηλικία σας.

Θά δοθούν πέντε ίσα βραβεία. Τά βραβεία θά είναι μία σειρά από βιβλία για παιδιά: «Η τέχνη για τά παιδιά», «Τό παραμύθι με τά χρώματα», «Ο μικρός Νικόλας», «Οι σπόροι», «Η Ακρόπολη καί ή Ιστορία της».

Τά σχέδια θά κρίνουν καί θά διαλέξουν για θράβευση οι σκιτογράφοι Κώστας Μητρόπουλος, Μέντης Μποσαντζόγλου (ΜΠΟΣΤ) καί ή ψυχοπαιδαγωγός κ. Ντίνα Διβάρη. Γραμματέας της επιτροπής θά είναι ή Ειρήνη Ψαρέλλη.

Τά σχέδια πρέπει νά έχουν ταχυδρομηθεί μέχρι καί τίς 5 Μαρτίου 1979.

Όλα τά σχέδια θά έκτεθούν σε μία έκθεση πού θά οργανώσει ειδικά γι' αυτό τό ANTI καί τά βραβευμένα θά δημοσιευθούν στο περιοδικό.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΙΚΙΩΝΗΣ

‘Αναμνηστική έκθεση

Της Ντόρας ‘Ηλιοπούλου Ρογκάν

Μιά μνημειακή σέ έκταση και σέ περιεχόμενο έκθεση του ζωγραφικού και του αρχιτεκτονικού έργου του Δ. Πικιώνη εγκαινιάστηκε στην Έθνική Πινακοθήκη. Κάπου 400 ζωγραφικά έργα (σχέδια μέ μολύβι, μέ μελάνη, άκουαρέλες και μερικά λάδια), αρχιτεκτονικά σχέδια, καθώς και μερικά σχέδια για έξωφυλλα και διβλία πλαισιωμένα από φωτογραφίες των κτιρίων και των διαμορφώσεων χώρου, ζωντανεύουν μπροστά μας τό πολύπτυχο και μεγάλο ταλέντο αυτού του δημιουργού.

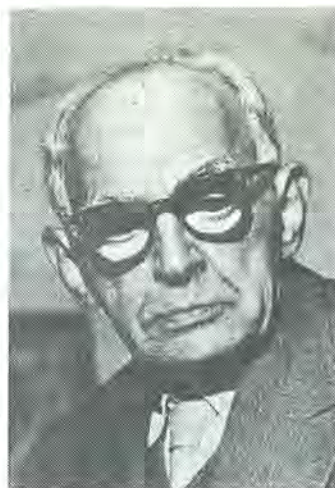
Τό ζωγραφικό ύλικό είναι παρουσιασμένο σέ ενότητες πού έχει χαρακτηρίσει ο ίδιος ο Πικιώνης: «Αναμνήσεις – Παρίσι» (σχέδια 1910–1925), «Αρχαία» (1910–1920), «Από τή Φύση» (1905–1930), «Βυζαντινά» (1915–1946), «Της φαντασίας» (1930–1940) και (1940–1950), «Αττικά» (1940–1950), «Αρματωλοί και κλέφτες» (1950–1955), «Ναυτίλος» (1950–1955) ολοκληρώνεται μέ διάφορα χαρακτηριστικά διογραφικά ένθυμματα (αυτοπροσωπογραφία, πορτραίτα και γενικότερα άπεικονήσεις μέ θέμα τή γυναίκα του, τήν κόρη του, κ. ά.).

Από τό αρχιτεκτονικό του έργο έχουμε τήν εύκαιρία νά δούμε συγκεντρωμένα, εδώ, τά διάφορα «στάδια» τής εκπόνησης ενός έργου άρχίζοντας από τά πρώτα ελεύθερα σκίτσα, τίς ολοκληρωμένες ζωγραφικές συνθέσεις πού αναδύουν αυτούσια τήν ατμόσφαιρα του περιβάλλοντος

χώρου μέχρι τά τελικά αρχιτεκτονικά σχέδια και τή μεθοδική μελέτη τής παραμικρής λεπτομέρειας.

Είναι βέβαια, κάτι περισσότερο από γνωστή ή προσωπική τηγία του Πικιώνη, ή πολύτιμη – ύποδειγματική προσφορά του όχι μόνο στή διατήρηση, αλλά και στήν αναβίωση των θεμελιακών συστατικών τής πολιτιστικής μας κληρονομιάς, στήν «έντόπιση» τής αυθεντικής αισθητικότητας τής.

Νά υπενθυμίσουμε ότι σφράγισε όχι απλώς μιάν εποχή, αλλά γενικότερα τόν ελληνικό χώρο, ότι διαμόρφωσε γενιές αρχιτεκτόνων και ζωγράφων κι’ ότι, ειδικότερα, σέ ότι άφορά τούς τελευταίους, επηρέασε όχι μόνο τούς σύγχρονους του καλλιτέχνες, αλλά και τούς αντιπροσώπους τής νεώτερης γενιάς ύποδεικνύοντίς τους ό.τι δρίσκεται πολύ πιο κοντά τους σάν ερέθισμα:

Δημήτρης Πικιώνης.

‘Η απλότητα ενός κυματίου, ή γοητεία τής ανόθευτης, παρθένας φύσης, κι’ ότι πάνω άπ’ όλα ή «Ανατολή και τό Βυζάντιο» αποκάλυψαν στον ίδιο «πώς ή δημιουργία μιάς αληγμένης από τή φύση και άπ’ τήν ύλη τής μίμηση συμβολικής γλώσσας, είναι ό δρόμος ό μόνος έγκυρος κι’ άξιος του πνεύματος, για νά εκφράσει τίς ιδέες και τά συναισθήματά μας άπ’ τή Ζωή».

Μέσ’ άπ’ όλα τά διδάγματα και τίς ορμήνιες πού έδωσε, είτε μέσ’ από τά αρχιτεκτονικά και τά ζωγραφικά του έργα, είτε μέσ’ άπ’ τό γραπτό του λόγο, ό Πικιώνης εξακολουθεί νά ζει στή μνήμη μας και νά μäs υπενθυμίζει πόσο «καιρία» και «δημιουργικά» έννόησε και συνέλαβε τή συνεργασία ανάμεσα στήν αρχιτεκτονική, τή φύση και τόν περιβάλλοντα χώρο, έτσι ώστε τό κάθε κτίσμα νά δένει μαζί του οργανικά, κοντολογής, νά «φυτρώνει» μέσ’ άπ’

αυτόν. Στά αρχιτεκτονήματά του, ή μορφή του κάθε κτίσματος, ό τρόπος μέ τόν όποιο είναι χρησιμοποιοιμένα – άξιοποιημένα τά ύλικά και, γενικότερα, τό «στήσιμο» στο χώρο – από τά πρώτα σχέδια στο πόδι, τίς ολοκληρωμένες ζωγραφικές συνθέσεις πού άναμεταδίδουν άτόφια τήν ατμόσφαιρα του τοπίου μέχρι τό τελικό αποτέλεσμα και τήν παραμικρή λεπτομέρεια (άνασύνθεση των λαϊκών μοτίβων σέ μιά κρήνη, «βυζαντινό» κόσμημα σέ μιά τοιχοδομία) μäs αποκάλυπτουν ένα άκούραστα έρευνητικό μυαλό κι’ ένα άλάθητο ένστικτο πού δημιουργεί κι’ άναδημιουργεί τό κάθε έρέθισμα όποιαδήποτε κι’ άν είναι ή προέλευσή του (άρχαιοτητα, βυζάντιο, άνατολή, τοπική λαϊκή τέχνη, κ. ά.).

‘Η τωρινή παρουσίαση δέν άποτελεί απλώς ένα φόρο τιμής για τήν επέτειο τής πρώτης δεκαετίας από τό θάνατο του μεγάλου αυτού αρχιτέκτονα. Μäs προβάλλει μέ μιάν ιδιαίτερα μεγάλη ένταση τή μεγάλη άπώλεια πού αντιπροσωπεύει ό θάνατός του μέσ’ από τίς άναπόφευκτες συγκρίσεις πού κάνουμε μέ ό.τι επικρατεί σήμερα γύρω μας:

Τόν κυκεώνα τής σύγχρονης αρχιτεκτονικής στον τόπο μας. Τό «χάσμα» πού δολένα απλώνεται μέ τό συνεχή «διασμό» τής πολιτιστικής μας κληρονομιάς και τή μεθοδευμένη αλλοίωση του περιβάλλοντος χώρου. Μέ αυτά τά δεδομένα, ή άγνοια κι’ ή έγκληματική άδιαφορία πού δείχνουμε σήμερα για τήν πολιτιστική μας κληρονομιά, τή μόνη ίκανή νά μäs τροφοδοτήσει έπ’ άπειρον μέ μοναδικές στήν απλότητα και τήν ορθότητά τους λύσεις – κάτι πού άπέδειξε, πρώτος ό Πικιώνης – έχει δολένα και πιο άσχημα έπα-

Από τα προσχέδια για τόν οικισμό τής Αίξωνης.

‘Από τά «Γλυπτικά» σχέδια, μολύβι.

«Ιερά Όδος» – λάδι του 1920.

ζουλούει και μας εξωθεί, δίχως «έρμα» νά βολοδέρνουμε ανάμεσα σέ νοθευμένες, απρόσωπες λύσεις.

Περιδιαβάζοντας τήν έκθεση αισθανόμαστε ακόμα ένα κάποιο «δέος» μπροστά στή θαλερότητα, τήν ποικιλία και τήν αστείρευτη, πηγαία φαντασία του δημιουργού που προικίζει τό κάθε του έργο μέ μιά ξεχωριστή προσωπικότητα. Πέρα από τά αρχιτεκτονικά σχέδια, τά προσχέδια και τίς ολοκληρωμένες ζωγραφικές συνθέσεις που δόγησαν σέ αυτά ξετυλίγεται, εδώ μπροστά μας, ένας ολόκληρος κόσμος ιδωμένος μέσ' από τήν υπερευαισθησία του Πικιώνη για νά μάς αναμεταδώσει απόφια τή γοητεία που αισθάνθηκε ό ίδιος, μπροστά:

Σέ ένα φύλλο, σέ ένα τοπίο, σέ μιά μορφή θγαλμένη από ένα αρχαίο επιτύμβιο, από ένα γεωμετρικό αγγείο, από μιά θυζαντινή άγιογραφία, από τή λαϊκή μας παράδοση και τήν ιστορία. Μέ τήν ίδια άμεσότητα μάς «μυεί» ακόμη και σέ πιό σύνθετες άναζητήσεις: Στά λογής – λογής συμπλέγματα μέ άφορητή τό γυναικείο σώμα, στίς «Νεφέλες». Στό όργανικό «δέσιμο» του συμβολικού στοιχείου μέ τίς επιμέρους χαρακτηριστικές άπεικονίσεις του τοπίου, στά «Άττικά»: συνθέσεις που μάταια προσπαθούν νά «φτάσουν» μερικοί νεώτεροι καλλιτέχνες προσανατολισμένοι σέ μιά συμβολική-έννοιολογική άναπαράσταση τής «έλληνικότητας». Στίς άλλοτε πιό κοντά στά «πρότυπα» κι' άλλοτε πιό έλεύθερα δοσμένες «Βυζαντινές» μορφές. Τέλος, στή ζωντάνια και τή φυσικότητα των λαϊκών μορφών όπου τά επιμέρους «προκλη-

τικά» στοιχεία (κολλάζ από πλαστικά τραπεζομάντηλα, άσημόχαρτα, κάρτ-ποστάλ, κ. ά.) μετουσιώνονται σέ έργα τέχνης.

Κι' εδώ άκριβώς έξακριβώνουμε τήν άνεκτίμητη συμβολή του Πικιώνη. Είναι ό ό τελευταίος κατορθώνει νά έντοπίζει, νά άποκαλύπτει και νά προβάλλει τήν ύπόσταση του κάθε έρεθίσματος του έτσι ώστε νά άποδεικνύεται ή θαυότερη, άδιάσπαστη ένότητα των πολιτιστικών μας μαυρυγιών. Μέ αυτό τό «σχήμα» ή Βυζαντινή Άγία έχει τό παράστημα τής Δημητράς. Ό «κλέφτης» στά δουνά προβάλλει μέ τό είκονογραφικό σχήμα του προφήτη. Η λαϊκή μορφή άποδεικνύεται άκλόνητο άρχέτυπο κι' ή μελέτη για τό Κέντρο των Δελφών ύπόδειγμα για ένα «σύγχρονο τέμενος».

Πέρα, έτσι, από τήν άριστη τεχνοτροπία, τήν άπαράμιλλη εύχέρεια στό σχέδιο, τήν ίκανότητα για σύνθεση, τήν ψυχολογική προσέγγιση του κάθε έρεθίσματος του, τό μέλημά του για τήν πρόσλευση, τήν εξέλιξη και τή δημιουργική άξιοποίησή του, καθώς κι' όλα τά άλλα χαρίσματα του Πικιώνη που είναι πολύ γνωστά για νά τά άναφέρουμε εδώ, έκείνο που επιβάλλεται νά του άναγνωρίσουμε είναι ή δημιουργική άνάπλαση τής πολιτιστικής μας κληρονομιάς κι' οι ύποδείξεις που μάς έδωσε για τή διατήρηση και τήν επαγωγική τής εξέλιξη. Κι' αυτό όχι άπλως, σά μιά τιμή για τή μνήμη του, αλλά σά δικλείδα άσφαλείας για τή δική μας επιδίωξη, μιά που δίως ό ίδιος χαρακτηριστικά τόνισε:

«Τό νά μήν μπορέσουμε, ίσως κάποτε μάς συγχωρεθεί, τό νά μήν προσπαθήσουμε, ποτέ».

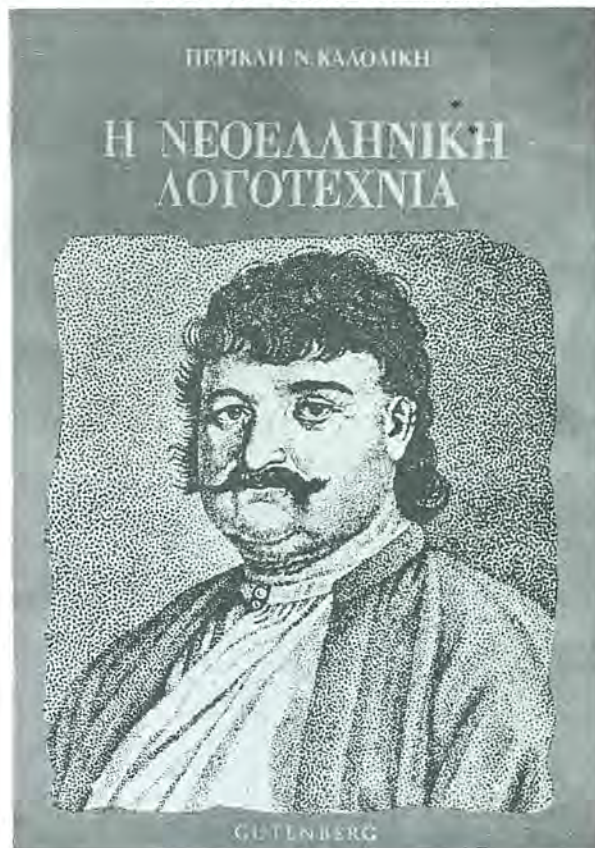
Gutenberg

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

ΣΟΛΩΝΟΣ 103 - ΤΗΛ. 3626.684

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ ΚΑΙ ΟΙ 4 ΤΟΜΟΙ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ του Π. ΚΑΛΟΔΙΚΗ

● Μέ τήν κυκλοφορία του Γ' τόμου ολοκληρώθηκε τό «ΓΕΝΙΚΟ ΑΣΜΑ» του Π. Νερούδα που κυκλοφορεί και σέ έναν πολυτελή – δεμένο τόμο.

νεα βιβλία :

● Κυκλοφόρησε ό Β' τόμος τής Πολιτικής Οικονομίας του Πανεπιστημίου Λομονόσοφ τής Μόσχας.

● **E. DURKHEIM:** Κανόνες Κοινωνιολογικής Μεθόδου. Μετάφραση επιμέλεια: Λ. Μουσούρου.

● **MAX WEBER:** Η Προτεσταντική Ηθική και τό πνεύμα του Καπιταλισμού.

● **Π. ΝΤΟΥΣΚΟΥ:** Η Οικονομική στρατηγική του Ίμπεριαλισμού και ή Ελλάδα.

Τρία ελληνικά ντοκυμανταίρ

Από τις 15 ως τις 21 του Γενάρη ο κιν/φος ΟΡΦΕΥΣ (Λεωφ. Βουλιαγμένης) παρουσιάζει ένα πρόγραμμα με δυό ταινίες μεσαίου μήκους («Ο Γιώργος από τα Σωτηριάνικα» του Λευτέρη Ξανθόπουλου και «Θεσσαλονίκη 6,5 Ρίχτερ» της Γκαίης Άγγελής) και μία ταινία μικρού μήκους, τὰ «Σπάτα» της Άλντας Δημητρίου.

Η προβολή αυτών των ταινιών θά δώσει την ευκαιρία στους θεατές που θά τις παρακολουθήσουν νά διαπιστώσουν τίς επιλογές – αισθητικές και ιδεολογικές – που κάνουν οι Έπιτροπές που διορίζει τό Υπουργείο Βιομηχανίας στην Πρόκριση και τή Βράβευση διαγωνιζομένων ταινιών. Στη βάση αυτή δημοσιεύουμε σήμερα τίς παρουσιάσεις των ταινιών αυτών από τρεῖς κινηματογραφικούς κριτικούς.

«Ο Γιώργος από τα Σωτηριάνικα» του Λευτέρη Ξανθόπουλου

του Δ. Σταυρακά

Η ταινία του Ξανθόπουλου προβληματίζεται πάνω στο κοινωνικό μέγεθος «μετανάστες» και μάλιστα «Έλληνες μετανάστες». Άλλά πόσο μεγάλη – και ευχάριστη – είναι ή εκπληξη του θεατή όταν, πολύ γρήγορα, διαπιστώσει πώς ο Ξανθόπουλος, αντί νά περιοριστεί σέ μία μονογραμμική και ρητορεύουσα καταγραφή αυτού του φαινομένου, προχωρεί σέ μία σύνθεση πολυσήμαντη όπου ο μελοδραματισμός και ή ώραιοποίηση δέν έχουν καμιά θέση. Ο κεντρικός τόν ήρωας, ο Γιώργος από τό χωριό Σωτηριάνικα, δέν είναι κάποιος έξαθλιωμένος φουκαράς στο σκλαδοπάζαρο της Γερμανίας αλλά, αντίθετα, ένας έπιτυχημένος Έλληνας της διασποράς με Μεραντέες και γούνινο παλτό, ένας Έλληνας που ανανεώνει τή μυθολογία του έπιτυχημένου μετανάστη που έναρκαίνει «τό πεπρωμένο» αυτό – όμως λέει ο Ξανθόπουλος – που διδάσκεται στά σχολεία από τά μικράτα μας σάν ανησυχία της ράτσας όπου «κάθε Έλληνας κι' ένας ταξιδιάρης Όδυσσέας».

Έχοντας σάν άφετηρία αυτό τό πρόσωπο, ο Ξανθόπουλος αναπτύσσει μέ τρόπο άκτινωτό τήν έρευνά του προς όλες τίς κατευθύνσεις ανασυνθέτοντας τό περιβάλλον και τόν περίγυρο, κοινωνικό και συναισθηματικό, όχι πιά του ήρώα του, αλλά όλων των ήρώων αυτού του είδους. Έτσι ο Γιώργος από τά Σωτηριάνικα που ή φυσική του παρουσία στην ταινία δέν ξεπερνάει τά 7 ή 8 λεπτά, «υπάρχει» άδιάκοπα και καταλήγει νά είναι ή συνιστώσα των κοινωνικών μηχανισμών που

τόν περιβάλλουν και τόν διαμορφώνουν. Μ' αυτό τόν τρόπο, διαγράφεται λίγο-λίγο ο πραγματικός σπαραγμός του μετανάστη που άπεγνωσμένα προσπαθεί νά βρει μία νέα «ταυτότητα» και νά συγκολλήσει τή χαμένη του μνήμη (νά ξαναβρεί, δηλαδή, τή «ρίζα του»), νά πάλει νά είναι τό «προϊόν» μιάς κοινωνίας που εύημερεί (και που στά πλαίσιά της εύημερεί κι' ο ίδιος) και νά ξαναγίνει μία ανθρώπινη ύπαρξη μέ «ιστορία».

Θά φαντάζεται κανείς ότι ή ταινία του Ξανθόπουλου είναι, ίσως, μία ψυχρή κοινωνιολογική μελέτη – κάθε άλλο. Η βαθιά γνώση της μεθόδου που χρησιμοποιεί (κι' άπ' αυτή τήν άποψη ή ταινία του είναι ύποδειγματική) τόν κάνει ν' άποφεύγει τίς μηχανιστικές εξηγήσεις και νά μή χάνει ούτε στιγμή από τά μάτια του τόν ανθρώπινο παράγοντα. Κάθε άντικείμενο ή κοινωνική έκδήλωση, αυτή ή ίδια ή ύλική ύποσταση της ταινίας του, ύποδηλώνει τήν ανθρώπινη παρουσία, είναι προϊόν ενός άτομικού ή συλλογικού λυρισμού. Τά κινηματογραφικά του μέσα άπαιτούν – όπως λέει και ο ίδιος – από τόν δέκτη-θεατή και μία προσπάθεια άποκρυπτογράφησης της χρήσης τους. Η παρεμβολή του φίλμ και της μηχανής SUPER-8 είναι ταυτόχρονα ένα τεχνικό μέσο έκφρασης, ένας τρόπος γιά νά έκφραστεί κανείς, αλλά και ένα καταναλωτικό προϊόν που δέκτης του είναι – μεταξύ άλλων – και ο «έπιτυχημένος» μετανάστης.

Χωρίς ψεύτικες ώραιοποιήσεις, χωρίς κενολόγους «λυρισμούς», σαρκαστική και τρυφερή συνάμα, ή «ματιά» του Λευτέρη Ξανθόπουλου, «βλέπει», καταγράφει και έκθέτει διαμέσου μιάς πολύ προχωρημένης ώριμότητας των έκφραστικών του μέσων, δηλαδή του κινηματογράφου. Ο «Γιώργος από τά Σωτηριάνικα» είναι

μία ταινία που συμβάλει διπλά: στο νά γνωρίσουμε άκόμα καλύτερα τή χώρα μας και τούς ανθρώπους που τήν κατοικούν, αλλά συμβάλει επίσης – κι' αυτό ίσως είναι τό σπουδαιότερο – και στη δική μας, προσωπική άυτογνωσία.

ΣΠΑΤΑ: Τό Στιφάδο του Άγ. Πέτρου της Άλντας Δημητρίου

του Γ. Κορρα

Η ταινία είναι ένα ντοκυμανταίρ πάνω σ' ένα έθιμο μέ προχριστιανικές ρίζες, που επιδίωξε μέχρι σήμερα αλλάζοντας συνεχώς μορφές και έξακολουθεί νά τελείται από τούς κατοίκους των Σπάτων.

Κάθε ντοκυμανταίρ σ' ένα πρώτο έπίπεδο, είναι ή αναπαγωγή της πραγματικότητας που πετυχαίνεται μέ μία πιστή καταγραφή των στοιχείων της. Στη προκειμένη περίπτωση, αυτό τό πρώτο έπίπεδο είναι ή πιστή κινηματογράφηση των στοιχείων που συνθέτουν τό έθιμο: τό σπάξιμο των ζώων, τό καθάρισμα των κρεμμυδιών από τίς γυναικες, τό μαγείρεμα του φαγητού από τούς άνδρες και τέλος ή διανομή του φαγητού. Ένα ντοκυμανταίρ, όμως, δέν είναι μονάχα άναπαγωγή της πραγματικότητας, αλλά και έρευνα πάνω σ' αύτήν, γιά ν' άνακαλύψει ούσιωδέστερα στοιχεία που κρύβονται πίσω από τίς προφανείς της. Στά «Σπάτα», τό δεύτερο αυτό έπίπεδο στοιχειοθετείται από τήν ήχητική μπάντα. Η ήχητική μπάντα περιέχει ένα λόγο ανθρώπολογικής έρμηνείας των στοιχείων του έθιμου που μαζί μέ τήν όπτική καταγραφή του δείχνουν τήν κοινωνική λειτουργία του: συντήρηση και συνοχή. Ταυτόχρονα ή ήχητική μπάντα περιέχει και ένα «δρώμενο» λόγο, θά λέγαμε, που έκφέρεται άπ' αυτούς που συμμετέχουν και δείχνει πώς λειτουργεί ο μηχανισμός-έθιμο: θάύματα, ποιές, ξεροκισμός. Μέσα άπ' αυτό τό πραγματικό ύλικό («δρώμενος λόγος») ξεπηδάει στις στιγμές της τελετουργικής έντασης τό κακό που τούς άπειλεί: ή έγκατάσταση του νέου άεροδρόμιου. Τό άεροδρόμιο στά Σπάτα θά πάρει τόν κάμπο, διότι το των σημερινών κατοίκων και ο μηχανισμός-έθιμο καλείται νά ξεροκίσει τό κακό αυτό και νά διατηρήσει τήν ύπάρχουσα ίσοροπία της κοινότητας.

Ο τεχνολογικός πολιτισμός, αντίθετα από τίς προηγούμενες κοινωνίες, δέν προβλέπει και δέν άναπτύσσει σχέσεις ίσοροπίας μέ τόν ντόπιο πληθυσμό γιά τίς νέες συνθήκες που θά του επιβάλλει.

Θεσσαλονίκη 6,5 Ρίχτερ της Γκαίης Άγγελής

του Κ. Κοιτοδίου

Οι σεισμοί του περασμένου καλοκαιριού στη Θεσσαλονίκη και τά κοινωνικά προβλήματα που δημιούργησαν είναι τό θέμα της τελευταίας ταινίας της Γκαίης Άγγελής.

Η «Θεσσαλονίκη 6,5 Ρίχτερ» – που ή άξία της άναγνωρίστηκε στο φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους της Δράμας όπου απέσπασε τό Α' βραβείο ντοκυμανταίρ – μέσα στά 40 λεπτά που διαρκεί, άφηγείται τά κυριότερα συμβάντα στη μετασεισμική Θεσσαλονίκη. Χωρίς τή χρησιμοποίηση του «Σπηκάξ», μέ έλάχιστες μαρτυρίες-μονολόγους των ίδιων των σεισμοπαθών, καταγράφονται ο φόβος και ή άγωνία του αύριο, ή μεταλλαγή της ζωής από τήν άπομόνωση της πολυκατοικίας στην έπαφή της ομαδικής ζωής των καταυλισμών.

Η μορφή της ταινίας είναι λιτή. Τό κύριο χαρακτηριστικό της είναι τό έντεχνο μοντάζ της. Οι διάφορες ένότητες-πλάνα της (πόλη πριν τό σεισμό – σεισμός – πόλη τή νύχτα – έφημερίδες, έπικαιρα – ρήγμα στο έπίκεντρο του σεισμού – πόλη έρημωμένη – κτλ.) άρθρώνονται μεταξύ τους ίσομερώς. Ο φιλικός χρόνος της κάθε μιάς όρίζεται σέ σχέση μέ τή θεματολογία της σημασία μέσα στο σύνολο της ταινίας και όχι από τήν πρόθεση της δημιουργίας έντυπώσεων ή έντασης. Η ένιαία μορφή της ταινίας έπιτυγχάνεται από τή χρησιμοποίηση περιγραφικών πλάνων – πανοραμικών χώρων – που έναλλάσσονται μέ ύποκειμενικά πλάνα στα όποια ο θεατής ταυτίζεται μέ τήν κινηματογραφική μηχανή καθώς αυτή περιπλανάται μέσα στις καταστροφές. Τά πλάνα μέσα στους καταυλισμούς άποτυπώνουν τήν καθημερινότητα και τή συνέχιση της ζωής που τίποτα δέν τή σταματά. Η νότα αίσιοδοξίας που ύπάρχει στά πλάνα αυτά προξενείται από τήν ένεργητική αντιμετώπιση της κατάστασης από τούς ίδιους τούς σεισμοπαθείς.

Ολόκληρη σχεδόν τήν ταινία τήν συνοδεύει σάν μουσική ύπόκρουση ήλεκτρονική μουσική – μία θαυμάσια δουλειά του Βαγγέλη Κατσούλη – συμβάλλοντας στη διαμόρφωση του ιδιόμορφου κλίματός της. Η έντασή της, στις ένότητες των αρχαίων χώρων και κυρίως στο τέλος της σκηνής των έκκλησιών όπου άναμινύεται μέ τίς ψαλμωδίες από τή λειτουργία στον Άγιο Δημήτρη, δημιουργεί μία έπιφαντική άτμόσφαιρα τονίζοντας τήν άδιαφορία και τίς εύθύνες.

Βιβλίο· παρουσίαση

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ ΛΙΟΝΤΑΚΗ:
Υπόγειο Γκαράζ.
Κέδρος, 1978

Είναι η τρίτη ποιητική συλλογή του γνωστού ποιητή Χριστόφορου Λιοντάκη, που από το «Έλος του τοπίου» (1973) και ιδίως από τη «Μετάθεση» (1976) έδειξε ότι κατέχει τα μυστικά της ποιητικής έκφρασης, όσο έλκυστοι από τους ποιητές της γενιάς του, αυτής που αποκλήθηκε γενιά του '70. Πέρα όμως από τη γνώση της τεχνικής και την παιδεία που η τελευταία υποδηλώνει, δ.τι σε σταματά στην ποίηση του Χ. Λ. είναι ο εσωτερικός κραδασμός και η αγωνία του που διαρκώς μεταλλάζει από το ύπαρξιακό στο κοινωνικό επίπεδο και το αντίστροφο.

FRANCIS PONGE:

Η φωνή των πραγμάτων.
Μεταφ.: Χριστόφ. Λιοντάκης
Πλέθρον, 1978

Είναι η πρώτη φορά που μεταφράζεται στα ελληνικά ο πολύ γνωστός στη Γαλλία και σε άλλες χώρες, Φράνσις Πόνζ. Ένδεικτικό της αξίας του είναι ότι έχει τιμηθεί με το Διεθνές Βραβείο Ποίησης του Κάπρι (1959) και το Διεθνές Λογοτεχνικό Βραβείο Books Abroad Neustadt (1974), ενώ κριτική παρουσίαση του έργου του έγινε στη Σορβόνη από τον Φ. Σολλέρς το 1960. Πολύ επιτυχημένη ή μεταφραστική του από τον Χρ. Λιοντάκη, ο οποίος δουλεύοντας με ευσυνειδησία άσυνήθιστη για τους καιρούς μας, κατόρθωσε να τον μεταφράσει διατηρώντας όλη την ευαισθησία και την ακριβολογία του πρωτότυπου.

ΠΑΝΤΕΛΗ ΚΑΛΙΟΤΣΟΥ:

Δεκεμβριανή νύχτα.
Κέδρος, 1978

«Μ' επέκντρο τό Δεκέμβρη του 1944, αλλά πολύ πιο πίσω και πολύ πιο μπρός - ίσαμε τώρα, 1978 - έγγραφα Ιστορία». Λέει ο ίδιος ο συγγραφέας, ένας από τους πιο αξιόλογους που εμφανίστηκαν στη δεκαετία του '60. Πρόκειται λοιπόν για μία δουλειά βασισμένη σε μία πραγματικότητα Ιστορική, επιδιώκοντας να έχει όλα τα στοιχεία του ντοκουμέντου. Η μόνη ιδιοτυπία για την οποία θα μπορούσε κανείς να μιλήσει είναι ότι στους απλούς ανθρώπους, στις πράξεις, τις προσδοκίες και τις αγωνίες τους, δίνεται η ίδια βαρύτητα που δίνεται σε μίαν απόφαση του Τσώρτσιλ. «Εκείνου» γράφει ο Π. Κ., «μπορεί να έχει τελεσίδικη σημασία, αλλά του λαού το συναισθημα είναι το ίδιο το δυνητικό της Ιστορίας».

ΑΝΤΡΕΑ ΚΑΡΑΝΤΩΝΗ:

Ξένη λογοτεχνία: Φυσιογνωμίες Γ' τόμος

Έκδόσεις «Δημ. Ν. Παπαδήμα»
Αθήνα 1979.

Έργο πολυμάθειας μάλλον και όρια των προσωπικών προσεγγίσεων παρά ούσιαστικής συμβολής στη γνώση των μεγάλων της ξένης λογοτεχνίας. Περιθωριακές κάποτε σημειώσεις. Οι επιλεγέντες και παρουσιαζόμενοι υπερκαλύπτουν τους 30.

Ο παιδαγωγός **ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΖΗΣΗΣ**

Από τη ζωή και το έργο του.
Δοκίμια για την Παιδεία και τη Δημοκρατία.

Έκδόσεις ΜΗΝΥΜΑ

Αθήνα 1978

Με την επιμέλεια της συζύγου και των φίλων του οι εκδόσεις ΜΗΝΥΜΑ παρουσιάζουν με πρόλογο Θ. Κουρταλίδη τη ζωή και το έργο ενός από τους πιο εντιμούς και άφαντους μαχητές αυτού του τόπου. Σε ένα πρώτο μέρος δίνεται η προσωπικότητα, το έργο και η ζωή του Ν. Ζήση. Στα επόμενα μέρη καταχωρούνται κείμενα από άρθρα (άνεκδοτα και δημοσιευμένα) ή λόγους του Ν. Ζ. και τέλος επιμνημόσυνα κείμενα φίλων του μετά το θάνατό του σε αεροπορικό δυστύχημα. Ο Ν. Ζ. ήταν ένας εκπαιδευτικός με καράτση, θρησκευόμενος και πάντως ένας ταπεινός και ασυμβίβαστος δημοκράτης μαχητής. Στη διάρκεια της δικτατορίας σήκωσε ο ίδιος έναν αγώνα προσωπικό ενάντια στην τυραννία. Φλογερός, καθαρός και ασυμβίβαστος - γνήσια λαϊκός άνθρωπος - με έπαφή και με αγάπη για τους γύρω του, ο Ν. Ζ. αποτέλεσε ένα από τα σπάνια δείγματα του αγωνιζόμενου με ήθος νεοέλληνα.

Γ. ΜΠΡΟΥΤΙΑΝ - Β. ΠΟΠΟΦ - Ι. ΝΑΧΟΦ:

Σοσιαλιστική θεωρία και πράξη.
Σύγχρονη Έποχή.

Παρουσιάζονται τρεις διαλέξεις που οργάνωσε το Κ. Μ. Ε. στα τέλη του 1976: του 'Ακαδημαϊκού Γ. Μπρουτιάν, με θέμα «Η ιδιομορφία της φιλοσοφικής γνώσης», του Β. Ποπόφ με θέμα «Οι εξωτερικές οικονομικές σχέσεις της Σοβιετικής Ένωσης» και του Ι. Νάχοφ με θέμα «Η Λαϊκή εκπαίδευση στην Ε.Σ.Σ.Δ.». Στις τρεις αυτές διαλέξεις δίνονται από τους σοβιετικούς επιστήμονες οι απόψεις τους για τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζονται στην ΕΣΣΔ τρεις βασικές πλευρές της ανθρώπινης γνώσης και ζωής: η φιλοσοφία, η οικονομία και η παιδεία.

ΒΙΒΛΙΟΠΟΛΕΙΟ ΓΡΗΓΟΡΗ

Σόλωνος 71 - Αθήνα

για κάθε καλό βιβλίο

Αριστοφάνη, Νεφέλες. Εισαγωγή, κείμενο, μετάφραση, σχόλια.

Γιανναρά Χρ., Αλήθεια και ενότητα της Εκκλησίας.

- Η νεοελληνική ταυτότητα.

- Τό πρόνομι της απελπισίας (σημειώσεις για μία κριτική ανάμνηση με το αδιέξοδο του δυτικού ή καταναλωτικού πολιτισμού).

- Πείνα και δίψα (3η έκδοση).

Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλου, Δαιμόνιο μεσημβρινό. Έντεκα κείμενα για τον Παπαδιόμαντη.

Φουρνιέ Αλ., Ο μεγάλος Μώλν.

Πολυχρονόπουλου Π., Εισαγωγή στη Φιλοσοφία της αγωγής.

Μαρκιανού Σ., Ερμηνευτική και μεθοδολογική προσέγγιση των κειμένων της αρχαίας Έλληνικής γραμματείας.

Πάνου Σ., Πολιτική και Ιδεολογία (παιδεία και Ιδεολογία - Ιδεολογία και αναγκαιότητα - πολιτική συνείδηση και Ιδεολογία - τέχνη και Ιδεολογία - δημοκρατία και σοσιαλισμός)

- Ποιητική του χώρου (προαισθητικές κατηγορίες και τό νόημα της τέχνης - για μία φαινομενολογία του ώραιου - διαλεκτική τρύ τραγικού - μία έκδοχή για την τέχνη κ.ά)

Φήλντ Γκ., (Μετ. Α. Σακελλαρίου). Ο Πλάτων και η εποχή του.

Λέ Καρρέ Τζών, Μία μικρή πόλη στη Γερμανία (μυθιστόρημα κατασκοπείας και πολιτικής φαντασίας).

Ντάρρελ Α., Άλεξανδρινό Κουαρτέτο (ή περίφημη τετραλογία με δημιουργική μετάφραση του Αίμ. Χουρμούζιου).

Χάελεν Α., Γενναίος νέος κόσμος (τό περίφημο μυθιστόρημα επιστημονικής φαντασίας).

Χορκχάιμερ Μάξ, Υλισμός και μεταφυσική.

Μπράντμπουρ Ρ., Φαρενάιτ 451 - Κάψτε τα βιβλία.

Σολωμού Δ., Άπαντα, Εισαγωγή, κείμενα, μεταφράσεις, γλωσσάριο Ν. Τωμαδάκη.

Ρούκουνα Έμμ., Έξωτερική πολιτική 1914-1923.

Δημητροκάλλη Γ., Οι δίκωχοι χριστιανικοί ναοί (μελέτη αρχιτεκτονική).

Παλιούρα Αθ., Ο Ζωγράφος Γεώργιος Κλόντζας και οι μικρογραφίες του κώδικος αυτού (μελέτη Ιστορική με εικόνες)

Στόουνς, Εισαγωγή στη παιδαγωγική Ψυχολογία.

Μαστροδημήτρη Π.Δ., «Ο όρκος» του Μαρκορά. (Μελέτη φιλολογική)

Πρόλοφου Κυρ., Καβάφη Ιστορικά και άλλα πρόσωπα.

ΤΥΠΩΝΟΝΤΑΙ

Γκαμπιέλ Μαρσέλ: Ο προβληματικός άνθρωπος
Χόρχε Ούσκατέσκου: Συνοπτική Ιστορία και θεωρία του πολιτισμού.

Μπαμπινιώτη Γ., Νεοελληνική κοινή.

Για τη Δημοτική Γλώσσα. Κείμενα των:

Γ. Βέλτσου, Κ. Δεσποτόπουλου, Ε. Κριαρά, Γ. Μπαμπινιώτη, Σ. Πάνου, Μ. Σετάτου, Α. Τσοπανάκη.

ΑΡΘΟΥΡ ΚΑΙΣΛΕΡ:
Η Δέκατη Τρίτη Φυλή
 Μετάφρ.: Γ. Π. Σαραφινός
 Έκδόσεις: «Ι. Κατζηνικολή»

Έβραιος ο ίδιος, ο Καίσελερ υποστηρίζει τη θεωρία ότι οι 'Ιουδαίοι της Εύρώπης ή έστω ή πλειονότητά τους, δεν κατάγονται από τη «γή της Έπαγγελίας», αλλά από τον Καύκασο.

Ότι δεν είναι σημιτικής καταγωγής αλλά χαζαρικής, καταγόμενος από τους Χαζάρους που εξιουδαίστηκαν από μία καθαρά πολιτική πράξη για ν' αποφύγουν τις πιέσεις του Χριστιανικού Βυζάντιου και του 'Ισλαμικού 'Αραβικού κόσμου.

Π. Α. ΡΟΝΤΙΟΝΟΦ.
ΑΛ. ΣΟΜΠΟΛΕΦ:
Έξήντα χρόνια νικηφόρας πορείας.

Σύγχρονη εποχή
 Στο βιβλίο περιλαμβάνονται οι διαλέξεις δύο διατρεπών σοβιετικών έπιστημόνων - τις διαλέξεις διοργάνωσε το Κέντρο Μαξξιστικών Έρευνών, έπ' ευκαιρία του γιορτασμού των εξήντάχρονων της 'Οκτωβριανής επανάστασης.

ΑΛΕΞΗ ΣΟΛΩΜΟΥ:
Ο ζωντανός 'Αριστοφάνης.
 Πλειάς

Πρόκειται για μία ενδιαφέρουσα φιλολογική πραγματεία, με την οποία ο συγγραφέας της, 'Αλέξης Σολωμός, επιδιώκει να εξετάσει τον 'Αριστοφάνη, όχι σαν μία γραμματολογικά ενδιαφέρουσα μόνο περίπτωση, αλλά σαν έναν άνθρωπο που θα μπορούσε και σήμερα ακόμη να κινείται και να δρά ανάμεσά μας. Είναι μία προσπάθεια ν' αντιμετωπιστεί ο μεγάλος κωμωδιογράφος κατά τρόπο εκ διαμέτρου αντίθετο από εκείνον με τον οποίο αντιμετωπίστηκε από διάφορους φιλόλογους που, στην προσπάθειά τους να ξεθάψουν τον άγνωστο 'Αριστοφάνη, κατάφεραν άθελά τους, νά τον

ραγίσουν και νά κάνουν νά εννοηθεί ότι ή σάτιρά του ήταν στενά δεμένη με άλλотινά πρόσωπα και πράγματα, νεκρή για τους ιστορικά άνίδεους και θαμμένη μέσα στην αρχαιότητα.

ΓΙΑΝΝΗ ΣΚΑΡΙΜΠΑ
Τά πουλιά με τό λάστιχο
 Έκδοση αδελφών Περγαμάλη.
 Χαλκίδα 1978

«Τά πουλιά με τό λάστιχο» είναι σκόρπια δημοσιεύματα του Γιάννη Σκαρίμπα σε χαλκιδικέες έφημερίδες άλλα με τη μορφή διηγήματος, άλλα χρονογραφήματος και τέλος άλλα είναι απλά σημειώματα. Σοδιά κι' αυτή από τον «άστειρεντο σάκκο του κυνηγού» με τό γνωστό σπινθηροδόλο και άψυ γράψιμο του συγγραφέα συμβάλλει στον σφαιρικό φωτισμό του έργου του Γιάννη Σκαρίμπα. Στο βιβλίο περιέχεται ένα πορτραίτο του συγγραφέα φτιαγμένο από τον Φώτη Κόντογλου και ή εικονογράφηση άνήκει στον Φώτη Σγούτα.

ΡΟΣΕΤΟΥ Ε. ΦΑΚΙΟΛΑ:
Ο εργατικός συνδικαλισμός στην Έλλάδα.
 Οικονομική ανάλυση των βασικών δραστηριοτήτων - 'Οργανωτικά προβλήματα - Θέματα συνδικαλιστικής πολιτικής.
 Έκδόσεις «ΠΑΠΑΖΗΣΗ»
 Αθήνα 1978

Η μελέτη του Ρ.Φ. πλουτίζει τη φτωχή ελληνική βιβλιογραφία σχετικά με τό θέμα και άπαντά σ' ένα πλήθος έρωτήματα σχετικά με την πολυπλευρη συνδικαλιστική δραστηριότητα. Δίνει μία γενική εικόνα της ιστορικής εξέλιξης, της οργανικής διάρθρωσης και των σημερινών δραστηριοτήτων του εργατικού συνδικαλισμού στην Έλλάδα. Αξιολογεί τά αποτελέσματα του συνδικαλιστικού κινήματος για τους μισθωτούς και την έννική οικονομία και έπισημαίνει τά βασικά προβλήματα του συνδικαλιστικού χώρου. Γίνονται έπίσης αναφορές

στη συνδικαλιστική κίνηση άλλων χωρών με σκοπό τη σύγκριση και τον εμπλουτισμό των γνώσεων σε τομείς που ή πληροφόρηση στην Έλλάδα παρουσιάζει έλλειψεις.

Τέλος τό βιβλίο πλουτίζεται με αρκετούς πίνακες με αριθμούς άπεργιών, άπεργών και χαμένων ώρών, καθώς και διαγράμματα που κάνουν εύχρηστο και κατανοητό τό έργο.

ΣΤΡΑΤΗ ΣΩΜΕΡΙΤΗ:
Η μεγάλη καμπή του σοσιαλισμού (1932-1935)
 Έκδόσεις «ΠΑΠΑΖΗΣΗ»
 Αθήνα 1978

Ένα πολύτιμο δοήθημα για τη γνώση του σοσιαλιστικού και του σοσιαλδημοκρατικού κινήματος της χώρας μας. Πλήθος από ντοκουμέντα, άρθρα του παλαίμαχου σοσιαλιστή και πολύτιμες μαρτυρίες συγκροτούν ένα αξιόλογο υλικό που όσο κι' αν βρίσκεται άταξινόμητο άποτελεί πάντως ένα ουσιαστικό βοήθημα για όποιον θά ήθελε νά γνωρίσει τις ύποκειμενικές δυνατότητες και τά άδιέξοδα του σοσιαλιστικού κινήματος στην Έλλάδα.

Θ. Δ. ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ:
Κριτική της κριτικής - δοκίμια.
 Έκδόσεις «ΔΙΟΓΕΝΗΣ»
 Αθήνα 1978

Συλλογή κριτικών δημοσιευμένων ή έκφωνημένων από την ΕΡΤ και μερικών ακόμα που «άτύχησαν» στη δημοσίευση. Ο Θ. Δ. ΦΡ., από τους λίγους που κρατούν τη λειτουργία της κριτικής στη μεταπολεμική γενιά των λογογράφων μας, έχει ένα όξυ και προσωπικό τόνο. Η παρουσία αυτού του κριτικού λόγου είναι ούσιαστική και ο «ρυθμιστικός» της ρόλος είναι αποφασιστικός για τά γράμματα. Όσο και αν όμολογεί «τόν τρόπο του στην άσκηση της κριτικής» ο Θ. Δ. ΦΡ., τολμά, έπιχειρεί και από μία σχολιά προσφέρει όξυδερκείς και διεισδυτικές παρατηρήσεις.

ΡΟΜΠΕΡΤ ΜΟΥΖΙΑ:
Τό Μαγεμένο Σπίτι - Η Γκρίτζα.
 Μετάφρ.: Έπιμέλεια: 'Αλ. 'Ισαρη.
 Έκδ. «Ηριδανός»
 Αθήνα 1978

Στό πρώτο από τις νουβέλες του αυστριακού συγγραφέα Ρόμπερτ Μούζια, περιγράφονται οι φαντασιώσεις μιας κοπέλας άπολυτα άπομονωμένης, νοσηρής και άδύναμης, που στέλνει τον άγαπημένο της στο θάνατο, έπειδή άδυνατεί νά σηκώσει τό βάρος μιας έρωτικής σχέσης.

Στό δεύτερο, ένας άντρας της δράσης, που περνάει μία μεγάλη έσωτερική κρίση, λυτρώνεται μέσα από την έρωτική του περιπέτεια με μία χωρική. Η Γκρίτζα είναι τό μέσον, που δημιουργεί τη δυνατότητα σ' ένα κατακερματισμένο άτομο νά καταλήξει σε μία τελειωμένη μορφή και από εκεί στο θάνατο.

Η έκδοση είναι ύποδειγματικά έπιμελημένη.

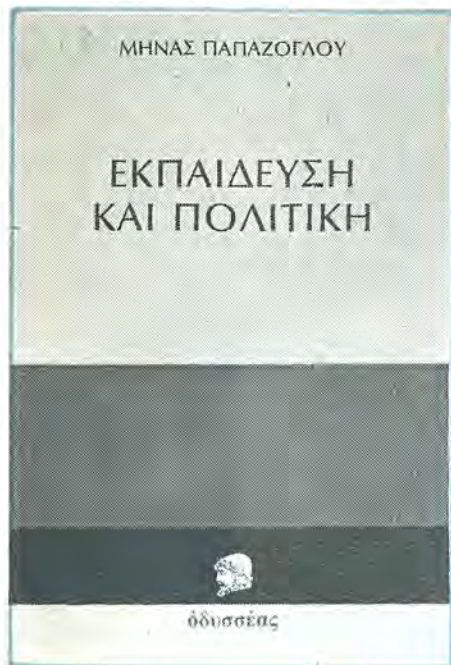
GEORGES MESMIN:
Τό παιδί, ή άρχιτεκτονική και ό χώρος.
 Μετάφραση: Π. Παντελικού
 Έκδόσεις: «ΜΝΗΜΗ»
 Αθήνα 1978.

Πώς επιδρά στην ψυχοσωματική ανάπτυξη και διαμόρφωση του παιδιού ό «χτισμένος χώρος»; Πώς πρέπει νά είναι ή κατοικία, τό σχολείο, ή πόλη; Πώς θά έξανθρωπισθούν οι πόλεις, που ή σημερινή άρχιτεκτονική κατα πολεοδομία τους συνιστούν ένα είδος «έγκληματος» έναντίον των πολιτών και ιδιαίτερα έναντίον των παιδιών; Στά έρωτήματα αυτά έπιχειρείται μία διεξοδική άπάντηση. Καί είναι χρησιμη αυτή ή διερεύνηση γιατί ή παιδεία και ή ένημέρωση για τον χτισμένο χώρο, όσο και αν είναι άπολύτως σημαντική, άλλο τόσο άποτελεί ένα περιθωριακό ενδιαφέρον για όλους μας.

ΔΩΡΑ ΜΠΙΖΟΥ
AMORE
 ΚΟΧΥΛΙΑ.
 ΚΕΡΑΜΙΚΑ. ΦΩΤΙΣΤΙΚΑ
 ΔΕΡΜΑΤΙΝΑ. ΑΣΗΜΙΚΑ
 ΜΠΡΟΥΤΖΙΝΑ.
ΣΟΛΩΝΟΣ 99

ΧΝΑΡΙ
 βιβλία δισκοί αφίσσες
 σωστή επιλογή βιβλίων
 καμπλες τιμές
 κίσφας 5 και ακαδημιάς
 τηλ. 36.05.493

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ
Τάκης Κόνιος
ΔΟΥΛΕΥΟΝΤΑΣ Τ' ΑΤΣΑΛΙ
 Έκδόσεις γραμμή
 Ακαδημιάς 57, Αθήνα

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ Ο 8ος ΤΟΜΟΣ
ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΙΟΡΤΕΣ:
ΤΟ ΚΑΛΥΤΕΡΟ ΔΩΡΟ
ΟΙ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ «ΑΝΤΙ»

Τὸ εἰκονογραφημένο
«Κομμουνιστικὸ Μανιφέστο»
μᾶς προσφέρει
μὴ «ὀπτική» ἀνάγνωση
τοῦ ἔργου τῶν
Μάρξ — Ἐνγκελς
διατηρώντας συγχρόνως
ἀναλλοίωτο καὶ ὁλόκληρο
τὸ κείμενο τοῦ ἔργου.
Τὰ σκίτσα, πέρα ἀπὸ τὸ
ὅτι κάνουν εὐχάριστη
τὴν ἀνάγνωσή του, ἔχουν
καὶ μὴ λειτουργία καθαρὰ
διδακτική, γιατί ἐγγίζουν
τὶς ἱστορικὲς καὶ πολιτιστικὲς
ἀναφορὲς πὺ κάνει τὸ κείμενο
τῶν Μάρξ — Ἐνγκελς

ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ
ΒΙΒΛΙΑ ΔΙΣΚΟΙ ΑΦΙΣΕΣ

ΣΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ
ΚΑΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ
ΕΚΗΤΩΣΗ 30%
ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ

ΚΩΛΕΤΤΗ ΚΑΙ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ
ΤΗΛ. 32.49.557

ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: «ΜΑΥΡΟ ΡΟΔΟ» ΔΕΛΦΩΝ 2 (ΚΑΙ ΔΙΔΟΤΟΥ) ΤΗΛ. 3608635

Εκδόσεις Γλάρος
Μπάμπης Γραμμένος

Αντονι Στόρ

ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ

Ένα κείμενο σοφίας για τη συμπεριφορά, την επιβίωση και τον προορισμό της ανθρώπινης φυλής.

Σιμόν ντέ Μπωβουάρ

ΕΝΑΣ ΠΟΛΥ ΓΛΥΚΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ

Ένα συγκινητικό χρονικό που σε λυτρώνει από τύψεις και ένοχές και σου θυμίζει αυστηρά πόσο άμετάκλητο είναι το λάθος, αν δεν αποφασίσεις ό ίδιος για τον τρόπο που θέλεις να ζήσεις.

Κάρεν Χόρνβυ

Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ

Η κλασική μελέτη που παραμέρισε τις ανδροκρατούμενες αντιλήψεις για τη γυναίκα και άνοιξε το δρόμο για την αναγνώρισή της.

Κάρλ Μάρξ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΑ*

Πρόλογος: Λούτσιο Κολλέτι

*Βρέθηκαν πενήντα χρόνια μετά το θάνατο του αποσιωπήθηκαν για καιρό και σήμερα διευρύνουν τον ορίζοντα του κοινωνικού δραματισμού.

Νέα διεύθυνση
Κεντρική διάθεση - Παραγγελίες
Θεμιστοκλέους 31 - Αθήνα - 142
Τηλ. 36.18.457

Βιβλίο - κριτική

Ο Νίκος Αναστασόπουλος
παρουσιάζει το βιβλίο
του Ν. Μουζέλη
«Ελλάδα - ύψεις υπανάπτυξης»,
Έκδοση «ΕΞΑΝΤΑΣ»
Αθήνα 1978

Κυκλοφόρησε πρόσφατα και στην Ελλάδα - μετά την αγγλική έκδοσή του - ένα από τα πιο σημαντικά βιβλία που έχουν γραφτεί τα τελευταία χρόνια σχετικά με τη χώρα μας. Το βιβλίο αυτό είναι σημαντικό για δύο βασικούς λόγους. Για το καθαυτό περιεχόμενό του και για τον τρόπο με τον οποίο είναι γραμμένο.

Από πλευράς περιεχομένου, το βιβλίο αγκαλιάζει - ά συστηματοποίητα πολλές φορές, όπως παραδέχεται κι' ο ίδιος ο συγγραφέας, μιά πού πολλά από τα κεφάλαιά του είναι αναδημοσιεύσεις από σκόρπια άρθρα σε διάφορα περιοδικά - όλο σχεδόν το φάσμα της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας, όπως διαμορφώθηκε από την επανάσταση του 1821 μέχρι τις μέρες μας. Παράλληλα ο Μουζέλης αφιερώνει ορισμένα κεφάλαια του βιβλίου του σε μιά διεξοδική ανάλυση διαφόρων θεωρητικών και μεθοδολογικών προσεγγίσεων σχετικά με τις υπανάπτυκτες χώρες γενικότερα και την Ελλάδα ειδικότερα.

Ο συγγραφέας, αφού αναφέρεται περιληπτικά - αλλά έμπεριστατωμένα και με πληθώρα βιβλιογραφικών παραπομπών - στην εξέλιξη του ελληνικού καπιταλισμού, περνάει στην ανάλυση των διαφόρων αντικρουόμενων θεωριών σχετικά με την ανάπτυξη και την υπανάπτυξη. Μέ επιχειρηματολογία βασισμένη σε πλούτο τεκμηριωμένων στοιχείων από την ελληνική πραγματικότητα, ο Μουζέλης υπερασπίζεται το νεο-μαρξιστικό τρόπο προσέγγισης, σε αντίθεση με άλλες θεωρίες, αντίθεση με την ιδίως σε αντίθεση με την προβληματική των οπαδών του Άλτουσερ. Αφού υποστηρίζει ότι ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για μιά σωστή ανάλυση της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας είναι η έμφαση στην ταξική της διάρθρωση, εξετάζει στη συνέχεια, συγκριτικά, την ελληνική και τη βουλγαρική αγροτική τάξη, το ρόλο των στρατιωτικών στη σύγχρονη Ελλάδα και τις αιτίες που οδήγησαν στην πρόσφατη δικτατορία. Τελικά, αναφέρεται στις μορφές φορμαλισμού που κυριαρχούν σε διάφορους τομείς της ελληνικής ζωής (πολιτική, εκπαίδευση, θρησκεία, κουλτού-

ρα) και πού αποτελούν μάν άλλη μορφή υπανάπτυξης.

Όπως αναφέραμε, ο συγγραφέας αναλύει τα προβλήματα που θίγει στο βιβλίο του από νεο-μαρξιστική σκοπιά. Βλέπει δηλαδή τις κοινωνικές τάξεις όχι σαν μονολιθικά, ένιαία και αύστηρα προδιαγεγραμμένα κοινωνικά σύνολα, αλλά σαν άθροισμα διαφόρων μικροομάδων, πού πέρα από όρισμένα γενικά κοινά χαρακτηριστικά πού αυτόματα τις κατατάσσουν σε μιά από τις βασικές κατηγορίες (π.χ. εργατική τάξη, άστική τάξη κλπ), διατηρούν παράλληλα μιά σχετική αυτόνομια, έπηρεάζονται από καταστάσεις αλλά και έπηρεάζουν γεγονότα, διαμορφώνονται από τό περιβάλλον αλλά και τό διαμορφώνουν. Η ίδια διαλεκτική άλληλεπίδραση συμβαίνει και στις σχέσεις τόσο ανάμεσα σε διαφορετικές τάξεις, όσο και ανάμεσα στις κοινωνικές δομές απ' τη μιά μεριά και τά κοινωνικά σύνολα απ' την άλλη. Κάτω από ένα τέτοιο πρίσμα, θεωρητικά μοντέλα και γενικοί κανόνες δεν άρκούν για την κατανόηση των ειδικών προβλημάτων πού αντιμετώπιζει ή κάθε χώρα. Αντίθετα, κατά τον Μουζέλη και τούς νεο-μαρξιστές, παράλληλα με μιά γενική θεωρητική αντιμετώπιση, είναι άπαραίτητη μιά επί μέρους σχολαστική ανάλυση των ειδικών ιστορικών, κοινωνικών, οικονομικών, πολιτικών και πολιτιστικών συνθηκών πού διαμόρφωσαν τη σημερινή πραγματικότητα της συγκεκριμένης χώρας πού στην περίπτωση αυτή είναι ή Ελλάδα.

Η άποψη αυτή ούτε καινούρια ούτε πρωτότυπη είναι. Τό πρωτότυπο και τό καινούριο στο βιβλίο του Μουζέλη έδρασκεται στο δημιουργικό τρόπο με τον όποιο την άξιοποίησε στην ανάλυση σύγχρονων ελληνικών προβλημάτων. Χωρίς επιστημολογικές φανφάρες, χωρίς πολυπλοκα φραστικά σχήματα ούτε περίσσια έπίδειξη γνώσης, με επιχειρηματολογία πού είναι άδύνατο να της άμφισβητήσει τη σαφήνεια και τη συνέπεια, έστω κι' αν διαφωνείς μ' όρισμένα από τά συμπεράσματα, ο Μουζέλης έγραψε ένα βιβλίο πλούσιο σε πληροφορίες, ιδέες και έπιχειρήματα, πού είναι παράλληλα κατανοητό όχι μόνο από τούς «μυημένους» αλλά και από τον «μέσο» αναγνώστη.

Κι' έδώ άκριβώς δρσκεται τό δεύτερο μεγάλο πλεονέκτημα του βιβλίου του Ν. Μουζέλη. Σ' ένα χώρο - της Κοινωνιολογίας και ειδικότερα της Μαρξιστικής -

πού μαστίζεται όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και σε διεθνή κλίμακα από τη σπουδαιοφάνεια και την πομπώδη αοριστολογία, έγραψε ένα διδύλο καθαρά επισημονικό που είναι συγχρόνως απλό, χωρίς να γίνεται άπλοϊκό. 'Αρκεί ν' αναφερθώ σ' ένα από τα πύ «δύσκολα» κεφάλαια του διδύλου, αυτό που κριτικάρει τις θεωρίες της σχολής του 'Αλτουσέρ. Προκειμένου ν' ασκήσει την κριτική του, ο Μουζέλης αναλύει πρώτα τις 'Αλτουσεριανές θεωρίες με τόση σαφήνεια και έντιμότητα, πού αμφιβάλλω αν έχει γραφτεί πύ κατανοητή και ξεκάθαρη εισήγηση πάνω στη σκέψη του τόσο κακοπαθημένου, από εχθρούς και θαυμαστές, γάλλου φιλόσοφου.

Ο ΘΑΝΑΣΣΗΣ ΡΕΝΤΖΗΣ παρουσιάζει τό διδύλο (Α' τόμος) τού ΣΩΤΗΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

«Λεξικό δρων
σημειολογικής
και δομικής ανάλυσης
της τέχνης»
'Εκδόσεις «Καστανιώτη»
'Αθήνα 1978

'Απ' τό τέλος του περασμένου αιώνα με τη διαρκή τροποποίηση των μεθόδων παραγωγής και των αποτελεσμάτων αυτών των μεθόδων στίς κοινωνικές σχέσεις, δημιουργείται ένα νέο πλαίσιο γιά την έκφραση και την αισθητική αντίληψη. Ένα άσυμβίβαστο αρχίζει νά γίνεται διακριτό ανάμεσα στην ΤΕΧΝΗ και την ΤΕΧΝΙΚΗ ή την ΕΠΙΣΤΗΜΗ.

'Η 'Επιστήμη και Τεχνική μεταμορφώνονται διαρκώς, μεταμορφώνοντας συγχρόνως και τη μορφή του περιβάλλοντος διαβίωσης. 'Η αντανάκλαση αυτών των μεταλλαγών στό χώρο της υλοποιημένης συνείδησης πού είναι Τέχνη, οδηγεί μέσω των νέων δεδομένων, σε νέες τοποθετήσεις, νέες θεωρήσεις και τελικά νέες υλοποιήσεις.

Αυτές οι τοποθετήσεις, είτε θεωρούσαν πώς θρίσκονταν μπροστά σε μία κρίση πολιτισμού (DADA), είτε στό κατώφλι ενός μεγάλου δήματος γιά τό μέλλον (Φουτουρισμός), είτε πώς υποκαθιστούσαν την μονοδιάστατη παραδοσιακή αναπαράσταση (Κυβισμός), είτε πώς άπελευθέρωναν την άπολιθωμένη συνείδηση (Σουρεαλισμός), έμπεριείχαν πάντα τό αίτημα του συγχρονισμού της συνείδησης πρós μία νέα πραγματικότητα πού διέφερε ποσοτικά και ποιοτικά άπ' αυτήν πού ύπρχε άπ' την 'Αναγέννηση ως τόν 19ον αιώνα. 'Οχι πώς άπ' την 'Αναγέννηση ως τόν 19ο αιώνα δέν έχουμε ανάλογες μεταλλαγές, αλλά αυτές συνδύανταν σε μεγάλα χρονικά διαστήματα, έπέφεραν διαφοροποιήσεις

πού τά άποτελέσματά τους άμβλύνονταν στό χρόνο και τελικά όλα άναφέρονταν στόν άναγεννησιακό κώδικα αναπαράστασης πού τά όριά του φτάνουν μέχρι τό περιγραφικό διεισδυτικό μυθιστόρημα του 19ου αιώνα. 'Η έκρηξη όμως στό διωτικό χώρο πιά κι' όχι στό επισημονικό έργαστήρι της νέας βιομηχανικής τεχνικής είχε σαν έπακόλουθο τη ριζοσπαστικοποίηση των ήθικών και αισθητικών αντιλήψεων πού με τη σειρά τους οδηγούν σε μία ριζοσπαστικοποίηση της καλλιτεχνικής πρακτικής. Μία σειρά από καλλιτεχνικές πρακτικές εισάγονται πού άλλάζουν σε ταχύτατο ρυθμό τη μορφή της παραδοσιακής τέχνης και τελικά δρίζουν τό φαινόμενο πού μεταγενέστερα ονομάστηκε MONTERNA ΤΕΧΝΗ. Τό φαινόμενο Μοντέρνα Τέχνη έπαιζε τόν καιρό της εμφάνισής του, με την επικράτηση μίας μείζονος αναρχίας, σ' ένα χώρο πού μέχρι χθές διέπονταν από νόμους και κανόνες αναπαράξιμους, μέσα από τό σύστημα της επικρατούσης παιδείας. Είτε γιάτί «ή θεωρία είναι τό πηδάλιο της πράξης», είτε γιάτί οδηγεί στην κατανόηση των άποτελεσμάτων της, συνοδοιπορεί πάντα με τρόπο δυσπρόστατο: άπ' τη μία προκαλεί, έμπνέει και καθοδηγεί την πρακτική, άπ' την άλλη την κριτικάρει, την άξιολογεί ή την αναλύει και την αντιμετώπιζει χωρίς την πρόθεση μέθεξης ή άπόθησης, αλλά μόνον χάριν έπιστημονικής περιέργειας. Γιά τούς έπιστημονιστές δέν είναι άπαραίτητη καμιά πρόθεση γιά τό έργο τους, οι αναλύσεις τους δικαιώνονται από μόνες τους άφου μπορούν νά είναι τόσο διαθέσιμες, όσο και χρήσιμες γιά όλους. 'Ετσι έχουμε άπ' τη μία αισθητικές θεωρίες ύποστήριξης και πολεμικής κι' άπ' την άλλη ούδέτερες θεωρίες πού προσπαθούν νά ύπερβούν τις όποιες προθέσεις και νά συστήσουν, πέρα άπ' αυτές, έναν άδολο επισημονικό λόγο.

Μαζί με τις νέες καλλιτεχνικές πρακτικές πού άναφάνηκαν από την αύγή του αιώνα μας, έχουμε και τις αντίστοιχες θεωρίες πού τις συνοδεύουν. Οι προσπάθειες όμως γιά μία έπιστημονική θέωση αυτού του πολυδιάστατου φαινομένου δέν άρρησαν νά φανούν και σχεδόν συγχρονικά προσπαθούν νά θεμελιωθούν οι ίδιες βάζοντας τάξη στό ύλικό τους και στη μεθοδολογία τους. 'Από τόν Ραποφσκι και τόν Τζακσον, ως τόν Βαρθες και τό Μετς οι προσπάθειες αυτές διανύουν μία πορεία μή ολοκλήρωσης. Μία διαρκής ίχνηλάτηση τις συνοδεύει σε κάθε τους κίνηση, τόσο ως πρós τό αντικείμενο, όσο και ως πρós τόν έαυτό τους. Με διαρκείς επινοήσεις χαρακτηρι-

σμών, δρων και έξορκισμών προσεγγίζεται ένα αντικείμενο πού μέσα άπ' τις τυποποιημένες εκφάνσεις του φαίνεται νά είναι προστό στην ανάλυση, ενώ όπου ή τυποποίηση διασπάται από γονιμοποιές εκφάνσεις ή ανάλυση αντιμετώπιζει τό γεγονός σαν άπρόσιτο. Τό άπρόσιτο γεγονός συντελεί στην άποκάλυψη του όριου της ανάλυσης και την όριοθέτηση του πεδίου της έρευνας με κριτήρια λίγο πολύ άσφαλή ως πρós τό σύστημα άναφοράς της μεθοδολογίας, αλλά και των δρων πού τη συνοδεύουν. Αυτούς τούς δρους πού είναι συνδεμένοι με μία σειρά από μεθοδολογίες, κατά τεκμήριο έπιστημονικές, κωδικοποιεί με τρόπο έμπεριστατωμένο ο πρώτος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΓΝΑΤΙΑ

ΣΕΙΡΑ: TRAM/ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Διευθύνεται από τόν Γιώργο Κάτο

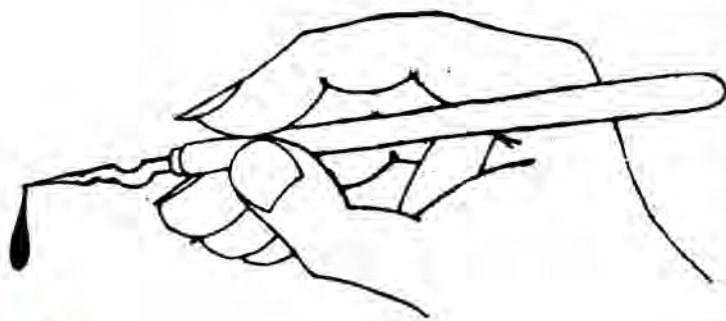
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

Κατερίνα 'Αγγελάκη-Ρούκ: Τά Σκάρπια Χαρτιά της Πηνελόπης
Πέτρος 'Αμπατζόγλου: 'Ισορροπία Τρόμου
Νάνος Βαλαωρίτης: 'Ο 'Ηρώας του Τυχαιού
Γιάνης Βαρβέρης: Τό Ράμφος
Γιάννης Βαζιάς: 'Η Φάλασσα
Μπίλη Βέμη: 'Η Σκουριά του Μεγαλέξαντρου
Τάσος Δενέγρης: Τό Αίμα του Λύκου
Φίλιππος Δρακονταειδής: Διηγήματα I
'Ανδρέας 'Εμπερίκος: 'Ο Δρόμος
Σαίντ 'Εξυπερύ: 'Ο Μικρός Πρίγκιπας
'Αλέξης Ζήρας: 'Ο 'Υπνος των 'Ερωτιδών
Πάνος Θεοδωρίδης: Προσπεκτους
Νάσος Θεοφίλου: 'Ο 'Ερμηόπολις
Σωτήρης Κακίσης: Τά Σύρματα
Γιάννης Κακουλίδης: Μεσημβρινή 'Απόπειρα
Δημήτρης Καλοκύρης: Τά Φανταστικά Φουγάρα
Γιώργος Κάτος: 'Η Βασιλεία των Κατσαριδών
Φράντς Κάφκα: Γράμμα στόν Πατέρα
Ξ.Α. Κοκόλης: Μελέτες γιά Μεταφράσεις (Λόρκα, 'Απολινέρ, Μορεάς)
Φώντας Κονδύλης: Τό Κύμα
Γιάννης Κοντός: Τό Χρονόμετρο
Νίκος Λαζάρης: Τό Δάσος των 'Εκρήξεων
Κώστας Λαχάς: Περίον 'Οσφρήσεως
Τόμας Μάν: Τόνιο Κρέγκερ
Γιώργος Μανιώτης: 'Ονειρώξεις
Χένρυ Μίλλερ: 'Ο Καιρός των Δολοφόνων
'Αλουίσιους Μπερτράν: 'Ο Γασπάρ της Νυχτός
Λεονίντ 'Ιλιτς Μπρέζνιεφ: Μικρή Γή
Πάμπλο Νερούδα: Ποιήματα
Θανάσης Νιάρχος: 'Ερως 'Ερωτας
Δημήτρης Νόλλας: Πολυξένη
Παυλίνα Παμπούδη: Αὐτός 'Εγώ
Γιάννης Πατίλης: 'Υπέρ των Κερών
Δημήτρης Ποταμίτης: Τό 'Αρχαίο Σαζόφωνο
Ζάκ Πρεβέρ: 'Επιλογή από τά Paroles και άλλα...
Γιάννης Ρίτσος: Τό Ρόμπρο
Βασίλης Στεριάδης: 'Ο κ. 'Ιθο / 'Ιδιωτικό 'Αεροπλάνο
'Αντώνης Σουρούνης: Οι Συμπαίχτες
Θανάσης Τζούλης: 'Απόγευμα των Μύρων
'Αλέξης Τραϊανός: Τό Δεύτερο Μάτι του Κύκλωπα / Cancersome
Γιάννης 'Υφαντής: Μανθρασπέντα
Μάνος Χατζηδάκης: Μυθολογία
'Αργύρης Χιόνης: Σπουδές
Γιώργος Χρονάς: Βιβλίο I / Οι Λάμπες

από τούς πέντε τόμους του ΛΕΞΙΚΟΥ ΟΡΩΝ του Σωτήρη Δημητρίου πού αναφέρεται στη Σημειολογική και Δομική 'Ανάλυση της Τέχνης. Στο τόμο αυτό περιέχονται έν δλο 264 όροι με μορφή λήματος, καθώς και συμπληρωματικά λεξιλόγια των κύριων γλωσσών στίς όποιες οι όροι αυτοί άπαντούνται (Γαλλικά, 'Αγγλικά και Γερμανικά).

'Ο τόμος συμπληρώνεται επίσης από έκτενέστατη εισαγωγή και βιβλιογραφία.

Οι τόμοι πού θ' άκολουθήσουν αναφέρονται στην α) 'Επικοινωνία και Σημειωτική 'Ανάλυση, β) Γλωσσολογία, γ) Σημαντική, δ) Κυβερνητική, Δομομό και Θεωρία των Συστημάτων.

● Το άρθρο του Μ. Νικολινάκου «Ο θάνατος του Πολυτεχνείου» προκάλεσε αρκετό, όπως φαίνεται, ενδιαφέρον και αντιδράσεις. Από τα γράμματα που πήραμε, δημοσιεύουμε τα πιο αντιπροσωπευτικά:

‘Αγαπητό ‘Αντί

Είναι το συνεπότερο και σωστά τοποθετημένο απ’ όλες τις μεριές άρθρο «Ο θάνατος του Πολυτεχνείου», και όπως πάντα, η ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, αιροφυλακτώντας, βρήκε την ευκαιρία να δώσει το παρόν της σε αγώνα και θυσίες που δεν της ανήκαν.

Οι υπεύθυνοι του Φοιτητικού Κινήματος, αν και στην πλειοψηφία τους μαρξιστές, φαίνεται ότι δεν ανάλυσαν τα γεγονότα σωστά, μέσα στην πενταετία που πέρασε, για να χαράξουν και ακολουθήσουν το δρόμο από το σημείο που τόν σταμάτησε το τάνκ της πύλης του Πολυτεχνείου, με κύριο επακόλουθο να διαφοροποιείται και το Λαϊκό Κίνημα που συνήθως «έπεται» του φοιτητικού, μία και στην συγκεκριμένη περίπτωση θεωρείται μετροστάσης.

Λάθη πλέον και κακές εκτιμή-

‘Αγαπητό «Αντί»

Τό άρθρο κατάδειξε, νομίζω, καθαρά πιά, την απόλυτη αδυναμία των «επισήμων» και «άνεπισήμων» Έργων Τεράτων της ‘Αριστεράς καθώς και των διαφόρων περιθωριακών γκρινιάρηδων να δούν τις δυναμικές ισορροπίες στην πολιτική πρακτική αλλά και στην ιστορική εξέλιξη των πραγμάτων.

Δυό επίπεδα διακρίνει κανένας στο άρθρο:

Πολιτική πρακτική: η έλωση του Πολυτεχνείου από τη Δεξιά. Έχει ο Νικολινάκος (κι άλλοι) βλέπει μόνο τη μία μεριά, τη Δεξιά, να προσπαθεί να «άπονεκρώσει» το Πολυτεχνείο, κάνοντας το Έθνική Γιορτή. Δεν έχει αδικό δέβαιο, ο άνθρωπος. Μόνο που θα μπορούσε να το δεί κανείς κι ανάποδα. Νά πει δηλαδή ότι αφού η Δεξιά, αφού τό πολέμησε, τό πάλεψε, τό απαγόρευσε, στο τέλος ήττηθηκε, και σύρθηκε από τό λαιμό να συμμετάσχει, αυτογελοιοποιούμενη για την πρώην στάση της και έτσι η αλλιώς, έντελως απαρατήρητη. Καθένας τή δουλειά του κάνει. Ίσως η Δεξιά αυτό ναχε στο νου της, να ιδιοποιηθεί τό Πολυτεχνείο επισημοποιώντας

της ταβερνόβιας «Αριστεράς» που τόνα της θρωμάει και τόλλο της ξυλίζει! «Αχ, τά σουβλάκια! Αχ, οί μικροπωλητές! Αχ, που διαλαλούν τηνπραμάτειά τους! Αχ, καλέ πούναι ή σιωπηλή ατμόσφαιρα, όλο ένταση», που νά τή χαλάει κάθε τόσο απέρριττα ή μαγνητοφωνημένη επανάληψη του τοτινού πομπού: Έδω Πολυτεχνείο, Έδω Πολυτεχνείο! Έλληνική. Λαέ! Νά, σ’ όλη της την αποτόρσπιση έκταση, ή μεταφυσικοποίηση ενός συγκεκριμένου και ιστορικά καθορισμένου γεγονότος! Η ανάγκη νά τό παγώσουν μέσ’ τό χρόνο, γιατί, για κάποιους, φαίνεται, αυτό ήταν, υποκειμενικά, τό μεγαλύτερο γεγονόςός της ζωής τους, κι έμειναν εκεί. Νά, πρώτα – πρώτα ή άδυναμία τους νά δούν τή λάμψη του Πολυτεχνείου σέ συνάρτηση με τό τότε σκοτάδι, και νά καταλάβουν ότι σήμερα, δεν είναι δυνατόν νά επαναλαμβάνονται οί ίδιες μορφές πάλης όταν τόσα πράγματα έχουν αλλάξει. Έδω κοντά, δέβαιο και κάποια οίκτρα διαφυσωμένα όνειρα για τή νέα πρωτοπορεία που είναι δέβαιο, «οί φοιτητές, κι’ όχι οί εργάτες!» Νά ή θεώρηση του Πολυτεχνείου σαν μιάς «ατμόσφαιρας» μάλλον (οί διανοούμενοι μας ξετρελλαινούνται για «ατμόσφαιρες») παρά σαν αθροίσματος ανθρωπικών τάσεων σέ μιά έκρηκτική έποχή. Γιατί δέβαιο, κύριε Μάριε μας, αν αφαιρέσουμε από τό Πολυτεχνείο τό πρόβλημα των άσυνδικαλιστικών και των δ’ καταπιεσμένων και των γ’ «άσφαλισμένων» τί μένει από τό Πολυτεχνείο; «Έκείνη ή μυρωδιά έξεγέρσεως στον άέρα...» κι άλλα τέτοια ψυχροβόρα!

Μί τό κυριότερο έγκλημα αυτής της Σχολής είναι ή άπόσταση από τό λαό και ή μέσ’ τό μυαλό τους διαστρέβλωση του χαρακτήρα του. Μάλιστα, λοιπόν! Ο λαός, και σουβλάκια τρώει (και γώ προσωπικά μετά από τήν έξαωση πορεία και ορθοστασία, έφαγα τρία – τέσσερα με πολλή όρεξη), και τά πόδια του σέρνει, και τεράστια στεφάνια φέρνει, και «τά πνήνει» σεις διαδηλώσεις, και όλα αυτά τά φοβερά και αντιφατικά κάνει, που μπερδεύουν και έξοργίζουν τους μεταφυσικότατους «μαρξιστές

μας», παναπή, όλους αυτούς που μέσα στά άρρωστα μυαλά και τεμπέλικο κορμιά τους έχουν εγκαταστήσει ένα «λαό» αποτελούμενο μόνον από κλέφτες και άρματωλούς, Άρη – Βελουχιώτηδες, άντάρτες, και ήρωες. Βολεύει, έτσι! Αλλά, νάσου ξάφνου, οί άντάρτες, οί ήρωες νά τρώνε σουβλάκια! Νά διαλαλούν, και – ώ φρόκη – ν’ αγοράζουν τήν «πραμάτεια!» Δέν τά μπορούν αυτά τά καμώματα του λαού οί «μαρξιστές» μας! Αποφεύγουν άλλωστε τήν έπαφή με τό λαό! Μεταξύ τους κάνουνε παρέα και άλληλοεναθρούνονται και κάνουν μοντέλα «σοσιαλιστικών μετασχηματισμών» κτλ! Αντιπαθούν τό λαό που με τήν αντιφατικότητα και πολυπλοκότητά του τούς ρεζιλώνει κάθε φορά. Αδύνατο νά πιάσουν τήν άντίφαση στή λαϊκή συμπεριφορά όχι σαν άρνητικό χαρακτηριστικό αλλά σαν θετική απαντόκριση στο άντιφασιστικό περιβάλλον ζωής, άντίφαση που κλείνει μέσα της τή λύση της.

Ας γιορτάζεται λοιπόν τό Πολυτεχνείο. Μάριοι, κάθε χρόνο με τόσο παλμό όσο φέτος! Κι’ άς είναι αίτια έκρηξης της λαϊκής ζωής! Κι’ άς πουλάνε σουβλάκια! Και χίλιοι νεολαίσι άς πουλάνε όλων των άποχρώσεων έφημερίδες! Κι’ άς έρχονται στεφάνια, λουλούδια, κεριά, ότι θέλει ο κόσμος! Ποιοί έχουν τό δικαίωμα νά πούν στο λαό τί θα κάνει; Οί διάφοροι που προσπαθούν νά δικαιολογήσουν τήν ένοχή τους για τήν άποκοπή τους από τό λαϊκό μαζικό κίνημα με κλαυθμηγμούς του στύλ: «Πανηγύρι τό κάνατε τό Πολυτεχνείο πιά!». Όταν ο λαός θα γιορτάζει τή νίκη του μιά μέρα και θα πνήνει κι’ άρνιά και θα χορεύει, νά κλειστούν σπίτι τους, νά ντυθούν καλόγεροι και νά τή βγάλουν με κουκιά ξερά!

‘Αλ. Οικονόμου
Πραξέτελος 89
Πειραιάς

‘Αγαπητό ‘Αντί,

‘Επιτέλους, ανάμεσα στα τόσα που γράφτηκαν αυτό τόν καιρό για τό Πολυτεχνείο, ή παρουσίαση του θέματος όπως γίνεται στο άρθρο αυτό μάς δίνει τήν

σεις δεν πρέπει να είναι της παρούσας χρονικής περιόδου. Βρισκόμαστε σε κρίσιμη για τό Λαϊκό Κίνημα στιγμή και κάθε δόμα πίσω σημαίνει νίκη και διαιώνιση της αντίδρασης. Η θεωρία του φυσικού θανάτου του καπιταλισμού είναι καραμέλες για να διώξουν τήν πίκρα από τό λαό που δεν έχει πλέον τήν υπομονή να τόν περιμένει, αντίθετα θά άφομοιωθεί και άσυνειδήτητα θά παίξει τό ρόλο του μέσα στο σύστημα του.

Προσοχή λοιπόν. Ας αναλυθούν οί προτάσεις-θέσεις του Μάριου Νικολινάκου στο συγκεκριμένο θέμα Πολυτεχνείου και άς δοθεί τό πραγματικό νόημα της όρόσημης έκείνης μέρας.

Ευχαριστώ για τή φιλοξενία συντροφικά και αγωνιστικά Ένας δημόσιος ύπαλληλίκος

το. Αλλά ίππίτιχε. Τό να γίνει τό Πολυτεχνείο έθνική γιορτή, όχι μόνο δέ σημαίνει ένταξη του στον μέχρι τώρα χαρακτήρα των Έθνικών Γιορτών, άλλ’ ίσως, αντίθετα, να σημαίνει και έναρξη μιάς διαδικασίας άποκάθαρσης και άλλων έθνικών γιορτών από αυτόν άκριβώς τόν μεσογενικό και τελετουργικό άκίνδυνο χαρακτήρα, μιάς διαδικασίας άνάκτησης των Έθνικών Γιορτών από λαό που έδημιούργησε τά αντίστοιχα γεγονότα, μιάς διαδικασίας άπόσπασης των Μεγάλων γεγονότων των ζωής του λαού μας από τά χέρια της Δεξιάς, που τά νέμεται τόσα χρόνια με φαναρόνικες ψευτοπαρελάσεις.

Τό έπίπεδο της ιστορικής εξέλιξης του γιορτασμού. Μιλάει ο Νικολινάκος για έμπορευματοποίηση. «Φορέθηκε» πολύ αυτή ή γκρίνια φέτος στους «κύκλους»

πραγματική διάσταση του Πολυτεχνείου, όπως παρουσιάστηκε φέτος στο τρίμηρο του γιορτασμού του, αλλά και όπως διαφαίνεται η μεθόδευσή που γίνεται για να παρουσιάζεται (γιορτάζεται) στο μέλλον.

Και τότε αναρωτιόμαστε με θλίψη, αλλά και με αγωνία, ΓΙΑΤΙ, γιατί επιτρέπουμε ελπίες μας και πιο πολύ η Νεολαία μας, που είναι ο θεματοφύλακας του Πολυτεχνείου, να μάς χρησιμοποιούν και να έπωφελούνται ακόμα και από τις θυσίες των παιδιών μας;

Δέν μπορούμε άραγε να πούμε κάποτε, ΦΤΑΝΕΙ ΠΙΑ!!! Δέν μπορείτε να γινώσαστε κύριοι και ρυθμιστές, κατά πώς σας βολεύει, ακόμα και των αγώνων του λαού και της προσφοράς της ζωής των παιδιών μας;

Ας μέ συγχωρέσουν οι νέοι που παίρνουν τό λόγο, παρ' όλο που δέν τους αντιπροσωπεύω, αλλά μιλάω μόνο μέ τήν ιδιότητα μου μιάς άπλης Μάνας.

Τό Πολυτεχνείο άσφαλώς δέν είναι ούτε «γιορτές και πανηγύρια» ούτε και «καλλιτεχνικό πρόγραμμα». Τό Πολυτεχνείο ήτανε και θά μείνει άληθινή τραγωδία.

Εκείνη ή έφιαλτική νύχτα θά παραμείνει καυτή όδυνηρή μνήμη, όταν τά παιδιά έτοι άπλά και μέ πλήρη συναίσθηση ΔΙΝΑΝ ΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥΣ. Αύτή ή γεμάτη μεγαλοπρέπεια πράξη τους πρέπει νά μάς κάνει νά σκεφτόμαστε όμως και νά ΝΤΡΕΠΟΜΑΣΤΕ γιά όλη μας τή ζωή.

Όταν άντηχούσε εκείνη ή νεανική φωνή «Εδώ Πολυτεχνείο, εδώ Πολυτεχνείο, έλληνική λαέ...» Αλλά πού ήταν αυτός ό έλληνικός λαός; Όταν οι δρόμοι πού οδηγούν στό Πολυτεχνείο ήταν έρημοι; Πού ήταν ό έλληνικός λαός νά μπει μπροστά σέ κείνες τίς φοβερές μπουσκες των τάνκς, πού έλλοχευαν στό Γουδί μέ άναμμένους τούς προβολείς σωστά θηρία, παρά τά φησε νά κατέβουν μέχρι τό Πολυτεχνείο και νά τά αντιμετώπισουν τά παιδιά του;

Τώρα βέβαια τό νά παίρνουμε μέρος στίς πορείες, νά στέλνουμε πελώρια στεφάνια και νά προβαίνουμε σ' όλες τίς εκδηλώσεις πού μοιάζουν τόσο ΨΕΥΤΙΚΕΣ μπροστά στήν άληθινή ΠΡΑΞΗ των παιδιών, είναι καθαυτό ένσυνείδητο ξεστράτισμα.

Ό Μ. Νικολινάκος μέ τό άρθρο του δέν δίστασε νά διαπιστώσει και νά μάς τονίσει, σέ αντίθεση μέ τά όσα γράφτηκαν μέχρι τώρα, ότι όλη ή μεθόδευσή πού γίνεται οδηγεί στό θάνατο του Πολυτεχνείου. Τούτη όμως ή όδυνηρή διαπίστωση μάς έδειξε ότι δέν πρέπει σάν λαός νά άποδεχόμαστε, ούτε άμεσα ούτε έμ-

μεσα, τήν μετατροπή τής τραγωδίας σέ «Έθνικό πανηγύρι».

Τό Πολυτεχνείο θά μείνει μέσα μας, όπως άκριβώς έγινε και γιά τόν λόγο πού έγινε και όχι όπως τό πάνε νά γίνει. Παραμένει Ιστορικό γεγονός και πολιτική ΠΡΑΞΗ.

Ευχαριστώ,
Μιά γυναίκα

Ο ΕΛΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

Λεπτομέρειες από τή μάχη του ΕΛΑΣ Αθήνας μάς γράφει ό Λεωνίδας Γκιζος.

Πρέπει πάντως νά σημειώσουμε ότι στοιχεία γιά τίς άπώλειες του ΕΛΑΣ στή μάχη τής Ηλεκτρικής έχουν δημοσιευτεί κατά καιρούς μέ παράθεση όνομαστικών καταστάσεων των νεκρών.

Σημίζω μέ τήν ύπόθεση του έφεδρικού Ε.Λ.Α.Σ. στήν Αθήνα πού δημοσίεψε στό τεύχος 111 και τήν εϋχή πού κάνει ό συνεργάτης σου ΕΡΑΝΙΣΤΗΣ γιά τυχόν επιζώντες αγωνιστές πού θά μπορούσαν νά συμπληρώσουν προσωπικές τους μαρτυρίες πάνω στα γεγονότα, έχω νά πω αυτά τά λίγα:

Έγώ άνήκα στόν έφεδρικό Ε.Λ.Α.Σ. Ν. Κοκινιάς περιοχή Άγ. Νικολάου (κέντρο). Όταν δόθηκε ή μάχη γιά τή σωτηρία τής Ηλεκτρικής στό Κερατσίνι από τά τοπικά τμήματα του Ε.Λ.Α.Σ. έμεις φορτωθήκαμε σέ 2 φορτηγά καμιά 50ριά νεολαίοι μέ τούς επί κεφαλής μας τομεάρχες, γιά νά βοηθήσουμε τούς Κερατσίνοις (τότε Ταμπούριώτες). Ό όπλισμός μας ήταν κάτι λίγες Ιταλικές άραβίδες, μερικές χειροβομβίδες (γερμανικές-Ιταλικές) και κάτι πιστόλια τής κακιές ώρας πού τά περισσότερα δέν είχαν τίς κατάλληλες σφαίρες και μέναν άνεργα. Είχαμε κι' ένα όπλοπολυβόλο πού τό χειρίζονταν ένα περίφημο παλικάρι νέγρος τό χρώμα, παλιός Κοκινιώτης, νομίζω πώς ήταν τό έπάγγελμα σωφρέ.

Δυστυχώς όμως καθυστερήσαμε άπ' τά πολλά όδοφράγματα - μπλόκα πού ήταν οπαρμένα στό δρόμο πού ένώνει τήν Κοκινιά μέ τό Κερατσίνι και πού τά φρουρούσαν οι τοπικοί έλαστίτες. Ό δρόμος λεγόταν Κυδωνιών τώρα Π. Ράλλη νομίζω. Στοιβαγμένοι μέσα στα φορτηγά φορώντας πολιτικά και μέ προτεταμένα τά όπλα έξω από τά φορτηγά (ένα θέαμα πρωτοφανές γιά τήν άκόμα υπό κατοχή Αθήνα) τά τοπικά μας καραούλια στά μπλόκα μάς πέρασαν γιά ταγματσοφάλτες και θά μάς άποδεκатиζαν, αν δέν είχαμε κάτι φωνακλάδες μέ τά χωνιά κρεμασμένα έξω άπ' τά φορτηγά πού φώναζαν συνέχεια «Είμαστε του Ε.Λ.Α.Σ Κοκινιάς, πάμε γιά βοήθεια στήν Ηλεκτρική!»

Όμως, ως πού νά δεδαιωθεί

κάθε μπλόκο και νά μάς άνοίξει δίοδο, τό ταξίδι μας άντί 20 λεπτά κράτησε 2 ώρες. Κι' έτσι φτάσαμε κατόπιν έορτής. Είδαμε 3-4 γεμανούς νεκρούς και καμιά 10ριά τραυματίες. Ό όπλισμός πού μέ λαχτάρα τρέχαμε δώ και κεί γιά νά πετύχουμε, είχε κάνει φτερά. Λάφυρα γιά τούς τυχερούς πού δώσανε τή μάχη. Έμεις είχαμε μόνο έναν (1) νεκρό κι' όχι 17, όπως γράφετε. Πήραμε τούς 10 τραυματίες Γερμανούς στή Κοκινιά μιά και μόνο έμεις είχαμε νοσοκομείο περιούπης τό «άμερικάνικο» στήν Οσία Ξένη. Αιτοί νομίζανε ότι πάμε νά τούς άποτελειώσουμε και μάς έλεγαν τρομοκρατημένοι: «Γκούτ-παρτιζάν-γκούτ-παρτιζάν». Σέ μερικές μέρες πήραν τ' άπάνω μέ τήν περιποίηση των γιατρών και νοσοκόμων. Κι' ήταν όλο φιλικά χαμόγελα και γκούτ-παρτιζάν. Μιά και ήμουν χωρίς δουλειά μέ δάλαν στή φρουρά του νοσοκομείου. Θέλω νά σημειώσω έδώ ελλεικρινά κι' ύπεύθυνα ότι σέ κάθε τραυματία Γερμανό δόθηκε όλο τό νοικοκυριό πού του άνήκε (τό δικό του έννοώ). Διπλές φανέλες, πουνάμισα, κάλτσες, άρβύλες και μπότες. Ένώ οι περισσότεροι από μάς φυλούσαμε σκολιά ξυπόλυτοι μ' ένα πουνάμισο κοντομάνικο. Όταν πέρασε τά πρωτοβόχια κάναμε τή σκοπιά τή νύχτα έξω στίς λάσπες ξυπόλυτοι. Μιά νύχτα δέ δάστηξα και πήρα ένα ζευγάρι άρβύλες νά κάνω τή σκοπιά μου λιγότερο όδυνηρή.

Άρχισε ό τοιγκούνης Γερμανός τίς φωνές, λές κι' ήταν άλλοι καιροί, μά ποίος τόν άκουγε μέ τέτοια ξυλιασμένα πόδια. Τήν άλλη μέρα μέ κάλεσαν στή διοίκηση και μ' έπεισαν ότι ό αϊχμάλωτος ήταν Ιερό πράμα κι' έτσι ξανάρχισα ξυπόλυτος περίπολο τή νύχτα. Τώρα αν αυτοί κάνανε σαπουνί τούς αϊχμαλώτους, είναι άλλου παπά βαγγέλιο.

Αυτά κι' άλλα πολλά πού τά θυμάμαι καλά.

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΓΡΙΖΟΣ

● Σχετικά μέ τό άρθρο γιά τήν Γιουγκοσλαβική άυτοδιαχείριση του Άλέξη Μητρόπουλου (τ. 112) ό Γιώργος Προκοπάκης από τήν Φιλαδέλφεια τής Άμερικής γράφει:

Η ΑΥΤΟΔΙΑΧΕΙΡΗΣΗ

Ό Α.Μ. ξεπερνώντας τά όικονομικά πολιτικά και όικονομικά προβλήματα πού είναι άρρηκτα δεμένα μέ τήν παραγωγή, καταφέρει νά δημιουργήσει στόν άναγνώστη τήν έντύπωση ότι τό πρόβλημα τής άυτοδιαχείρισης είναι απλά και μόνο όργανωτικό. Αυτό βέβαια δέν θά είχε και τόσο μεγάλη σημασία αν δέν είχε ήδη άναπτυχθεί φιλολογία γιά τήν άυτοδιαχείριση και γιά τό μέλλον τής χώρας μας νά προβληθεί έντεχνα τό Γιουγκοσλαβικό πρότυπο. Τό άρθρο του Α.Μ. δέν βοηθάει καθόλου τόν προβληματισμό στό θέμα. Ίσως γιάτί ξεκινά μέ πολλά στοιχεία πού έχει δέχθει σάν αξιώματα. Αντίθετα πιστεύω ότι άποπροσανατολίζει. Δέν θά άσχοληθώ μέ τά όργανωτικά ζητήματα πού άναφέρει τό άρθρο. θά θυμίσω όμως σχετικά μ' αυτό, ότι σέ καπιταλιστικές χώρες μέ μακριά σοσιαλδημοκρατική παράδοση, ύπάρχουν συστήματα πού μορφοποιούν όργανωτικά τή σχέση εργαζόμενου - μέσου παραγωγής, μέ τρόπο παραπλήσιο μέ αυτόν πού περιγράφει ό Α.Μ. χωρίς νά ύπάρχει εκεί ούτε άυτοδιαχείριση ούτε σοσιαλισμός βέβαια.

Τό έρώτημα πού πρέπει νά άπαντηθεί - και ή άπάντηση θά βεβαιώνει ή όχι, τόν άυτοδιαχειριστικό χαρακτήρα τής Γιουγκοσλαβικής όικονομίας - είναι: Ποίος κάνει τό σχεδιασμό τής παραγωγής και πώς μοιράζονται τά κέρδη; Γιά τά ζητήματα αυτά δέν κάνει λόγο τό άρθρο και είναι αυτά άκριβώς πού ξεπερνάει διακριτικά. Ό σχεδιασμός τής παραγωγής, τά πλάνα και ή διάθεση των προϊόντων κάθε άλλο παρά γίνεται από τούς άυτοδιαχειριζόμενους εργατές. Τά κέρδη κάθε άλλο παρά μοιράζονται στους εργαζόμενους τής έπιχείρησης πού τά πραγματοποιήσει, (βέβαια δέν μιλάμε γιά τήν όργανωση συνεταιρισμένων παραγωγών κομμυών των Σκοπίων, αλλά συνολικά γιά τήν παραγωγή τής χώρας). Έρωτήσεις δευτερεύουσες πάνω στό ίδιο θέμα είναι:

Δημιουργούνται άνταγωνιστικές έπιχειρήσεις και άνταγωνιστικές όργανώσεις συνεταιρισμής εργασίας;

Οί όργανώσεις αυτές έπηρεάζουν

ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ
ακαδημαϊκού επιπέδου
Διαμαντιδης 3634290
ΔΙΔΟΤΟΥ 49

ζουν τον όλο σχεδιασμό της εθνικής οικονομίας; Δηλαδή υπάρχει κεντρικό όργανο με ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΗ γνώμη πάνω στις κατευθύνσεις της οικονομίας γενικά;

Κι αυτό που υπάρχει ελέγχεται ή όχι από την κεντρική κρατική εξουσία;

Νομίζω ότι οι απαντήσεις προφανείς κατά τη γνώμη μου, καταστρέφουν την ειδυλλιακή εικόνα της αυτοδιαχείρισης «κατά Γιουγκοσλαβία» που διαφαίνεται στο άρθρο. Μιά και όμως σύμφωνα με τον Α.Μ. οι εργαζόμενοι με τα όργανα τους διαχειρίζονται όλες (τίς άλλες προσθέτω εγώ) υποθέσεις της παραγωγικής μονάδας πρέπει να δούμε ποιές είναι αυτές. Είναι η κατανομή της εργασίας μέσα στη μονάδα, ή κοινωνική πρόνοια (ασφάλεια, ασφάλιση, έγκυμοσύνη...) μερικά ή προστασία του περιβάλλοντος, ή έλεγχος των εκτελεστικών οργάνων και άλλες, κλασικές συνδικαλιστικές υποθέσεις. Αναμφίβολα τα παραπάνω αποτελούν προοδευτικές κατακτήσεις για τους εργαζόμενους απέχουν όμως πολύ από το να χαρακτηρίζουν αυτοδιαχειριστική τη μορφή της οργάνωσης, γιατί οι εργάτες δεν αυτοδιαχειρίζονται άκριτως αυτά που θα χαρακτήριζαν έτσι την κοινωνική οργάνωση; τη δουλειά τους και το αποτέλεσμα της (προϊόν, κέρδος). Και βέβαια ενώ είναι κατακτήσεις που για την εργατική τάξη της χώρας μας (και άλλων - όλων των καπιταλιστικών χωρών) θα είχαν ιστορική σημασία, δεν μπορεί να είναι το όραμα της για μιά άλλη κοινωνία.

Τέλος, ένα σημείο στο άρθρο, πολύ ενδιαφέρον, είναι το έξης: «σπουδαίο δικαίωμα, συνταγματικά κατοχυρωμένο, ΚΑΘΟ-

ΛΙΚΟ και ΑΠΑΡΑΒΙΑΣΤΟ, είναι το δικαίωμα του εργαζόμενου να εργάζεται στα κοινωνικά μέσα «παραγωγής». Είναι προφανές ότι το σχετικό άρθρο του Γιουγκοσλαβικού συντάγματος, αν πραγματικά υπάρχει, είναι κοφές λέξεις, γιατί είναι γνωστό ότι η οικονομία της χώρας δεν μπορεί να δώσει δουλειά σε όλους. Άς φανταστούμε τις εκατοντάδες χιλιάδες (εκατομμύρια;) Γιουγκοσλάβους μετάνστες εργάτες να αρχίσουν να ζητούν το συνταγματικό τους δικαίωμα: θα καταρρεύσει το ωραίο οικοδόμημα που μας περιέγραψε ο Α.Μ.

Κλείνω αναφερόμενος στο λόγο που με παρότρυνε να γράψω τα παραπάνω: Με ανησυχία παρατηρώ την εμφάνιση ενός καινούριου Credo, ενός, νέου δογματισμού που επειδή τάχα στρέφεται κατά του «παλιού δογματισμού» και του «παλιού Credo» είναι λέει καλός. Κι έτσι σερβίζονται μοντέλα (δεν αναφέρονται στον Α.Μ.) σοσιαλισμού και κοινωνικής οργάνωσης χωρίς καμμία μελέτη, μόνο και μόνο για την εξυπηρέτηση βραχυπρόθεσμου πολιτικού ωφέλους. Βέβαια το καθήκον των πραγματικά προοδευτικών ανθρώπων είναι η αποκάλυψη των κειροσκοπισμών και γι' αυτό χρειάζεται μελέτη και έρευνα για να αποβεί ή αλλαγή τελικά σε όφελος του Έλληνικού λαού.

Ευχαριστώ
Γιώργος Προκοπάκης

— ΤΟ ΛΟΥΜΠΕΝ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟ

Τίς απόψεις του για το λούμπεν προλεταριάτο μας έστειλε ο αναγνώστης μας Μ.Ζ

Έπειδή σήμερα στον ελληνικό

άριστο χώρο συμβαίνει το έξης παράδοξο, συμβαίνει πολλές φορές να ακούμε να αποκαλούνται άνθρωποι, όπως οι χαφιέδες και τα παιδιά με τις μοτοσυκλέτες LOUBEN στοιχεία γι' αυτό θέλα να αναφερθώ λίγο πάνω σε αυτό το ζήτημα.

LOUBEN στοιχεία γενικά είναι οι άνθρωποι που ανήκουν στον χώρο της περιθωριοποίησης και δεν έχουν και ταξική συνείδηση.

Άς κάνουμε μιά ανάλυση μερικών κατηγοριών ανθρώπων που σήμερα θεωρούνται στον ελληνικό χώρο, και τους αποκαλούμε LOUBEN στοιχεία. Μία κατηγορία των ανθρώπων αυτών είναι οι χαφιέδες. Σήμερα θα μπορούσαμε να κατατάξουμε τους χαφιέδες σε δύο κατηγορίες, τους χαφιέδες που κάνουν τα πάντα για το χρήμα και πληρώνονται άδρα για τον χαφιεδισμό τους και τους χαφιέδες που έχουν σαν «ιδεολογία» τον αντικομμουνισμό έτσι γενικά και άοριστα. Άν και οι άνθρωποι αυτοί ανήκουν ως ένα βαθμό στον περιθωριακό χώρο, διότι δεν τους δέχεται σήμερα ούτε η δεξιά απλώς και μόνον εξυπηρετούν τα συμφέροντά της, όμως δεν μπορούν να άχθουν στο LOUBEN PROTERIAT διότι έχουν μία συνείδηση των πράξεών τους και δεν ανήκουν έξ ολοκλήρου στον περιθωριακό χώρο. Όσον αφορά την μερίδα των παιδιών με τα μηχανάκια, μιά σημαντική μερίδα από αυτούς ανήκουν στον άριστο και προοδευτικό χώρο, απλώς δεν είναι ενταγμένοι σε κάποιο πολιτικό φορέα υπάρχει και μιά μερίδα τέτοιων παιδιών που προέρχονται από την μικροαστική και άστική τάξη που δεν μπορούν να θεωρηθούν LOUBEN στοιχεία γιατί άκριτως από οικονομικής απόψεως είναι σε καλύτερη μοίρα από τους προλετάριους και δεν είναι γενικά στην μιζέρια.

Σήμερα μιά μερίδα ανθρώπων που θα μπορούσαμε να κατατάξουμε στο λούμπεν προλεταριάτο, είναι μιά μεγάλη μερίδα ναρκωμανών οι οποίοι διεξάγουν περιθωριακή ζωή (άλητική, τεμπέλικη) και βρίσκονται και στην μιζέρια και επί πλέον δεν έχουν και ταξική συνείδηση δεν αντιλαμβάνονται ότι υπαίτιοι της κατάστασής τους είναι η ίδια η άστική τάξη, διότι τα ναρκωτικά στα χέρια της άστικής τάξης είναι ένα ισχυρό όπλο ενάντια στη νεολαία. Υπάρχει όμως και μιά μερίδα πλουσιόπαιδων που παίρνουν ναρκωτικά για να ξεφύγουν από την άνια της ζωής γι' αυτούς είναι άδιανόητο να ενταχθούν στο λούμπεν προλεταριάτο.

Μ.Ζ. φοιτητής

ΑΝΤΙ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601.
Τηλ: 732.713 - 732.819

● Έκδοτης:
ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
● Υπεύθυνος Τυπογραφείου:

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΗΣ
Δημοσθένους 153
Καλλιθέα

● Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΦΩΤΟΚΥΤΤΑΡΟ» ΕΠΕ
Βασ. Αλεξάνδρου 2, Χίλτον.
Τηλ. 748.314 - 713.604
● Εκτύπωση:
Έργοστ. Γραφικών Τεχνών
Γ. ΑΝΕΜΟΔΟΥΡΑΣ
Καίου 5, Περιστέρι.

● Κάθε ένυπόγραφο άρθρο
έκφράζει την προσωπική
άποψη του συγγραφέα του.

● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙ-
ΚΟΥ:

Έξαμ. 260 δρχ. - Έτήσια 520
Έτήσια Όργανισμών,
Τραπεζών, κ.λπ.: 1.200 δρχ.
Για φοιτητές έκπτωση 15%.

● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙ-
ΚΟΥ:

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:

Έξάμηνη: απλή δολ. 10

αεροπ. δολ. 13

έτήσια: απλή δολ. 20

αεροπ. δολ. 25

Η.Π.Α. - Καναδάς - Άν. Ασία:

έξάμηνη: απλή δολ. 10

αεροπ. δολ. 17

έτήσια: απλή δολ. 20

αεροπ. δολ. 34

Αυστραλία - Ωκεανία:

έξάμηνη: απλή δολ. 10

αεροπ. δολ. 24

έτήσια: απλή δολ. 20

αεροπ. δολ. 47

● Εμβάσματα, έπιταγές:

ΧΡΗΣΤΟ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗ

Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601.

● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ δρχ. 20

● ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΤΙΜΗ 30 ΔΡ.

Κεντρική διάθεση:

● για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας:

Στά γραφεία του «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60, Τηλ. 732-713

● για τα βιβλιοπωλεία
Β. Ελλάδας:

Βιβλιοπωλείο
Ν. Κοτζιά: και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, Τηλ. 279.720,
Θεσ/νίκη

«βαμος» εργαστηρι

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΛΑΪΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
ΣΙΝΩΠΗΣ 49
ΤΗΛ 7707066-7783079
ΕΛΕΝΗ ΦΡΑΝΤΖΕΣΚΑΚΗ

**κεραμικά
φωτιστικά
ζωγραφική σε υφασμα
σε ξυλο
διαφημιστικά δωρα**

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, 1

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΑΚΡΙΤΙΚΑ

Μελέτη - ανθολόγηση
ΒΑΣΙΛΗ Χ. ΜΑΚΗ

Έπικαιρότητα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

ΑΣΚΛΗΠΟΥ 1 ΑΘΗΝΑ - ΤΗΛ. 3636083 - 3607382

ΡΥΛΑΖΙΝΟΣ

Ειδικός
στα
νομίσματα
και
μοναδικός
στα
χαρτονομίσματα

STAMPS and COINS
ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 5, ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ.: 32 10 577 - 32 10 384

ΚΕΡΑΜΙΚΑ

ΣΤΑΧΥ

Είναι ένα καινούργιο μαγαζί
που άνοιξε στην Ξάνθου 7
στο Κολωνάκι.

Έκεί θα βρείτε τα κεραμικά του εργαστηρίου
“αντικείμενο..”

Η διεύθυνση του εργαστηρίου είναι:
Φανερωμένης 48 — Χολαργός τηλ. 65.21.725

στο μαγαζί

ΤΩΡΑ ΤΙΣ ΥΠΟΤΕΣ
ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΑΓΟΡΑ ΣΑΣ
ΠΑΝΩ ΑΠΟ 1000 ΔΡΧ.
ΔΩΡΟ
ΑΥΤΗ Η ΣΠΙΡΤΟΘΗΚΗ

Διότου 59 & Ζ. Πηγής τηλ. 3602539

Guy Burgel

ΑΘΗΝΑ

ή ανάπτυξη μιᾶς μεσογειακῆς πρωτεύουσας

ἐξάντας